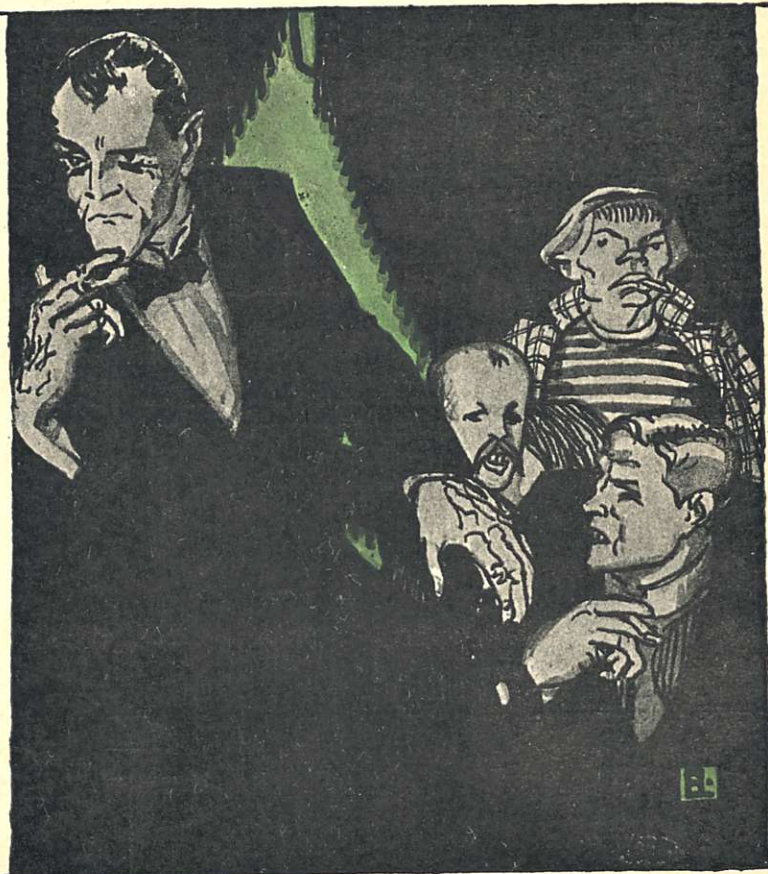

OLLI KARILA
MAANALAISET

SEIKKAILUROMAANI KAPINAHANK-
KEIDEN VAKOILUSTA

ARVI A. KARISTO OY.

**SEIKKAILU-
ROMAANI**

MAANLAISET

Seikkailuromaani kansalaissodasta

Jalmari Sauli: Valkoinen varjo, kuvittanut *Rafael Rindell*, toinen painos, hinta 6 mk. —
»Kirjallisesti kypsyyntä ja taiteellisesti täysipainoista lajia. Teoksen sankari on urheilija, insinööri, jonka kansalaiskamppailu tempaa keskelle kuohujaan. Satumaisia sankaritekoja todellisuuden pohjalla, mukaansa tempaavasti kerrottuna!» (*Salmetar.*) — »Saulin romaanin lukee mielenkiinnolla ja kasvavalla jännityksellä. Huomaamatta tuottaa se mieleen seikkailutunnelman, joka saa sydän kurkussa seuraamaan päähenkilöä hänen monissa vaarallisissa edesottamisissaan. Nuoriso, vallankin pojat, lukee kirjan sulalla riemulla, ja hyviä vaikutteita se heihin jälkeensä jättää.» (*Aamulehti.*)

[Niilo Pärnänen]

OLLI KARILA

MAANALAISET

SEIKKAILUROMAANI KAPINAHANKKEIDEN
VAKOILUSTA

ARVI A. KARISTO OSAKEYHTIÖ
HÄMEENLINNASSA

I

BOLSHEVIIKKI TOHTORI

Sanomalehtimiehen on aina oltava valmiina, eikä hän saa hämmästyä mistään.

»Annan sinulle viisitoista minuuttia aikaa pukeutua vanhoihin kenttävaatteisiin, ei sotilasmallisiin. Ota mukaan kaikki käsillä olevat rahasi. Browningi ja kaikki patruunat. Sadetakki ja saappaat. Tupakkaa. Mars, mars! Me lähdemme aivan heti.»

»Me?» kysyi Kivinen hiukan hämmästyneenä.

»Niin, me. Etkö ole sanomalehtimies?»

»Toistaiseksi.»

»Hankit uutisia?»

»Elämäntehtäväni.»

»Siis valmistaudu silmänräpäyksessä. Me lähdemme nyt uutisia hankkimaan, ei lääninhallituksen pikkumoskaa, vaan sellaisia jymyuutisia, joitten otsakkeet ulottuvat yli sivun.»

»Soo! Vai lähdemme! Me, Akseli Kivinen, me lähdemme heti sonnjalostusliiton syyskokoukseen. Siitä ei saa tosin jymyuutista, mutta sen hankkimiseksi ei tarvitse myöskään kenttäpukua, kapitaalia eikä browningia.»

Koskela muutti hiukan leikillisen sotilaallista sävyään kiusoittelevaksi.

»Me lähdemme hankkimaan uutisia bolsheviikeista.»

Nyt ei Kivinenkään enää malttanut näytellä välinpitämätöntä.

»Mitä sinä niistä tiedät?» hän kysyi.

»Toistaiseksi jokseenkin yhtä vähän kuin sinäkin. Mutta minä tiedän, mistä saa enemmän tietää. Älä kyselä, vaan laittaudu valmiiksi!»

Kivinen kiirehti alkoovin taa ja sieltä alkoi kuulua laatikoitten aukomista ja sulkemista. Koskela ojentautui mukavasti nojatuolissa ja sytytti savukkeen. Hän oli vähän alle keskipituinen, mutta hartiakas, tanakka. Kasvot olivat jyrkkäpiirteiset, leuka voimakas, iho ahavoittunut, silmät kirkkaan ruskeat, tukka lyhyeksi sotilasmaisesti leikattu. Kasvojen ilme ja suun juonne ilmaisi uhmaa ja rohkeutta. Jääkäri, pääsi katsojalta väkisinkin, ja jääkäri hän olikin.

Kivinen ei vitkastellut. Muutaman minuutin kulluttua hän ilmestyi verhon takaa, vanhoissa kuluneissa metsästysvaatteissa, toisessa jalassa ja toisessa kädessä saapas. Hän alkoi kiskoa sitäkin jalkaansa, mutta vasta pienen voimasanan lausuttuaan onnistui hänen vetää hiukan kuivunut ja kutistunut saapas jalkaansa.

»Valmis!» ilmoitti hän asennossa, pistettyään kirjoituspöydän laatikosta taskuunsa browningin ja pari makasiinia sekä muutamia savukelaatikoita.

»Hyvä. Oletko syönyt ja juonut?»

»Syönyt kyllä, mutta en juonut.»

Koskela vilkaisi kelloon. »Ehdimme käydä kahvilassakin.»

»Kestääkö retkemme kauan?» rohkeni Kivinen kysyä.

»En tiedä. Pari päivää ainakin, korkeintaan kaksi viikkoa.»

»Soo, vai pari viikkoa. Sitten täytyy minun soittaa toimitukseen. Pistävät vielä koko maailman nurin narin luullessaan minut ehkä varastetuksi.

— Prr! Saanko 11 50! Kiitos. Onko toimituksessa? Kivinen puhuu. Laittakaa joku toinen sinne härkäpäitten kokoukseen. Minä lähdän oikein extra-uutisia hankkimaan. Älkää huolehtiko, vaikka viipyisin parikin viikkoa. Prr! — Hahhaa, toimitussihteeri aikoi kai jotain kysyä, mutta minä soitin korvaan. Miettikööt! Siis, me olemme valmiit lähtemään, mutta minä haluaisin tietää, minne me oikeastaan lähdemme. Viipuriin, Helsinkiin, Ouluun, Kajaaniin?»

»Me lähdemme Ruotsiin», virkkoi Koskela tyynesti.

»P—na! Ruotsiin? Uimallako? Passitta?»

»Sinä älä huolehdi siitä, vaan usko olemuksesi minun huomaani. Me lähdemme purjeveneellä, ja mitä passeihin tulee, niin täytyy sinun vallan hyvin tietää, että suomalainen passi on riikinruotsalaisten keskuudessa täydellisesti arvoton kapine. Jos tahdomme, että meille osoitetaan jonkunlaista arvonantoa, niin on meidän mentävä sinne papereitta. Avosylinhän otettiin siellä vastaan ahvenalaiset asevelvollisuuskarkurit ja kaikennäköiset punikkipäälliköt.»

»Niinpä niin, mutta mepä emme olekaan asevelvollisuususkarkureita emmekä punikkipäälliköitä emmekä aio sellaisiksi tullakaan.»

»Me a i o m m e tulla ja me matkustamme Ruotsiin pakoon täällä Suomessa vallitsevaa hirmuista valkoista terroria», lausui Koskela pilkallisesti.

Kivinen vihelsi iloisen säveleen. »Sillä tavalla. Me siis lähdemme toden teolla seikkailemaan.»

»Just vissist! Muuten, talar ni svenska?»

»Joo!»

»Speak you english?»

»Yes, very well!»

»All right sitten. Lähtekäämme kahvilaan, niin minä annan sitten sinulle hiukan tietoja, mutta muista, sanaakaan ei saa hiiskua. Te sanomalehtineekerit ette malta milloinkaan olla vaiti.»

»Olen hiljaa kuin kala.»

Kivinen heitti ylleen sadevaippansa, painoi lieri-hatun silmilleen, sammutti sähköt, ja ystävykset astuivat kadulle.

»Minäpä en jätäkään palamaan sähköä viikkomääriksi, niinkuin se Phineas Foggin palvelija jätti kaasun kolmeksi kuukaudeksi.»

Ulkona vihmoi syyssade, vanha Turku näytti ylen autiolta ja kuolleelta ja tuomiokirkon torni häipyi pimeyteen, kun salapoliisi ja sanomalehtimies kiiruhtivat muutamaan tuttuun toisen luokan kahvilaan, kaulukset ylösnostettuina, kädet syvällä taskuissa ja hatut painettuina silmille.

— Kaksi bolsheviikkia, — arvelivat vastaantulijat ja poliisikin kiinnitti heihin katseensa.

Koskela lopetti kertomuksensa.

»Summa summarum: Onnellisen sattuman avulla olemme päässeet bolsheviikkien 'postilaitoksen' jäljille. Ainakin yhdestä 'postikonttorista' olemme täysin selvillä. 'Ekspeditööri' joutuu kiinni, kunhan ensin on kuljettanut meidät Ruotsiin. Mutta kaiken todennäköisyyden mukaan ei keksimämme 'postikonttori' ole ainoa. Niitä on useampia, mutta ne ovat täydellisesti tietämättömiä toisistaan. Se kyllä haittaa niitten toimintaa, mutta turvallisuus on paljon suurempi. Ne tiedetään vain keskuksessa, ja sellainen on varmastikin Tukholmassa. Sieltä käsin hoidetaan kiihoitustyötä etupäässä Suomessa. Venäjällä on tietenkin pääkeskus, mutta yhteys sinne on vaikea ja vaarallinen. Senvuoksi on Tukholman keskus, joittenkin yleisten ohjeitten mukaan, itsenäinen laitos. Sieltä kulkevat langat muuallekin. Bolsheviikkijärjestöjä on joka maassa, yksinpä Etelä-Ameriikan valtioissa, Kiinassa ja Intiassa. Se on kuin jättiläishämähäkki, joka on kutonut limaisen verkkonsa yli koko maapallon. Minulla on tietoja, että kohtapuoleen bolsheviikit yrittävät. Ja Tukholmassahan nähdään. Bolsheviikkien järjestötoiminta on koko lailla hyvässä vauhdissa. 'Myyrät' toimivat. Mutta mekin toimimme, ja saammepa nähdä, kumpi voittaa. Meillä on ainakin tällä hetkellä se etu, etteivät bolsheviikit tiedä meidän aikovan tunkeutua heidän salaisuksiinsa.»

Koskela vilkaksi kelloonsa. »Nyt on aika lähteä. Minä maksan kahvin.»

»Niin sitä mennään», tuumi Kivinen fatalistisesti. »Aikomukseni oli mennä ensin sonnjalostusliiton kokoukseen ja sitten saunaan, mutta nyt . . .»

. . . »lähdetäänkin kukistamaan suurta valtakuntaa ja mahtavaa hallitusta. Sanomalehtimiehen on aina oltava valmiina, eikä hän saa hämmästyä mistään.»

Ystävykset painuivat iltapimeille kaduille.

2.

Vallankumouksellinen ja kaksi vastavallankumouksellista matkustavat hyvässä sovussa Pohjanlahden yli.

Matkalla virkkoi Koskela: »Sinulla on siis punakaartilaisen paperit taskussasi. Ja muista nimesi, se on Backberg. Minä taas olen Luotola. Keskusteluihin älä antaudu, vaan anna minun hoitaa se puoli. Minulla ei todellakaan ole ollut aikaa selittää tilannetta sinulle perinjuurin. Ole vain salaperäinen ja umpimielinen, se sopii hyvin ja on vaaratonta. Ja merkin muistanet: anna miehelle Mannerin markanseteli ja lausu samalla kolme sen ensimmäistä numeroa.»

»Selvä on.»

Miehet jatkoivat kulkuaan äänettöminä, painuen rantaa kohti, poikkesivat muutamaan kivitaloon, kulivat takapihalle ja nousivat pimeitä keittiörappusia myöten toiseen kerrokseen. Ovella ei ollut nimikilpeä,

mutta kahden lyhyen ja yhden pitkän soittopainalluksen jälkeen avattiin ovi ja aukkoon ilmestyi keskiikäinen, levottomasti vilkuileva mies. Suu vetäytyi irvistyukseen tapaisen hymyyn, kun hän tunsi Koskelan.

»Päivää, toverit!» Tervehdys oli kysyvä.

»Strastvui, tavarish!» Koskela vastasi oikein, ja miehet astuivat sisään. Eteisessä paloi himmeä sähkö, ja pieni huone, johon seikkailijamme johdettiin, teki siisteystään huolimatta ikävän ja vieroittavan vaikutuksen.

»Jaha, te olette siis täällä. Entä sitten?»

Mies oli äärimmäisyyteen saakka epäluuloinen. Mutta kun miehet olivat ojentaneet hänelle markan setelin ja lausuneet tunnuksen, oli hän vakuutettu.

»Onko kaikki kunnossa?» kysyi Koskela levottomasti.

»On», vastasi mies yksikantaan.

»Hyvä, että pääsemme lähtemään tänä iltana. Me emme halua viipyä päivääkään liian kauan. Sitten: mikä on hintanne?»

Miehen silmät välähtivät ja hän mietti hetken ennenkuin vastasi.

»Kolmetuhatta.»

»Oletteko hullu? Me emme ole mitään kapitalisteja.»

»Ette, sen tiedän hyvin», virkkoi mies ilkeästi. »Kapitalistit pääsevät Ruotsiin vähemmälläkin. Mutta tehän olettekin punakaartin . . .»

»Hiljaa, ne asiat eivät teitä liikuta. Maksan kaksituhatta.»

»Ei riitä.»

»No emmehän me voi Ruotsiin tulla pennittöminäkään. Viimeisen kerran: kaksituhatta viisisataa.»

Mies jäi tuumimaan. Kivinen istui kuin tulisilla hiilillä, mutta Koskela oli kylmä ja tyyni.

»Hm. Olkoon, vaikka luulenkin, ettette ole aivan tavallisia punakaartilaisia . . .»

Kiviseltä salpautui hengitys. Olisiko mies . . . ?

Mutta Koskela hymähti pilkallisesti: »Luuletteko meitä ehkä venäläisiksi kansankomisarioiksi?»

»Sinne päin . . .»

Kiviseltä pääsi helpotuksen huokaus, kun taas Koskela virkkoi kärkevällä äänellä:

»Luulkaa mitä luulettekin, mutta muistakaa pitää luulonne omina tietoinanne.»

Mies ei virkkanut mitään, mutta kun Koskela veti kohtalaisen viinapullon pohjattomista taskuistaan, palasi äskeinen irvistys miehen kasvoille.

»Ryypätään!» kehoitti Koskela tehden leveän saki-lais-eleen. Mies kiitti ja maistoi.

»Miten asiat menevät?» tiedusteli Koskela huolettomasti.

»Mikäpäs tässä. Hoitaa postia ja siinä kaikki.»

»Järjestötoiminta lienee vaikeaa?»

»Kai se on, minä en tiedä, kun en ole päällikkömiehiä ja kaikki toimivat salaa, tietämättä toisistaan. Tu-

lee postitse määräys, et tiedä mistä, täytät sen ja sitten tulee maksu. Se on hiljaista hommaa.»

»Joo, nyt sitä osataan. Hyvästi on järjestetty. Muuten, voin sen sanoa, tulee kohta parempaakin. Alkaa olla aika toimia.» Koskela virkkoi tämän niin salaperäisesti ja varmasti, että mies hätkähti.

»Jokohan. Mutta rahaa lähetetään edelleenkin?» Ilmeisesti piti mies rahojen saamista tärkeimpänä »toimintana».

»Tietysti. Nyt kai voimme lähteäkin.» Koskela pisti viinapullon takaisin taskuunsa, sillä liikaa ei sopinut miehelle antaa.

»Lähdetään vain. Ruokaa on veneessä.»

Mies kiskoi päälleen ijänikuisen palton, sammutti sähköt, ja sitten seurue pilkkopimeässä kompuroi rapuja alas, tullen kadulle, joka johti rantaan. Varovaisesti ja ympärilleen vilkuen kulkivat miehet rantaa pitkin jonkunverran ulos kaupungista, ja muutaman valkaman luona antoi opas pysähdysmerkin. Kolmisin työnnettiin raskas ja suuri vene vesille, purjeet, jotka peitettyinä olivat valmiiksi asetettuina pohjalle, nostettiin ylös, ja navakan pohjoistuulen kiidättämänä alkoi vene rientää etelää kohti. Mies istui perässä ohjaamassa.

»Tämähän käy mutkattomasti», kuiskasi Kivinen toverilleen.

»Toistaiseksi, mutta odotahan, kun päivä valkenee ja me tulemme saaristoon. Vene kyllä kestää myrskyäkin, mies tuntuu olevan tottunut purjehtimaan, mutta

tullimiehet ovat pahana paikkana. No, eiköhän se onnistu meille, mikä on niin monelle punikille onnistunut.»

Tuuli oli kohtalainen, samoin sade, ja pimeys täydellinen. Pakoilmaksii oli ilma mainio, mutta purjehtimiselle vaarallinen. Koskela virkkoi tästä miehelle, mutta tämä vakuutti osaavansa ja tuntevansa väylät. Äänettömänä kuin aave kiiti vene eteenpäin, hyppien aalloilla. Miesten savukkeet hehkuivat punaisina pilkkuina harmaassa vihmassa. Kivistä puistatti vilu.

Niin jatkui kulku tunti tunnilta. Miehet kyyrötivät äänettöminä, hengittäen meren raikasta suola-ilmaa ja kuunnellen tuulen tohinaa mastossa ja laineitten loiskutusta laitoja vastaan.

»Ette suinkaan tule merikipeiksi?» tiedusti äkkiä punainen perämies.

»Ei toki, kyllä olemme merta maistaneet!» vakuutti Koskela.

Alkoi vähitellen sarastaa aamu, ja viimein nousi itäiseltä rannalta näkyviin aurinko, saaden meren välkymään kaikissa väreissä. Taivaalla ajelehti tummia ja synkkiä pilviä. Lakkapäinen meri tarjosi mahtavan näyn. Vene kiiti nuolena, ilmeisesti tuuli oli yltyvässä.

»P—na, näyttää tulevan myrsky ja majakkaan on vielä matkaa», tuumi perämies tarkastellen taivasta.

Mutta matka joutui. Miehet aterioivat äänettöminä, syöden suolakalaa, leipää, sekä ryypäten tynnörissä säilytettyä vettä. Kiviseltä ei syönti sujunut.

Puolenpäivän aikaan, kun oli jo täysi myrsky, päästiin vihdoinkin majapaikkaan, muutaman pienen kalliosaaren eteläiseen suojaiseen lahteen, jonne perämies oli osannut ilman karttoja, vain kompassin avulla, lukeuttomien saarien ja salmien välitse. Vene karahti loivaan hiekkarantaan, ja miehet hyppäsivät tyytyväisinä kovalle kamaralle. Kivinenkin tuntui muuttuneen toiseksi mieheksi saatuaan kiinteää jalkojensa alle. Vedettyään veneen ylös rannalle miehet läksivät pienen majaan, jonka isäntä oli jo tullut heitä vastaan. Paljoa ei puhuttu, opas teki muutamia merkkejä, ja Koskela ja Kivinen ojentautuivat heti makaamaan tuvan penkille; opaskin seurasi heidän esimerkkiään.

Ulkona pauhasi syysmyrsky.

Iltapäivällä miehet heräsivät, söivät vahvasti ja paneutuivat uudelleen nukkumaan. Vasta hämärissä, kun myrskykin oli hiljentynyt, lähdettiin uudelleen liikkeelle, kun Koskela oli ensin perämiehelle maksanut puolet kuljetusmaksusta. Vene halkoi Pohjanlahden vihreitä vesiä. Taakse jäivät saaret ja salmet. Avoin, rajaton ulappa aukeni eteen. Tullilaivoja ei näkynyt, ja kohta peitti täydellinen pimeys aaltoilevan meren.

Vallankumouksellinen ja kaksi vastavallankumouksellista matkustivat hyvässä sovussa yli Pohjanlahden Riikinruotsia kohti muutaman ohuen lautakappaleen varassa.

»Tuttu tie, mutta outo seura», virkkoi jääkäri Koskela toverilleen. Kivinen hymähti.

Kivinen lausuu mielipiteensä merimatkasta ja osoittautuu reportterimaisen tiedonhaluiseksi.

»O, mamma-Svea, suloinen olet ainakin merimatkan jälkeen!» Kivinen lausui paatosmaisella, jos kohta hiukan vapisevalla ja väsyneellä äänellä, kun toverukset, selvittyään kahden päivän harhailusta oikukkaalla Pohjanlahdella, olivat viimeinkin päässeet Ruotsin kamaralle ja eronneet perämiehestään, joka, odottamatta mahdollisia uteliaita kysymyksiä ruotsalaisten viranomaisten taholta, oli jo kääntänyt venheensä keulan kohti Suomen rantoja. Merimatka oli ollut kohtalaisen vaiherikas, kun sumussa oli eksytty suunnalta, mutta kaikki oli kuitenkin lopulta sujunut hyvin, vaikka Kivinen saikin maksaa runsasta veroa ahventen valtakunnalle.

Aamu oli vielä aikainen, ilma tyyni ja ihana, kuuraa puissa ja maassa. Toverukset kulkivat autiota ja mutkittlevaa polkua sisämaahan päin, sivuuttivat vielä nukkuvan huvilayhteiskunnan ja päätyivät pieneen, tien varrella olevaan havupuumetsikköön. He tunkeutuivat kuusten suojelemaan syliin ja istahtivat, molemmat yhtäikaa kuin käskystä, sammaltuneelle ja jääriitteiselle kivelle. Sanaakaan puhumatta Koskela kaivoi pienestä repustaan ruokaa, ja kulautettuaan vanhasta taskumatista viimeiset pisarat ryhtyivät seikkailijat vakavin naamoin syömään, joka toimitus ainakin

Kiviseltä näkyi käyvän kuin tanssi. Hän olikin jo paastonnut kohtalaisen rupeaman.

Toverusten ulkonäkö viittasi kestettyihin vaivoihin. Kivinen, pitkä ja solakka keski-ikäinen mies, näytti voipuneelta, ja kasvot olivat merimatkan ja nälkäkuurin vaikutuksesta muuttuneet sinisenkalpeiksi. Mutta silmissä alkoi jo liekehtiä entinen eloisa veitikka, vaikka ne nyt olivatkin tähdätyt nopeasti hupeneviin eväs-tähteisiin. Kasvojen soikea muoto, siniset silmät ja vaalea iho samoin kuin koko olennossa ilmenevä vilkkaus ja eloisuus viittasi karjalaiseen sukuperään. Koskela, jäykkä pohjalainen, ei näyttänyt niin paljon karsineen merimatkasta, vaikka siniset juovat silmien ympärillä kyllä kertoivat valvonnasta.

»Kaikki loppuu aikanaan», Kivinen virkkoi, pistettyään poskeensa viimeisen palan. — »Kiikuttelepa, kissa vie, kohtalo poikiaan. Mutta soromnoo! sanoo ryssä.»

Kivinen kaivoi taskustaan savukelaatikon, tarjosi toverilleen, ja mielihyvin ystävykset vetelivät sauhuja.

»Nyt kelpaa!» Koskela lausahti. »Olisipa vain kunnollinen vuode, mutta nämä kivet ovat yhtä kylmiä kuin mamma-Svean vastaanotto. Ei edes poliisi osunut tiellemme.»

»Eipä ollut väliäkään — eikä yleensäkään poliisia ole milloinkaan siellä, missä tarvitaan. Muuten, minä olen kyllästynyt tällaiseen. Minä protestoitsen. Sinä narraat minut lähtemään suinpäin kotoani, jättämään saunamatkan, kiikutat parin lahon laudankappaleen

varassa yli Pohjanlahden, ja mitä varten? Jaa, minulla ei ole oikeastaan siitä mitään tietoa. Tämä on melkein kuin suurpolitiikkaa. Mutta minäpä en aio olla nappulana, en, vaikka olenkin tähän saakka seurannut sinua kuin lammas. Minä olen täysi-ikäinen ja äänivaltainen kansalainen enkä aio alistua minkäänlaiseen holhoukseen. Siis, lyhyesti ja ytimekkäästi, ilman sarvia ja hampaita, kirkas ja selvä totuus: miksi, minne ja kuinka?»

»Siis», olotti Koskela. »Kuuntele. Kuten tiedät, kuulun valtiolliseen poliisiin, kun haavoittumiseni tähden en voi olla aktiiviupseeri. Me nappasimme tässä tuonnottain kaikessa hiljaisuudessa pari 'toveria', kaksi Rajajoen uimakandidaattia. Ja samaan aikaan saimme selville 'postikonttorin'. Kävi ilmi, että nappaamillamme miekkosilla oli ollut aikomus Ruotsiin. Heidän oli määrä tavata Tukholmassa joku bolsheviikkijärjestäjä. Tälle oli osoitettu kirje, ja se oli muutamassa postipaketissa, jossa lisäksi oli kiihoituskirjallisuutta. Perämiehemme, jolle paketti oli osoitettu, Sundströmin, oli määrä saattaa toverit yli Pohjanlahden. Kirjeessä mainittiin, että miehet osaavat ruotsia ja englantia. Myöskin Sundströmille oli kirje, jossa ilmoitettiin miesten saapumisesta, mutta kai varovaisuuden vuoksi ei ilmoitettu tuntomerkkejä . . .»

»Siis me . . .?» yritti Kivinen.

»Niin juuri», jatkoi Koskela. »Saimme selville koko jutun. Paketin, ilman kirjallisuutta, annoimme saapua Sundströmille. Minä sain tehtäväkseni itse näy-

tellä toista vangituista miehistä ja hankkia toisen. En osannut kääntyä muitten kuin sinun puoleesi. Tiesin sinun osaavan sekä ruotsia että englantia ja olevan hiukan sekä tiedonhaluinen että kevytmielinen, mitä tämän tapaisiin pikkuseikkailuihin tulee. Minulla ei ollut aikaa selittää sinulle kaikkea enkä sitä tahtonutkaan, sillä erinäisissä suhteissa en luota sanomalehtineekerien vaitelaisuuteen. Meillä on taskussamme kaikki toverien paperit, minulla on heiltä saatua rahaa, joka siis joutuu palvelemaan kokonaan toisia tarkoituksia kuin mihin se oli määrätty, matkustamme Tukholmaan Venäjän neuvostohallituksen salaisina lähettiläinä 'erityisiä tehtäviä varten', ja Sundström ja se majapaikan isäntä joutuvat päivän tai parin kuluttua kauniisti kiinni. Me taas käymme tuntemattomia kohtaloita kohti, minä viran puolesta, sinä taas luonteenomaisesta seikkailuhalustasi, joka kyllä minuunkin vaikuttaa, sekä kohtalon oikusta. Lähtiessämme olivat nimemme Backberg ja Luotola, vaikka emme niitä tarvinneetkaan, täällä on sinun nimesi Dahlberg ja mirun Svensson, siis mahdollisimman tavallisia ruotsalaisia nimiä. Bolsheviikkijärjestäjä on kai saanut kirjeen, jonka hänelle on välittänyt ennen pitkää kiinni joutuva höyrylaivan lämmittäjä, eikä postipaketin avaamisesta ja oikeitten toverien kiinnijoutumisesta ole mitään tietoa muilla kuin meikäläisillä. Tämä on kyllä summamutikkapeliä, mutta rohkeus auttaa. Eteenpäin, silmät ja korvat avoinna! siinä tunnuslauseemme.»

»Mutta maitse, sillä merellä olen epävarma», vir-

kahti Kivinen. Toverukset nousivat ylös, heittivät repun kiven juurelle, siistivät hiukan itseään ja asuaan ja painautuivat varovaisesti maantielle.

Oli noita raikkaan seesteisiä aamuja myöhäisellä syksyllä, jolloin pohjolan seudut ovat niin kauniita. Mäennyppylälle noustua avautui matkailijoittemme eteen tyypillinen ja hiukan idyllinen ruotsalainen maalaismaisema siisteine taloineen, navettoineen, puutarhoineen ja peltoineen. Taivas kaartui korkeana ja kirkas ilma lähensi välimatkoja. Hiljaisuus oli täydellinen, raikas tuulonen hiveli poskipäitä ja reipas kulku verrytti merimatkan jäykistämiä jäseniä. Utumaiset savupilvet talojen yllä ilmaisivat heräämisen oireita kyläkunnassa.

»Minne me oikeastaan kuljemme?» kysyi Kivinen, ystävyksien asteltua muutamia minutteja täydellisessä äänettömyydessä. »Ja missä me muuten olemme?»

»Jälkimäistä en tarkalleen tiedä. Tukholma on tietenkin päämäärämme, mutta sitä ennen täytyy meidän saada nukkua ja syödä kunnollisesti. Etsiskelen kyläravintolaa.»

Matkailijat kulkivat kylän läpi, joutuivat laajalle viljelysalueelle ja sitten pieneen metsikköön. Pysähtyessään tupakoimaan kuuluivat he edessäpäin rattaiden räminää, ja hetken kuluttua ajoi mutkan takaa näkyviin maitokuski.

»Anna minun hoitaa keskustelu. Minä opin aikoinani, ollessani Tukholman 'konttorissa', täkäläisen murteen aika hyvin», selitti Koskela.

Rehevällä, katkonaisella ruotsilla hän kertoi maitokuskille heidän olevan vähän liikeasioissa täällä ja tiedustavan jotakin ravintolaa. Mitään epäluuloa ei miehessä herännyt ja kernaasti hän antoi pyydetyn tiedon. Tuolla noin, vajaan kilometrin päässä. Suuri talo maantien varrella.

Entistä reippaammalla vauhdilla painautuivat seikkailijamme matkaan ja löysivät pitemmittä kyselyittä neuvotun, pienen siistin majatalon. Tilasivat syötävää ja juotavaa, Koskela puhui kaupoista isännän kanssa, tuskastuttavan kauan ja turhaan Kivisen mielestä, jota huoneen lämpö vastustamattomasti raukaisi. Viimein alkoi Koskelakin haukotella, ja toverukset vetäytyivät makaamaan, ensin tiedusteltuaan, milloin ja mitä kautta oli mahdollisuus päästä Tukholmaan.

Tultuaan huoneeseen Koskela kysyi ensi työkseen Kiviseltä, oliko tällä savukekoteloa.

»Mitäs sillä?» kysyi Kivinen.

»Minä jo pelästyin, kun ehätit tarjoamaan isännälle tupakkaa s u o m a l a i s e s t a laatikostasi, mutta tämä ei toki sitä huomannut, kun ehdin väliin koteloni kanssa. Pikkuseikat ovat tärkeitä, ja näyttelemisen pitää olla perinpohjaista.»

Kivinen ei vastannut mitään, ja hetken kuluttua matkaili kaksi vastavallankumouksellista höyhensaarilla.

Sananlaskulla toisinaan on ihmeellinen vaikutus, mutta Kivinen huomaa, että kaksi kettua ajaa samaa jänistä.

»Tuntuu aivan siltä kuin menisi matematiikan tenttiin», tuumi Kivinen, kun ystävykset illan hämärissä, onnellisesti selvittyään Tukholmaan, riensivät melkein autoita sivukatuja pitkin.

»Mutta tenteistäkin selvittiin pienillä juksuilla ja pienillä tiedoilla, ja nyt koetamme uudestaan. Rohkeasti vain. Meitä ei osaa epäillä kukaan, ja merkit luulen osaavani. Osoite oli mainitsemassani paketissa selvään ilmoitettu ja merkeistä oli mainittu, että 'tavalliset'. Ja ne 'tavalliset' luulen osaavani. Bolsheviikit ovat äärimmäisen varovaisia. He eivät ilmoita lopullisia osoitteita, vaan ne tiedetään vasta paikalla. Siellä kahvilassa ne kai tietävät 'tohtorinkin' osoitteen, mutta ennenkuin me saamme sen tietää, täytyy meidän käydä läpi pieni kiirastuli. No, yritetään. Jos hullusti käy, niin onhan meillä browningit, ja ampua me osaamme. Mutta kun pitää kielen suorana suussa, niin menee vaikka leijonan kitaan.»

Koskela, joka tunsu hyvin kaupungin, kulki tietoisesti eteenpäin, pysytellen enimmäkseen sivukaduilla, sillä ystävykset olivat edelleenkin merimatkaisissa pukimissaan. Noin puolen tunnin kuluttua Koskela pysähtyi muutaman kadun kulmaan, sytyttäen savukkeen. Parin kolmenkymmenen metrin päässä lankesi

hämärälle kadulle valokuova kahvilan ikkunasta, ja raolla olevasta ovesta virtasi valkoista höyryä.

»Tuossa se on. Siis, vielä kerran: menemme reilusti ja vilkuilematta sisään. Toivon, että jokin pöytä on vapaana. Ellei, niin anna minun toimia. Tilaamme jotakin ja koetamme antaa merkit. Lopusta koetamme selviytyä järkemme mukaan. Eteenpäin mars!»

»Perässä tullaan!» Kivinen murahti, ja päättävästi astuivat ystävykset sisään kahvilan ovesta.

Aluksi eivät he tahtoneet mitään eroittaa, sillä kirkas valaistus teki kadun hämäärään tottuneet silmät sokeiksi, mutta muutaman hetken kuluttua he saattoivat huomata olevansa tavallisessa, tupakansavuisessa ja huolimattomassa kolmannen luokan kahvilassa. Huoneita oli kaksi, niissä yhteensä noin parikymmentä pöytää. Yleisöä oli kahvila puolillaan. Toisessa huoneessa oli myymäläpöytä, jonka takana lihavahko nainen hoiti kassaa ja pari lyhythameista ja avokaulaista neitosta piti huolta tarjoilusta. Kahvila teki epäsiisteydestään huolimatta kirkkaassa valaistuksessa verrattain vaarattoman vaikutuksen.

Koskela pysähtyi kylmäverisesti ovelle ja loi silmäyksensä vieraitten yli, tarkastellen samalla sopivaa pöytää. Vapaa pöytä olikin mukavassa nurkkauksessa lähellä ovea. — Ainakin karkuun päästään, — mietti Koskela mielessään, istuutuen pöydän ääreen, Kivisen noudattaessa esimerkkiä, kun he ensin olivat heittäneet lakkinsa naulakolle, mutta päällystakit jättäneet avattuina ylleen.

Koskela istahti rennosti takakenoon ja tarjosi toverilleen savukkeen, jättäen laatikon, juuri ostamansa ruotsalaisen, pöydälle. Muuan neitosista astui heidän luokseen ja Koskela tilasi kahvia. Kahvilan muihin vieraisiin ei ystäväysten saapuminen ollut näköjään tehnyt mitään vaikutusta. Koskela tarkasteli yleisöä, mutta ei huomannut mitään erikoisempaa. Tavallista kolmannen luokan kahvilayleisöä.

Saatuaan kahvia ryhtyivät ystävykset sitä kaikessa rauhassa hörppimään. Gramofooni narisi ja puhisi jotakin, joka ennen oli ollut kai marseljeesi, mutta ylettömästä käyttämisestä muuttunut joksikin käsittämättömäksi epäsointujen kokoelmaksi.

»Kas siinä kuvaavaa», kuiskasi Kivinen. »Marseljeesi gramofoonilla on marseljeesin irvikuva, samoin kuin bolshevistinen 'vallankumous' on kurja ryssäläinen mukaelma Ranskan suuren vallankumouksen hetkistä.»

Koskela hymähti, alkaen ajatuksissaan piirrellä savukelaatikon kanteen jotakin, hörppien kahvia ja tupakoiden. Kivinen tupakoi ja tarkasteli yleisöä. Kuin huomaamatta napautti Koskela muutamia kertoja sormillaan pöydänlaitaan. Lihava kassanhoitajatar muuttui heti tarkkaavaiseksi ja kun Koskela kutsui neitosta luokseen, riensi kassanhoitajatar pöydän luo. Koskela siirsi savukelaatikon nurkalle ja pyysi sangen välinpitämättömällä äänellä virvoitusvettä. Nainen ei näyttänyt kiinnittävän mitään huomiota tilaukseen, mutta katseli sensijaan savukelaatikkoa, jonka kanteen Kos-

kela sangen tyylittömästi oli tekstannut sananlaskun: »Pyri eteenpäin, menestys varma.»

Kivinen koetti näyttää välinpitämättömältä, vaikka jännitys kohosikin.

»Jaha, kaksi pulloa! Saahan sitä, saa, kun on millä maksaa ja jaksaa», koetti nainen laskea leikkiä, mutta kumartui äkkiä ja kuiskasi: »Mitä?»

»Tohtori!» kuiskasi Koskela.

»Odottakaa! Merkki?»

»Kaksi. Turku. D. N.»

»Hyvä. —katu 19. D. 3. 2 l. 1 p. 2 l.»

Koskela merkitsi luvut huomaamatta savukelaatikon kanteen, pistäen sen sitten taskuunsa. Kuiskaava keskustelu ei vinyt kuin silmänräpäyksen ajan. Nainen korjasi pois kahvivehkeet ja toi hetken kuluttua virvoitusvettä. Ystävykset huoahtivat, kun hän poistui.

»Selvä sitä myöten!» virkkoi Kivinen hiljaa. »Mitä nuo luvut merkitsivät?»

»Ensin osoite ja sitten soittopainallukset: kaksi lyhyttä, yksi pitkä ja sitten kaksi lyhyttä. Järjestelmä ei ole kovinkaan nerokas, mutta huonopa on tietämättömän ja tuntemattoman lähteä yrittämään. Juokaamme ja lähtekäämme sitten matkaan, sillä meidän täytyy hankkia vielä yösijamin. Ahaa, kysytäänpä täältä. Totta kai voivat sellaisen neuvoa, jossa ei tarvita passeja.»

Koskela nousi laiskasti ylös ja astui myymäläpöy-

dän luokse, pyytäen laatikon savukkeita. Lähellä olevat pöydät olivat tyhjäät. Nainen katsoi kysyvästi.

»Yösija?» kuiskasi Koskela.

»—katu 85.»

»Merkki?»

»Rehellisyys maan perii.»

Koskela sai savukkeensa, maksoi, ja ystävät aikoiivat poistua kahvilasta. Silloin nousi muutaman pöydän äärestä pieni ja pyöreähkö, keikailevasti, mutta rappiolla olevaan pukuun puettu herrasmies ja riensi heitä kohti.

»Anteeksi, mutta herra taisi ottaa minun hattuni», virkkoi hän Kiviselle.

Koskelan silmät välähtivät ja käsi sukelsi salamanopeasti taskuun. Kivinen jähmettyi ja vavahti.

»Anteeksi, kyllä tämä on minun omani», sai hän sofferretuksi, kääntyen samalla niin, että joutui selin yleisöön.

Pikku miehen silmät vilkahtivat. Hän pujahti nopeasti vaatenaulakon luo ja tarkasti sen. Sitten hän kääntyi Kivisen puoleen, koko naama autuaassa hymyssä.

»Pyydän todellakin anteeksi, että erehdyin, mutta minulta on jo viety kokonainen varasto lakkeja, palttoita, kalosseja ja kävelykeppejä.»

Kivinen oli nauruun purskahtamaisillaan, mutta hän hillitsi itsensä ja väänsi kasvonsa mitä happamimpaan irvistykseen. Yleisö ei sitä nähnyt, koska hän oli selin.

Pikku mies kumarsi, mutta kuiskasi samassa, niin että Koskelakin kuuli: »Odota. Vanha osoite.»

Ystävykset astuivat kadulle, mutta vasta kuljetuaan jonkun matkaa kysyi Koskela hämmästyneenä: »Kuka se oli?»

»Olle, vanha Olle, sanomalehtimies, salapoliisi, paki-noitsija ja — orpolasten huoltoyhdistyksen puheenjohtaja. Hänet opin tuntemaan muutamalla Ruotsinmatkallani, mutta hän näkyy tuntevan minut vaikka minkälaisessa asussa. Meidän täytyy mennä hänen asuntoonsa, sillä hän ei voi lähteä heti kahvilasta. Muuten ihmeteltävä mies, kuten aina. Hän on juuri siellä, mistä langat lähtevät. Hän ei ollut siellä sattumalta, eikä tuollaisessa puvussa ilman syytä. Hänkin on jäljillä. Kaksi kettua ajaa samaa jänistä, ja luulen, että meidän on erittäin hyödyllistä hiukan vaihtaa tietoja hänen kanssaan. Hänelle voi uskoa mitä tietoja tahansa, ei hän niitä julkaise. Haa, haa, vanha Olle oli siis ensimmäinen tapaamani tuttava. Olisihan minun pitänyt se arvata.»

5.

Jääkäri, sanomalehtineekeri ja orpolasten huoltoyhdistyksen puheenjohtaja suunnittelevat punaisen ruton hävittämistä ja vallankumoustehtailun lopettamista.

Ystävykset kulkivat verkalleen hämäriä katuja pitkin, sillä Kivinen ei halunnut ruveta odottelemaan ruotsalaisen ystävänsä asunnon seutuvilla, kun tämä ei

kuitenkaan voinut pienen välinäytöksen jälkeen heti poistua kahvilasta, ellei tahtonut herättää epäluuloja punaisen kahvilan punaisessa yleisössä. Seikkailijat kulkivatkin juuri sellaisella nopeudella, että he saavuttuaan Ollen asunnon edustalle huomasivat pyöreän ruotsalaisen rientävän vastaan toiselta suunnalta. Olle oli varovaisuudessaan valinnut toisen tien.

»O, sinä täällä! Ja olet ollut Tukholman punaisimassa kahvilassa!! Salaperäisenä! Terve, terve, mutta käykäämme sisään! Ystäväsi tehnee samoin, jos saan luvan pyytää. Kadulla ei ole oikein sopivaa esittäytystä, ei ainakaan meikäläisten. En luule, että kahvilassa olisi mitään epäluuloa herännyt, mutta varovaisuus ei monta kertaa ole haitaksi. Olkaa hyvä!» — Ruotsalainen puheli vilkkaasti ja eloisasti rappuja noustaessa ja kiivettäessä viidenteen kerrokseen.

»Katsokaas, minä olen vieläkin pirteä, vaikka on jo muutamia vuosia hartioillani, sillä saan joka päivä useitakin kertoja harjoitella vuorilla kiipeilemistä. Se vahvistaa sydäntä ja keuhkoja. Hissi on monen sairauden alku.»

Olle Nordgrenin poikamiehen-asunto oli hauska ja aistikas, vaikka hiukan omituinen kaikenmoisine koelmineen, suunnattomine kirjahyllyineen ja tupakka-vehkeineen. Värit ja muodot olivat sopusointuisia ja viihtyisiä, ja koko asunto antoi aavistuksen vanhasta miespolvien sivistyksellisestä ilmapiiristä.

Astuttuaan isännän työhuoneeseen, joka samalla oli kirjasto ja tupakkahuone, Kivinen kääntyi Ollen puo-

leen ja esitteli Koskelan, mainitsematta kuitenkaan tarkemmin hänen tointaan ja ammattiaan.

»Kautta vanhan maineeni, jääkäri, luultavasti ainakin luutnantti ja varmasti salapoliisi ja silloin tietenkkin valtiollinen», puhkesi Olle puhumaan puristaessaan sydämellisesti Koskelan kättä. »Tervetuloa!»

»Mutta kuinka . . .?» Koskela tunsi joltistakin hämmästyä.

»Oh, ei mitään ihmeellistä», Olle naureskeli. »Teidän uhkailmeenne ja ryhtinne — niistä ei voi erehtyä. Näin sitäpaitsi, teidän heittäessänne päällystakkia yltänne, jääkärimerkin melkein kainaloitten kohdalla. Te salaatte sitä ja kukapa muu kuin salapoliisi sitä piilottelisi, samoin kuin mitä syytä jääkäriellä olisi kulljeskella salapuvussa ja istua punaisissa kahviloissa. Te olette siis salapoliisi, eikä taas jääkäriä voi ajatella tavallisena salapoliisina. Ulkomuodostanne päättäen olette sivistynyt, anteeksi, jos niin sanon, ja niin ollen upseeri, ja luutnantin arvo parhaiten sopii teidän iälenne, sillä jos olisitte ollut korkeampi, olisitte haavastanne huolimatta, joka vaivaa vasenta kättänne, voinut jäädä sotilaspalvelukseen. Siinä ovat päätelmäni. Niistä ei kuin yksi ole varma, mutta toinen tukee toistaan, ja lopputulos on huudahduksestanne päättäen oikea. Pyydän anteeksi, mutta minulla on toisinaan heikkouteni saattaa ihmisiä hiukan hämille.»

Ystävykset nauroivat katketakseen pikkumiehen loistavalle johtopäätöskyvyille ja vajottautuivat miehelleän isännän osoittamiin syviin ja pehmeisiin noja-

tuoleihin. Vieraanvarainen isäntä asetti ulottuville sievän tupakkapöydän ja kiirehti sivuhuoneeseen, kai antamaan määräyksiä taloudenhoitajattarelle illallisesta. Sitten hän palasi huoneeseen, hykerrellen käsiään, kasvot autuaassa hymyssä ja miehen kokoon verraten suhteeton sikaari röyhyten suupielessä.

»No, suomalaiset 'lahtarit' ovat siis tulleet tänne. Mitä varten ja millä tavalla?»

Kivinen vilkaisi Koskelaan. Olle hymähti ja virkkoi:

»Valtiosalaisuuksia, vai? Kivinen, sinä tiedät uteliaisuuteni, mutta myös vaiteliaisuuteni. Muuten, me olemme samoilla asioilla, te luultavastikin viran, minä oman huvini vuoksi. Vaihtakaamme tietoja.»

Koskela nyökkäsi hyväksyvästi. — »Olkoon menneeksi, kun me olemme kuitenkin jo melkein paljastetut. Ja hyötyä lienee siitä meille. Anteeksi imarteluni, mutta luulenpa, että teidän kanssanne on hauska työskennellä.»

»Minä melkein luulisin, että minä voisin sen sanoa teistä, sillä katsokaas, minulla lienee todellakin hiukan enemmän praktiikkaa tällä alalla», Olle pisti viattomasti väliin.

»Minä kerron», virkahti Kivinen. Hän teki lyhyesti ja selvästi selkoa matkasta ja omista tiedoistaan, Koskelan täydentäessä kertomusta omilla havainnollaan ja tiedoillaan. Olle seisoi kahareisin vieraittensa edessä ja savuutti hirmuista sikaariaan, nyökkäillen väliin.

»Hyvä», lausui hän painokkaasti, kun Kivinen oli lopettanut. — »Sangen hyvä. Te tiedätte osaltanne

enemmän kuin minä, mutta jotakin minäkin sentään tiedän. Meidän on koottava ja tarkasteltava tietomme ja sitten ryhdyttävä toimimaan. Mutta ennen tätä kansainvälistä bolshevismivastaista konferenssia maisteltaakamme, jos sallitte minun tarjota, mitä tukholmalainen nykyään kykenee hankkimaan ruumiillisen olemuksensa ylläpitämiseksi.»

Taloudenhoitajatar oli tuonut illallisen pöytään, ja seurue ryhtyi innolla ja antaumuksella sitä kuluttamaan. Koskela söi hartaasti kuin sotilas ja Kivinen innostuneena kuin suomalainen kortillaeläjä, kun taas Olle nautti vieraittensa hyvästä ruokahalusta. Kun tukholmalainen illallinen, joka sivumennen sanottuna ei ollut huonoimpia, oli nautittu, ryhtyivät miehet vakavaan keskusteluun.

»Ergo», alotti Olle, »ensiksi on selvitettävä, mitä me tiedämme ja mihin me pyrimme, ja sitten keskustelemme tavasta».

»Tjah, tarkoituksemme ei ole enempi eikä vähempi kuin bolsheviikkien kiihoitustoiminnan ja kumousvalmistelujen lopettaminen Suomessa, sekä mahdollisuuden mukaan muuallakin. Langat lähtevät Tukholmasta, ja siksi me olemme täällä», virkkoi Kivinen.

»Niin, me yritämme paljastaa bolsheviikkien myyräntyön Ruotsissa, josta käsin sitä harjoitetaan myöskin Suomessa. Meillä on toiveita onnistumisesta, sillä, kuten Kivinen kertoi, meillä on punaisten 'lähettäiläitten' paperit taskussamme ja koetamme salaperäisen tohtorin avulla päästä kunnollisille jäljille. Mitään

yksityiskohtaista toimintasuunnitelmaa ei voida laatia, vaan menettely kussakin tilaisuudessa täytyy suurimmaksi osaksi jättää vapaan harkinnan varaan. Se on minun mielipiteeni», lopetti Koskela.

»Hyväksyn täydelleen teidän näkökohtanne», lausui Olle. »Mutta punaisten toiminnassa on monta eri puolta, ja ne kaikki olisivat paljastettavat. Ensiksikin asiamiesverkko, siten että ainakin pääjohtajat tehdään vaarattomiksi, sitten postikulku, kiihoituskirjallisuuden painattaminen ja levittäminen, salainen kiihoitus, lakkojen järjestely ja sitten varsinaiset kumoushankkeet asehankintoineen j. n. e. Tukholmassa on ainakin kiihoituskirjallisuuden painatus- ja levityskeskus ja sitten jonkunlainen keskuspostiasema. Täällä yhtyy monia lankoja, mutta luulen, että meidän on kiinnitettävä huomio pääasiallisesti suurimpiin johtajiin ja kiihoituskirjallisuuden painattamiseen. Siten riistettäisiin vaikuttava ase bolsheviikkien käsistä, sillä Tukholmasta lähetetään kirjallisuutta useampiin maihin. Asiointi on muuten omituinen täällä Tukholmassa. Kaikki tietävät, että punaista kumouksellista toimintaa täällä harjoitetaan sängen laajassa mittakaavassa, mutta kukaan ei koeta sitä paljastaa. Bolsheviikkilähetystö on kaiken pahan pesä. Sen siipien suojassa toimii täällä lukemattomia enemmän tai vähemmän hämäräperäisiä ja kirjavamaineisia olioita. Siihen on vaikea päästä käsiksi ulkoapäin, mutta te, jotka pääsette salapuvussa tunkeutumaan roistojen keskuuteen, teillä on suuremmat mahdollisuudet. Vaikka ei mitään yksityiskoh-

taista toimintasuunnitelmaa voidakaan laatia, on kuitenkin kuljettava tietoisesti jotakin erityistä päämäärää kohti. Diplomaattisesti on asia varsin arkaluontoinen, mutta meidän on koetettava, jos tahdomme veijarit todella paljastaa, tehdä paljastuksemme niin, että poliittisiin syihin liittyy suoranaisia rikosoikeudellisia syitä. Bolsheviikit on saatava syytteeseen myöskin tavallisista törkeistä rikoksista, ja tämän seikan en luule olevan vaikeaa. Mutta varovaisesti on toimitettava ja päästävä mahdollisimman pitkälle ennenkuin paljastuksiin ryhdytään. Bolsheviikit ovat liukkaita kuin ankeriaat.»

6.

Olle kertoo sanomalehdestä, joka ylevästä ohjelmastaan huolimatta on huonossa taloudellisessa asemassa, ja tekee selvää bolshevistisen kumoustehtailun yleisistä liikeperiaatteista.

Syntyi hetken hiljaisuus, jonka Olle kuitenkin lopetti, jatkaen:

»Minulla on omat rautani tulossa. Ensimmäisille jäljille pääsin muutamassa kuvaavassa tilaisuudessa. Oli joku työläisten kokous, ei varsinaisten työläisten, vaan tuollaisten ikuisten työttömien. Huomiotani kiinnitti muuan puhuja, joka, vaikka puhuikin ruotsiksi, äänsi oudolla tavalla. Jälkeenpäin totesin hänet Suomesta paenneeksi Suomen ruotsalaiseksi, joka kai oli ottanut

osaa talviseen kapinaan. Hän puhui kiihoittavasti, mielettömän kiihoittavasti, mutta puhe näytti tekevän vaikutuksensa, ja huippuunsa kohosi kiihko, kun puhuja äkkiä hyppäsi lavalta ja ryntäsi muutaman hiukan sivussa seisoneen miehen kimppuun, huutaen: 'Kuolema lahtareille! Hän on brigadisti!' Mutta ennenkuin puhuja oli päässyt väkijoukon läpi, oli mieskin kadonnut, ja totisesti se ei tapahtunut hetkeäkään liian aikaiseen. Arvasin silloin puhujan bolsheviikiksi ja päätin seurata häntä. Kun tilaisuus oli loppunut ja väkijoukko hajaantunut, lähti puhujakin pois muutaman miehen kanssa, jonka kadunkulmassa sähkövalossa tunsin erään ruotsalaisen maaseutulehden, vasemmistososialistisen, aputoimittajaksi. Mielenkiintoni kasvoi entisestään ja seurasin miehiä varovaisesti. He menivät samaan kahvilaan, jossa tekin äsken olitte, ja antautuivat pitkään keskusteluun, josta en kuitenkaan kuullut muuta kuin että se koski raha-asioita ja jotakin avustusta. Ja tämä avustus, se on tietenkin avustusta sanomalehdelle. Toimittajat aikovat myydä itsensä bolsheviikeille. Ja nyt, kun olen kuullut teidän tietonne, käsitän senkin lauseen, jonka ohimenessäni kuulin kahvilassa: 'ei voi päättää ennenkuin tohtori . . .' enempää en kuullut, mutta siihen lienee lisättävä sana: tulee. Avustusta ei voida siis antaa ennenkuin tohtori tulee. Ja nyt hän on tullut ja te voitte omien asiointenne ohella ottaa selvän tästäkin 'avustuksesta'. Se olisi aikamoinen julkinen tappio riippumattomille, jotka kulkevat käsikädessä bolsheviikkien kanssa.»

»Milloin tämä tapahtui?» kysyi Kivinen innokkaasti.

»Kahdeksan päivää sitten.»

»Etkö seurannut miehiä enemmän?»

»Minut petettiin ja niin yksinkertaisesti, että suuttua. Kahvilasta on neljä, sanoo neljä uloskäytävää, kaksi yleisön puolelta ja kaksi keittiön puolelta. Miehet menivät takahuoneeseen. Minä odottelin, ja kun heitä ei alkanut kuulua, läksin katsomaan. Ei ketään! He olivat menneet, ja senjälkeen en ole heitä tavannut, vaikka olenkin joka päivä joko käynyt kahvilassa erilaisissa salapuvuissa tai vakoillut lähistöllä.»

»Hyvä», virkkoi Koskela. »Me koetamme tehdä voitavamme. Muuten, minä olen kiinnittänyt huomioni muutamaaan seikkaan ja luulen, että se voi hyödyttää meitä. Tarkoitin passitehtailua. Suomeen tulee punikkeja, jotka ovat varustetut mainioilla passeilla, suomalaisilla, ruotsalaisilla, venäläisillä, saksalaisilla j. n. e. Niitä valmistetaan täällä ja luultavasti jossakin kirjapainossa, jonka yhteydessä on leimasintehdas ja kuvalaattalaitos sekä valokuvaamo. Jos näin onnellisesti olisi, voisimme paljastaa koko laitoksen selvien rikosoikeudellisten syitten nojalla, tarvitsematta kiihoittaa ruotsalaisia bolsheviikkeja 'poliittisella vainolla'. Bolsheviikit eivät uskalla hiiskuakaan siinä tapauksessa.»

»Hyvä!» Kivinen, Koskela ja Olle huudahtivat yhtä aikaa, ja edellinen jatkoi:

»Meillä on niin ollen nyt toimintasuunnitelma likimain selvä. Tulemme 'tohtorin' luo, koetamme varo-

vasti päästä kosketuksiin paikallisten johtajien kanssa ja jollakin tekosyyllä yritämme päästä kirjapainoon. Siellä voimme tehdä havaintoja. Muuten, minä luulen bolsheviikkien vartioivan ja pitävän kirjapainoan salassa tarkasti, ja hyvin vastenmielisesti paljastavan sitä vähänkin asiattomille. Meidän pitää menetellä harakitusti. Olle voi auttaa ulkoapäin. Huomenna aloitamme tutustumalla 'tohtoriin'.

»Niin teemme», lausui Koskela. »Mutta muuan seikka. Me joudumme epäilemättä tekemisiin useitten henkilöitten kanssa. Ne tietenkin esiintyvät salanimillä. Meille on kuitenkin tärkeätä tietää, kenen kanssa todella olemme tekemisissä. Tavallinen kuvailu ei riitä. Täytyisi saada tarkka kuva, mutta me emme osaa piirtää emmekä voi ottaa valokuviakaan.»

»Valokuvia voitte ottaa», virkkoi Olle painokkaasti. Hän meni kirjoituspöytänsä luo ja otti laatikosta pienen esineen, joka osoittautui kelloksi. »Tämä on sarjavalokuvakone pienoiskokoa. Käyttö on helppoa, ja valokuvaaminen voi tapahtua aivan huomaamatta.»

Ystävykset tarkastelivat kapinetta. Se oli erehdyttävästi kellon näköinen, mutta vetonappulan kohdalla oli aukko, jonka kautta voitiin ottaa pikkukuvia, suurenpuoleisten postimerkkien kokoisia. Kivinen pisti sen taskuunsa, opittuaan sitä käyttämään.

»Mitenkäs me menettelemme yösiijaan nähden?» kysyi Koskela. »Minulla ei olisi mitään halua mennä sinne bolsheviikkipesään tänä iltana.»

»Eikä teidän suinkaan tarvitse mennäkään. Pyytäisin jäämään luokseni», kiiruhti isäntä selittämään.

»Ja sen me teemmekin Ollen luvalla. Jos bolsheviikit jotakin epäilisivät, niin voimmehan ilmoittaa että me olimme vähän huvittelemassa. Sen ne kyllä ymmärtävät.»

»Siis päätetty!» lausui Olle. Hän meni toiseen huoneeseen, ja hetkisen kuluttua toi taloudenhoitajatar teetarjottimen. Voimakas, miellyttävä tuoksu levisi huoneeseen.

»Ainoa, missä minä olen samaa mieltä ryssien kanssa, on se, että tee on hyvää», pilaili Koskela, maistaen tuoksuva juomaa.

Juonnin lomassa Olle alkoi haastaa:

»Bolsheviikit ovat omaksuneet itselleen aivan järjestelmälliset 'liikeperiaatteet' vallankumoustehtailusaan. Tämä järjestelmä on niin kyynillinen, niin petomainen, että tsaarivallankin menettelytavat ovat kunniallisempia. Ne ovat vähitellen paljastuneet, ja nyt niiden pitäisi olla selvillä jokaiselle järkevälle ihmiselle. Bolshevismilla on mahdollisuuksia joka maassa, toisissa enemmän, toisissa vähemmän, mutta kaikkialla niitä on, sillä missään maassa eivät ihmiset ole tyytyväisiä oloonsa. Bolshevismi on aasialainen lupaus-uskonto. Se lupaa kaikki. Se pesiytyy sinne, missä on kurjuutta ja köyhyyttä, tietämättömyyttä ja pimeyttä, sortoa ja taantumusta. Sen toimintaohjeena on: mitä pahempi, sen parempi. Se koettaa salaa auttaa ja tukea taantu-

musta kaikissa maissa saadakse syytä kumoukselle, mutta todelliset edistyspuolueet ovat sen pahimmat viholliset. Taantumus kerää joukkoja bolshevismille, edistys niitä riistää. Bolshevismi koettaa kärjistää tilannetta joka maassa. Nälkä ja työttömyys ovat sen parhaita aseita. Niitä se yrittää kaikin tavoin lisätä. Sen tarkoitus saavutetaan lakoilla, jotka synnyttävät työttömyyttä ja nälkää, sekä lisäksi maatalouslakot suoranaisesti nälkää. Bolsheviikit koettavat lisäksi tehdä voitavansa sotkeakseen eri maitten diplomaattiset välit, joista nykyään, mitä tulee eurooppalaisten valtioiden suhteisiin esim. Ameriikkaan, riippuu suuressa määrin elintarpeiden saanti. Lakkoja saavat bolsheviikit aikaan kiihoituksella, maanalaisella toiminnalla. Suoranainen suurten kumousten valmistelu on myöskin muistettava, vaikka sillä voi tietenkin olla merkitystä vasta silloin kun muut seikat ovat suotuisia. Mutta bolsheviikit ovat huomanneet, ettei heidän asiansa onnistu, jos yritetään maa kerrallaan muuttaa bolshevistiseksi. He pyrkivät nykyään todenteolla maailmanvallankumoukseen ja järjestävät yhtäaikaisia levottomuuksia kaikkialla. Kuumeinen työ on käynnissä, ja me olemme toimivan tulivuoren kraaterilla. Punainen hämähäkki kutoo verkkoaan yli koko maapallon. Sillä on käytettävissään paljon rahaa, on miehiä ja kykyä. Mutta yksi seikka on vaikea, ja se on yhteys. Me, jotka nyt yritämme vaikeuttaa heidän toimintaansa, meidän on kiinnitettävä päähuomiomme 'postinkulun' lakkauttamiseen. Bolsheviikeilla on ketju,

jossa rengas liittyy renkaaseen, mutta kun yksi rengas on kunnolleen hävitetty, silloin ketju katkeaa. Itse poliittista ja yhteiskunnallista maaperää emme me kolme kykene ratkaisevasti muuttamaan, mutta meidän on tehtävä voitavamme postinkulun, lakkojärjestelyn ja kiihoituksen lopettamiseksi. Ja siinä onkin meillä työtä tarpeeksi. Jos saamme edes ruotsalaiset bolsheviikit jossakin määrin paljastetuiksi ja, mikä olisi suurenmoista, ryssäläisen bolsheviikkiähetystön karkoitetuksi, eivät vaivamme olisi menneet hukkaan. Siten me myös ratkaisevasti vaikuttaisimme Suomessa harjoitetun maanalaisen toiminnan hävittämiseksi. No, ken elää, se näkee!»

7.

Vastavallankumoukselliset tutustuvat vallankumoustohtoriin, mutta eivät suo hänelle jälleentuntemisen iloa.

»Nyt vasta oikea näytteleminen alkaa, ja sen onnistumisesta riippuu paljon», lausui Kivinen, kun seikkailijat seuraavana aamuna kulkivat tohtorin asunnolle.

»Riippuu, muun muassa kokonaisuudelle verrattain yhdentekevät, mutta meitä sitä enemmän koskevat henkemme», lausahti Koskela kuivasti.

Ystävykset olivat Ollen välityksellä saaneet hankituksi itselleen siistit, käytetyt puvut, eikä heissä enää näkynyt mitään merkkejä merimatkasta. He olivat puetut mahdollisimman jokapäiväisesti, ei ollut ai-

noatakaan vaatekappaletta, joka olisi millään huomattavalla tavalla eronnut tuhansien keskisäätyisten tukholmalaisten puvuista.

»Voitko keksiä, mikä meidän tarkoituksemme 'virallisesti' voisi olla?» kysyi Kivinen. »Meidän on osattava ruotsia ja englantia. Ruotsin taidon ymmärän, mutta englanti?»

»Tjah, vaikea sanoa», tuumi Koskela. »Luultavastikin joitakin järjestelytoimenpiteitä, ehkä kiihoitusta. Englanninkielen osaamista en ymmärrä. Olisiko joitakin henkilöitä, joitten kanssa on keskusteltava englanniksi, asiakirjoja englanniksi kirjoitettava tai englannista käännettävä? En tiedä, mutta kai siitä pian selvän saamme. Täytyy varustautua yllätysten varalta. Emme saa antaa huomata, että mistään hämmästyisimme.»

»Tästä matkasta taitaa tulla pitempiaikainenkin», arveli Kivinen. »Hyvä, jos parissa viikossa selviydymme. Ka, odottakoot siellä Turussa. Ja täällä ei meillä toistaiseksi ole mitään hätää . . .»

»Ei ainakaan rahojen vuoksi», hymähti Koskela, »sillä bolsheviikit ovat kyllä varustaneet meidät tarpeellisella matkakassalla. Me harjoitamme jonkun Rahjan 'stipendiaatteina' bolshevismitutkimuksia.»

— — — —

Talo, jossa »tohtori» asui, oli komeatyylinen, viisi-kerroksinen kivirakennus puiston laidassa. Käytävä oli aistikkaasti somistettu veistoksilla ja freskoilla.

»Ei tämä 'roletääri' näy roletäärisesti asuvan», virkahti Kivinen ystävysten noustessa kolmanteen kerrokseen.

Merkkisoitot kajahtivat ja hetken kuluttua lakeijamaisesti puettu mies avasi oven, luoden tutkivan silmäyksen odottajiin. Seikkailijat asettivat sormensa määrättyyn asentoon.

»Astukaa sisään!» kehoitti palvelija.

Ystävykset astuivat eteiseen, jonka ainoana kalustuksena oli vaatenaulakko.

»Onkohan tohtori kotona?» kysyi Koskela ja teki merkit, Kivisen noudattaessa esimerkkiä.

»Odottakaa! Keitä olette?» lausui palvelija hillityllä äänellä.

»Turku. Kaksi. D N.»

»Hyvä. Odottakaa!» toisti palvelija ja poistui sivuovesta, palaten hetken kuluttua ja ilmoittaen:

»Tohtori ottaa vastaan. Riisukaa päällysvaatteenne!»

Palvelijan ohjaamina saapuivat seikkailijamme pitkän käytävän toiseen päähän, kulkivat muutaman erittäin ylellisesti kalustetun huoneen läpi ja astuivat toiseen. Palvelija poistui, neuvoen hetkisen odottamaan. Ystävykset jäivät kahden.

»Istukaamme! Älä tee liikettäkään, älä heitä uteliasta katsettakaan!» kuiskasi Koskela Kiviselle, ja matkailijat laskeutuivat vanhanaikaiselle sohvalle. Syntyi täydellinen hiljaisuus, jännittävä odotus.

Huone oli, vastakohtana edelliselle, sangen yksinkertaisesti kalustettu: kirjoituspöytä, muutamia tuoleja, sohva, kaappi ja pari suurta kirjahyllyä. Kaikki näytti hyvin järjestetyltä, rauhalliselta tiedemiehen asunnolta, ja viihtyisyyttä loivat utumaiset ikkunaverhot ja muutamat vihreät huonekasvit.

»Hyvää päivää!» Tervehdys kaikui niin oudolta, niin kumealta, että ystävykset säpsähtivät ja käänsivät päätään. Sivuovesta oli tullut tohtori. Ystävykset nousivat ylös, jääden odottavaan asentoon, ja heidän katseensa koettivat tutkia tohtorin jokaisen piirteen ja painaa sen muistiin.

Molemmat vavahtivat melkein yhtäaikaa. Tuoko?

Heidän edessään oli pieni, näivettynyt, kalpea mies. Silmät olivat tummat, samoin tukka, ja pään takaosa oli suhteettoman korkea. Piirteet olivat säännölliset, mutta niissä oli jotakin selittämätöntä, joka teki ne vastenmielisiksi. Ohuet, yhteenpuristetut huulet ja jyrkkä leuka antoivat kovan ilmeen. Nenä oli suora ja säännöllinen, mutta ehkä liian pieni. Tohtori oli puettu tavalliseen seurustelupukuun.

»Jaha, esitelkää itsenne!» virkkoi hän lyhyesti ja käskevästi ja kasvoille ilmestyi ilkeä epäluuloinen hymy. Toverit ojensivat hänelle »lähettäpäpaperinsa». Tohtori tutki niitä ääneti ja kauan.

»Hyvä. Olen tohtori Kurt Ralphston.»

Ystävykset kumarsivat ja istuutuivat jälleen tohtorin viittauksesta. Hän itse asettui nojatuolille kir-

joituspöydän edessä, silmäillen tovereita läpitukevasti selittämättömän värisillä silmillään.

»Missä olitte viime yönä?» laukaisi hän aivan äkki-
arvaamatta, hellittämättä katsettaan.

»Grand Hotel Monacossa», vastasi Koskela kyl-
mästi.

Tohtori ei vastannut mitään. Ystävykset alkoivat tuntea tilanteen muuttuvan epämiellyttävän yksitoik-
koiseksi.

»Mitkä ovat ohjeenne?» kysyi tohtori, nojautuen
eteenpäin.

»Me asetumme tohtorin käytettäväksi, ei muuta»,
lausui Koskela.

»Mistä tiedätte minut oikeaksi henkilöksi.»

»Te teitte merkin, astuessanne huoneeseen?»

»Riittää. Olen tyytyväinen. Te tulette tänne
uudelleen tänä iltana klo 8. Missä asutte?»

»Meillä ei ole vielä asuntoa, mutta aiomme sen heti
hankkia. 'Hotelliin' emme halua muuttaa erinäisistä
syistä.»

»Menkää. Minulla ei ole aikaa.» Tohtorin ääni kävi
äkkiä kiihkeäksi ja kärsimättömäksi, ja pienet silmät
leimahtivat. Ystävykset poistuivat. Käytävässä oli
palvelija odottamassa ja tämä saattoi heidät ulko-
ovelle, auttaen ensin päällysvaatteet heidän ylleen. Ka-
dulle tultuaan ystävykset aivan vaistomaisesti huoahtivat.

»Hänkö se olikin!» virkkoi Kivinen hämmästyneenä
ja vapautunein mielin sytytti savukkeen.

»Niin kuka?» tiedusti Koskela odottavasti.

»Tohtori Sergei Altdorff-Danin-Selski, pietarilainen ihmeparantaja, spiritisti ja tsaarivallan santarmikätyri.»

»Hänkö? Ei, tämä on puolalais-saksalainen, mielisairas lakimies Max Zombiewski, joka karkasi hullujenhuoneesta ja sittemmin Köpenhaminasta käsin harjoitti kumouksellista kiihoitusta Saksassa!»

»Mistä sinä hänet tunnet?» kysyi Kivinen.

»Minä opin tuntemaan hänet komennuksillani.»

»Ja minä näin hänet Pietarissa puhumassa vallankumouspäivinä. Sitten hän katosi, mutta bolsheviikkivallankumouksen aikana luin jonkun uutisen hänestä, en muista missä ja mitä siinä kerrottiin.»

»Hän lienee kuitenkin yksi ja sama henkilö, vallankumousaikojen 'harhailevia sieluja', sillä ainakin pari uutista hänen kuolemastaan olen jo lukenut.»

»Kuka hän lienee?» tuumi Kivinen.

»Jaa, siihen on kai mahdoton antaa vastausta. Hänen isänsä oli saksalais-juutalainen, äiti itävaltalais-puolalainen, ja hän lienee syntynyt Venäjällä, elänyt likipitään kaikissa maissa, opiskellut ja tehnyt rikoksia kaikkialla. Olen kuullut häntä syytettävän sekä kavalluksista että ainakin parista murhasta. Saksassa hänet pistettiin hulluinhuoneeseen, mutta anarkistit kai hänet aatetoverinaan vapauttivat.»

»Sen tiedän varmasti, että hän oli tsaarivallan salaisessa palveluksessa. Hän on mies, jolla ei ole isän-

maata, ei moraalia, ei mitään käsitystä suhteista ja suhteettomuudesta, ei . . .»

». . . järkeä eikä sydäntä. Ja sellaiset rakentavat nykyään ihannevaltakuntaansa verellä, raudalla ja tulla, miljoonien kärsimyksillä ja kuolemalla. Hyvä on, ettei tohtori saanut kokea jälleentuntemisen iloa meidät kohdatessaan. Hän on vaarallisempi käsitellä kuin silmälasikäärme. Muuten, huomasiitko, kuinka omituista oli hänen käyttäytymisensä etenkin lopussa? Hän hermostui aivan ilman mitään syytä. Hän on hullu, mutta hänen hulluutensa on sellaista laatua, että se voi olla vaarallista täysjärkisellekin ihmiselle. Nyt rientäkäämme Ollen luo ja tehkäämme tiliä hänelle huomioistamme.»

8.

Ystävykset keskustelevat siistissä seurassa toimenpiteistä vallankumouksen jatkamiseksi ja syventämiseksi.

Ystävysten saavuttua Ollen asuntoon ilmoitti taloudenhoitajatar hänen poistuneen toimitukseen, mutta luvanneen pian palata. Koskela ja Kivinen päättivät odottaa, etenkin kun heillä ei ollut mihinkään kiirettä. Koskela ryhtyi tutkimaan aamulehtiä ja Kivinen alkoi kirjoittaa matkakuvausta seikkailijoitten tähänastisista vaiheista, pahoitellen mielessään, ettei voinut lähettää lehdelleen riviäkään, ellei tahtonut saattaa vaaraan kaikkia tulevia tutkimuksia.

Olle saapui tunnin kuluttua, uteliaana ja vilkkaana kuten tavallisesti. Kivinen teki selvää »audienssista» tohtorin luona ja lausui heidän molempain arvelut tohtorin henkilöllisyydestä. Olle, joka tunki likipitäin kaikki joko hyvää tai pahaa mainetta saavuttaneet henkilöt, vahvasti ystäväysten olettamukset ja antoi lisätietoja. Tohtori oli tunnettu kosmopolitikko, — mielisairas, mutta siitä huolimatta tai juuri sentähden mitä vaarallisin seikkailija ja rikollinen. Koskela ehdotti silloin äkkiä, että tohtori ilman muuta vangittaisiin tavallisena rikollisena ja että hänen luonaan pidettäisiin kotitarkastus. Olle vastusti ehdotusta sillä perusteella, ettei tohtoriin nähden oltu esitetty mitään vaatimuksia hänen pidättämisekseen eikä hän Ruotsissa ollut tehnyt mitään rikosta. Kotitarkastus ei mitään hyödyttäisi, sillä sellaiset ketut eivät pitäneet kotoon mitään todistuskappaleita. Kivinen yhtyi Olleen, ja Koskela peruutti ehdotuksensa.

Iltapäivällä hankkivat matkailijat Ollen välityksellä huoneen muutamasta hotellista, kun ensin Koskela oli salaperäisenä pistäytynyt kaupungilla ja tullut takaisin, mukanaan leimatut passit sekä Kiviselle että itselleen. Illan viettivät kaikki kolme yhdessä Ollen luona, harkiten menettelytapoja ja koettaen arvailla tohtorin aikomuksia ystävyksiin nähden ja näille annettavien tehtävien laatua.

Kellon lähetessä puolta seitsemää nousi Koskela ylös, tarkasti revolverinsa, varmisti sen ja pisti takaisin taskuunsa, Kivisen tehdessä samoin. Ystävykset pu-

keutuivat, ja Ollekin läksi mukaan, eroten kuitenkin heistä jo rappusissa. Ilma oli kylmä ja kolakka. Mitään puhumatta riensivät ystävykset eteenpäin, varjon tapaisen miehen seuratessa heitä toisella puolen katu-käytävää, kuitenkin niin, että elleivät toverit olisi tienneet Ollen seuraavan, eivät he olisi sitä arvanneet, sillä vanha reportteri osasi tehtävänsä.

»Perillä!» virkkoi Kivinen, kun he olivat saapuneet tohtorin rappukäytävän luo.

»Ja Olle on toisella puolella katua. Hyvä, jos meille kävisi hullusti, emme ainakaan kostamatta kaadu.»

Lakeija laski miehet pitemmittä kyselyttä sisään, johtaen heidät tällä kertaa tohtorin työhuoneen viressä olevaan, ylellisesti kalustettuun huoneeseen. Pak-sut matot ja lattiatyynyt, heleäväriset verhot seinillä, matalat, omituisen tyylliset huonekalut ja hajuvedet antoivat huoneelle itämaisen leiman. Mutta jyrkkänä vastakohtana tälle puolittain runolliselle ympäristölle olivat huoneessa olijat: tohtori ja kolme muuta, jotka lattiatyynyillä lojuen tupruttivat sakeita sauhuja. Ne olivat ilmeisiä roistontyyppejä. Kaksi heistä oli puettu tavalliseen, siistiin pukuun, mutta kolmas oli aito sakilainen, uskollinen jäljennös jostakin siltasaarelaisesta ihannetyypistä.

Tohtori tervehti lyhyesti ja viittasi vapaalle sohvalle. Ystävykset istuutuivat, ja sattui niin, että Kivinen joutui istumaan puoleksi varjoon muutaman huonekasvin ja pikkupöydän taa. Salamannopeasti sukelsi Kivisen käsi liivintaskuun ja sieltä puikahti esiin

pienoinen muistikirja ja kynä. Kivinen oli pikakirjoittaja.

»Nämä toverit ovat lähettejä, ja tässä on koolla Tukholman johtava kolmikko», esitteli tohtori, viitaten ystävyksiin ja sitten kolmeen jätkään. Koskelan silmät leimahtivat, mutta tuli sammui siinä samassa hetkessä.

»Tehkää selkoa matkastanne ja kertokaa oloista Suomessa!» käski tohtori, ja Koskela, joka oli varustautunut tapauksen varalle, alkoi tehdä selvää ennen laatimansa suunnitelman mukaan, värittäen kertomusta melkein huomaamatta. Suomessa hän kertoi toiminnan olevan koko vaikeaa, ja monien toverien oli ollut poistuttava maasta, sikäli kuin hänelle oli kerrottu. Tohtori kuunteli ääneti, mutta Tukholman kolmikon jäsenet murahtelivat väliin hyväksyvästi.

»Hyvä on. Ettekö kuulleet mitään Axelinista?»

»En», virkkoi Koskela varovaisesti.

»P—na!» kirosi muuan tukholmalaisista. — »Mies on hävinnyt kuin tuhka tuuleen ja pettänyt asian. Vastustin jo silloin koko aietta. No, lähetettiin kuitenkin, juoppo, ja annettiin mukaan 50,000 kruunua. Nyt kai kittaa jossain nurkassa Suomen viinaa kitaansa eikä välitä tämän taivaallista koko asian järjestämisestä. Hän on ansainnut tuomion, mutta, lempo soikoon, kuka sen panee täytäntöön, kun ei häntä löydy!»

Koskela nauroi sisimmässään. Vallankumouksellisten joukossa oli nähtävästi heikkoja sieluja, jotka piti-

vät iloista elämää tärkeämpänä kuin vallankumouksen menestymistä.

»Ryhtykäämme asioihin. Te saatte olla mukana, koska teidän tehtävänänne on toistaiseksi järjestellä asioita täällä minun ohjeitteni mukaan. Öhberg pyytää avustusta, vai kuinka?» — Tohtori kääntyi toisen siististi puetun miehen puoleen.

»Niin, avustusta 'Kansan Voimalle'. Aluksi 15 tuhatta kruunua valmistuksia varten ja sitten 10,000 kuukausittain.»

Kivinen oli seuraavinaan tarkkaan keskustelua, mutta hänen sormensa liikkuvat nopeasti ja joka sana tuli merkityksi.

Tohtori teki muutamia merkintöjä muistikirjaansa. Syntyi äänettömyys. Kivinen pisti välinpitämättömästi kätensä taskuun ja veti esille savukekotelon. Senjälkeen hän vilkaisi kelloonsa, nosti sen pöydän kulmalle ja veti vireeseen. Koskela pidätti hengitystään. Kivinen pisti rauhallisesti kellon taskuunsa takaisin.

»Öhberg pyytää mahdottomia. Voimme myöntää aluksi 10,000 ja sitten sanokaamme 8,000 kuukausittain. Ja sitten, muistakaa, ei mitään vastaväitteitä, vaan on kirjoitettava, mitä käsketään. Ja lehteä on levitettävä. Se käy paremmin päinsä kuin lentolehtisten levittäminen, ja vaikutus on myöskin suurempi. Huolehtikaa asiamiesten hankkimisesta.» Tohtori puhui lyhyeen ja käskävästi.

»Ja te», hän kääntyi Kivisen puoleen, »te saatte matkustaa Upsalaan ja liittyä toimitukseen. Onko teillä passit?»

Kivinen hätkähti, mutta hillitsi itsensä. »On kyllä. Me saimme kaikki tarpeelliset paperit jo Suomessa», hän vastasi.

»Nyt on saatava työ käyntiin. Ei saa enää viivytellä. Mielialaa on valmisteltava. Päämääränä olkoon ensiksi pienempien, sitten yleislakon aikaansaaminen. Tukholman osaston on toimittava tarmokkaasti. Asiamiesverkko täytyy saada tehokkaammaksi. Ja te», tohtori viittasi Koskelaan, »teidän on alettava täällä harjoitukset. Olettehan sotilas?»

»Olen toki!» Koskela saattoi myöntää omantuntonsa mukaan olevansa sotilas. Kunhan ei vain kysyttäisi arvoa ja hän siten joutuisi kiinni. Mutta ei, tohtori näkyi tyytyvän vastaukseen.

»Kaikki on alettava alusta. Kymmenen miestä kerhallaan. Ensin päälliköt, ja nämä saavat harjoittaa sitten miehet. Pitäkää huoli, että saadaan huone ja että miehet saapuvat vuorollaan.» Tohtori puhui maassa lojuvalle jätkälle.

Koskela harmitteli mielessään. Kaikki oli niin varovaista ja salaperäistä. Ei mainittu nimiä eikä paikkoja.

»Muuten, mitä takeita on meillä siitä, että 'Kansan Voima' pysyy meikäläisenä?» uskalsi Koskela kysyä.

»Öhbergin kirje», vastasi tohtori ja ojensi kirjeen Koskelalle. Kivinen kumartui lukemaan ja nopeasti

samalla kirjoitti. Hetken kuluttua Koskela ojensi kirjeen takaisin.

»Ja nyt lopetetaan. Annan ohjeet teille huomenna klo 9 aamulla. Keskustelemme nyt tukholmalaisten kanssa.»

Ystävykset nousivat ja Kivinen veti toisen kerran kylmäverisesti kellon taskustaan. Pieni napsaus ja kello sukelsi takaisin taskuun. Ystävykset poistuivat. Kadulle tultuaan he läksivät kulkemaan Ollen asuntoa kohti, mutta jo jonkun sadan metrin päässä laskeutui käsi Kivisen olalle ja Olle huudahti:

»Teilläpä on kiire! Näinkö pian istunto päättyikin?»

9.

Molempi parempi eli kuinka yllätyksellisissä tilanteissa voidaan selvitä vain nopealla päätöskyvällä ja jääkärimäisellä rohkeudella.

Seurue harkitsi taas menettelytapoja. Koskela, jota tohtorin kysymys, missä ystävykset asuivat, hiukan epäilytti, ehdotti, että he Kivisen kanssa menisivät hotelliinsa, jotta, jos tohtorin päähän pälkähtäisi ottaa selvä, asuivatko he todellakin ilmoittamassaan paikassa, he olisivat saapuvilla. Päätettiin, että Olle valmistaisi kaksi Kivisen napauttamaa valokuvaa ja tulisi senjälkeen hotelliin.

Toverien väliaikainen asunto, jossa he olivat vain pistäytyneet, oli siisti ja valoisa hotellihuone muutaman

syrijkadun varrella. Miehet tilasivat syötävää ja heittäytyivät lepäämään ruokailun jälkeen.

»Minua ei oikein miellytä koko tähänastinen meno» virkkoi Koskela, savuuttaen sikaariaan.

»Missä suhteessa?» kysyi Kivinen raukeasti.

»Kaikki on liian salaperäistä. Minä uumoilen, ettei esim. asiamiesverkosta saa tietää mitään tarkempaa. Jokainen päällikkö tuntee vain lähimmät miehensä eikä ylöspäin ketään, kun taas ylemmät päälliköt tuntevat vain suoranaisesti heidän komennuksensa alla olevat päälliköt, mutta ei varsinaista 'miehistöä'. Postinkulkin lienee samoin järjestetty. Tietenkin, kun keran 'seuraan' pääsee, niin saahan kaiken urkituksi, mutta siihen menee liian paljon aikaa. Ja välillä täytyy hosua täydessä pimeydessä, umpimähkään. No, yritetään! Sinä voit selvittää vasemmistososialistien yhteyden ryssäläisiin bolsheviikkeihin ja minä koetan ottaa selville aseellisen toiminnan. Totisesti, Tukholman 'johtava kolmikko' on valioväkeä alallaan. Saa nähdä, kykeneekö Olle määrittelemään herrojen henkilöllisyyden.»

Ystävykset jatkoivat keskustelua ensin puolihorrokissa ja sitten molemmat nukahtivat, heräten vasta Ollen koputukseen.

»Kuvat ovat onnistuneet kohtalaisesti. Katsokaa!» Ja Olle toi sähkölampun luo kaksi pienoiskuvaa.

»Tunnetko miehet?» kysyi Kivinen.

»Kyllä. Toinen on Gröhn, entinen metallityöläinen ja varas, joka neljä kuukautta sitten pääsi vankeudesta,

toinen, Laxström, on tunnettu välittäjä ja asioitsija, kahdenkertaisesta kavalluksesta tuomittu yhteensä neljäksi vuodeksi kuritushuoneeseen. Hän sai rangais-
tuksensa suorittaneeksi vuosi sitten.»

»Kolmannesta on vielä kuva saamatta», virkkoi Koskela.

»Tuskinpa tarvinneekaan», lausui Olle. »Eikö hän ollut pieni, tumma, kumaraharteinen mies? Nenä oimittaisen muotoinen, niinkuin olisi sitä lyöty hiukan alta-päin?»

»Oli», virkkoi Koskela hieman kummastuneena.

»Arvasinhan minä. Hän ja Gröhn ovat aina yhdessä. Hänen nimensä on Norrvall, ammattipeluri ja vääränrahantekijä tai oikeastaan setelinväärentäjä.»

»Kaunis kolmikko!» huudahti Kivinen. — »Varas, kavaltaja ja vääränrahantekijä! Ja johtajana hullu! Eläköön bolshevismi!»

»Emmekö pääsisi miesten ansioluetteloitten perusteella heihin käsiksi?» kysyi Koskela.

»Ei», vastasi Olle. »He ovat kyllä rikollisia, mutta tällä hetkellä ei heitä syytetä mistään ja entiset ovat kuitatut. Muuten, minä olen antanut ottaa selvän 'tohtorista' ja voin ikäväksemme ilmoittaa, että hän on täysin turvattu. Hänen paperinsa ovat kunnossa.»

»Tehtävämme alkaa muuttua melko vaikeaksi. Me olemme tekemisissä bolsheviikkien kanssa, mutta emme sittenkään voi syyttää heitä mistään. Meillä ei ole mitään todistuksia. Jeeveli sentään!» menosi Koskela.

»Yksi keino voi auttaa», sanoi Kivinen. »Meidän on yritettävä ottaa selville salainen kirjapaino ja passi-toimisto. Niistä voidaan herrat vetää vastuuseen.»

»Se lienee ainoa keino», yhtyi Ollekin. »Minä muuten . . .»

Puhelinsoitto keskeytti Ollen. Koskela tempasi kuulotorven.

»Svensson.»

Olle ja Kivinen huomasivat, kuinka Koskela vain vaivoin saattoi pidättäytyä huudahtamasta.

»Mitä? . . . niinkö? . . . Niin, tietysti! Molemmat? Jaha, jaha . . . Klo 4,08 . . . hyvä on, hyvä!»

Koskela soitti kiinni ja kääntyi jännitettyneinä odottavien toverien puoleen.

»Nyt on tarpeen nopeita päätöksiä ja rohkeita tekoja. Tohtori soitti ja ilmoitti, että meidän on matkustettava hänen kanssaan huomisaamuna klo 4,08 — L o n t o o s e e n.»

»P—na», pääsi Kiviseltä väkisinkin. — »Lontooseen?» Ollekin seiso i kysymysmerkinä.

»Niin, Lontooseen.»

»Meidän on siis jätettävä tutkimukset kesken täällä Tukholmassa?» kysyi Kivinen.

Koskela vilkaisi kelloonsa. »Kello on nyt puoli kaksitoista. Meillä on siis neljä ja puoli tuntia aikaa. Neuvotelkaamme nyt nopeasti ja toimikaamme sitten vielä nopeammin. Ensiksi on ratkaistava, lähdemmekö Lontooseen vai ei. Odota! Jos me lähdemme, jäävät

tutkimukset täällä aivan kesken. Se olisi todellakin vahinko. Mutta vahinko olisi jättää myöskin käyttämättä näin mainio tilaisuus tutustua maanalaiseen työhön Englannissakin. Piru vieköön koko tohtorin! Mitä teemme?»

»Minä otan puheenvuoron», virkkoi Kivinen. — »Meidän on lähdettävä mukaan, maksoi mitä maksoi. Muuten, lähdetkö sinä mukaan?» hän kääntyi Ollen puoleen.

»En voi.»

»Ikävää toiselta puolen, mutta toiselta puolen hyvä. Olle voi jatkaa työtämme täällä. Hei pojat, minulla on suunnitelma! Meidän täytyy vielä tänä yönä löytää kirjapaino. Olle saa pitää huolen lopusta. Tiedätkö muuten, onko tohtori asunnossaan?»

»Luultavasti.»

»Meidän on päästävä hänen välityksellään jonkun tekosyyin varjolla vielä tänä yönä kirjapainoon.»

»Hyvä!» huudahti Olle. »Tehän olette kertoneet, että Suomessa on punaisten vaikea toimia ja että monen on ollut paettava. Painattakaa passilomakkeita. Kai teillä on joku näytteeksi.»

»On. Tämä on hyvä ehdotus. Päätetty. Me menemme siis tohtorin luo ja pyydämme päästä kirjapainoon, ilmoittaen, että meille on annettu tehtäväksi hankkia lomakkeita. Ja luonnollista on, että meidän täytyy itse valvoa työtä. Luulen, ettei tohtori epäile mitään.»

»Mutta meidän lienee vielä päätettävä muistakin asioista. Emme voi lähteä Lontooseen suinpäin, vaikka tohtori hankkineekin passit. Meidän on säilytettävä yhteys viranomaisten kanssa ja saatava joku, joka tuntee Lontoon ja voi työskennellä kanssamme. Kuulkaas nyt! Kivinen menee tohtorin luo ja pyytää päästä kirjapainoon. Aavistan, että vaikka sinne päästettäisiinkin, pidetään paikka salassa. Voidaan viedä suljetussa autossa. Se on vanha tapa. Niin ollen täytyy herra Nordgrenin auttaa. Teidän olisi saatava auto valmiiksi lähistölle ja sen avulla seurattava Kivistä. Jos Kivinen menee jalan, niin sitä parempi. Voitteko hankkia auton?»

»Kyllä. Neljänneksen kuluttua on auto hotellin edustalla.»

»Hyvä. Minun täytynee käydä vähän asioilla», virkahti Koskela ja iski silmää. »Diplomaattien kanssa on hyvä olla tuttavuudessa. Jos tohtori kysyisi minua, niin sanokaa, että järjestän omia yksityisiä asioitani, mutta että tulen kyllä ajoissa asemalle. Meidän on tehtävä niin, että yhdymme vielä kerran täällä, voidaksemme vaihtaa tietoja. Siis, Kivinen, tohtorilla käytyäsi saavu tänne jonkun syyn nojalla. Ymmärrättekö?»

»Kuten käskette!»

»Näin me olemme keksineet keinon, jonka avulla lyömme kaksi kärpäästä yhdellä iskulla. Molempi parempi. Mutta kiire meillä on. Jaa, ei tässä ole todellakaan aikaa aprikoida.»

»Jaa, summamutikassa Lontooseen! Voi jee, minun saunamatkani se vain lykkäytyy lykkäytymistään. Mutta olkoon! Uutiset ennen kaikkea! Sitten vasta huvitukset!»

10.

Työnjaon avulla saa kolme miestä kolmessa tunnissa isketyksi aikamoisia aukkoja vallankumouksen teräslujaan muuriin.

Kivinen tunsii lievää hermostusta, astuttuaan kadulle. Tehtävä, vaikka näyttikin verrattain helpolta ja vaarattomalta, saattoi kuitenkin muodostua mitä kohtalokkaimmaksi. Ystävykset eivät ollenkaan tienneet, ketkä tunsivat kirjapainon olopaikan ja voitiinko siitä millään tavoin antaa tietoja vähänkin tuntemattomille. Siinä tapauksessa, että hän herättäisi epäluuloja, olisi kaikki mennyttä ja hän saisi kiittää onneaan, jos selviäisi yleensä hengissäkään koko leikistä. Mutta kun kerta näin pitkälle oli jouduttu, niin täytyi yrittää eteenpäin, tuli mitä tulikin. Kivinen tiesi, ettei hän ollut mikään uhkarohkea, mutta viime aikojen kokemusten ja seikkailujen jälkeen hän oli saavuttanut kunnioitettavan kylmäverisyyden ja tuollaisen puolittain huolettoman ja välinpitämättömän suhtautumiskyvyn vaaroihin. Vielä muutamia vuosia sitten hän ei olisi näin tyynesti mennyt tutkimaan mitä vaarallisinta rikollispoliittista järjestöä. Mutta nyt hän oli elänyt jo

Venäjän vallankumoukset, svabooda-ajat, punaiset viikot ja vapaussodan. Ne olivat hänessä, samoin kuin lukemattomissa muissakin, kasvattaneet itseluottamusta ja kylmäverisyyttä.

— Yhdentekevää! — mietti Kivinen ja sytytti savukkeen.

Tohtori oli kotona ja hänen kanssaan yksi 'kolmikosta'. Tohtori tuntui sangen epämiellyttävän hämmästyneeltä, nähdessään Kivisen.

»Mitä te täällä nyt?» kysyi hän mahdollisimman työkeästi.

»Tulin saamaan määräyksiä», virkkoi Kivinen kylmästi.

»Sanoinhan jo: matkustatte toisessa luokassa, yhdessä. Minua ette tunne. Ymmärrättekö?»

»Kyllä, mutta kuinka on passien laita?»

»Ne ovat tässä. Kai teillä on molemmilla valokuvat?»

»On. Entä leimat?»

»Tässä.» Tohtori ojensi Kiviselle täytetyt passilomakkeet ja leimasimen. »Se on tuotava ohimennessä takaisin.»

Kivinen tarkasti passit ja huomasi ne kirjoitetuiksi heidän ruotsalaisille nimilleen.

»Nyt menkää!» Tohtorin ääni oli kiivas.

»Hetimitä. Tässä jätän vain suomalaisen passilomakkeen. Tällaisia olisi painettava muutamia satoja. Kuten kerroimme, on toiminta Suomessa vaikeaa ja passiseja tarvitaan paljon. Niitä ei kuitenkaan saada, sillä

ei ole mitään varsinaista kirjapainoa eikä varastaminenkaan onnistu. Meitä pyydettiin toimittamaan tämä epäkohta korjatuksi. Kai täällä pidetään huoli niitten lähettämisestä.»

Kivinen puhui rauhallisella, hiukan välinpitämättömällä äänellä, mutta tohtori tarkasti häntä tiukkaan.

»Hyvä on, toimitetaan. Ei suinkaan teillä ole muuta?»

»Ei.» Kivinen kääntyi, kiroten mielessään jo, ettei häntä itseään pyydetty viemään paperia painoon. Ei, tohtori pysäytti hänet kuitenkin.

»Mutta eihän täällä kukaan osaa varmasti painaa samanlaisia, ellette te tarkasta työtä.»

»Niin», Kivinen virkkoi, »minä ajattelin sitä, mutta minulla ei olisi oikeastaan aikaa odottaa.»

»Menkää itse kirjapainoon. Seuratkaa häntä!» Tohtori puhui »kolmikon» jäsenelle, poistuen viereiseen huoneeseen hetkeksi.

Kivinen riemuitsi mielessään. Tohtori oli joka tapauksessa petetty, sillä Kivinen ei ollut vähimmässäkään määrin osoittanut halua päästä itse kirjapainoon. Muuten oli tuskin luultavaa, että tohtori oli mitään aavistanutkaan. Kaikki tuntui menevän mitä parhaiten.

»Odottakaa muutamia hetkiä», virkkoi tohtori, palaten huoneeseen. »Auto saapuu heti.»

Noin viiden minuutin perästä saapuikin palvelija ilmoittamaan, että auto odotti, tuoden samalla Kivisen päällysvaatteet. Tukholmalainen komisario johti sano-

malehtimiehen pimeille keittiörapuille, jotka päättyivät porttikäytävään.

— Suljettu auto! — huudahti Kivinen mielessään.

Verhot oli vedetty auton ikkunoitten eteen, joten Kivisellä ei ollut aavistustakaan, minne ajettiin. Matkaa kesti neljännestunnin. Sitten auto pysähtyi, ja Kivisen vaitelias seuralainen hyppäsi ulos autosta, lausuen: »Tänne!»

Kivinen painui pimeään rappukäytävään, ehtien hämärästi sivuilleen vilkaisten huomata, että auto oli pysähtynyt porttikäytävään. Enempää ei voinut keksiä, sillä seuralainen kiirehti. Miehet laskeutuivat parikymmentä askelmaa alas ja kulkiivat pitkää käytävää pitkin. Viimein mies pysähtyi, koputtaen muutamia kertoja, Kivisen kuitenkin ehtimättä eroittaa, millä tavalla. Ovi aukeni, ja miehet astuivat öljynhajuiseen, pieneen ja epäsiistiin huoneeseen. Joku huoneessa ollut henkilö poistui juuri, Kivisen voimatta eroittaa häntä tarkemmin.

»Odottakaa!» virkkoi mies, otettuaan Kiviseltä passilomakkeen ja poistuen sivuovesta. Kivinen jäi yksin. Huoneessa ei ollut mitään muuta, ei kerrassaan mitään muuta kuin pöytä, penkki ja kolme tuolia. Kai korehtuurihuone, arveli Kivinen mielessään.

Seikkailijamme alkoi jo pahoitella laihaa saalistaan, kun samalla kuului tuttua ääntä. Latomokone rämisi.

Puolen tunnin kuluttua palasi tukholmalainen takaisin, tuoden paperinäytteen, jonka Kivinen hyväksyi. Hetken perästä tuli mies uudelleen kädessään ko-

rehtuuri. Kivinen luki sen ja korjasi, jättäen tahallaan muutaman virheen. Siitä tunnettaisiin lomakkeet joka tapauksessa väärennetyiksi. Ja laivamies, joka ne toisi Suomeen, oli joutuva varmasti kiinni. Se asia oli jo järjestetty.

Oli kulunut noin tunti, kun mies tuli taas huoneeseen, kädessään pieni paketti.

»Tässä on 300 kappaletta. Lähtekäämmel!»

Taas kuljettiin pilkkopimeää käytävää pitkin, mutta kun porttikäytävästä alkoi näkyä heikkoa kajastusta, oli Kivinen kompastuvinaan ja pudotti paketin sekä hansikkaansa. Hieman karkeasti kiroten sytytti hän äkkiä tulitikun ja vilkaisi ympärilleen. Tikku sammui heti ilmanvedosta, mutta Kivinen oli nähnyt tarpeeksi. Tukholmalainen katsoi pitkään, mutta kun Kivinen nosti paketin maasta, ei hän virkkanut mitään. Puhumatta sanaakaan astuivat miehet jälleen odottavaan autoon, joka peräydyttyään ensin takaperin kadulle lähti vinhaa vauhtia kiitämään pimeään yöhön.

— — — —

Erottuaan tukholmalaisesta komisariosta Kivinen lähti painumaan hotelliin, mutta ehdittyään melkein sen portille, kuuli hän takaa auton suhinaa. Hiljaa ja pehmeästi liukui auto hänen luokseen ja pysähtyi kappaleen matkan päässä hänen edessään. Mies hyppäsi siitä ja riensi häntä vastaan. Tulija oli Olle.

»Tiedätkö, missä paino sijaitsee?» kysyi ruotsalainen kiihkeänä.

»Missä?»

»—katu 85!»

»Siis—!»

»Samassa talossa kuin punaisten 'hotelli'.»

»Tämä on mainio veto! Muuten, lähtekäämme sinne heti. Me voimme pysäyttää kirjapainon toiminnan.»

»Miten?»

»Saat nähdä! Joutu!» Toverukset kiiruhtivat auton luo, joka heti lähti liikkeelle.

— — — —

Jonkun matkan päässä »hotellista» auto pysäytettiin ja miehet nousivat pois. »Hotelli» oli suuri rakennus, takaseinän vieressä pari matalaa puista varastorakennusta. Kivinen vihelsi iloisesti, huomattuaan sen. Hän kulki portin luo, kääntyen sitten kulmassa takaisin, ja seuraili silmillään sähkölankoja. Sanottuaan pari sanaa Ollelle hän hävisi varastorakennusten sekaan. Olle käveli edestakaisin ja piti silmällä autioita katuja. Kerran poliisin lähetessä hän hiukan vihelsi, mutta järjestysvallan edustaja pysähtyikin ja kääntyi takaisin. Noin neljännestunnin kuluttua palasi Kivinen, ja miehet kulkivat auton luo, joka oli ajanut läheiselle syrjäkadulle.

»Nyt hotelliin ja nopeasti!» huudahti Kivinen ohjaajalle. »No, ei hätää, meillä on vielä toista tuntia aikaa. Hip, hei, bolsheviikkien kirjapaino seisoo, ja se tulee seisomaan hyvän rupeaman!»

Ja seikkailijat heittäytyivät tyytyväisesti nauraen pehmeille istuimille, sytyttäen savukkeet.

Kaksi viisasta seuraa yhtä hullua kohti tuntemattomia kohtaloita.

Koskela painoi soittokellon nappulaa ovesa, jossa oli mitä hienoin ja komein nimikilpi: Petter Vaaranheimo. Jääkäri kyllä tunsikin, että oli hiukan epäkohteliasta häiritä kunniallista kansalaista ja virkamiestä kesken parhaimman unen, mutta vaellusmatkoillaan oli hän melkein tyyten unhoittanut tehdä eroa yön ja päivän välillä. Ja olihan sitäpaitsi Petter hyvä ystävä ja vanha tuttava, eikä asiakaan ollut turhanpäiväinen.

Sisältä ei kuulunut hiiskaustakaan. Koskela soitti uudelleen, mutta yhtä laihalla tuloksella. Hra Vaaranheimo tuntui nukkuvan sikeästi. Viimein Koskela hermostui ja painoi nappulaa yhtäpäätä pari minuuttia. Jopa kuului liikettä, tassuttelevia askeleita, väliovi avattiin ja kiukkuinen ääni kuului kysyvän:

»Kuka siellä?»

»Hänen Majesteettinsa Preussin kuninkaan ent. jääkäripataljoonan n:o 27 väpeli Koskela», vastasi jääkäri kiusoitellen.

»Ei mutta, sinäkö . . .?» Ovi avautui kiireesti, ja aukkoon ilmestyi puolipukeissa oleva, leveästi hymyilevä pyylevä herrasmies.

»Sinä täällä?» huudahti Vaaranheimo hämmästyneenä.

»Kuten näet. Mutta pyytäisin että kutsuisit minut sisään, sillä asiani ei ole sitä laatua, että voisin sen selittää tässä rappukäytävässä», lausui Koskela ja nauroi tuttavansa hämmennykselle.

»No jo toki! Käy sisään ja ole kuin kotonasi!»

Ystävät puristivat toistensa kättä pitkään ja sydämellisesti. Koskela johdettiin työhuoneeseen, jossa pehmeät nojatuolit ja sohvut sekä hillityt värit kertoivat isännän mukavuuttarakastavasta luonteesta, joka ei millään tavoin vastannut romanttisen komeaa nimeä. Petter pistäytyi makuuhuoneessa ja heitti kaikessa kiireessä muutamia vaatekappaleita ylleen.

»Milloin tulit Suomesta?» kysyi Vaaranheimo.

»Muutamia päiviä sitten.»

»Millä asioilla liikut?»

»No enpä voi oikein sanoa.»

»Hm. Sinä tunnut olevan yhtä salaperäinen kuin ennen komennusten aikana. Minne aiot?»

»Sitä en tiedä.»

»Ei, mutta tämä on jo liikaa. Kerro veikkonen jotakin!»

»Hyvä, minä kerron jonkun verran, sillä siihen minulla kai on pakko. Mutta kesken kaiken, sinä kai palvelet lähetystössä?»

»Kyllä.»

»Luin lehdistä nimityksesi. Olet kai hyvissä väleissä täällä?»

»No, jotakuinkin.» Virkamiehen ilme oli hiukan itse-tietoinen.

»Hyvä. Siinä tapauksessa pyydän apuasi. Kuule!»

Koskela kertoi muutamalla sanalla heidän retkensä tarkoituksen ja selvitti nykyisen tilanteen. Vaaranheimo kuunteli jännittyneenä.

»Katsos, Petter, meidän täytyy saada aikaan yhteys sikäläisten viranomaisten kanssa ja joku mies avuksemme. Se voitaneen järjestää täältä käsin?»

»Jaa, koetetaan! Onhan tämä kyllä vähän epä-mukava aika diplomaattisille visiiteille, mutta tarkoitus pyhittää keinot. Minä lähden lähettilään luo, ja sinun lienee nyt paras odottaa täällä. Muuten, onko sinulla valtuudet?»

»On kyllä, vaikka kai lähetystössä ne jo tunnetaan. Hain sieltä passit itselleni ja Kiviselle. Tässä ne ovat.»

Vaaranheimo kiirehti makuuhuoneeseensa ja palasi neljännestunnin kuluttua täysin pukeutuneena. Hän lähti ulos, ilmoittaen palaavansa viimeistään tunnin tai puolentoista kuluttua. Koskela, joka sotilas-elämänsä aikana oli oppinut käyttämään kulloinkin tarjoutuvaa tilaisuutta lepoon, nukahti nojatuoliin heti hänen mentyään.

— — — —

Oli jo kulunut kaksi ja puoli tuntia, ennenkuin Vaaranheimo palasi. Koskela heräsi, kun hän aukaisi ulkovea.

»Kaikki on selvänä. Muista vain, että kaikki on järjestetty näennäisen epävirallisesti.»

»Siis salaista diplomatiaa!» nauroi Koskela.

»Juuri niin. Lontoolaisen nimi on John Cotter. Osoite on papereissa. Tässä on varapassit, jotka lie-neekin paras näyttää. Ja jos jossakin paikassa joutuisitte vaikeuksiin, niin esittäkää tämä salainen valtuus. Se tehoaa, mutta muistakaa, että vain kaikkein täpärimmissä tilanteissa turvaudutte siihen.»

Vaaranheimo ojensi jääkärille muutamia papereita, jotka Koskela huolellisesti pisti liivin povitaskuun.

»Ja nyt suuret kiitokset! Minulla ei enää ole paljonkaan aikaa. Vielä kerran kiitokset!» Koskela puristi lujasti terhakan diplomaatin kättä.

»No mitäpä turhista!» esteli Vuorenheimo. »Onnea matkalle! Olisihan hauskaa olla mukana, mutta luonteeni ei oikein sovellu niin epävakaiseen elämään.»

Diplomaatti huokasi, ja Koskela kiirehti ulos.

— — — —

Aika oli jo täpärellä, kun ystävykset saapuivat asemalle. Saatuaan matkaliput he astuivat junaan ja löysivät melkein tyhjän vaunun, asettuen mukavaan asentoon ikkunan viereen. Koskela levitti iltalehden polvelleen ja vilkaisi poliittisia uutisia. Hänen huomionsa kiintyi verrattain vaatimattomasti painettuun uutiseen, jonka otsakkeena oli:

»ENGLANNIN TYÖRIITAIUUDET.

Rautatieläisten ja kaivostyöläisten keskuudessa harjoitetaan lakkokiihoitusta.»

Jääkäri ei virkannut mitään, mutta vihelsi pitkään. Juna lähti liikkeelle. Tohtoria ei näkynyt, mutta kai hänkin oli mukana.

Kun Tukholma esikaupunkeineen oli sivuutettu ja pikajuna painautui täyteen vauhtiin, kiitäen maalaiskylien ohi, kääntyi Koskela toverinsa puoleen ja kysyi:

»Miten sinä keksit pysäyttää kirjapainon? Selitä hän nyt, kun on aikaa.»

»Onnellinen sattuma auttoi. Istuessani kirjapainon korehtuurihuoneessa huomasin sähkölangan, joka tietenkin johti painoon. Pimeässä käytävässä en nähnyt, minne se kulki, mutta käytävän suulla sytytin tulitikun, etsiäkseni tahallani pudottamani hansikkaan. Silloin näin, että sähkölanka yhtyi kahteen muuhun, kulkien alimmaisena. Palattuani sitten Ollen kanssa paikalle seurasin sähkölankaa ja huomasin sen kulkevan hiukan yläpuolella puisen varastorakennuksen kattoa. Kiipesin katolle ja katkaisin langan.»

»Mutta senhän voi korjata!»

»Voi kyllä, mutta bolsheviikit eivät keksi, mistä se on poikki. Lanka ei ollut yksinkertainen kuparilanka, vaan yhdistetty kaapeli. Katkoin varovasti langat, mutta päällyksen jätin puoleksi eheäksi ja aukkoon pistin edeltäpäin valmiiksi vuolemani puupalasen

eristäjäksi. Kiersin kaapelia hiukan, niin että aukko peittyi kokonaan. Paino seisoo, siksi kunnes Olle sen muutaman päivän kuluttua paljastaa. Bolsheviikit tutkivat tietenkin kaikki paikat, mutta tätä temppeua on mahdoton huomata. He tulevat siihen tulokseen, että koneissa on jotain vikaa, mutta sitä he saavat kyllä etsiä. Ja varsinaisia sähkötyömiehiä he eivät voi kutsua, sillä sitenhän voisi paljastua kirjapainon olemassaolo. Bolsheviikeilla on kirjapaino, mutta latoa he eivät voi kuin käsin ja painaa eivät ensinkään.»

»Hyvä!» huudahti Koskela. »Se oli mainio temppeu. Tämä on aikamoinen aukko bolsheviikkien laskelmissa. Tukholma jäi kyllä keskeneräiseksi, mutta kun Olle on paljastanut kirjapainon ja 'Kansan Voiman' myynnin ei Tukholmasta liene nyt taas suurtakaan vaaraa. Ja muuten, minä luulen, että kirjapainon tarkastuksessa kyllä löydetään sellaisia todistuskappaleita, että bolsheviikkilähetystä Vorowskineen ja muine herroineen alkaa tuntea maaperän polttavan jalkojensa alla. Jos lähetystä karkoitetaan, taittuu ruotsalaiselta bolshevismilta kärki. Ja Olle kai hoitaa asiansa.»

»Kyllä, siitä saa olla huoletta. Saavat Turussakin komean jutun, sillä tein Ollen kanssa sopimuksen, että hän antaa täydellisen selostuksen asioista lehdelleni samaan aikaan kuin omalleen. Kunnianhimoisena harmittaa vain, ettei nimeäni voida mainita selostuksessa!»

Ja kaksi viisasta, jotka seurasivat yhtä hullua kohti tuntemattomia kohtaloita, ojentautuivat nukkumaan, pikajunan kiitäessä pimeässä syysaamussa etelää kohti.

*Ystävykset tapaavat muutaman henkilön omituisissa olo-
suhteissa jo ennenkuin aavistavatkaan.*

Maisemat vilahtelivat ohitse, matkailijoittemme vai-
puessa junamatkojen tavalliseen tylsyyteen. Vaunusta
poistui pari henkilöä, muutamia tuli sijaan, mutta mi-
tään merkittävämpää ei tapahtunut. Ei maittanut
lukeminen eikä liioin keskustelukaan, vaan ystävykset
torkkuivat puolihorroksissa vastapäätä toisiaan puhu-
matta juuri sanaakaan. Aamupäivällä pysähtyi juna
suuremmalle asemalle, ja ystävykset riensivät ravinto-
laan aterioimaan.

»Tohtori kulkee edellä», kuiskasi Kivinen kääntä-
mättä päätään.

Tohtori oli puettu hienoon englantilaismalliseen mat-
kailupukuun, ja käyttäytyi kuten suuren maailman
mies ainakin. Koskela seurasi tarkoin hänen toimiaan,
mutta tohtori ei tavannut ketään eikä vaihtanut sa-
naakaan muitten kuin ravintolapalvelijoiden kanssa.
Nautittuaan tilaamansa aterian hän maksoi ja poistui.
Koskela, viitattuaan Kiviselle, että tämä odottaisi,
riensi jälkeen ja huomasi tohtorin poikkeavan sähkö-
lennätinkonttoriin. Jääkäri harmitteli mielessään,
mutta se ei auttanut. Sähkösanomasta ei voinut saada
selkoa, sillä matkailijoillamme ei ollut mitään sentapai-
sia valtuuksia.

Syötyään ja juotuaan aamukahvit, ystävykset pa-

lasivat vaunuosastoonsa, Koskelan ostettua ensin paksun pinkan sanomalehtiä. Junan lähdettyä liikkeelle syventyi hän niitä tutkimaan, Kivisen hiukan kummastellen tarkatessa Koskelan innokasta puuhaa, sillä hän tiesi, että jääkäri oli verrattain laiska lehtiä lukemaan. Koskela ei puhunut mitään, mutta hymähtel toisinaan itsekseen ja vihelteli.

— — — —

Lähellä Kristianiaa antoi tohtori Koskelalle huomautta kirjelapun, johon oli merkitty tohtorin osoite kaupungissa sekä se hotelli, johon seikkailijoiden oli muutettava. Mitään muuta yhteyttä ei koko matkalla tapahtunut. Kun illalla juna saapui Kristianiaan, ajoivat ystävykset neuvottuun hotelliin, puhdistautuivat ja söivät kunnollisen aterian. Senjälkeen he lähtivät kävelemään ympäri kaupunkia, Koskelan ilmoitettua, että hän kyllä osaa jonkun verran opastaa.

»En ole tiennytkään, että myöskin Kristiania on sinulle tuttu», virkkoi Kivinen heidän päästyään kadulle.

»Aina vähän», vastasi Koskela lyhyesti, silmäin välkähtäessä hiukan omituisesti.

»Mitä, oletko sinäkin ollut mukana s i i n ä ?» kysyi Kivinen hämmästyneenä.

»No niin, jättäkäämme tämä aihe, sillä se on vieläkin liian läheinen, voidakseni siitä antaa tarkempia tietoja. Mutta totisesti, ellen olisi nyt virkamatkalla niin koettaisin kyllä saattaa itseni tekemisiin norjalais-ten viranomaisten kanssa ja koettaisin tutkia, kuinka

kestäviä ovat norjalaiset vankilat. Siellä istuu muutamia suomalaisia poikia ja puoleksi ilman omaa syytä. Olisi hauskaa avustaa kerran karkaamista, kun tässä on saanut tottua avustamaan vangitsemista. Mutta nyt ei sovi.»

Istuttuaan parissa kahvilassa toverit palasivat hotellinsa ja paneutuivat nukkumaan. Merimatka oli alkava seuraavana päivänä.

»Kuule, Koskela, huomaitko sitä miestä, joka siivuutti meidät noustessamme tänne kerrokseen?»

»Mitä sitten?»

»Hän oli myöskin niissä kahdessa kahvilassa, joissa kävimme.»

»Hm, enpä todellakaan tullut panneeksi merkille. Mitähän tuo voisi merkitä?»

»Kuka hänet tiesi, ehkä ei mitään. Ei meissä ainaakaan ole mitään urkittavaa», tuumi Kivinen väsyneellä äänellä.

— — — —

Pohjanmeri oli välkkyvän vihreä, kun komea matkustajalaiva halkoi sen vesiä. Taivas oli siintävän kirkas, vaikka navakka tuuli puhalsikin pohjoisesta. Ystävyykset istuivat päällysvaippoihinsa kietoutuneina yläkannella ja tarinoivat poltellen tupakkaa.

»Minne saakka me oikein matkustamme?» kyseli Kivinen teennäisen ärtyneenä. »Minun saunamatkani taitaa jäädä ikuisesti tekemättä.»

»Ken tietää, ken tietää. Ei kai sinusta muuten tämä niin ikävää liene?»

»Eipä sen puolesta. On tämä toki hauskeempaa kuin sonnjalostusliiton kokouksissa istuminen. Ja minussa kun on hiukan karjalaista kulkuriverta suonissani. Meilläpäinhän eletään tai ainakin elettiin rahdinvedolla ja Piitterinmatkoilla, vaikka nyt eivät nämä jälkimäiset himoita.»

Aaltoilu ei ollut ankaraa, ja Kivinenkin oli jo voitannut meritaudin. Matka sujui niin ollen miellyttävästi, eikä edes tohtorin seura hermostuttanut, sillä hän sulkeutui hyttiinsä eikä ilmestynyt näkösalille edes ruokailuajaksi. Koskela otti selville laivakirjasta, missä ominaisuudessa hän matkusti. Tohtori oli englantilainen liikemies, paluumatkalla Skandinaviasta.

»Paljonkohan lienee tavaraa tämänkin meren pohjassa?» kysyi Kivinen nojaten laivan parrasta vasten.

»Mene ja tiedä. Kyllä saksalaiset upottivat erinäisiä tonneja.»

»Ne olisivat nyt tarpeen, kun liikeyhteys alkaa elpyä.»

»Olisivat totisesti, mutta pohjassa ne ovat. En mene ratkaisemaan, kumpi oli oikeassa, Saksa vai Englanti, mutta luulen, että molemmat olivat yhtä väärässä, toinen ylläpitäessään nälkäsaartoa, jota ei vieläkään ole lopetettu, toinen tuhotessaan mitä välttämättömintä tonnistoja. Ja eihän mieletöntä sotaa voi järkevästi käydä!»

Illalla laskeutui sumu merelle, tuuli vaimeni hiukan, mutta pimeä kosteus teki kannellaolon epämiellyttäväksi. Ystävykset vetäytyivät hyttiinsä ja nuk-

kuivat koneiden jyskytyksen yksitoikkoiseen tahtiin. Laiva kiiti halki Pohjanmeren, yli tuhansien upotettujen laivojen ja niiden hukkuneitten miehistöjen, kuljettaen kahta, jotka olivat päättäneet tehdä kaikkensa niiden mustien voimien tuhoamiseksi, jotka sydämettömästi tahtoivat käyttää mielettömän sodan kaameita seurauksia omiin itsekkäisiin ja kaikkituhoaviin tarkoituksiinsa.

— — — —

Höyrylaiva liukui jo hitaasti ylös Thamesia, ohi lukemattomien hinaajien ja proomujen, höyrylaivojen ja purjelaivojen, sivuutti sotalaivasto-osaston ja kulki muutamien haukimaisten sukellusveneitten ohi. Joki vyöryi verkkaan raskaan sumuvaipan alla, joka kaupunkia lähestyessä tiheni tihenemistään, peittäen koko ympäristön täydelliseen pimeyteen. Kellot ja sumusireenit soivat ja ulvoivat lakkaamatta, ja ohi liukui tummia laivojen haamuja.

Viimein laiva poikkesi keskivirraita syrjään ja pitkään viheltäen hiljensi vauhtiaan entisestäänkin, pysähtyen lopuksi laiturin viereen, johon se kiinnitettiin. Matkustajat alkoivat virrata maalle, kulkien vartioketjun muodostamaa kujaa pitkin tulliasemalle ja passintarkastuslaitokseen. Ystävykset tungeksivat ihmisjoukossa, sillä molemmat tahtoivat päästä kunnollisesti nukkumaan tohtorin heille neuvomaan hotelliin.

Tuli Koskelan vuoro. Matkatavarat oli pian tarkastettu, mutta kun jääkäri näytti passinsa, virkkoi tarkastaja kylmästi:

»Teidät pidätetään! Olkaa hyvä ja seuratkaa tänne! Te myös!» Hän kääntyi Kivisen puoleen. — »Näyttäkää passinne! Jaha, aivan oikein. Seuratkaa minua tänne!»

Ystävykset tunsivat todellakin hämmästystä. Tarkastaja johti heidät viereiseen huoneeseen, jossa pari poliisikonstaapelia odotti.

»Viekää nämä miehet tutkittaviksi!»

Seikkailijamme mukautuivat virkkamatta sanaakaan. Koskela oli poislähteissään luonut katseen taakseen, mutta tohtori oli kylmänä ja välinpitämättömänä. Mitähän pidätys oikein merkitsi?

Ystävykset vietiin autoon, ja puolen tunnin kuluttua se pysähtyi kivimuurien ympäröimään pihaan, kai poliisilaitoksella. Ystävykset johdettiin toiseen kerrokseen. Poliisikonstaapeli koputti ovelle. Sisältä vastasi syvä miesääni:

»Sisään vain!»

Ystävykset astuivat tyypilliseen virastohuoneeseen, poliisin antaessa lyhyen raportin.

»Jaha», virkkoi huoneessaolija, soikeakasvoinen englantilainen, »pyytäisin saada tietää herrojen oikeat nimet?»

Nyt vasta jääkäri päästi puhekykynsä valloilleen.

»Anteeksi, mutta tahtoisin panna vastalauseeni tällaista pidätystä vastaan. Meillä on passit täydessä kunnossa. Kenen kanssa saan kunnian puhua?»

Koskelan ääni oli loukkautunut, mutta kohtelias.

»Nimeni on John Cotter.»

Ystävykset huudahtivat yhtäikaa. Hra Cotter aukaisi silmänsä hämmästyksestä sepposen selälleen.

»Sepä sattui mainiosti, suorastaan suurenmoisesti!» huudahti Koskela. »Teitä meidän piti juuri tavatakin. Mainiotal!»

Hra Cotter huudahti vuorostaan. Olivatko vangit hulluja?

13.

Tohtori valmistelee hätäisiä pelastuspuuhia, vaikka olisi huoletta saanut hiukan odottaa.

»Mi . . . minuako tavata?» soperteli englantilainen.

»Aivan oikein, mutta emme todellakaan osanneet odottaa, että näin pian jo onnistuisimme saamaan teidät käsiimme», jatkoi Koskela kiusantekoaan.

»Mitä tämä oikein merkitsee?» jyrähti englantilainen. »Vaadin lähempää selvitystä!»

Ystävykset kaivoivat mitään puhumatta Tukholmassa saamansa suositukset taskustaan ja ojensivat ne hra Cotterille. Tämän ilme muuttui heti.

»Tämäpä sattuma, tämäpä sattuma», hoki hän yhtämittaan. »En olisi todellakaa osannut aavistaa! Asia on nyt sikäli selvä!»

Ja englantilainen nauroi hiljaista, pidätettyä nauruaan.

»Tehkää hyvin ja istukaa! Tässä, saanko tarjota!» Poliisimies ojensi savukekotelon, ja pian puhaltelivat ystävykset kunnollisia sauhuja.

»Nyt, kun asiamme lienee selvä, vastannette hyväntahtoisesti kysymykseeni: miksi ja miten meidät pidätettiin?» tiedusti Kivinen.

»Tjah, se oli oikeastaan vain epäluulo. Te olitte Kristianiassa, eikö totta?»

»Kyllä!»

»Te esiinnyitte siellä varomattomasti!»

»Kuinka niin?»

»Katsokaas, meidän täytyi pitää silmällä, ketä maamme tulee ja ketä ei. Kristianiasta päin tulee eniten vaarallista väkeä. Meillä on siellä miehiä. Teidät keksittiin sattumalta. Te puhuitte bolsheviikeista ja muutamasta tohtorista, jonka me hyvin tunnemme. Miehemme seurasi teitä hotelliinne ja otti selvän nimestänne. Hän oli kuullut teidän keskuudessanne puhuttelevan toisianne toisilla nimillä. Hotellissa sai hän tietää teidän aikovan matkustaa Englantiin. Hän sähkötti nimenne ja tuntomerkinne, ja tässä te nyt olette.»

»Aavistin jo matkalla, että jotakin sellaista oli satunut. Muuten, me huomasimme teidän miehenne siellä Kristianiassa. Hän seurasi meitä kuin varjo, mutta näkyvä varjo», virkkoi Kivinen.

»Kas, hän on vasta aloittelija. Ei voi liikaa vaatia. Joka tapauksessa ei hän kovinkaan väärillä jäljillä ollut. Ja häntä saamme kiittää siitä, että tapasimme toisemme näin pian.»

»Me tarvitsemme teitä, sillä kun nyt tohtori on saapunut tänne meidän seurassamme . . .», alkoi Kivi-

nen, mutta hra Cotter ponnahti kuin vietereltä ja kimposi pystyyn.

»Tohtori! Onko tohtori saapunut Lontooseen?» huudahti hän.

»On kyllä, tavallaan meidän seurassammekin», vastasi Koskela rauhallisesti, aivankuin asia olisi ollut mitä luonnollisin.

»Ja me emme tiedä siitä mitään. Missä hän nyt on? Hänet on heti vangittava!»

»Ei missään tapauksessa», virkkoi Kivinen nopeasti. »Anteeksi, mutta meidän täytynee selittää teille tilanne perinjuurin.»

»Olkaa niin hyvä, sitä olen minä tässä muuten odottellutkin», sanoi englantilainen ja istuutui.

Kivinen selitti heidän asemansa ja tarkoituksensa. Englantilainen kuunteli hievahtamatta, jännittyneenä, mutta Kivisen lopettaessa ei hän enää malttanut olla huudahtamatta:

»Well, well, very well! Tästä tulee hauska juttu! Istukaamme ja tarinoikaamme!» Salapoliisi painoi soittokelloa. Ovi aukeni ja sisään astui toinen saattajakonstaapeli, joka vähän ällistyi, nähdessään vangitsemansa bolsheviikit istumassa täydessä rauhassa tariinoiden ja tupakoiden.

»Tuokaa meille, olkaa hyvä, vähän juotavaa! Teetä ja leivoksia!» virkkoi englantilainen.

»Kuinka monelle?» Poliisi oli vähän ymmällä.

»Kolmelle», naurahti hra Cotter. »Oh, ei tarvitse olla huolissaan, nämä herrat ovat täysin vaarattomia.»

Ystävykset jäivät keskustelemaan hra Cotterin kanssa.

— — — —

Tohtori oli vaivoin pidättynyt huudahtamasta, kun hän huomasi molempain auttajainsa vangitsemisen. Vain monivuotisen seikkailijaelämän aikana saavutettu tottumus pelasti hänet. Selvittyään passitarkastuksesta, hyppäsi hän vuokra-autoon, antaen kuljettajalle muutaman Cityssä sijaitsevan talon osoitteen.

Auto liukui hiljalleen pitkin katuja, joita ajoneuvot täyttivät tungokseen saakka. Katkeamattomana, liikkuvana, kiemurtelevana ja meluavana jonona liukertelivat autot, ajurivaunut, kuormarattaat ja raitio-tievaunut eteenpäin tiheässä, paksussa sumussa, ja voimakkaimmatkin huudot ja vihellykset kuoleutuivat tuohon raskaaseen aineeseen.

Tohtori puri huuliaan kärsimättömyydestä ja hermostumisesta. »Nopeammin, nopeammin!» huudahteli hän kuljettajalle, vaikka näkikin, että vauhdin lisääminen oli tälle mahdotonta.

»Sivukaduille!» käski tohtori viimein, ja kuljettaja ohjasi auton syrjään. Tungosta ja liikettä oli täälläkin, mutta ei niin paljon, ja kuljettaja lisäsi vauhtia tuntuvasti, kiihdyttäen sen viimein yli laillisen sallitun määränkin. Tohtori heittelehti edestakaisin pehmeillä istuimilla, kun auto kääntyi kadunkulmissa. Saavutuaan päämääräänsä hyppäsi tohtori nopeasti autosta, maksoi kuljettajalle runsaasti ja kiirehti eteenpäin, kääntyen seuraavassa kadunkulmassa toiselle kadulle

ja kadoten ensimmäiseen rappukäytävään. Kiireesti hän nousi ylimpään kerrokseen ja avasi oven omalla avaimellaan. Hän astui pimeään eteiseen ja sulki oven jälkeensä.

Sytyttyään sähköt tohtori riensi eteisen nurkassa olevan puhelimen ääreen ja soitti.

»Missä? . . . Jaha . . . onko tuomari Hall tavattavissa? Tekö? Puhuu tohtori Ralphston. Tulkaa heti tänne minun luokseni. Heti, hetipaikalla! Onko selvä?»

Vasta nyt tohtori riisui vaatteet yltään, sammutti valon eteisestä ja astui huoneeseen, josta ovi johti toiseen. Huone oli kalustettu tavalliseksi työhuoneeksi. Kaikesta näkyi, että siinä oli asuttu. Tohtori heittäytyi väsyneenä nojatuoliin, sytytti sikaarin ja vaipui syviin mietteisiin, joita vähän väliä keskeyttivät hermostumuksen puuskat.

Noin puolen tunnin kuluttua ovikello soi, ja tohtori riensi aukaisemaan. Tulija oli pienenpuoleinen, nukka vieruun palttooseen ja ahtaisiin housuihin puettu herrasmies, joka teki täysin rappeutuneen vaikutuksen.

»Mikä on hätänä, tohtori?» kysyi mies ensimmäisiksi sanoikseen, heittäen palttoonsa naulaan.

»Apulaiseni pidätettiin passintarkastuksessa. Heidät täytyy saada vapautetuiksi!» Tohtori puhui kiivaasti ja hermostuneesti.

Hra Hall teki hämmästyneen eleen.

»Pidätetyt! Kuinka se on mahdollista? Oliko heillä paperit?»

»Luonnollisesti, ja juuri se seikka tekee pidätyksen omituiseksi. Oletteko täällä jotenkin joutuneet epäilyiksi?»

»Emme tiettävästi, sillä toimintamme on ollut sangen varovaista. Mitä nyt olisi tehtävä?»

»Miehet on saatava vapautetuiksi. Teidän täytyy hankkia joku lakimies, joka menee poliisilaitokselle ja ottaa selvän asianlaidasta. Voitteko mennä itse?»

»En mene mielelläni, sillä minulla . . . no niin, mitäpä siitä. Minä en voi mennä eikä minun läsnäoloni voi olla ainakaan miksikään hyödyksi, vaan pikemminkin päinvastoin. Mutta minä voinen järjestää asian. Millä nimellä miehet tulivat tänne?»

Tohtori antoi vaaditut tiedot, ja mies oli juuri poistumaisillaan, kun ovikello soi uudelleen. Tohtori meni aukaisemaan.

»Mitä, joko olette täällä?» huudahti hän hämmästyneenä, kun ystävyksemme astuivat sisään.

»Kuten näette. Pääsimme melkein heti vapaiksi.»

»Mikä oli syynä pidättämiseen?»

»Sitä ei suvaittu ilmoittaa. Lopuksi, kun meitä oli hiukan tutkittu, ilmoitettiin, että oli sattunut erehdys ja anteeksi pyydellen vapautettiin.»

»Tässä voi piillä jotakin. Seurattiinko teitä?»

»Emme ainakaan voineet sitä huomata.»

»Hyvä on. Nyt on meidän joka tapauksessa mentävä kokoukseen. Kaikki on valmiina.»

Seurue läksi ulos.

Ystävykset saavat aavistuksen siitä, kuinka avuton maailman suurkaupunki voi olla muutamaa häikäilemätöntä miestä vastaan.

Kahvilahuoneusto syrjäkaupungilla, jonne seikkailijat astuivat, teki todella salaliittomaisen vaikutuksen otsatukkatyyppineen, savuisine huoneineen ja rämäjävine gramofoneineen. Seurue ohjattiin yksityiseen sivuhuoneeseen, jossa jo ennestään oli noin parikymmentä miestä.

Suomalaiset hymähtivät itsekseen. Bolsheviikkien kantajoukot olivat kaikkialla samanlaisia. Näissä parissakymmenessä miehessä olivat edustettuina kaikki nykyisen yhteiskunnan pohjasakan eri kerrokset. Siellä oli tavallisia renttuja, noita ikuisesti työttömiä, jotka aina vaikeroivat työnpuutetta, mutta jotka eivät vahingossakaan eksy työtä tekemään, siellä oli rappeutuneita asioitsijoita ja välittäjiä, joiden ammatilla ja varastamisella ei ole paljonkaan eroa, entisiä virkamiehiä, jotka enemmän tai vähemmän kauniiden kepposten takia olivat joutuneet syrjään, katulehtien juopottelevia reporttereita, ja lisäksi muutamia intoilijoita, joiden paikka olisi ollut paremminkin mielisairaalassa kuin kansakuntien kohtaloita sotkemassa. Lisäksi oli kolme palveluksesta poispäässyttä sotilasta, joten seurue oli täydellinen »työ- ja sotamiesneuvosto».

Tohtori asettui pöydän päähän ja ystävyksemme hänen vierelleen. Tohtori kuiskaili hetkisen muutaman miehen kanssa, mutta niin hiljaa, etteivät seikkailijat kuulleet mitään. Senjälkeen hän nousi ylös ja alkoi puhua, miesten tarkkaavaisesti ja jännittyneinä kuunnellussa.

»Toverit! Vallankumous edistyy. Se levittää mahavat siipensä ja lähtee lentoon. Punaisen kotkan siipien suhina kuuluu kaikkialla. Joka maassa nousee köyhälistö taisteluun sortajiaan vastaan. Voitto on varma, mutta taistelu ei ole kaikkialla helppo. Siinä tarvitaan koko köyhälistöluokan lujuus, siinä kysytään jokaisen sen jäsenen kaikki voimat, koko into ja uhrautuvaisuus.

Me tulemme Venäjältä. Se on vallankumouksen esitaistelija-maa. Siellä on köyhälistö katkonut kahleensa ja muodostanut neuvostovallan, jossa vapaus ja veljeys asustavat . . .»

Suomalaiset saattoivat tuskin pidättäytyä nauramasta. Vapaus ja veljeys Ryssäinmaalla! Mutta tohtori jatkoi yhä kasvavalla innolla ja kiihkeydellä. Hänen sanansa olivat kuin huumaavaa myrkkyä, — ne sekoittivat ajatukset, sumensivat järjen ja kiehtovina viittoivat ihannevaltakuntaan, jossa sai mielinmäärin ryöstää ja murhata.

»Venäjällä on vallankumous voittanut, voittanut täydellisesti, mutta muualla se on vasta kapaloissaan. Teidän, toverit, teidän on määrä omalta osaltanne katkoa nuo kapalot ja auttaa vallankumous voittoon

omassa maassanne. Se on tärkeä sekä teille itsellenne että muitten maitten köyhälistöveljille, ennenkaikkea venäläisille. Länsivaltojen imperialistien pakoituksesta on Venäjän vallankumous eristetty muusta maailmasta, ja se saa käydä epätasaista kamppailua koko maailmaa vastaan. Sen joukot etenevät voittoisesti, mutta kaikella on rajansa. Voi tulla hetki, jolloin Venäjän köyhälistöluokan käsi väsyvä nälästä ja epätoivosta, kun toiset eivät sitä auta. Vallankumous sortuu, ja kaikkien maiden imperialistit ja kapitalistit saavat täydellisen voiton, ei vain venäläisistä, noista vallankumouksen horjumattomista ja uljaista esitaisteliijoista, vaan myöskin omien maittensa köyhälistöistä. Taantumus riemuitsee silloin ja köyhälistöluokka sortuu taas vuosisataiseen orjuuteen.

Toverit, tämä on estettävä, tämä täytyy estää! Kaikkien maiden köyhälistöjen on noustava taisteluun, ei kirotulla parlamenttaarisella tavalla, vaan asekedessä. Punainen armeija on muodostettava jokaiseen maahan, sillä punaisen pistimen kärjessä välkkykö köyhälistön vapautuksen ja uuden ajan aamunkoitto. Ensin yleislakko, jolloin köyhälistö voi vapaasti koota voimansa, ja sitten kumous. Tämä on päämäärämme, eikä se ole kaukana, jos jokainen tekee tehtävänsä. Keinoja emme voi emmekä tahdo valikoida. Alas riistäjät, alas kapitalistit ja imperialistit! Niitten ruumiitten yli kulkee köyhälistöluokan vapautuksen tie. Ei armoa, ei sääliä! Köyhälistödiktatuuri, ja vain se, takaa köyhälistöluokan onnen. Ja kavahtakaa niitä työväen-

luokan pettureita, jotka suostuvat sovitteluihin, jotka taistelevat vain kynällä ja papereilla, mutta joita peilottaa todellisen vallankumouksellisen välkkyvä miekka.

Ne ovat pettureita, kavaltajia, jotka ovat säälimättömästi tuhottavat.»

Tohtori pysähtyi hengästyneenä, huohottavana. Miehet istuivat liikkumattomina, leimuavin, kiihkoisin silmin. Tohtorin sähköinen puhe oli tehnyt vaikutuksen. Vallankumoushumala, selittämätön, sokea ja mielletön vihan-oppi tarttui kuin kulkutauti.

Suomalaistenkin ilmeestä oli pilkallisuus kadonnut. Melkeinpä kauhua kuvastui Kivisen katseesta. Bolshevismi oli tarttuvaa, se veti uhrinsa mukaansa yhtä varmasti kuin oopiumi polttajansa, ja se tuhosi yhtä täydellisesti sekä sielun että ruumiin.

Tohtori oli ihmeellinen puhuja, joka ei niin paljon vaikuttanut sanoillaan kuin äänenpainollaan, ilmeellään ja värityksellään, sekä sokealla, ehdottomalla kiihkollään. Seikkailijat muistivat ne venäläiset sotamiehet, jotka olivat kiihoittaneet tovereitaan, nuo intoilijat, joiden puhe oli mitä epäjohdonmukaisinta, suoranaista aatteiden ja käsitteiden sekasotkua, mutta jotka kuitenkin vastustamattomasti tempasivat kuulijat mukaansa. Bolshevismiin oli mahdoton olla vaikuttamatta sivistymättömiin, kurjuudessa eläviin ihmisiin. Se veti luokseen kuin lamppu perhosia, hitaasti, mutta varmasti, ja perhoset polttivat siipensä.

Syntyi hetken hiljaisuus, jonka tohtori itse keskeytti.

»Meidän on ryhdyttävä käytännöllisiin toimenpiteisiin. Täällä on saatava syntymään lakkoja, jotka auttavat suoranaisesti sekä teitä että etenkin saksalaisia veljiänne. Työväestöä on valistettava. Maa on jaettava piireihin, ja tämä lienee nyt jo suoritettukin. Nyt on saatava työ käyntiin. Kunkin on omalla paikkakunnallaan toimittava täältä annettujen ohjeitten mukaan. Päähuomio on kohdistettava niihin työväenluokan petteureihin, jotka eivät käsitä tai eivät tahdo käsittää, että nyt on ainoa otollinen aika toimia, toimia epäröimättä ja väkivaltaa käyttäen. Hyväksytäänkö ehdotukseni?»

»Kyllä!» kuului yksimielinen vastaus.

»Kas tässä, tässä on ohjeita!» Tohtori veti taskustaan pinkan lehtisiä ja jakoi ne läsnäolijoille.

Koskela puri huultaan harmista. Tätä hän ei ollut keksinyt ja paperit olisi ollut hävitettävä keinolla millä hyvänsä. Nyt se oli liian myöhäistä.

»Kuten ohjeista näette, täytyy lakot saada syntymään sellaisilla aloilla, jotka kerrallaan horjuttavat tämän kapitalistisen yhteiskunnan. Kivihiilikaivokset on saatava lakkoon, samoin rautatiet, sähkölaitokset ja vesijohdot. Eikä yksitellen, vaan yhdessä. Kaikki on valmisteltava perinpohjin ja vasta sitten iskettävä, mutta silloin niin, että tämä laho yhteiskunta hajoaa.»

»Hyvä, hyvä!» ulvoi miesjoukko.

»Jokainen ilmoittaa nimensä ja osoitteensa tähle toverille», virkkoi tohtori ja osoitti »tuomari» Hall'ia.

»Ne ovat jo minulla», huomautti tämä.

»Hyvä, niin ollen saatte te hankkia kukin itsellenne pari apulaista. Näiden nimet ja osoitteet ovat vain teidän tiedossanne, ja niin edelleenkin. Silloin ei meitä voida paljastaa. Jos toiset kaatuvat, astuvat toiset tilalle. Ymmärrättekö?»

»Kyllä!»

»Tämä on oleva toinen keskuspaikkamme, ja toinen perustetaan myöhemmin ilmoitettavaan paikkaan. Sitä tulevat hoitamaan nämä toverit», sanoi tohtori ja viittasi ystävyksiin. »He perustavat täällä kahvilan. Merkit tiedätte.»

Koskela hymyili mielessään. He saisivat kaikki langat käsiinsä ja hoitaisivat hra Cotterin kanssa kahvilaa kyllä oikealla tavalla.

Kokous loppui, ja ystävykset kiiruhtivat hotelliinsa. Nautittuaan illallisen he vetäytyivät ulkonevalle parvekkeelle, sumun ja pimeyden keskeen. Suunnattoman maailmankaupungin kohu kiiri vaimennettuna heidän korvissaan, ja tuhannet valot väikkyivät himmeinä alhaalta kadulta. Talojättiläiset olivat kietoutuneet harmaaseen, raskaaseen vaippaan, ja vain epäselvinä eroutuivat niitten ääri viivat ympäröivästä sumumerestä. Öinen maailmankaupunki oli kuin tarjottimella heidän edessään, tuhansine iloineen ja suruineen, miljoonine asukkaineen ja lukemattomine pyrintöineen. Ja kaiken yllä tuntui leijailevan uhkaava myrskypilvi, joka läheni lähenemistään. Se oli bolshevismien mieletön hyökyaalto, joka aikoi saattaa kaupungin ensin pimeyteen, liikkumattomuuteen ja nälkään, sekä sitten veri-

seen kumoukseen ja kauheaan joukkoterroriin. Ja tämä tuntui niin helpolta tehdä. Tarvitsi vain pysäyttää muutamat koneet, ja silloin olisi miljoonainen kaupunki lukemattomine sokkeloineen ja äärettömine välimatekoineen avuton, suojaton jokaista rosvojoukkoa tai villitsijää vastaan. Pimeys ja nälkä, neidän olivat bolshevismiin liittolaiset.

15.

Myyräntyö täydessä vauhdissa.

Jo seuraavana päivänä toverimme muuttivat kahvilaan, josta oli tuleva heidän »työpaikkansa». Se oli vilkasliikkeisen syrjäkadun varrella ja oli nähtävästi jo aikaisemmin suunniteltu tämäntapaisiin tarkoituksiin. Siinä oli neljä uloskäytävää, joista yksi oli todella erinomainen ja sellainen, ettei sitä kovinkaan helposti olisi saattanut keksiä.

Kahvilassa oli kolme yleistä huonetta, keittiö sekä sen vieressä kaksi asuinhuonetta, jotka ystävämme ottivat käytettäväkseen. Palveluskunnan hankki »tuomari» Hall ja se oli »luotettavaa», paitsi mitä tuli rahaasioihin, sillä jo ensimmäisen päivän iltana huomasivat suomalaiset, että kassassa oli tuntuva vajaus. Kivinen päätti pitää kassanhoitajattarelle moraalisaarnan siitä, ettei omassa keskuudessa saa varastaa, mutta luopui kuitenkin tarkemmin ajateltuaan koko aikeesta, sillä se ei kuitenkaan olisi auttanut mitään, eikähän asia

ystävyyksiä liikuttanut. Kivinen muisti sen ryssäläisen komisarion, joka kaksi miljoonaa ruplaa kähvellettyään istuutui lentokoneeseen ja seilasi tietymättömiin. Tällaiset pikkuheikkoudet olivat niin yleisiä ihannevaltakuntalaisten keskuudessa.

Muuten ei ollut erikoista valittamista. Tohtori pistäytyi melkein joka päivä, antaen ohjeita, joita ystävämmme noudattivat omalla tavallaan, kuitenkin niin, ettei mitään epäluuloja herännyt. Kahvilassa kävi lakkaamatta »kundeja», joilla oli hyvinkin monenlaisia asioita toimitettavanaan. Toiset toivat toimintaraportteja, toiset pyysivät rahaa, eikä siitä todellakaan ollut puutetta. Lentolehtisiä ei painettu eikä jaettu, sillä se olisi kiihoittanut poliisin tarmokkaampaan toimintaan.

Ainoa, mikä Koskelaa tuskastutti, oli se, etteivät he voineet kylliksi tarkoin seurata tohtoria. Kahvilan yliviinuri oli kiihkeä bolsheviikki ja piti kaikkea viisusti silmällä, niin etteivät ystävykset voineet olla liian usein eikä liian kauan ulkona. Cotter yritti kyllä seurata tohtoria, mutta tämä osoittautui vaikeahkoksi tehtäväksi eikä hän kuitenkaan päässyt kuulemaan keskusteluja. Mutta seikkailijamme lohduttivat itseään sillä, että kaikki tärkeimmät langat juoksivat heidän käsiensä kautta.

Kiihoitustyö tuntui kaikesta päättäen kantavan tyydyttäviä hedelmiä. Lakkaamatta saapui tietoja uusista työriitaisuuksista etupäässä kaivos- ja rautatie-

työläisten keskuudessa. Tilanne kärjistyi kärjistymistään.

Bolsheviikit tunsivat kyllä oman asemansa kaikesta huolimatta epävarmaksi eivätkä siksi uskaltaneet esiintyä avoimesti bolsheviikkeina, vaan yllyttivät ainoastaan palkkalakkoihin. Mutta hiljaisuudessa ja huomaamatta he horjuttivat maltillisten ja uudistusystävällisten puolueitten valtaa, etenkin työväenpuolueen ja porvarillisen vasemmiston, selittäen näitten vaatimukset liian pieniksi ja menettelytavan liian hitaaksi.

Vallitseva tilanne oli parhain auttaja. Saksan rannikkojen jatkettu saarto synnytti työttömyyttä ja valloitetujen alueitten miehittäminen vaati edelleenkin armeijan aseissapitämistä. Toisia joukko-osastoja laskettiin kyllä kotiin, mutta tämä vain lisäsi tyytymättömyyttä, sillä sotilaat joutuivat melkein kaikki työttömiksi, kun ei oltu osattu sodan äkinäisen lopun vuoksi järjestää demobilisatsionia eikä hankkia työtä sotilaille. Nämä sotilasjoukot esiintyivät yhteiskunnan suurimpana vaarana, sillä sodan aikana olivat ne oppineet häikäilemättömiksi ja aseita käyttämään. Muutamain paikoin oli jo tapahtunut ryöstöjäkin.

Seikkailijamme olivat kaikesta selvillä, mutta he olivat päättäneet yhdessä hra Cotterin kanssa antaa tapausten kehittyä melkein polttopisteeseen, ennenkuin ryhtyivät ehkäisemään. Tähän päätökseen vaikutti myöskin se seikka, etteivät toverukset olleet selvillä tärkeimmistäkään bolsheviikkien toimihenkilöistä. He

otaksuivat, että kun kaikki olisi likimain valmiina, tekisivät he täyden rynnäkön ja yllättäisivät bolsheviikit. Kun johtajat olisi pistetty telkien taa, olisi asia selvä.

Työriitaisuuksissa herätti seikkailijoittemme huomiota se, etteivät työnantajat tahtoneet ryhtyä mihinkään sovitteluihin ja hylkäsivät myös jyrkästi hallituksen välitysyriytykset.

Muutamana iltana tuli »tuomari» Hall käymään kahvilassa, vahvanpuoleisesti liikutettuna. Toverukset vaihtoivat merkitsevän silmäyksen. Nyt täytyi yrittää, niin ilkeää kuin se olikin, mutta miljoonien kohtalo saattoi siitä riippua.

»Tuomari» oli erinomaisella tuulella ja suostui kernaasti tulemaan asuinhuoneisiin. Koskela haki heti wiskyä ja leikkeleitä. Hall maistoi, kiitti ja maistoi uudelleen. Seurue keskusteli vallankumouksesta, ja Hall oli erittäin toivorikas. Koskela ja Kivinen koettivat kietoa hänet kysymyksillä, mutta tuomari oli varuillaan ja vastasi varsin niukasti. Koskela ei hermostunut, vaan haki lisää wiskyä. Hall joi ja tuli yhä puheliaammaksi.

Alkoi olla jo puoliyö, mutta vielä eivät ystävykset olleet päässeet mihinkään tuloksiin. Hall vain antoi merkitseviä viittauksia ja oli kovin salaperäinen. Mies ilmeisesti tiesi jotakin.

Viimein Koskela päätti yrittää. Hän teeskenteli juopunutta ja läheni tuomaria, puhuen samalla äänestä. Salamannopeasti sukelsi hänen kätensä Hallin

povitaskuun. Siinä oli nappi, mutta kylmäverisesti avasi jääkäri senkin ja hetken kuluttua piteli hän lompakkoa ja muistikirjaa kädessään. Työ oli puoleksi tehty eikä Hall ollut huomannut mitään. Koskela antoi merkin Kiviselle, mutisi jotakin ja poistui toiseen huoneeseen.

Kivinen jatkoi puhelua ja juotti yhä Hallia. Jääkäri palasi noin kymmenen minuutin kuluttua takaisin, ja Kivinen huomasi heti, että hän oli saanut tärkeitä tietoja. Lompakon ja muistikirjan takaisin pistäminen ei tuottanut enää suuriakaan vaikeuksia, sillä »tuomari» oli jo aivan sekaisin. Hän ei kyennyt edes lähtemään kotiinsa, vaan toveruksien oli majoitettava hänet omaan huoneeseensa. Hän nukkui jo ennen kuin oli kunnolleen päässyt vuoteeseenkaan.

»Nyt nopeasti Cotterin luo!» virkkoi Koskela, kun bolsheviikki kuorsasi.

»Mitä sait tietää?»

»Paljon ja tavattoman tärkeää. Lakon on määrä alkaa kahden päivän kuluttua, ensin maaseudulla ja sitten heti täällä Lontoossa. Nyt ovat hyvät neuvot kalliita.»

»Saitko selville osoitteet ja nimet?»

»Kaksikymmentä nimeä ja osoitetta. Kaiken hyvän lisäksi on tekeillä myöskin täydellinen roistotempu. Siellä N—kaivoksen työväenyhdistyksessä on kaikesta päättäen muuan järkevä ja maltillinen puhenjohtaja ja hänellä on muutamia samanmielisiä tovereita,

jotka jyrkästi vastustavat lakkoon ryhtymistä. Nämä aiotaan toimittaa tieltä pois.»

»Mitä? Ei suinkaan . . .?»

»Ei, vaikka sitäkin voisi odottaa. Mutta tässä tapauksessa ei siitä olisi mitään apua. Katsos, he aikovat toimittaa tämän johtajan vangituksi muka bolsheviikkina, mutta yhdistyksessä he tietenkin ilmoittavat, että viranomaiset vainoavat työväen luottamusmiehiä. Tällaisina kiihkoaikoina ei tällainen ilmoitus voi olla tekemättä vaikutusta, ja bolsheviikeilla on täysi syy otaksua, että saavat enemmistön puolelleen. Kun tämä kaivoslakko puhkeaa, on asiat järjestetty niin, että toiset seuraavat mukana. Lontoo aiotaan saattaa kokonaan anarkian valtaan. Sähkölaitos on määrä saada yhtymään lakkoon, ja ellei se onnistu, koetetaan se tuhota. Siten valtaisi pimeys koko tämän miljoonaisen kaupungin ja samalla pysäyttäisi sähköraitiotiet. Se olisi lopun alkua.»

»Mutta eikö kaiken tämän estäminen ole helppoa, kun meillä nyt on tiedossa johtajien osoitteet ja nimet? Vangitsemme ne ja sillä hyvä.»

»Ei missään tapauksessa. Etkö muista tohtorin sanoja: jos toiset kaatuvat, astuvat toiset tilalle. Me voisimme näiden pääjohtajien vangitsemisella korkeintaan hiukan viivästyttää loppukatastroofia, mutta emme voisi sitä estää. Ei, meidän täytyy keksiä toiset keinot. Aika on täpärellä. Nyt englantilaisen luol!»

Seikkailijat kiiruhtivat ulos, saivat auton jo aivan läheltä ja lähtivät kiitämään keskikaupungille.

»Meillä on Englannin, melkeinpä maailman kohtalo käsissämme.»

»Ei minun käteni kuitenkaan vapise», virkkoi Kivinen, ja auto katosi pimeään syysyöhön.

16.

Bolsheviiikit heittävät pommin, mutta vastavallankumoukselliset heittävät toisen, jolla on ratkaisevasti parempi vaikutus.

Puheensorina täytti suuren kokoushuoneen, jonne muutaman Clevelandin hiilikaivoksen työmiehet olivat kokoontuneet. Väiteltiin pikkuryhmissä, kolmittain, parittain. Näkyi jykeviä kaivosmiehiä, joiden kasvot kivihiilen musta tomu oli aikojen kuluessa lähtemättömästi rusketuttanut. Ilmeistä kuvastui odotus ja jännitys. Oli päätettävä, aloitetaanko lakko.

Lakosta oli keskusteltu jo pitkät ajat ja se oli jakanut työmiehet kahteen leiriin, niihin, jotka sitä kiihkeästi vaativat ja kannattivat ja joita oli suhteellisen vähän, sekä niihin, jotka katsoivat ajan sopimattomaksi sellaiseen ja pelkäsivät lakon seurauksia, työttömyyttä ja kurjuutta.

Muutamit miehet kulkivat ryhmästä ryhmään ja selittelivät jotakin. Työmiehet kuuntelivat heidän sanojaan, mutta pudistelivat päätään ja ryhtyivät kiihkeästi väittelemään, unhoittaen kokonaan englantilaisen juroutensa ja vaiteliaisuutensa. Erittäinkin he-

rätti huomiota muuan pikkumies, ruumiiltaan kokonaan epämuodostunut. Hän puhui kiivaasti ja kiihoittavasti, huitoi käsillään ja sanat tulvivat hänen huuliltaan.

»Katsos Länkisääri-Smithiä, kuinka hän on innostunut!» virkkoi muuan vanhanpuoleinen kaivosmies vierustoverilleen.

»Sehän se täällä pitää suurinta suuta, vaikka ei ole koko kaivoksessa ollut kuin pari viikkoa», vastasi tämä hiukan pilkallisesti ja katkerasti.

Muuan mies astui samalla huoneen perällä olevalle korokkeelle ja viittasi kädellään, vaatien hiljaisuutta.

»Kokous alkaa. Puheenjohtajamme ei ole jostakin syystä vielä saapunut, mutta me emme voi enää odottaa. Varapuheenjohtaja astukoon hänen tilalleen.»

Ensimmäisen puheenvuoron pyysi ja sai Länkisääri-Smith. Hän kiipesi korokkeelle ja alkoi puhua.

Lakko oli aloitettava. Nyt siihen tarjoutui otollinen tilaisuus, eikä ollut mitään syytä luulla, että tämä kaivos joutuisi yksinään taistelemaan. Muutkin yhtyisivät myötätuntoaan osoittamaan. Koko kivihiilenlouhiminen lakkaisi, ja jokaiselle täytyisi olla selvä, että silloin olisi työnantajain suostuttava kaikkiin vaatimuksiin, joita lakkolaiset esittäisivät.

Vaatimuksina olisi palkkojen koroittaminen, 8-tunnin työpäivän käytäntöönottaminen ja kaivosneuvostojen tunnustaminen. Mihinkään sovitteluihin ei saisi antautua, ei lykätä lakon alkamista. Työnantajain kanssa ei saisi ryhtyä mihinkään neuvotteluihin, vaan

kaikki vaatimukset olisi ajettava läpi lakolla. Ne, jotka esittivät muita keinoja, ne olivat työväenluokan pettureita, joita oli kaikkialla varottava. Nopea, päättäväinen toiminta yksistään voisi taata työväenluokalle sille kuuluvat oikeudet.

Länkisääri-Smith sai jo kohta alussa havaita, ettei hänen puheensa saavuttanut jakamatonta kannatusta. Välihuudahduksia kuului yhtämittaa, ja pilkallisia huomautuksia sateli lakkaamatta. Mutta puhujalla oli kuitenkin kannattajajoukkonsa, joka, vaikka pieni, piti sitä suurempaa melua, ja jokainen sana ja lause otettiin vastaan huumaavilla suosionosoituksilla.

Smith lopetti, ja korokkeelle astui toinen mies hänen kannattajistaan. Hänen puhetapansa oli tyynempää ja vakuuttavampaa, ja hän yritti myöskin todistaa väitteitään. Välihuudahdukset harvenivat.

Kolmantena puhujana oli maltillisempi työläinen. Hän puhui, kuinka vaikeassa asemassa kaivosmiehet olivat pienine palkkoineen ja ylettömine menoineen, kuinka asema oli parannettava, mutta hän epäili äkillisen, tarkemmin järjestelemättömän lakon tuottavan vain pettymystä ja yhä suurempaa kurjuutta. Työnantajain kanssa oli neuvoteltava kiihkotta, jos kohta lujasti, ja vasta sitten, kun kaikki muut keinot olivat osoittautuneet hyödyttömiksi, turvauduttava lakkoon.

Puhe herätti voimakkaita suosionosoituksia, mutta Länkisääri-Smithin joukkue ulvoi.

»Siltasaarelaiset ovat kaikkialla samanlaisia», virkoi muuan kaivostyöläisen puvussa oleva mies toveril-

leen. He istuivat takimmaisessa nurkassa, hiukan erillään muista.

»Koettavat rajattomalla kurkullaan peloittaa muut», vastasi toveri.

»Luuletko, että suunnitelmamme onnistuu?»

»Olen melkein varma.» Tämän omituisen keskustelun osanottajat eivät millään tavoin eronneet muusta joukosta, mutta tarkkaavainen katsoja olisi huomannut, että heidän kasvojensa tummuus johtui äsken sivellystä kivihiilentomusta eikä ollut vuosikausien lähtemätöntä likaa. Miehet istuivat laiskassa ja välinpitämättömässä asennossa, suussaan englantilaiset äkkiväärät, ja olisi tarvittu todellakin harvinaisen suurta kekseliäisyyttä ja huomiotarkkuutta, jotta nämä englantilaiset kaivosmiehet olisi saattanut tuntea suomalaisiksi sanomalehtimieheksi ja jääkäriksi.

Väittely salissa jatkui kiivaana ja kiihkeänä. Lakon vaatijat puhuivat lakkaamatta, käyttivät kaikki keinot, uhkasivat, moittivat, kuvailivat lakon tuottamia etuja, maalasivat nykyisen kurjuuden mustimmilla väreillä. Maltilliset koettivat puolustaa kantaansa, mutta puolustus heikkeni heikkenemistään, ja alkoi käydä selväksi, että kiihkeimmät, kuten tällaisissa tilaisuuksissa yleensä, saavat tahtonsa toteutetuksi.

»Milloinkahan ne aikovat heittää 'pomminsa'?» kuis-kasi Kivinen.

»Odotahan, ne koettavat leipoa ensin seurakunnan mahdollisimman kuumaksi ja heittävät sen vasta sitten. Ne kyllä osaavat tempunsa, mutta luulenpa, että me-

kin ne osaamme, ja meidän 'pommimme' on ainakin yhtä tehoisa kuin heidänkin.»

Länkisääri-Smith kuiskutteli joukossaan ja astui sitten uudestaan korokkeelle.

»Minun ja minun tovereitteni huomiota herättää se, ettei puheenjohtajamme ole saapunut kokoukseen, vaikka hän hyvin tiesi, kuinka tärkeä tämä on. Olen melkein varma siitä, ettei hän omasta tahdostaan ole jäänyt pois. Olen lähettänyt miehen ottamaan selvää hänestä.»

Kokouksessa herätti Smithin ilmoitus kohtalaista hämmästystä. Alettiin odottaa. Noin parinkymmenen minuutin kuluttua palasi mies kiireesti saliin, kuiskasi Smithille pari sanaa. Pikku mies hypähti ylös hämmästyneenä ja riensi korokkeelle.

»Osaa pakana näytellä, vaikka kaikki on hänen itsensä järjestämää!» murahti Kivinen.

»Toverit! Puheenjohtajamme on vängittu. Poliisit ovat hänet vanginneet.»

Ääretön melu täytti huoneen. Ilmoitus oli tehnyt tarpeellisen vaikutuksen.

»En tiedä vielä, mistä mahdollisesta syystä hänet on vangittu, mutta varmastikin siitä, että hän on meidän luottamusmiehemme. Tarvitaanko enempää vakuuttamaan teille, että taisteluun on ryhdyttävä, että lakko-vaatimukseen on lisättävä vaatimus hänen pikaisesta vapauttamisestaan. Lakkoon, lakkoon!»

»Lakkoon, lakkoon!» Huoneen täytti huumaava melu. Bolsheviikit olivat täydellisesti voittaneet.

Länkisääri-Smith jatkoi puhettaan ja määritteli lakkovaatimukset. Lakko päätettiin alottaa heti, kaikki kannattivat sitä. Vanhat ja vakavat työläisetkin tuntuivat menettäneen koko hillitsemis- ja arvostelemiskykynsä.

»Nyt olisi aika meidänkin 'pommin' räjähtää», virkkoi Kivinen hiljaa.

»Se räjähtääkin tuossa tuokiossa», vastasi Koskela ja viittasi ovelle, josta muuan mies juuri astui sisään. Kukaan ei häntä huomannut, ennenkuin hän oli melkein korokkeen luona. Vasta silloin huone mykistyi ja Länkisääri-Smith huudahti rajattoman hämmästyneenä:

»Puheenjohtaja! Te täällä?»

»Niin, minä olen täällä!» Puheenjohtajan jyrisevä ääni katkaisi hetken hiljaisuuden. »Minä olen täällä, ja uskon, että se hämmästyttää teitä. Toverit! Tuo mies tuossa on petturi! Minut vangittiin tänä aamuna. Olin aivan ymmällä. En tiennyt mitään syytä. Kuulustelussa minua syytettiin maankavaltajaksi, vallankumoukselliseksi ja bolsheviikiksi. En osannut vastata mitään. Kielsin vain. Silloin minulle näytettiin ilmiantokirjelmä. Ja tiedätkö, kuka sen oli allekirjoittanut? Sen oli allekirjoittanut tämä herra. Minä käsitin, miksi. Hän on itse bolsheviikki, joka koettaa syöstä meidät turmioon, ja minut, joka vähäiseltä osaltani olen koettanut vastustaa mielettömiä suunnitelmia, minut hän tahtoi raivata tieltään, ja vangitsemisellani kiihoittaa teidät harkitsemattomiin tekoihin. Mutta yritykset ei ole onnistuneet. Minä olen täällä ja

vaadin nyt: Valitkaa! Joko hän tai minä, joko petturi tai rehellinen työläinen? Ajakaa ulos minut tai hänet!»

»Ulos Smith! Ulos, ulos!» Joukon äänessä oli suunatonta vihaa, ja Länkisääri-Smith hävisi silmänräpäyksessä lavalta, juoksi ovelle, mutta silloin astui siitä sisään kolme poliisia.

»Seis! Lain nimessä: kuka on täällä mies, jonka liikanimenä on Länkisääri-Smith?»

Smith vietiin ulos lainvartijain tukevissa käsissä.

17.

Punainen hämähäkinverkko hajoitetaan, mutta Kivinen joutuu äkkinäiselle matkalle.

Lakonuhka leijaili ilmassa ja teki Lontoon sakean sumun entistä sakeammaksi ja synkemmäksi. Ei sodanuhkakaan vaikuta niin masentavasti, synnytä niin kaameaa ja turvatonta tunnelmaa kuin lakon odotus suurkaupungissa, jossa koko elämä riippuu muutamien koneitten ja niiden käyttäjain keskeytymättömästä toiminnasta. Niin mahtavalta, niin voittamattomalta ja järkkymättömältä kuin monimiljoonainen, kuhiseva ja kihisevä maailmankaupunki suunnattomine kivialmaiseen, kuohuvine liikeväylineen, huolettomine huvitukseen saattaakin tuntua, on se turvaton ja suojatonta muutamia satoja tai tuhansia ammattimiehiä vastaan, oikeammin muutamia häikäilemättömiä johtajia vas-

taan, jotka keskeyttävät siltä valon ja voiman saannin. Nykyaikainen tekniikka, joka on täydelleen tai melkein täydelleen tehnyt ihmisen luonnon ehdottomaksi herraksi, on tehnyt hänet samalla orjaksi. Hän ei voi enää hallita luomaansa koneistoa. Kun »pyörät seisovat», silloin on maailmankaupunki avuton leikkikapale lakkolaisten käsissä. Liiketyhteyden pysähtyminen riistää siltä elintarpeet, sähkön ja kaasun puute tekee sen sokeaksi suurimmaksi osaksi vuorokautta, luo tunnissa miljoonia työttömiä ja keskeyttää yhteyden laitakaupunkien ja ympäristöjen kanssa, joissa suurin osa sen työväestöä asuu, kymmenien kilometrien päässä työpaikoiltaan. Lakko merkitsee näissä olosuhteissa aivan samaa kuin anarkia, vähemmistöjoukkojen hillitön diktatuuri, joka päivässä tai parissa muuttaa äsken vielä kukoistavan, elämänhaluisen ja järjestyneen yhteiskunnan yön pimeydessä raivoisasti taistelevaksi oliojoukoksi. Ja voitti kumpi hyvänsä, on yhteiskunnan hienorakenteiseen elimistöön isketty useimmissa tapauksessa parantumaton haava, jonka seurauksista saavat kaikki, eivätkä suinkaan vähimmin lakon aloittajat, kärsiä.

Lontoon poliisiasemalla vallitsi kuumeinen, korkea jännitys. Kaikkiin varokeinoihin oli ryhdytty. Patrulleja liikkui kaduilla, voima- ja valolaitokset sekä rautatiet olivat miehitetyt, ja poliisiasemilla olivat varamiehistöt aina valmiina.

Epäedullisesta säästä huolimatta liikkui kaduilla tavallista suurempia väkijoukkoja. Mitään epäjärjes-

tyksiä ei vielä sattunut, mutta selvää oli, että jännitys ja kiihko kohosivat. Työväenyhdistyksen lähistöllä seisoskeli sankkoja ihmisparvia, odottaen sähkö- ja rautatietyöläisten luottamusmiesten päätöstä. Neuvottelut kokouksessa jatkuivat tunti tunnilta. Oli jo pidetty kaksi väliaikaakin, mutta jyrkemmät eivät vieläkään olleet uskaltaneet toimittaa äänestystä, vaan koettivat saada kannatuksensa mahdollisimman vahvaksi.

Lontoon sumu taajeni taajenemistaan.

— — — —

Cotter alkoi hermostua. Hän soitti vähänväliä siihen pieneen maaseutukaupunkiin, josta ratkaisu riipui ja jonne ystävyksemme olivat matkustaneet. Siellä ei osattu antaa varmaa ja lopullista tietoa.

»Onhan suunnitelmanne vain kylliksi tehoisa?» tiedusti poliisipäällikkö hiukan huolestuneena ja epäileväenä.

»Suunnitelma on kyllä hyvä ja olen varma sen onnistumisestakin, mutta sitä en voi vakuuttaa, ehtiikö se onnistua tarpeeksi ajoissa. Kysymys on vain tunteista tai ehkäpä minuuteista. Bolsheviikkien syötti joutuu tietenkin kiinni. Hän on mies, jota nämä epäilevät hiukan ja tahtovat senvuoksi toimittaa pois tieltä. Siitä ei ole mitään vaaraa heille, sillä mies tietää liian vähän. Hänellä on taskussaan tekaistu kirje, joka todistaa syylliseksi työväenyhdistyksen maltillisen puheenjohtajan. Hänet vangitaan. Mutta me lisäämme juttuun hiukan. Tälle vangitulle puheenjohtajalle esitämme me vuorostamme väärennetyn ilmiantokirjel-

män, jonka allekirjoittajana on bolsheviikkien johtomies. Puheenjohtaja tietenkin selittää silloin tämän itsensä syylliseksi. Me vapautamme puheenjohtajan, ja hänen ilmoituksensa sikäläisessä kokouksessa on kyllä tekevä vaikutuksensa. Maltillisten voitto on varma, ja bolsheviikkien johtaja Länkisääri-Smith vangitaan. Tieto suunnitellusta roistontyöstä on varmastikin vaikuttava jäähdyttävästi takäläisiin lakkokiihkoilijoihin. Heillä ei senjälkeen ainakaan toistaiseksi ole mahdollisuutta saada työväestön maltillista osaa puolelleen. Lakko vältetään, kuinka pitkäksi aikaa, se ei kuulu minuun, sillä se riippuu siitä, minkälaisia myönnytyksiä työnantajat tekevät. Toivon heidän käsittävän tilanteen oikealla tavalla ja myöntyvän kohtuullisiin vaatimuksiin, jos sellaisia esitetään.»

Cotter vaikenä ja sytytti savukkeen. Poliisipäällikkö katsoi kelloaan ja vajosi sitten ajatuksiin, jotka eivät liene olleet ruusuisinta lajia. Häiriintymättöminä he eivät saaneet kauaakaan olla, sillä joka hetki tuotiin raportteja tilanteen kehityksestä, kyselyjä miehistön sijoituksesta ja ilmoituksia patrullien havainnoista. Työläisten kokous jatkui kiivaana ja myrskyisenä: puhuttiin lakon puolesta ja vastaan, mutta mitään päätöstä ei toistaiseksi tuntunut syntyvän, joka seikka rauhoitti Cotteria ja poliisipäällikköä.

— — — —

Viimeinkin! Puhelin soi maaseutukaupungista, ja Cotter huudahti ilosta,

»Selvä? Niinkö . . . hyvä . . . hyvä . . . Missä ovat suomalaiset? Matkalla? Jaha . . . sanelkaa siis . . . niin . . . edelleen . . . jaha, jaha, hyvä . . .»

Cotter merkitsi pikakirjoituksella pitkäkhön ilmoituksen, poliisipäällikön äärimmäisen jännittyneenä seurattessa hänen kirjoitustaan. Viidessä minuutissa oli ilmoitus kirjoitettu, neljännestunti meni sen puhtaaksi kirjoittamiseen. Cotter painoi sähkökelloa ja pyysi päivystävän poliisin kutsumaan sisään virallisen uutistoimiston edustajan. Hän antoi tälle paperin, ja minuutin kuluttua porhalsi poliisilaitoksen parhain auto kiivainta mahdollista vauhtia toimistoon.

Kymmenessä minuutissa oli uutinen ladottu ja siitä vedetty tarpeelliset oikaisuvedokset Lontoon eri sanomalehtiä varten.

Noin tunnin kuluttua siitä, kun Cotter oli vastaanottanut tiedonannon lakkoaikeen epäonnistumisesta maaseutukaupungissa, kiljuivat poikaviikarit lisälehtiä. Yleisö taisteli niistä.

Sanomalehtipojat ehtivät kokouspaikan läheisyyteen. Lisälehdet ryöstettiin heiltä tai maksettiin niistä huimaavia summia. Tieto tunkeutui sisäänkin.

Nyt alkoi jännittävin odotus, mutta tunnin kuluttua se laukesi vapautuneeseen huokaukseen. Lakkokokous oli päättänyt, että ryhdytään sovitteluihin, ja samalla pannut jyrkän vastalauseen bolsheviikkien myyräntyötä vastaan. Kaupunkia uhannut punaisen anarkian pilvi väistyi, eikä sekuntiakaan liian aikaiseen.

Cotter lähetti tukun salasähkösanomia, joissa parikymmentä bolsheviikkien johtomiestä määrättiin vangittaviksi ja ilmoitettiin heidän nimensä ja osoitteensa. Voitto olisi ollut täydellinen pitkin linjaa, jos vain »tohtori» olisi saatu käsiin. Mutta hän oli kadonnut. Hän ei ollut asunnossaan eikä bolsheviikkien kahvilassakaan. Cotter toivoi ystävyksiemme ehkä mahdollisesti voivan antaa hänestä hiukan tietoja ja odotti kärsimättömästi heidän saapumistaan.

Cotter katsoi kelloaan. Juna oli jo tullut, joten suomalaisten täytyi viimeistään puolen tunnin kuluttua olla hänen luonaan. Oli odotettava.

Kahdenkymmenenviiden minuutin kuluttua avattiin ovi, ja Koskela astui sisään, loistavana ja hyväntuulisenä.

»Kaikki on selvä, vai?»

»Selvä on. Tiedättekö muuten, missä tohtori on?»

»En. Siellä hän ei tietääkseni ollut. Kaikki on kotonaan.»

»Ei ollut, eikä kahvilassakaan. Hänet on määrätty vangittavaksi.»

»Niinkö? Me arvelimme, että häntä voitaisiin edelleenkin käyttää hyväksi. Kivinen riensi juuri sen vuoksi kahvilaan, hälventääkseen mahdollisesti syntyvät epäluulot.»

»Hän joutuu niin ollen kiinni, sillä kahvilaa vartioidaan. Minäpä kysyn.»

Cotter soitti, mutta sai kieltävän vastauksen.

»Hm. Missäs Kivinen sitten on?» tuumi Koskela. —
 »No ajakaamme joka tapauksessa 'tohtorin' asuntoon.
 Me olemme kai unhoittaneet ilmoittaa teille, että saimme pari kolme päivää sitten selville 'tohtorin' vara-asunnon.»

»Lähtekäämme sinne. Ja pari poliisikonstaapelia mukaan.»

— — — —

Mutta »tohtorin» vara-asuntokin osoittautui tyhjäksi. Tarkastellessaan esineitä Koskela huomasi äkkiä kirjeen muutamalla nurkkapöydällä. Hän sieppasi sen käteensä ja huudahti hämmästyneenä. Se oli osoitettu hänelle. Hän repäisi kuoren auki ja veti esille pienen paperipalasen. Vilkaistuaan siihen huudahti hän äärimmilleen hämmästyneenä:

»Olemme myöhästyneet! Lintu on tipotiessään! 'Tohtori' on matkustanut Ameriikkaan. Ja vienyt Kivisen mukanaan!»

»Soo!» oli Cotterin ainoa vastaus.

18.

Kuinka preussilainen jääkäri joutuu matkustamaan englantilaisella sotalaivalla.

»Mitä me nyt teemme?» kysyi Koskela, luettuaan Kivisen jättämän kirjeen.

»Mietitään!» virkkoi Cotter.

Cotter lähetti takaisin poliisit, joita ei enää tarvittu,

ja miehet ryhtyivät senjälkeen perusteellisesti tutki-
maan tohtorin asuntoa, toivoen löytävänsä jonkun
jäljen. Aherrettuaan kokonaisen tunnin täytyi hei-
dän kuitenkin tunnustaa, etteivät he voineet keksiä
mitään huomionarvoista.

»Istukaamme», ehdotti Cotter hikisenä, ja seikkaili-
jat sytyttivät savukkeet.

»Tohtori on siis paennut Ameriikkaan.»

»Ja Kivinen hänen mukanaan», lisäsi Koskela.

»Hyvä. Nyt on meidän ensiksikin päätettävä, ryh-
dymmekö ollenkaan tohtoria vangitsemaan, vai yri-
tämmekö vain takaa-ajoa?»

»Niin, miten lienee! Mutta se Kivinen, se sanoma-
lehtineekeri! Mitä h—oa hän läksi tohtorin mukana?»

»Se on todellakin hieman kummallista! Ja noin
äkkipäätä!»

»Kivinen ei ole tyhmimpiä, ja varmastikin hän tar-
koitti teollaan jotakin erikoista. Mutta mitä? Kir-
jeessä ei anneta mitään vihjausta.»

»Odottakaas! Kirje on luultavastikin kirjoitettu
tohtorin käskystä. Eikö siinä ole mitään ohjetta teille?»

»On kyllä. Minun täytyy pysyä toistaiseksi näky-
mättömissä ja odottaa tarkempia ohjeita tällä osoit-
teella.»

»Silloin on otaksumani varma. Kivinen ei ole voi-
nut kirjoittaa mitään liikoja, sillä tohtori on ollut
läsnä.»

»Hm. Voidaan olettaa, että Kivinen on ehkä saa-
nut tietoonsa joitakin asioita, joista hän on tahtonut

ottaa tarkemman selvän tohtorin seurassa. Mutta onko tämä otaksuma oikea?»

»Sitä emme voi sanoa, mutta sangen todennäköinen se on.»

»Mitähän tietä tohtori on lähtenyt?»

»Sitä lienee mahdoton ratkaista, sillä ainakin neljästä satamasta pääsee nykyään länteen, ja tohtori on tietenkin taas vaihtanut sekä nimeä että passia, ulkomuodosta puhumattakaan.»

»Me emme voi siis saada tohtoria kiinni täällä Englannissa?» kysyi Koskela.

»Tuskinpa vaan! Voisin kyllä hankkia luvan kieltää valtamerilaivojen lähdön, mutta tohtori arvaisi heti ja pysyisi näkymättömissä.»

»Hm. Jospa Kivinen kirjoittaa meille jotakin. Hän kyllä muistaa teidän osoitteenne.»

»Mahdollista, ellei tohtorin läsnäolo tee sitä mahdottomaksi.»

»Jeeveli! Me tiedämme, että he ovat lähteneet länteen, mutta emme voi ehtiä heidän jälkeensä emmekä voi poistua senkäänvuoksi, että Kivisen kirjeet menisivät niin ollen hukkaan.»

Cotter ei vastannut mitään, vaan tuprutteli tyyneenä ja flegmaattisena sakeita savuja, puoleksi vajonneena nojatuoliin. Koskela veti esiin Kivisen kirjeen ja luki sen uudelleen. Hän ei löytänyt siitä mitään uutta. Mutta käännellessään sitä hän äkkiä huudahti. Viimeisellä sivulla oli muutamia tuskin huomattavia

merkkejä. Hän tarkasti niitä kiinteästi. Cotter seurasi jännittyneenä.

»No mutta, kun en heti huomannut. Tässähän on morsea. Suomeksi kai! Oikein! Nyt on asia selvä! 'Älä vangitse! Seuraa!' Hiphurraa!»

Cotter murahti tyytyväisenä.

»Akseli ei ollut tyhmä. Hän arvasi, että me mahdollisesti ja hyvin todennäköisestikin ryhtyisimme joihinkin toimenpiteisiin tohtoria vastaan, ja senvuoksi hän varoitti meitä tekemästä tyhmyyksiä. Hänellä on varmastikin jokin suurempi otus kierroksessa. Heitä on seurattava, mutta miten?»

»Ystävänne on erehtynyt. Meidän ei ole tohtoria seurattava, vaan ennätettävä hänen edelleen ja oltava vastaanottamassa Ameriikan rannalla. Se on meidän tehtävä.»

»Hyvä, mutta haluaisin tietää, millä keinoin luulette meidän ennättävän valtamerilaivan edelle?»

»Kysymykseen ei ole helppo vastata, mutta vastattava siihen on. Lähtekäämme valmistautumaan ja valmistelemaan!»

— — — —

Palattuaan poliisiasemalle ryhtyi Cotter tutkimaan valtamerilaivojen lähtötaulukkoa, huomaten tällöin, että kolme laivaa lähti melkein samaan aikaan. Ei voinut päätellä, missä tohtori oli lähtenyt, ja selvää oli myöskin, etteivät he voineet käyttää ainoatakaan, jos mielivät ehtiä ennen tohtoria Ameriikkaan.

Cotter lähti poliisipäällikön puheille, ja Koskela jäi yksin.

Hänen ajatuksensa liikkuivat ystävässään, eikä hän voinut olla hymyilemättä kohtalolle, joka heitteli Kivistä kuin koulupojat kumipalloa. Ja Kivisen saunamatka se lykkäytyi lykkäytymistään!

Mitä oli kaikesta vielä tuleva? He olivat kyllä saaneet selville paljonkin, mutta ei lähimainkaan tarpeeksi. Bolsheviikkien verkko oli suurin piirtein katsoen vielä ehjä ja paljastamaton. Heidän suunnitelmansa olivat kyllä tuhotut, mutta kuinka kauaksi aikaa? Tohtoriin ei ollut helppo päästä käsiksi ja hänen liikkuvaisuutensa teki tutkimukset monta vertaa vaikeammiksi. Mutta olkoon! Hän koettaisi tehdä voitavansa. Ameriikassa saataisiin yhtä ja toista selville, sillä sielläkin oli tekeillä jotain bolshevistista. Kunhan he nyt vain ehtisivät tohtoria vastaanottamaan!

Cotter viipyi kauan, niin että aamu jo sarasti, ennenkuin hän palasi.

»All right!» huudahti hän iloisesti. »Kaikki on selvänä. Nyt matkaan, kun ensin olemme hiukan haukanneet. Ovatko tavaranne jo täällä?»

»Ovat, eikä niitä minulla liikoja ole. Mutta millä tavalla me aiomme päästä Ameriikkaan? Ei suinkaan lentämällä?»

»Ei aivan, mutta sotalaivalla, tarpeedoveneellä. Se lähtee muutaman tunnin kuluttua.»

»Ja yksistään meitä varten?»

»Ei, sillä sattuu olemaan asiaa, ja me pääsemme mukaan. Paperit ovat kunnossa. Ryhtykäämme syömään!»

Cotterin huoneeseen katettiin englantilainen aamiaispöytä, ja miehet kävivät innolla ja antaumuksella sen kimppuun.

»Onko laiva nopeakulkuinen?» kysyi Koskela.

»Se tekee kahdeksankolmatta solmuväliä tunnissa.»

»Kyllä sitten tohtori jälkeen jää!»

Lopetettuaan ateriansa miehet pukeutuivat ja laskeutuivat poliisilaitoksen pihalle. Siellä odotti heitä katettu auto. He nousivat siihen, ja se painui aamupimeille kaduille.

Päästyään ulos varsinaisesta kaupungista, jossa varhaisesta aamuhetkestä huolimatta oli melkoinen liike, peninkulmien laajuiseen esikaupunkivyöhykkeeseen ja viertotielle, lisäsi auto vauhtia ja lensi nuolena kovaa ja sileää tietä pitkin, sivuuttaen hämärän peitossa olevat talot, tehtaat ja varastorakennukset, kulkien yli rautatielinjojen ja kanavien.

Tuuli kävi mereltä, ja sumu hälveni. Miehet ahmivat sisäänsä raikasta ilmaa, auton kiitäen liukuessa halki tummien peltojen ja lakastuneitten niittyjen.

Noin puolentoista tunnin kuluttua saapui auto pienen rantakaupunkiin ja ohjasi kulkunsa satamaan.

»Perillä!» huudahti Cotter, ja auto pysähtyi. Miehet hyppäsivät alas ja lähtivät kulkemaan rantaa kohti, auton kääntyessä paluumatkalle.

Koskela ja Cotter astuivat pitkin kivilaituria. Muutamien vesiportaitten luona odotti moottorivene, ja ulompana satamassa oli ankkuroituina pari purjelai-
vaa sekä kolme matalaa sotalaivaa.

Cotter tarkasti moottorivenettä, ja huomattuaan sen keulassa numeron 348 hyppäsi hän kevyesti siihen ja koputti kajuutan ovelle. Sotalaivaston matruusi, unisena ja väsyneenä, astui ulos. Cotter virkkoi hänelle pari sanaa ja matruusi irroitti ääneti veneen laiturista, väänsi moottorin käyntiin ja vene suhahti ulapalle. Muutaman minuutin kuluttua oli moottori solakan ja pitkän torpedolaivan kupeella. Nuoraportaat viskattiin alas, ja seikkailijamme kiipesivät rivakasti kannelle.

»Hehheh, nyt on siis preussilainen jääkäri englantilaisessa sotalaivassa!» huudahti Koskela hilpeästi.

— — — —

Tunnin kuluttua halkoi torpedovene Englannin kanaalin vihreitä vesiä, seikkailijoittemme heittelehtien nukkuessa alhaalla kajuutassa, koneitten yksitoikkoisessa jyskeessä.

19.

Keskellä Atlanttia alkaa Cotterille ja Koskelalle selvitä bolsheviikkitohtorin matkan päämäärä ja tarkoitus.

Nousten ja vaipuen, heittelehtien ja vaappuen liukui torpedovene Atlantin pitkällä mainingeilla, jotka loistivat tuhansin värein ilta-auringon säteissä.

Teräksenharmaat aallot nuolivat laivan sivuja, nousivat kannelle ja huuhtoivat sen keulasta perään, niin että laiva toisinaan näytti melkein aaltoihin vajonneelta. Mutta keveästi ja liukkaasti, vaivattomasti kuin kala, jota sen sukkularunko muistutti, kohosi laiva jälleen laineitten harjalle, vettä valuvana, kimallellen joka kohdassaan, märkien kylkien loistaessa häikäisevinä peileinä.

Ulappa aukeni silmien eteen äänettömänä, rajatomanaine ja maininkien valtakuntana, kuohuvana, kohisevana. Vaimeneva, mutta silti voimakas tuuli kävi lounaasta, viheltäen ja humisten laivan radiolennättimen mastossa ja langoissa.

Ylhäällä komentosillalla seisoivat Cotter, Koskela ja torpeedolaivan päällikkö, nuorehko, voimakaspiirteinen ja ahavoittunut meriupseeri. Vesi pärskyi heidänkin kasvoilleen ja aina väliin hypähti joku laineikin kastellen heidän jalkojaan. Miehet seisoivat hajasäärin ja Cotter samoin kuin Koskelakin pitelivät tarkkaan ja lujasti kiinni rintanojasta, sillä laivan vaappuminen oli vielä varsin voimakasta.

Myrsky oli raivonnut jo pari päivää ja seikkailijoittemme matka oli viivästynyt, sillä kulkunopeudestaan huolimatta oli torpeedovene, kevyenä ja heikkona, jonkun verran ajautunut pois suunnaltaan. Mitään suurempaa häiriötä ei myrsky kylläkään ollut tuottanut, mutta nukkuminen oli keinumisen takia käynyt melkein mahdottomaksi, ja matkailijoittemme oli täytyntyytyä olemaan kajuutassa, toisin sanoen alituisesti kie-

riskelemässä hiukan ummehtuneessa ilmassa, sillä kannelle ei ollut menemistä. Syömisestä ei ollut paljon puhetta.

Nyt olivat matkailijat ensimmäistä kertaa kannella. Alhaalla oli ensin syöty kunnollinen illallinen ja sen jälkeen oli noustu ylös hengittämään raitista ilmaa ja polttamaan muutamia sikaareja.

Keskustelu ei ottanut oikein sujuakseen, sillä aaltojen kohina, koneitten jyskytys ja tuulen tohina tekivät puhelun mahdottomaksi. Viiltävinä, pistävinä ulvoivat langattoman lennättimen mastonlangat tuullessa.

Sotalaiva halkoi kahdenkymmenenviiden solmunvälin nopeudella Atlantin aaltoja, rientäen länteen.

— — — —

Tuli pimeä, ja olo kannella kävi epämiellyttäväksi kosteudessa ja kylmässä. Seurue laskeutui kajuuttaan. Laivan vaappuminen oli nyt siedettävää, ja alhaalla tuntui hyvin kodikkaalta aistikkaassa huoneessa sähköjen valossa.

Kapteeni tilasi kahvia ja hiukan konjakkia, ja Koskela laittoi itselleen mielihyvällä kunnollisen todin, kapteenin ja Cotterin noudattaessa hänen esimerkkiään.

»Mitä on ihminen?» kysyi Koskela hiukan pilkallisesti. — »Tällaisessa asemassa lentää ajatus melkein väkisin tuollaisiin korkeampiin asioihin. Onko hän kohtalon leikkipallo vai voiko hän itse määrätä tiensä?»

»Enpä tiedä enkä välitäkään tietää», virkkoi Cotter yksikantaan.

»Tuntuu siltä kuin ei ihminen voisi mitään kohtalolleen. Minä, jos menen nyt itseeni, olen todellakin ollut vähän kaikkialla ja melkein aina noin sattumalta. Itärintamalla, vakoilumatkoilla, vankina, sukellusveneellä, pommarina, sotilaana Suomessa, ryssäläisenä upseerina punaisten keskellä, valtiollisena poliisina, nyt olen bolsheviikkien lähettiläänä, suomalais-saksalaisena jääkärinä englantilaisella sotalaivalla matkalla Ameriikkaan tekemään tyhjäksi ryssäläisten bolsheviikkien suunnitelmia.»

»Hm!» virkkoi kapteeni. »Onhan teillä seikkailuja, ja kelläpä niitä ei olisi. Me, meidän aikakautemme on kokenut muutamissa vuosissa enemmän kuin toiset vuosisadoissa.»

»Ja siitä huolimatta me tunnemme itsemme tyhjemmiksi, sisällöttömiksi. Kaikki on niin jokapäiväistä, niin harmaata, mikään ei herätä eikä voi herättää enää mielenkiintoamme. Me suhtaudumme kaikkeen välinpitämättömästi, kylmästi, mikään ei voi meitä innostuttaa. Me hymyilemme pilkallisesti ja ylimielisesti kaikelle, mikä muistuttaakin ihanteita, aatteita, itseuhrautuvaisuutta. Vain sitä, mikä tuottaa meille etua, sitä me vain pidämme arvossa, mutta kun olemme sen saavuttaneet, on sekin meille yhdentekevää. Materialismi on tunkeutunut kaikkeen. Meillä on vastaus valmiina kaikkeen, me puhumme aina ja jokapaikassa aatteista ja ihanteista, vaikka tiedämme, ettei kukaan niihin usko, niin, vaikkapa tiedämme, että kaikki tuntevat, että valehtelemme.»

»Ja mihin tahdotte tällä kaikella päästä?» kysyi kapteeni. »Etsittekö syytä? Kaikkeen tähän syynä on se, että elämä n r o m a n t i i k k a on kadonnut. Romantiikan tilalle ovat tulleet koneet. Me emme löydä romantiikkaa mistään, tuskin taiteestakaan, ja sieltäkin joko mauttomasti liioiteltuna tai sitten tuntemattomaksi väljähtyneenä. Elämässä ei ole enää romantiikkaa. Ja voiko ollakaan? Romantiikka edellyttää jotakin salaperäistä, tuntematonta, kaukaista. Meidän koneemme, meidän tietemme riistävät kaikelta salaperäisyyden verhon, välimatkoja on tuskin olemassakaan. Kuukaudet ovat muuttuneet päiviksi, päivät tunneiksi ja minuuteiksi. Meillä on kiire, mutta mihin, sitä emme tiedä, levottomuus vaivaa meitä alituisesti, mutta emme tiedä, minkä vuoksi olemme levottomia. Meidän koko huomiomme on kiintynyt koneellisiin valloituksiin ja sisäinen elämämme on kokonaan laiminlyöty. Tietysti emme voi palata enää luonnontilaan, se olisi hulluutta ja taantumusta, mutta meidän olisi annettava arvonsa myöskin sisäiselle elämällemme.»

Samassa toi lennätinsotilas tukun sähkösanomia kapteenille. Koskela ja Cotter siirtyivät kapteenin viereen.

»Jaa, tässä pieni esimerkki! Me olemme tuhansien kilometrien päässä ihmisistä, yksinäisiä aavalla valtamerellä, mutta näkymättömät siteet kiinnittävät meidät lujasti sinne. Eetteriaallot pysyttävät meidät taapausten tasalla. Me tiedämme likipitäin kaikki, mitä

hiukankin huomattavaa tapahtuu. Tässä on uutisia.»

Matkailijat ryhtyivät lukemaan radiolennättimen sieppaamia sirpaleita ja katkelmia maailmanhistoriasta. Pöydällä oli tavallisen sanomalehden ulkomaa-aineisto täydellisenä ja tuoreena.

»Maaailma kuohuu sodan jälkeen», virkkoi Koskela. — Levottomuuksia on kaikkialla: Saksassa, Hollannissa, Belgiassa, Portugaliassa, Espanjassa, Norjassa, Italiassa, Rumaniaassa . . .»

». . . ja Argentiinassa!» täydensi kapteeni, ojentaen muutaman sähkösanoman Koskelalle.

»Niinkö? Ahaa, vai sielläkin! Ja ryssät! Ne ovat etupäässä aina, missä jotakin bolshevistista on tekeillä. Hm, tohtori?»

»Lyön vetoa tuhannen puntaa, että tohtorilla on jotakin tekemistä sikäläisten tapahtumain kanssa!» huudahti Cotter.

»Mahdollista», myönsi Koskela.

Sähkösanomassa ei kuitenkaan ollut vielä mitään erikoisempaa. Oli vain ilmennyt lakkoliikettä ja levottomuutta Buenos Airesissa.

»Mutta minnehän tohtori matkustaa?» kysyi Koskela äkkiä. »Jos hän saa päähänsä matkustaa suoraan Etelä-Ameriikkaan?»

»Hm, ei ole mahdotonta», virkkoi Cotter alakuloisena.

»Ja me matkustamme New-Yorkiin ja kadotamme kokonaan tohtorin näköpiiristämme.»

»Odottakaas, katsotaan! Minulla on laivataulukko mukamani.»

Cotter pistäytyi hytissään ja toi paperin mukanaan. Matkailijat ryhtyivät sitä tarkastamaan.

»Hän ei pääse sinne, sillä laiva sinne olisi lähtenyt vasta tänään, eikä tohtori varmastikaan ole uskaltanut viipyä Englannissa päivääkään liian kauan.»

»Ja muutenkin tuntuu otaksuma liian vähän perustellulta. Ei ole ensinkään sanottu, että tohtori matkustaa ollenkaan argentiinalaisten asioissa. Toiseksi hän tuskin pistää päätään selvään rotanloukkuun, ja kolmanneksi lienee jo Argentiinassa muita henkilöitä asioita hoitamassa, uutisesta päättäen.»

»Sittenpähän näkyy. Luulen kyllä, että tohtorilla on jotakin asiaa sinne, ellei muuta, niin ainakin rahojen lähettämistä.»

»Se on luultavaa, sitä tavaraa on tohtorilla aina ollut liiaksikin. Ja rahatta on bolshevismi mahdotonta.»

20.

Heikkojen miesten käsiin on vaarallista antaa painavia matkakirstuja.

»Tämä on siis se 'the land of liberty', lännen onnen ja vapauden kultamaa», lausui Koskela, hypäten moottoriveneestä niljakkaan kostealle satamalaiturille.

»Tämä se on», vahvisti Cotter.

Matkailijat olivat saapuneet iltahämärissä syrjäsatamaan New-Yorkin eteläpuolelle. Torpeedovene ankkuroi väylälle ja miehet olivat moottoriveneellä saapuneet maihin, sanottuaan sitä ennen kohteliaat jäähyväiset vieraanvaraiselle kapteenille.

Cotter johti. Hän viittasi vuokra-auton, ja hetken kuluttua ajoivat seikkailijat läpi kaupungin. Passi- ja tullitarkastus oli tapahtunut jo väylällä. Cotter antautui puheisiin kuljettajan kanssa ja sai tältä tietää, että juna lähtisi New-Yorkiin parinkymmenen minuutin kuluttua. Heillä ei ollut mitään kiirettä, vaan asemalle tultuaan saattoivat he hiukan haukatakin ja silmäillä sanomalehteä. Koskela hymyili, sillä lehdissä ei ollut heille mitään uutta. He olivat samat sähkösanomat lukeneet laivallaan.

Junamatkaa kesti noin tunnin, ja matkailijat saapuivat New-Yorkiin.

»Minne nyt lähdemme?» tiedusti Koskela. »Hotelliinko?»

»Ehkä sinnekin, mutta sitä ennen pistäydymme muutaman ystäväni ja virkaveljeni luona», vastasi Cotter, astuen aseman luona odottavaan autoon. Se lähti kiitämään tungokseen saakka ahdettuja katuja, jotka kirkkaassa ja räikeässä sähkövalaistuksessa olivat valoisia kuin päivällä.

Keskikaupungin melun ja huvipaikkojen ihmisvilinän jälkeen tuntui miellyttävältä ajaa puulla laskettuja väyliä pitkin New-Yorkin hienoimmassa osassa, jossa mataloita yksityispalatseja erottivat

upeat, nyt syyskolkot puutarhat. Auto pysähtyi muutamana peräti pienen kivitalon eteen, joka oli taitehikkaitten puuistutusten takana ja jonka pääportille johti orapihlaja-aidan reunustama hiekoitettu ajotie. Cotter maksoi, auto kääntyi ja miehet nousivat muutamia porrasaskelmia jyrkälle, leikkauksin koristetulle tammiovelle, jossa komeili nimikilpi:

»T O M H O P E R.»

»Kuka hän on?» kysyi Koskela, Cotterin painaessa soittokellon nappulaa.

»Yksityissalapoliisi ja sanomalehtimies. Toimittaa muuatta huomattua aikakauslehteä.»

Palvelija avasi oven ja johti vieraat aistikkaasti sisustettuun eteishalliin. Cotter veti taskustaan nimikortin ja kirjoitti siihen muutaman sanan. Palvelija lähti sisään, mutta parin silmänräpäyksen kuluttua avattiin ovi ja halliin astui keski-ikäinen, erittäin sopuisuhtainen, voimakaspiirteinen ja aistikkaasti puettu mies, joka luotuaan silmäyksen matkailijoihin riensi Cotteria vastaan ja puristi voimakkaasti hänen kättään.

»Terve, terve! Mistä kummasta sinä tulet tähän aikaan ja mitään ilmoittamatta?»

»Odotahan, kysyt enemmän kuin ehdin vastatakaan. Salli esitellä: hra Koskela, suomalainen luutnantti ja salapoliisi.»

»Tervetuloa!» toivotti ameriikkalainen reippaasti ja miehekkäästi, tarttuen lujasti Koskelan ojennettuun

käteen. — »Ja riisukaa tekin päältänne ja käykää sisään.»

Parinkymmenen minuutin kuluttua istuivat miehet jo tuttavallisesti jutellen illallispöydän ääressä, Cotterin ja Koskelan tehdessä selkoa retkestä ja sen tarkoituksesta. Hoper kuunteli tarkkaavaisesti.

»Hm, ehkäpä olemme vähän samoilla asioilla», virkkoi hän, kun matkailijat olivat lopettaneet selontekonsa. — »Täällä olemme kiinnittäneet hiukan huomiotamme erinäisiin venäläisiin ja juutalaisiin yhdistyksiin, joiden kokoonpano sekä tarkoitukset jättävät tilaa epäilyksille. Noin viikko sitten sain tietää, että jotakuta henkilöä odotettiin muutamaaan yhdistykseen Euroopasta, ja sikäli kuin melkein salakielestä pääsin selville, oli kysymys rahoista. Sittenpä hän näemme. Minä otan huolekseni järjestää vahdinpidon laivojen saapuessa ja hankin kyllä tilaisuuden päästä lähelle, voidaksemme keksiä teidän 'tohtorinne'. Aikaa meillä on muuten vielä kokonaista kolme päivää. Siihen saakka voitte ja teidän täytyy käyttää aikanne mahdollisimman hauskaasti ja vaihtelevasti. Huomenna järjestämme suhteemme ylimpiin viranomaisiin.»

— — —

Koskela tunsi koko lailla pettymystä, kun ensimmäisen valtamerilaivan saavuttua he eivät löytäneetkään tohtoria eivätkä Kivistä. Koko aie alkoi hänestä näyttää silmänäulan etsimiseltä heinäsuovasta. Oliko mahdollista ensinkään keksiä miljoonakaupungin ihmisvilinässä kahta miestä, jotka lisäksi voivat olla sala-

puvussa? Alakuloisena kaivoi Koskela satamatyöläispuvun taskusta savukelaatikon ja pisti tupakaksi. Cotterkin oli tavallista vaiteliaampi, mutta Hoper vakuutti, etteivät tohtori ja Kivinen mitenkään voisi välttää ilmitulemista.

Oli odotettava toista laivaa.

— — — —

Syysaamuna seisoi Koskela New-Yorkin ulkosatamassa, nauttien syvimmissään sanomattomasti siitä monikirjavasta, vilkkaasta ja värikkäästä liikenteestä, joka suunnattomassa satamassa vallitsi. Purjelaivojen mastot kohosivat rannattomana metsänä korkeuteen, jykevien lastihöyryjen mustat tai punaiset tai sota-ajaksi kirjaviksi maalatut kyljet paistoivat auringsäteissä houkuttelevan maalauksellisina, pienet höyryvenheet ja hinaajat puikkelehtivat jättiläisten lomissa ja koko sataman täytti koneitten jyskytyksen, pillien vihlovien äänien, nostovipujen vingunnan ja miesten huutojen muodostama sekava, käsittämätön melu.

Koskela seisoi laiturin rintanojaa vasten veltossa satamahampuusin asennossa ja puvussa, kädet rennosti housuntaskuissa ja savuke huolimattomasti suupielessä. Cotter oli lähistöllä samanlaisessa puvussa, kun taas Hoper, luvan saatuaan, oli pukeutunut amerikkalaiseksi poliisiksi ja seisoi jäykkänä ja varmana pääsyaukon vieressä, jonka kautta valtamerimatkustajat laskettiin kaupunkiin.

Laiva oli jo aikoja sitten saapunut, mutta perinpohjainen passi- ja tullitarkastus vei aikaa.

Koskela alkoi tuntea kärsimättömyyttä. Ajatukset tahtoivat väkisinkin kulkeutua luvattomille teille, eikä hän voinut olla hymyilemättä, miettiessään kohtalon oikkuja, joka oli hänet heittänyt tänne uppo-outoihin oloihin, vieraana ja rahattomana, eroitettuna ainoasta ystävästään. Ei sen puolesta, että hänen olisi ollut ikävä tai että hän olisi ollut tyytymätön tilaansa, sillä jääkäriveri velloi vieläkin voimakkaana hänen suonissaan.

Vihdoinkin alkoi matkustajia virrata, kantajien huutaen ja ähkyen raahatessa matkatavaroita. Pääsyaukon kohdalla täytyi matkustajien näyttää passitarkastuksessa saamaansa lupatodistusta. Hoper piti tarkoin silmällä tulijoita ja Koskela jännitti näköään, koettaen jokaisessa henkilössä tuntea salapukuisen Kivisen ja bolsheviikkitohtorin.

Vain vaivoin jaksoi Koskela pidättää itsensä, tuntiessaan viimeinkin Kivisen tulijoitten joukossa. Hän selvisi viimeisestä tarkastuksesta ja lähti kulkemaan alaspäin, pysähtyen kuitenkin jo ihan lähellä ja jäädän odottamaan jotakin, nähtävästi tohtoria. Koskela aikoi jo lähteä häntä puhuttelemaan, mutta maltoi sitten mielensä, ryhtyen hänkin odottamaan tohtoria.

Tohtori tuli. Nyt oli hän puettu vanhaksi ja kunnianarvoiseksi kansalaiseksi, muistuttaen lähinnä lakimiestä, silmälasit nenällään, harmaine pujopartoinen ja horjuvine käynteineen. Kantaja kuljetti kohtalaisen suurikokoista matkakirstua.

Tohtorin esiintyminen oli varmaa ja huoletonta. Hoper laski hänet ilman muuta ohitse, ja tohtori ohjasi askeleensa odottavien autojen luo.

Koskela vaani tohtorin liikkeitä mitä suurimmalla mielenkiinnolla ja tarkkuudella, silmäten väliin Kivistäkin, joka oli vetäytynyt vähän syrjään tarkastellen sieltäkäs in jännittyneenä tohtorin askeleita.

Kun tohtori oli istunut autoon, koetti kantaja heittää matkakirstua katolle, mutta kirstu oli liian raskas nosteltavaksi ja putosi katukivitykselle. Tohtori viitto hermostuneena käsillään. Kantaja yritti toistamiseen, mutta yhtä huonolla tuloksella. Silloin riensi muuan poliisi auttamaan, mutta nytkin sattui kirstun sivu käymään autoon, pohja repesi äkkiä ja sieltä valahti joukko lentolehtisiä kadulle, leijailen tuulessa.

Koskela pidatti hengitystään, mutta tohtori antoi siinä silmänräpäyksessä kuljettajalle merkin, auto hyppähti liikkeelle ja katosi seuraavan kadunkulman taa, kantajan ja poliisin jäädessä ällistyneinä katsomaan jälkeen.

Cotter ja Koskela riensivät paikalle ja kumartuivat ottamaan lentolehtisiä. Pikainen silmäys riitti vakuuttamaan, että ne olivat bolshevistisia. Silloin vasta poliisikin heräsi ja aikoi ryhtyä pidättämään autoa, mutta se oli jo saavuttamattomissa.

Koskela jätti paikalle kiirehtineen Hoperin tehtäväksi antaa selvitys poliisille, rientäen itse Kivisen jälkeen.

»Terve mieheen!» jyrähti Koskela oikein nautinnolla Kivisen korvaan, ehdittyään hänen rinnalleen.

Kivinen kääntyi ja pysähtyi, katsahti Koskelaa ja ääretön hämmästyksen ilme levisi hänen kasvoilleen.

»Kattos pirua!» lausui hän harvaan ja hartaasti oikein aitosuomalaisella painolla. — »Millä ihmeen konstilla sinä olet ennättänyt tänne?»

21.

Kivinen alkaa aavistaa, että täytyy tehdä retki maapallon ympäri, ennenkuin pääsee kunnolliseen suomalaiseen saunaan.

»Tässä on osoitteeni. Ota auto ja tule heti. Tein varomattomasti kyllä, kun puhuttelin sinua tässä puvussa, mutta en voinut pidättäytyä. Auf Wiedersehen!»

Koskela ojensi äimistyneelle toverilleen pienen paperilappusen ja hävisi ihmistungokseen. Lähimmässä kadunkulmassa hän nousi raitiotievaunuun ja ajoi keskikaupungille, nousten pois lähellä Hoperin taloa. Saavuttuaan perille hän riensi talon taitse ja astui sisään takaovesta. Palvelija ei osoittanut mitään hämmästyksen merkkejä, kun jääkäri satamahampuusina meni huoneeseensa ja muutti ylleen tavallisen pukunsa.

Hoper ja Cotter eivät olleet vielä saapuneet, ja Koskela ryhtyi heitä odottamaan, tarkastellen joutessaan ameriikkalaisen aistikkaasti, mutta samalla äärimmäi-

sen yksinkertaisesti sisustettua työhuonetta. Yhden seinän peitti suunnaton kirjahylly, ja melkein etsimättä löysi Koskela siitä myöskin suomalaista kirjallisuutta englanninkielisinä käännöksinä. Leveät ja mukavat nahkatuolit ja -sohvat antoivat huoneelle samalla tukevan ja käytännöllisen näön. Seinillä riippui eurooppalaisten taiteilijain tauluja ja muutamia kuparipiirroksia. Sohvan yläpuolella oli melko runsas ja harvinainen kokoelma aseita, joukossa pitkä ja terävä kauhavalainen puukkokin.

Mutta eniten kiinnitti jääkäriin huomiota muuan valokuva, joka oli somissa kehyksissä kirjoituspöydällä. Se esitti nuorta, noin 18—19-vuotiasta neitosta. Koskela tarkasteli kuvaa pitkään ja hartaasti. Tyttö oli ameriikkalainen, nuortean tarmokkaine kasvopirteineen, reippaine hymyineen, vallattomine kiharoineen ja lyhyine, liehuvine hameineen. Hänessä oli sekä naiselista viehkeyttä että tyttömäistä reippautta, joitten ominaisuuksien yhtyminen muodostaa ameriikkalaisten neitosten suurimman lumousvoiman.

— Hm, toista kuin saksalaiset senttimenttaaliset Margareetat, — ajatteli jääkäri mielessään, tehden vertailuja, jotka eivät olleet eduksi saksalaisille.

Palvelija toi muutamia päivälehtiä, ja jääkäri syventyi niitä lukemaan, kiinnittäen huomionsa uhkaavaan tilanteeseen Buenos Airesissa.

Muutaman hetken kuluttua tuli palvelija uudelleen sisään ja toi tarjottimella nimikortin. Koskela vilkaisi siihen ja riensi eteiseen, jossa Kivinen odotti.

»Heitä päältäsi ja käy sisään!» kehoitti jääkäri ystävänsä, kysyen samalla syytä viipymiseen.

»Minun täytyi käydä ensin määrättyssä hotellissa, jonne jätin matkalaukkuni», vastasi Kivinen, silmäillen yhä edelleenkin hämmästyneenä Koskelaa.

Tuskin oli sanomalehtimies ehtinyt heittää yltään, kun Hoper ja Cotter saapuivat. Jälkimäinen tervehti sydämellisesti Kivistä, ja Koskela esitteli ystävänsä Hoperille.

»Kivinen, suomalainen sanomalehtimies ja bolsheviikkien matkasaarnaaja.»

Miehet astuivat isännän työhuoneeseen, ja Kivinen sai alkaa tehdä selkoa seikkailuistaan.

»Silloin kun erosin sinusta Lontoon asemalla, lähdin sopimuksemme mukaan kahvilaan, mutta sen lähitöllä tapasin tohtori minut ja pysäytti. Hän selitti, että kahvila oli piiritetty ja että siellä olleet miehet olivat vangitut. Harmittelin mielessäni poliisin kiirettä. Tohtori tiedusti minulta, missä olin ollut ja missä sinä olit. Vastasin, että olimme olleet odottamassa työväenyhdistyksen päätöstä ja että sinä olit edelleenkin jäänyt sinne. Tohtori tyytyi selitykseen ja vei minut mukanaan salaiseen asuntoonsa, jossa hän ilmoitti, että vaarallisen tilanteen ja saapuneen määräyksen mukaan hänen täytyi poistua Englannista ja minun oli häntä seurattava. Sinä saisit sensijaan jäädä jatkamaan toimintaa vastedes annettavien määräyksien pohjalla. Pääsin muutamista sanoista selville, että täällä oli joku uusi suuri yritys tekeillä ja että toh-

torin oli oltava mukana. Senvuoksi päätin seurata häntä ja kirjoitin tohtorin määräyksestä sinulle kirjeen, johon lisäsin hänen huomaamattaan morsella ohjeen, ja sen sinä kaikesta päättäen keksitkin. Tohtori hankki, herra ties mistä, uudet passit, ja niin läksimme matkalle. Laivassa matkustimme jälleen erillämme, tohtori ensimmäisessä ja minä toisessa luokassa, vaikka tohtori kyllä kutsui minut muutaman kerran hyttiinsä. Siellä huomasin, että hänen matkalaukusaan oli bolshevistista kirjallisuutta, ja päätin keinolla millä tahansa estää sen kuljettamisen perille. Kun luulin, ettet sinä ehtisi ennen meitä Ameriikkaan, aioin vangituttaa tohtorin maihin tullessa, saadakseni silloin yhdellä iskulla haltuuni mahdolliset paljastavat paperit.

Yritykseni onnistui vain puoleksi. Muistathan, että hiukan ennen Saksan vallankumousta saapui Berliiniin neuvostohallituksen kuriiri. Venäjän lähettilästä epäiltiin jo silloin salaisista hankkeista, ja nyt sattui niin, että kuriirin matkalaukku repesi asemalla ja sen sisältö, kiihoituslehtisiä, putosi kadulle. Yhdellä iskulla oli koko yritys paljastettu ja lähettiläs sai kiireimmän kautta poistua kaupungista. Minä päätin auttaa koh-taloa ja viilsin viimeisen kerran tohtorin hytissä käydessäni matkalaukun kaksinkertaisen pohjan halki. Mutta kai viillokseni ei ollut tarpeeksi syvä, koskapa pohja repesi vasta kadulla, kun tohtori oli jo ennättänyt autoon. No, eipä kannata surra. Saamme kai lisätietoja papereista, ja lisäksi on tohtori edelleenkin

vapaalla jalalla, joten voimme tarkata hänen toimiaan kauemmin.»

»Hyvä, poikasenil!» huudahti Koskela nauraen. — »Sinun puukkosu se sitten toimittikin käsiimme tohtorin matkalaukun! Te olette kai sen tutkineet?»

»Kyllä», vastasi Hoper, »mutta sisällys oli perin laiha, ellei ota lukuun lentolehtisiä. Siellä oli vain matkatavaroita eikä ainoatakaan paperia, joka voisi johtaa jäljille.»

»Missä tohtori asuu?» kysyi Koskela.

»Luultavastikin 'Strand'-hotellissa. Niin hän ainakin minulle ilmoitti, enkä luule hänen muuttaneen päätöstään välikohtauksenkaan jälkeen, sillä eihän matkalaukusta saanut mitään sensuuntaista vihjettä, ja lisäksi on tohtori kai vaihtanut autoa ennenkuin saapuu hotelliin, hävittääkseen viimeisenkin jäljen», selitti Kivinen.

»Tämä on todellakin jo pitkäpiimäistä», harmitteli Koskela. — »Me olemme nyt juuri yhtä viisaita kuin lähtiessämme, ainakin suhteellisesti. Me olemme kyllä voineet estää pari suurempaa yritystä, mutta emme ole päässeet koko maanlaiseen myyräjärjestelmän perille, saaneet kaikkia lankoja käsiimme, voidaksemme yhdellä iskulla murskata kaikki suunnitelmat. Tohtoria on mahdoton yllättää. Hänet voidaan vangita ja tehdä vaarattomaksi, mutta se ei auta mitään. Järjestelmä toimii siitä huolimatta. Alan päästä siihen vakaumukseen, ettei tohtorikaan tiedä kovin paljon maanalaisista. Hän tuntee ehkä muutamia pääjohtajia,

ja siinä kaikki. Nämä taas tuntevat alaisensa, mutta verkosta on vaikea päästä selville. Missä se tiedetään?»

»Venäjällä», virkkoi Hoper lyhyesti.

»Niinpä niin, mutta sieltä ei tietoja saa eikä sinne voi päästä.»

»Kyllä sinnekin pääsee, kun vain rohkeutta ja kylmäverisyyttä riittää. Muuten, nyt on kysymyksessä vain Argentiinan levottomuuksien ehkäiseminen. Sen me voimme kyllä suorittaa. Milloin menette käymään tohtorin luona?» Kysymys kohdistettiin Kiviselle.

»Tänä iltana klo 8. Tohtori antoi määräyksen eilen.»

»Siihen saakka täytyy meidän odottaa, kun emme mitään tiedä emmekä siis voi mitään tehdä.»

»Nyt minun täytyy lähteä käymään hotellissani», virkkoi Kivinen ja nousi. »Sinä, Koskela, varo vain, ettet joudu tohtorin näkyviin, sillä silloin on pelimme mennyt. Sinunhan pitää olla Englannissa.»

»Ole huoletta! Viivytkö kauan?»

»Minä vain pistäydyn.»

»Tule sitten takaisin ja kerro vähän vaikutelmistasi kosmopoliittisen bolsheviikkitohtorin matkassa.»

»Joka kuljettaa kai meidät maapallon ympäri, ennenkuin pääsen kunnolliseen suomalaiseen saunaan», murahti reportteri katkerasti.

Jos vallankumous voidaan tehdä kahden sähkösanoman avulla, voidaan vastavallankumous tehdä yhdellä.

Kivinen nousi rauhallisesti pehmeitten mattojen peittämiä portaita ylös loistavassa »Strand»-hotellissa, mennen määräyksen mukaan tapaamaan tohtoria.

Alhaalla seurustelu- ja kahvilahuoneessa istui oven luona Hoper englantilaisessa matkailupuvussa, syven-tyneenä tutkimaan iltalehteä. Hän oli kaiken varalta muuttanut asumaan hotelliin, joten tohtori oli hyvin vartioitu.

Kivinen koputti ovelle ja sisältä kuului tohtorin hermostunut ääni huudahtavan: »Entrez vous!»

Sanomalehtimies astui sisään. Tohtori oli heittänyt yltään seurustelupuvun ja pukeutunut iltanuttuun, kävellen levottomasti edestakaisin. Vilkaistuaan tulin-jaan hän jatkoi käyntiään niinkuin ei olisi mitään tapahtunut. Kuumeisesti palavat silmät, nytkähtelevät kasvot ja tiheä hengitys ilmaisivat, että tohtori oli äärimmäisen kiihtynyt. Kivinen tiesi kyllä syyn.

»Ruotsissa epäonnistuimme . . .» puhui tohtori kuin puoleksi itsekseen.

Kivinen kuunteli jännittyneenä. Olle ei ollut mitään ilmoittanut.

»Englannissa meni suunnitelmamme myttyyn . . . ja tänne tullessani kadotin matkalaukkuni . . . Tämä on käsittämätöntä . . . epäilyttävää . . .»

Ja äkkiä, ennenkuin Kivinen ehti tehdä ainoatakaan liikettä, sieppasi tohtori taskustaan kiiltävän revolverin ja suuntasi sen kohti sanomalehtimiestä.

»Kuka te oikeastaan olette?» sähisi tohtori hampaitten välistä, ja hänen ilmeensä kammotti Kivistä. Siinä kuvastui sairaaloinen kiihko ja rajaton viha.

Kivinen käsitti silmänräpäyksessä tilanteen ja ymmärsi, että vain äärimmäinen kylmäverisyys saattoi hänet pelastaa. Tohtori epäili. Hän ei vielä tiennyt mitään, mutta epäili kumminkin, ja hänen henkensä saattoi riippua hiuskarvasta. Tohtori, mielipuoli, oli äärimmilleen kiihtynyt epäonnistumisien takia.

»Kuka te oikeastaan olette?» toisti tohtori, ja hänen silmänsä koettivat tunkeutua Kivisen sisimpään.

»Kuka minä oikeastaan olen, se ei liikuta teitä», vastasi Kivinen rauhallisesti ja kylmästi, »mutta tällä hetkellä olen se jona esiinnyn».

Tohtoriin vaikutti vastaus ilmeisesti hiukan hämennyttävästi.

»Ja mitä tarkoittaa tämä tällainen kysely? Minä en pelkää revolveria, sillä siihen olen kyllä saanut tottua.»

»Minä epäilen teitä.»

»Mistä?» Kivisen ääni oli kummasteleva.

»Epäilen petturiksi.»

»Millä perusteilla?»

»Niin kauan kuin olen ollut seurassanne, ovat kaikki suunnitelmani epäonnistuneet.»

Kivinen naurahti. — »Minä en voi tietenkään todistaa suoraan, etten ole petturi, mutta sallikaa kysyä: jos olisin petturi, niin miksi olen antanut teidän olla vapaana?»

Tohtori ei vastannut mitään, mutta laske alas revolverinsa.

»Ja mitkä suunnitelmanne ovat epäonnistuneet?»

»Ruotsissa on keksitty kirjapainomme. Sain juuri tänään sähkösanoman siitä.»

Kivinen nauroi sielussaan. Olle oli siis hoitanut asiansa.

»Ja sitten Englannissa! Länkisääri-Smith paljastettiin, mutta hänet paljastettiin petoksella, väärennetyllä paperilla. Kuka oli sen tehnyt?»

Tohtori raivosi. Hän puhui hiljaa, katkonaisesti, mutta sairaaloisen kiihkeästi, ja hänen sanoistaan ja hänen äänestään kuvastui pohjaton viha ja ääretön tuska. Kivinen tunsu kammoa. Hän sai aivan odottamatta kurkistaa salattuihin, mustiin syvyyksiin ihmissielussa sellaisessa, jolle ei ollut mikään pyhä, josta koko maailma oli vain välikappale päämäärän toteuttamiseksi, ja tämä oli kosto, mistä, sitä ei tohtori sanonut, mutta ilmeisestikin jostakin todellisesta tai kuvitellusta vääryydestä, ja tuohon koston päämäärään oli sekoittunut käsittämätön, sekava ja haaveellinen toivo jostakin tulevaisesta ihanneolotilasta, jonka saavuttamiseksi olivat kaikki keinot, eivät vain luvallisia, vaan myös välttämättömiä. Kivinen tunsu vastustamattomasti tempautuvansa mukaan, tajuten

vain hämärästi, että hänen edessään oli mitä mielenkiintoisin ja yllättävin hermolääkärin tutkimusaihe.

Tohtori puhui itsensä väsyksiin. Sitten hän äkkiä vajosi nojatuoliin. Kivinen tunsi ikäänkuin heränneensä painajaisunesta ja huokasi salaa helpoituksesta. Tohtorin puhe ja olento vaikutti hypnotisoivasti, aivan samalla tavalla kuin hän oli huomannut kiihkeitten venäläisten sotamiesten vaikuttavan kehittymättömään, lapsenasteella olevaan kuulijakuntaansa kaikenlaisissa kiihoituskokouksissa.

»Odottakaa!» virkkoi tohtori pitkän vaitiolon jälkeen tavallisella äänellä, ryhtyen kirjoittamaan. Kivinen ei vastannut mitään.

Tohtori kirjoitti noin puoli tuntia, taittoi kirjoittamansa arkit kokoon ja pisti ne kirjekuoreen.

»Tässä on toimintaohjeet toverillenne Englannissa. Te saatte ne viedä muutamalle laivamiehelle, joka palvelee valtamerilaivalla. Hän toimittaa ne perille. Itse en voi mennä. Osoite on tämä.»

Tohtori kirjoitti osoitteen paperille ja antoi Kivisen sen lukea, jonka jälkeen hän repi paperin pieniksi palasiksi ja heitti palaset uuniin.

»Teidän tehtävänne on seuraava: menette huomenna tämän osoitteen mukaan» (tohtori kirjoitti jälleen paperille) »ja kysytte sieltä isäntää. Hän neuvoo teille muut tarvittavat henkilöt. Te saatte paikan hänen konttoristinaan. New-Yorkissa vallitsee satamatyöläisten ja merimiesten keskuudessa suuri tyytymättömyys, ja meidän tehtävämme on tämän tyytymättö-

myyden lietsominen lakoksi. Tarkemmat ohjeet saatte myöhemmin. Miten ovat muuten raha-asianne?»

»Kassani alkaa loppua, sillä toverillani oli suurin osa rahoja.»

»Kas tässä!» Tohtori ojensi pinkan viidensadan-dollarin seteleitä, jonka hän otti kirjoituspöydän laatikosta.

»Rahaa ei ole säästettävä. Onnistuminen on pääasia.»

»Hyvä.»

Tohtori riisui iltanuttunsa ja puki ylleen vierailupuvun. Kivinen odotti.

»Nyt on kaikki selvä. Saatte mennä. Huomenna klo 11 aamulla.»

— — — —

Kivinen kumarsi ja poistui. Tultuaan seurusteluhuoneeseen hän teki Hoperille melkein huomaamattoman merkin. Ameriikkalainen pisti lehden rauhallisesti hyllylle, nousi ja lähti astumaan ylös. Parin minuutin kuluttua hän oli kadulla, jossa Kivinen odotti.

»Tohtoria on seurattava. Minä näin hänen pöydälään sähkösanoman, joka oli lähetetty Buenos Airesista. Tuossa . . .!»

Tohtori astui juuri kadulle. Kivinen käänsi selkensä ja tarkasteli näyteikkunaa toisella puolen katua. Hoper katseli tohtorin kulkua. Hän näkyi ensin epäroivän, ottaako auton, mutta teki sitten päätöksensä ja lähti jalan. Ilma olikin kaunis ja raitis,

Miehet seurasivat häntä varjoina jälessä. Tohtori käveli reippaasti ja nopeasti, vilkuilematta taakseen. Hän ei nähtävästi epäillytkään, että häntä seurattaisiin.

»Ahaa, sähkösanomakonttori!» virkkoi Hoper. Ja aivan oikein, tohtori menikin sähkösanomakonttoriin.

Miehet pitivät lyhyen neuvottelun, jonka jälkeen he menivät toiselle ovelle, josta virkailijat kulkivat.

»Missä on päällikkö?» kysyi Hoper muutamalta neitoselta.

»Täällä, olkaa hyvä!» Heidät johdatettiin toiseen huoneeseen. Päällikkö, vanhahko mies aito virkamies-tyyppiä, astui heitä vastaan. Hoper näytti hänelle salapoliisimerkkiään ja valtakirjaansa. He keskustelivat hetkisen hiljaa.

»Niin, tämä on oikeastaan vastoin määräyksiä, mutta voidaanhan sensuuri toimittaa teidänkin tietien. Odottakaal!»

Päällikkö poistui hetkeksi ja tuli takaisin kädessään kaksi sähkösanomakaavaketta. Ne olivat tohtorin kirjoittamat. Molemmat olivat Buenos Airesiin. Toinen oli Argentiinan valtiopankille määräys maksaa Pedro Huelpalle kolmesataatuhatta dollaria ja toinen samaiselle Huelpalle, jossa ilmoitettiin, että hän voi nostaa summan esittämällä tämän sähkösanoman. Rahat maksettaisiin jonkun don José Antesin tililtä.

Hoper päästi pitkän vihellyksen, luettuaan sähkösanomat,

»Jaa, meidän aikamme! Nykyään toimitetaan vallankumouksiakin äärettömän yksinkertaisesti, nopeasti ja vaivattomasti. Sähkösanoman avulla. Pieni maksuääräys, ja hallitus kukistuu. Mutta ehei! Jos kerran vallankumous voidaan suorittaa kahdella sähkösanomalla, niin vastavallankumous voidaan toimittaa yhdellä.»

Hoper sieppasi sähkösanomakaavakkeen ja kirjoitti:

»Poliisimestari. Buenos Aires. Vangitkaa Pedro Huelpa, osoite . . . Takavarikoikaa don José Antesin tilillä olevat rahat valtakunnanpankista. Yhteydessä Ralphstonin kanssa. Tarkemmin myöhemmin. Hoper.»

Hoper kääntyi päällikön puoleen. — »Pyytäisin teitä toimittamaan niin, että minun sähkösanomani joutuu perille hiukan aikaisemmin.»

»Kyllä.»

»Hyvästi siis ja paljon kiitoksia. Buenos Airesin vallankumouksen perään voi asettaa pisteen.»

23.

Vastavallankumoukselliset tekevät pari laskuvirhettä, joiden johdosta Koskela turvautuu saksankielentaitoonsa.

Kivinen puristi hiukan hermostuneena revolveria taskussaan, ajaessaan autolla salaiseen kokoukseen. Hoper, Cotter, Koskela ja hän olivat jo edellisenä iltana pitäneet yhteisen neuvottelun ja päättäneet kerta kaik-

kiaan tehdä lopun bolshevistisesta myyräntyöstä New-Yorkissa. Päätökseen oli vaikuttanut viranomaisten taholta lausuttu toivomus, ettei lakkokiihoitusta saisi päästää alullekaan, pahentamaan ennestäänkin huonoa asemaa, kun lakko kaikesta päättäen kuitenkin oli puhkeava. Bolsheviikit muuttaisivat palkkalakon poliittiseksi, jonka tarkoituksena olisi elintarveavun viivästyttäminen nääntyvälle Euroopalle. Tämä viivytyksy voisi johtaa mitä vakavimpiin yleispoliittisiin seurauksiin.

Aamupäivällä Kivinen oli käynyt tohtorin luona, mutta hän ei ollut tavattavissa. Kirjeessä ilmoitti hän uudesta kohtauksesta. Senjälkeen Kivinen kävi »konttorissa», jota hoiti muuan venäläisjuutalainen »liikemies» epäilyttävine apulaisineen. Kivinen sai palkan, ja hänen nimensä merkittiin liikkeen kirjoihin. Isäntä ilmoitti salaisesta kokouksesta, ja sinne oli Kivinen nyt matkalla.

Auto pysähtyi suunnattoman kivitalon eteen. Kivinen löysi pian neuvotun rappukäytävän, nousi hissiin ja ajoi kahdenteentoista kerrokseen. Muutaman oven päällä oli kilpi: »Venäläinen sivistysseura.» Se oli juuri etsitty paikka.

Kivinen soitti määrätty kerrat, ja hänen konttorin isäntänsä avasi oven. Riisuttuaan eteisessä päällysvaatteensa ja pistettyään isännän huomaamatta revolverin taskuunsa, astui Kivinen toiseen huoneeseen, joka oli kalustettu puolittain konttoriksi, puolittain kahvila- ja seurusteluhuoneeksi. Siellä oli koolla noin 70—80

henkeä, näöstä päättäen enimmäkseen venäläisiä tai venäläisjuutalaisia, nuoria miehiä suurin osa, joukossa pari vanhempaakin sekä muutamia naisia.

Isäntä esitti Kivisen seurueelle ja asettui itse kirjoituspöydän taa puheenjohtajaksi, pyytäen tekemään selvää toimintasuunnitelmasta ja tilanteesta.

Reportterimme, hymyillen mielessään, ryhtyi sangen vakavasti ja perusteellisesti selostamaan poliittista tilannetta. Kuulijat seurasivat esitystä tarkkaavaisesti ensi aluksi, mutta kun se venyi venymistään, alkoivat he osoittaa varsin silmännähtävää välinpitämättömyyttä. Kivinen lopetti silloin poliittisen esitelmänsä ja alkoi puhua toimintasuunnitelmasta tohtorin antamien ohjeitten mukaan. Mielenkiinto virisi jälleen, sammuaakseen uudelleen hyvinkin pian.

»Paljonko maksetaan?» tokaisi viimein muuan hienon-rappeutuneesti puettu elostelija suorasukaisesti.

»Tuhat kuussa, mutta silloin ei saa mukista», sivuutti Kivinen.

Suosionmutinaa kuului ympäriltä. Kivinen saavutti ilmeistä kannatusta.

Samassa soi ovikello. Puheenjohtaja loi hiukan levottoman katseen ympärilleen, sillä merkkisoitto se ei ollut, mutta meni kuitenkin avaamaan. Kivinen lopetti puheensa ja istuutui, sytyttäen levollisesti saavukkeen.

Puheenjohtaja viipyi tuokion poissa. Ovi kuului suljettavan ja puheenjohtaja astui kalpeana sisään,

kiertäen äkisti sisäovenkin lukkoon. Kivinen hätäkähti.

Mies ei virkkanut mitään, vaan lähti paikalleen, mutta sivuuttaessaan takaapäin sanomalehtimiehen tempasi hän revolverin taskustaan ja komensi jyrkästi ja lyhyesti:

»Kädet ylös!»

Vaikka reportterimme olikin varuillaan, joutui hän yllätetyksi ja noudatti käskyä. Seurue hyppäsi seisomaan.

Pitäen revolveriaan edelleenkin ojennettuna Kivisen päätä kohti lausui puheenjohtaja väräjäväällä, tehdynlevollisella äänellä:

»Tämä herrasmies on kavaltaja. Me olemme vaarassa. Meidät on ilmiannettu. Nyt on nopeasti, mutta levollisesti päätettävä paosta.»

Venäläiset huudahtivat raivosta ja hämmästyksestä ja kymmenet kädet suuntautuivat Kivistä kohti. Mutta puheenjohtaja hillitsi joukkonsa. »Ei mitään väkivaltaisuuksia. Ne vain pahentavat asiaa.»

Nyt vasta Kivinen sai puhekykynsä takaisin.

»Minäkö kavaltaja? Kuka on sellaista ilmoittanut? Ja millä perusteilla?»

»Tohtori lähetti kirjeen. Te olette pidättänyt muutamana kirjeen.»

Silmänräpäyksessä selvisi Kiviselle tilanne. Sen kirjeen, jonka tohtori oli antanut hänen toimitettavakseen Koskelalle Englantiin, he olivat lukeneet, viemättä sitä määräpaikkaan. Tohtori oli laittanut suden-

kuopan ja hän oli mennyt siihen. No niin, samapa tuo! Paljastus kiirehti vain vangitsemista.

Kivinen sai takaisin kylmäverisyytensä. Hän silmäsi pilkallisesti ympärilleen.

»No niin! Ottakaa ensin taskustani revolveri! Kas niin! Nyt voinen tupakoidakin? Olen aivan vaaraton siinä suhteessa. Hyvät herrat ja naiset: m i n ä o l e n t o d e l l a k i n, en kavaltaja, vaan s a l a p o l i i s i !»

Seurue jäähmettyi ja kaikkien kasvoilla kuvastui kauhu.

»Minut on kyllä yllätetty, mutta ei niin täydelleen kuin luulette. Tein virheen, kun en vienyt kirjettä. Mutta vankinakin olen teidät voittanut. Te olette satimessa, sillä tämä asunto on eristetty ja kaikkialla on riittävä poliisimiehistö sulkemassa ulospääsyn. Keskustelkaammel!»

Bolsheviikeista ei kukaan virkkanut mitään.

»Te joudutte vankilaan. Minulle ette uskalla mitään tehdä, eikä se mitään auttaisi. Mutta rangaistustanne voitte hiukan lieventää, jos täytätte minun vaatimukseni. Ensiksi: pyysikö tohtori teitä jotakin hänelle ilmoittamaan?»

Puheenjohtaja katsoi neuvottomana ympärilleen, mutta nyt heräsivät muutkin bolsheviikit, jotka innokkaasti kehoittivat häntä ilmaisemaan kaikki.

»Hän pyysi minua ilmoittamaan hänelle, kun olemme päässeet suhteelliseen turvaan.»

»Eikö muuta?»

»Sitten on meidän myöskin ilmoitettava hänelle joku paikka, jonka kautta voidaan jatkaa kirjeenvaihtoyhteyttä.»

»Hyvä. Saanko nyt takaisin revolverini! Ja samalla teidänkin!»

Bolsheviikit tottelivat.

»Ja nyt, älkää pelästykö . . .!» Kivinen ojensi revolverinsa nurkassa olevaa kirjahyllyä kohti ja laukaisi. Bolsheviikit tuijottivat pelosta sanattomina ovea.

Parin minuutin kuluttua kuului raskaita lyöntejä ulko-oveen.

»Menkää avaamaan!» komensi Kivinen puheenjohtajaa. Tämä totteli, ja hetken kuluttua astuivat huoneeseen Hoper, Cotter ja Koskela sekä puolenkymmentä poliisia.

»Lain nimessä julistan teidät vangituiksi!» lausui Hoper, puristaen samalla Kivisen kättä. Kivinen kuisasi hänelle jotakin, ja hetkisen neuvottelivat neljä miestä keskenään.

»Te soitatte nyt tohtorille!» käski Kivinen puheenjohtajaa. »Niin, tässä ei auta mikään! Ja puhutte hänelle saneluni mukaan!»

Mies soitti ja pyysi yhdistystä.

»Onko tohtori? Jaha . . . niin, minä puhun . . .» Kivinen saneli.

»Mies on vangittu ja sidottuna jätetty sinne. Me olemme päässeet turvaan. Voitte kirjoittaa Avenue 186, n:o 349, A. 88 . . . hyvä!»

Kivinen yritti sanella, mutta Cotter teki torjuvan liikkeen. — »Te aiotte kysyä, minne tohtori lähtee, mutta kysymys olisi paljastanut koko tempun. Meidän on kiireesti ajettava hotelliin, päästäksemme tuoreille jäljille, tai muutoin livahtaa tohtori käsistämme. Komisario saa hoitaa vangit.»

»Te vastaatte siitä, ettei ainoakaan pakene», lisäsi Hoper. Salapoliisit astuivat hissiin, annettuaan sitä ennen määräyksen toimittaa kotitarkastuksen yhdistyksen huoneustossa. Bolsheviikeille alettiin asettaa käsirautoja.

— — — —

Vinhaa vauhtia kiiti poliisiauto hotelliin. Matkalla huudahti Kivinen äkkiä:

»Voi minua pässiä, kun en ottanut selvää, mihin mies soitti tohtorille. Tuskinpa vain enää hotelliin!»

»Se oli todellakin virhe laskelmissamme», vastasi Hoper. — »Nyt on myöhäistä katua.»

Saavuttuaan perille juoksivat miehet ovenvarti-joista välittämättä tohtorin huoneeseen. Ovi oli auki, mutta huone oli tyhjä. Tohtori oli paennut.

»Blitzdonnerwetterkreutzpappenheim!» huudahti Koskela.

II
VAINUKOIRAT

*Pieni valokuva haihduttaa Koskelan vastenmielisyyden
Venäjän-retkeä vastaan.*

Kivinen heitti hattunsa pöydälle ja vajosi nojatuoliin.

»Mikä nyt neuvoksi?»

Kukaan ei vastannut.

»Niin yksinkertaisella tavalla meidät paljastettiin. Tohtori oli tietenkin merimiehelle antanut määräyksen ilmoittaa, jätänkö vai enkö hänelle kirjeen.»

»Neuvotelkaamme», virkahti Koskela lyhyesti. —
»Jotakinhan on kuitenkin tehtävä.»

Hoper viittasi luokseen muutaman hotellipalvelijan kokonaisesta parvesta, joka oli ryhmittynyt ovelle.

»Kutsukaa hovimestari!»

Hovimestari, liukas ja kumarteleva äijä, riensi leivottomana ja hätäisenä huoneeseen.

»Milloin tohtori Ralphston lähti?»

»Hän maksoi laskunsa iltapäivällä ja lähti täältä noin kello seitsemältä.»

»Millä hän lähti?»

»Autolla. Matkatavarana hänellä oli vain pieni laukku.»

»Katsoitteko auton numeroa?»

»D 12587.»

»Ette tiedä, minne tohtori lähti?»

»Hän ei puhunut siitä mitään.»

»Hyvä on. Saatte mennä.»

Hovimestari poistui ja hänen mukanaan myöskin utelias palvelijajoukko. Hoper sulki oven.

»Olemme todenneet täydellisen tietämättömyytemme. Tohtori on paennut, mutta minne, sitä emme voi tietää. Autoa on turha tiedustaa, sillä varmastikin tohtori on vaihtanut matkalla. Täytyy suorittaa jonkunlainen kotitarkastus, vaikka luulenkin sen olevan aivan hyödytöntä.»

Miehet ryhtyivät työhön, mutta noin puolen tunnin kuluttua he lopettivat. Ei mitään jälkeä ollut havaittavissa.

»Me emme voi edes todennäköisesti päätellä, minne tohtori on lähtenyt vai onko hän mahdollisesti jäänyt New-Yorkiin. Tietenkin, jos hän on täältä lähtenyt, ei hän liene lähtenyt ainakaan Eurooppaan», totesi Hoper.

Cotter poltti tyynenä piippuaan, Kivinen hypisteli sormiaan, ja Koskela tuntui vajonneen syviin mietteisiin. Hänen jyrkkäpiirteiset kasvonsa näyttivät teräksentaotuilta, kun hän nojasi päätänsä käsiinsä. Viimein hän nousi ja alkoi kävellä ympäri huonetta, seisautuen viimein pienen sivupöydän ääreen. Hän

otti muutaman kirjan käsiinsä, tarkasteli sitä hetkisen ja huudahti äkkiä.

»Aikataulukko!»

Toiset katselivat häntä kummastuneina. Koskela alkoi selaila lehtiä, tutkien tarkkaan joka sivun. Muutaman hetken kuluttua hän huudahti uudelleen.

»Nyt tiedämme, minne tohtori on lähtenyt!»

»Mitä-ä?»

»Katsokaas, tässä on pienet lyijykynämerkinnät San Franciscoon lähtevän junan kohdalla, sellaiset, jotka syntyvät, kun henkilö etsii jotakin tiheästä luettelosta, pikku viivat, mutta tarpeeksi suuret, voidakseen opastaa meidät jäljille.»

Hoper ja Cotter huudahtivat hyväksyvästi ja tarkastivat aikataulukkoa.

»Sangen todennäköistä, mutta ei varmaa. Tuon merkinnän on voinut tehdä joku toinenkin, sillä kirjainen on hotellin omaisuutta», virkkoi Hoper.

»Kuulustelkaamme hovimestaria.»

Hoper soitti, ja parin minuutin kuluttua oli hovimestari huoneessa matkustajaluetteloinen.

»Tiedättekö sattumalta, milloin tämä viimeinen aikataulukko ostettiin?»

»En muista», vastasi hovimestari hiukan hämmästyneenä.

»Se on kuitenkin hyvin tärkeä seikka. Se on saatava selville. Tarkastakaa tilikirjanne!»

Hovimestari viipyi poissa jonkun aikaa, mutta

palasi ilmoittaen, että aikataulukot oli ostettu kolme viikkoa sitten.

»Hyvä!» sanoi Koskela. — »Nyt tarkastakaamme, ketä on asunut tässä huoneessa noitten kolmen viikon ajalla?»

Hovimestari selaili kirjaa.

»Se onkin helppoa», vastasi hän. — »Tässä huoneessa on siitä lähtien asunut vain kolme henkilöä, ranskalainen liikemies, joka vielä nytkin oleskelee virallisissa asioissa täällä, muuan kreivitär, joka matkusti Eurooppaan, ja tohtori Ralphston.»

»Hyvä!» huudahti Koskela tyytyväisenä. »Kiitos tiedoistanne!»

Hovimestari poistui kirjoineen.

»Nyt olemme hyvillä jäljillä», virkkoi Hoper. — »Milloin juna lähti?»

»8,23», vastasi Koskela.

»Ja nyt on 9,05. Milloin lähtee seuraava?»

»Vasta huomisaamuna 5,17!»

Hoper mietti.

»Nyt on kysymys siitä, mitä tohtori tekee San Franciscossa», virkahti Koskela.

»Jaa, ehkäpä lähtee länteen.»

»Varmastikin. Milloin lähtee laiva?»

»Noin tunti senjälkeen kun tohtorin juna on saapunut.»

»Meidän on pidätettävä juna», lausui Hoper päätävästi.

»Ei millään opilla. Tohtori on sellainen kultakana, että häntä on käytettävä hyväksi niin kauan kun suinkin. Hänellä voi olla uusia aikeita, joista meidän on päästävä perille. Jos tohtori pidätetään, toimittavat muut hänen tehtävänsä, emmekä me tiedä niistä mitään. Meidän on saavutettava tohtori, maksoi mitä maksoi», puhui Koskela.

»Ja me saavutammekin hänet. Odottakaa!»

Hoper syventyi tutkimaan aikataulukkoa.

»Suunnitelmani onnistuu. Me saavutamme junan autolla. Rautatie tekee suuren mutkan, jonka voimme autolla kokonaan sivuuttaa. Siten voitamme huomattavasti. Tohtori on edellä tunnin. Ennenkuin pääsemme matkaan, on hän edellä ehkä noin kolme tuntia. Mutta automme kulkee nopeammin ja Cailwayn asemalla voimme saavuttaa junan, kun otamme huomioon, että se välillä pysähtyy muutamissa paikoissa. Ja varmuuden vuoksi voimme asian järjestää siten, ettei junaa päästetä lähtemään asemalta ennenkuin klo 2. Nyt matkaan!»

Seurue kiirehti alas. Hovimestari hankki heti auton, iloissaan siitä, että uhkaava poliisiselkkaus oli selvennyt näin pian ja hyvin. Saavuttuaan Hopen asuntoon antoi isäntä autonkuljettajalleen määräyksen tarkistaa auton ja varustaa sen suurimmalla mahdollisella määrällä bentsiiniä. Hän itse kiiruhti poliisiasemalle ja sai asiat järjestetyiksi. Cailwayn asemapäällikölle lähetettiin sähkösanoma, että sattuneesta

syystä ei pikajunaa saisi lähettää edelleen ennenkuin klo 2. Samalla hankki Hoper itselleen ja seuralaisilleen tarpeelliset matkapaperit ulkomaillekin.

Kello oli noin puoli yksitoista, kun Hoper viimeinkin saapui kotiinsa. Kivinen ja Koskela naamioivat itsensä perusteellisesti, Koskela eronsaaneeksi upseeriveteraaniksi ja Kivinen saksalaiseksi olutliikkeen asiamieheksi.

»Ja nyt syökäämme kunnollisesti», kehoitti Hoper, »sillä matka kysyy voimiamme. Meidän täytyy ajaa suurimmalla mahdollisella nopeudella.»

Seurue istuutui hyvin katetun illallispöydän ääreen.

»Minnehän tohtori oikein aikonee?» virkahti Koskela.

»Minua alkaa jo väsyttää tämä kiertolaiselämä. Lähtiessämme luulimme, että matka tulisi kestämään muutamia päiviä, korkeintaan pari viikkoa, mutta nyt olemme olleet matkalla jo pari kuukautta, eikä lopusta ole vielä tietoaakaan.»

»Minä aavistan, että tohtori aikonee Venäjälle», lausui Cotter.

»Venäjälle?» huudahti Koskela. — »Hyi hittoa, se vielä puuttuisikin!»

»Ei ole ensinkään mahdotonta. Intian kautta kulkeva tie on pituudestaan huolimatta helpompi kuin Suomen kautta. Ja voihan olla niinkin, että tohtori koettaa tehdä jotakin Intiassakin. Sielläkin kuohuu», selitti Kivinen.

»Minulla ei ole mitään Venäjän-retkeä vastaan. Sit-
tenhän pääsisimme kerrankin keskukseen, jossa tiedet-
täisiin kaikki, jolloin mekin voisimme saada kaikki
tietää ja lopettaa kaikki yhdellä iskulla. Ja toiseksi,
voisin saada tietoja myöskin serkustani Mary Audho-
nista, joka on jäänyt isänsä kanssa Moskovaan», se-
litti Hoper.

»Onko teillä serkku Moskovassa?» kysyi Koskela
hämmästyneenä.

»On, kas tässä!» Hoper näytti valokuvan, jota Kos-
kela oli edellisenä päivänä katsellut.

»Onko se h ä n ?» Koskela huudahti vastoin tah-
toaan.

»Ahaa, jääkäriveri taitaa vetää!» pisti Kivinen. —
»Onko sinulla mitään Venäjän-retkeä vastaan?»

Koskela ei vastannut mitään, mutta hänen silmänsä
loistivat.

2.

*Vastavallankumoukselliset päättävät hankkia bolsheviikki-
tohtorille sivistävää seuraa pitkällä junamatkalla.*

Auto hypähti liikkeelle Hoperin ohjatessa. Kään-
nyttyään leveälle puistokadulle lisäsi Hoper vauhtia.
Ilmavirta vinkui ja suhisi korvissa.

Matkailijat olivat pukeutuneet lämpimiin turkkei-
hin ja karvalakkeihin ja näyttivät aaveilta silmälasiansa
takaa. Kivinen istui Cotterin vieressä takana, vajon-

neena pehmeille nahkaistuimille, Koskela Hoperin vieressä edessä.

Vaikka ameriikkalainen ohjasikin autoaan mestarillisesti tiheäliikenteisillä kaduilla, alkoi ajo hermostuttaa etenkin suomalaisia, jotka eivät olleet tottuneet ajamaan tällaisessa tungoksessa ja tällaisella vauhdilla. Eikä vauhtia sitäpaitsi voinut lisätä korkeimmaksi mahdolliseksi, ellei tahtonut välttämättömästi törmätä jonkun kanssa yhteen ja vikuuttaa autoa.

Koskela puri huuliaan kärsimättömyydestä, mutta täytyi tyytyä. Mahdoton oli mahdotonta, ja ilman-kin oli vauhti yli sallitun määrän. Poliisit näyttivät tehneen pari kertaa merkintöjään.

Siltojen yli meno oli hermostuttavinta, ja koko seurue tunsu todellista kevennyttä, kun vihdoinkin päästiin varsinaisesta kaupungista halki esikaupunkien kulkevalle valtakadulle. Liikennekin oli jo vähentynyt siedettävään määrään. Hoper lisäsi vähitellen vauhtia. Kone liukui suhisten eteenpäin ja sähkövalot välähtelivät ohikiitäessä. Ameriikkalainen osoittautui verrattomaksi ohjaajaksi. Vaarallisimmatkin käännökset suoritettiin vaivattomasti ja varmasti, vaikka auto toisinaan kulkikin vain kahdella pyörällä.

Tie kulki loppumattomien tehtaitten, varastohuoneitten ja vajojen keskellä, jotka kaikki olivat täydellisessä pimeydessä. Pyörät seisoivat, ja liikenne oli mitätöntä. Kammottavalla vauhdilla lensi auto kuitenkin eteenpäin. Häikäisevät valojuovat liukuivat

pitkin tietä auton sähkölyhdyistä, heittäen huikaisevan kajastuksen mustuneille tehtaansinille.

Viimein loppui tehdasaluekin, ja edessä aukenivat pimeään verhoamat pellot ja niityt. Valtatie syöksyi viivasuorana eteenpäin.

Nyt kehitti Hoper vauhtia jälleen. Auto ulvahti ja viskautui eteenpäin, ja Kiviseltä pääsi tahtomattaan-kin heikko huudahdus. Koskela sulki silmänsä heittelehtiessään istuimellaan. Hän nautti matkasta. Oli jotakin niin suurta ja valtavaa, juovuttavaa, kiittää pimeässä yössä mielettömällä vauhdilla eteenpäin. Ilmavirta painoi kasvoja, tehden ne melkein kipeiksi. Auto hypähteli tien epätasaisuuksissa ja hiekka sekä kiven- sirpaleet vinkuivat korvissa. Kone tuntui muuttuneen eläväksi olennoiksi, joka oli jännittänyt kaikki voimansa äärimilleen ja syöksyi sokeana tuntemattomia kohtaloita kohti.

Koskela käänsi ruumistaan niin että kasvot tulivat sivuttain. Hän nautti vauhdista, nautti ilmanpaineesta ja sen vingunnasta. Rajaton vapaudentunne täytti matkailijain mielet, ja siihen sekoittui melkein tiedottomasti pelkoa sekä kiihkeää jännitystä. Jos vauhti pysyisi samana loppuun asti, saavutettaisiin juna kyllä, mutta mahdollisuudet olivat suuret, ettei niin kävisi. Jos tällaisella vauhdilla ajettaessa kumi halkeaisi tai sattuisi yhteentörmäys, saattaisivat seuraukset olla kamalat.

Hoper istui etukumarassa, kivettyneenä, joka lihas

jännittyneenä, ja hänen silmänsä koettivat tunkeutua ympäröivään pimeyteen, voidakseen ajoissa välttää uhkaavat vaarat. Kädet puristivat teräslujasti ohjaustankoa.

Puut ja pensaat vilahtelivat epämääräisinä, mustina haamuina ohitse ja joskus valon kajastus jostakin talosta. Valtatie oli niin leveä, ettei varsinaisesta yhteentörmäyksestä ollut pelkoa, elleivät vastaantulijat ajaisi väärällä puolella. Mutta se vaara kyllä uhkasi, että ajettaisiin jonkun päälle takaapäin.

Oli ajettu jo yli puolitoista tuntia, kun Hoper äkkiä käänsi ohjaustankoa, auto kallistui ja näytti jo kaatuvan. Mutta ei, se vain sujahti muutaman hevospiehen ohi, joka tylsänä katseli jälkeen, käsittämättä vielä täydelleen, minkälaisesta vaarasta hän oli pelastunut.

Ajettuaan vielä jonkun matkaa, hiljensi Hoper vauhtia ja pysäytti viimein kokonaan auton. Matkailijat hyppäsivät jaloittelemaan. Oli kuin olisi muutettu kokonaan toiseen ilmastovyöhykkeseen. Tuntui niin lämpimältä ilmavirran painamisen jälkeen.

Miehet sytyttivät savukkeet ja vilkaisivat kelloon. Se oli vajaa yksi. Hoper hääriili auton luona ja laski säiliöstä bentsiiniä. Auto puhkui kuin hengästyneenä.

»Ehdimmekö perille ajoissa?» kysyi Kivinen.

»Luultavasti», virkkoi Hoper. Hän kääntyi Koskelan puoleen ja lisäsi: »Nyt aion kehittää vauhdin äärimilleen. En ole vielä milloinkaan ajanut sellaisella vauhdilla, mutta nyt koetan. Teidän on hoidet-

tava sireeniä. Se saa ulvoa nyt koko ajan. Vain siten voimme välttää päälleajon.»

Kymmenen minuutin kuluttua nousi seurue uudelleen autoon, joka lähti liikkeelle. Muutaman kilometrin matkalla lisäsi Hoper vauhdin käsittämättömäksi. Matkailijat eivät enää tajunneet mitään. Tuntui siltä kuin ei auto enää koskettaisi ollenkaan maata, vaan suorastaan lentäisi. Heittelehtimiset sulivat yhteen yhtämittäiseksi tärinäksi. Hoperin kasvot näyttivät vaskenkarvaisilta, liikkumattomilta, ja ne olivat kuin kiintyneet yhteen ainoaan pisteeseen avaruudessa. Sireeni ulvoi hydyttävästi.

Mielikuva mielikuvan jälkeen syntyi Koskelan ajatuksissa, mutta ne katosivat kuin valot matkan varrella. Auto kiiti mielettömästi eteenpäin sysimustassa yössä kuin maailman rajattomassa avaruudessa.

— — — —

Salamana suhahti auto nukkuvaan pikkukaupunkiin. Hoper ohjasi sen poliisilaitokselle ja ajoi pihalle. Moottorin jyskytys herätti uteliaat virkamiehet.

Siekailematta hyppäsivät matkailijat alas ja riensivät Hoperin jäljessä sisään, rynnäten suoraan komisarion virkahuoneeseen.

»Hyvää iltaa, Marckwill!» jyräytti Hoper hämmennyneelle poliisivirkamiehelle, heittäen samalla autolakkinsa nurkkaan ja riisuen yltään turkit. Toiset seurasivat esimerkkiä.

»Tekö täällä, mr. Hoper!» huudahti komisario.

»Minä juuri», vakuutti Hoper ja puristi toisen kättä. — »Meillä on hiivatinmoinen kiire. Selitän myöhemmin. Nyt pyydän, että autoani hoidettaisiin kunnollisesti ja säilytettäisiin täällä toistaiseksi, ehkä pitkänkin ajan. Ja nämä vaatteemme jäävät myöskin tänne. Onko pikajuna jo saapunut?»

»Ei ole, mutta se tulee noin kymmenen minuutin kuluttua.»

»Hyvä on. Hankkisitteko meille hiukan juotavaa, mieluummin haaleaa teetä.»

Komisario soitti ja antoi määräyksensä. Muuttaman hetken kuluttua saivat matkailijat janonsa tyydytetyksi.

»Meillä on vielä aikaa. Huh, oli se matka! Me olemme kurassa ylt'yleensä. Pikajunan takaa-ajaminen ei ole leikkiä, etenkin kun sillä on muutamien tuntien etumatka!»

»Tuletteko suoraan New-Yorkista?» Komisarion ilme oli kuvaamaton.

»Aivan suoraan. Lähdimme sieltä $1/2$ 11.»

Komisario ei kyennyt mitään sanomaan.

»Neuvotelkaamme!» virkkoi Koskela lakoonisesti. — »Millä tavoin aiomme matkustaa?»

»Kaikki yhdessä. Vasta San Franciscossa hajaanumme. Laivassa emme voine matkustaa yhdessä», ehdotti Cotter.

»Hm, minä en ole samaa mieltä. Mitä hyötyä on neljän miehen yhdessä ajaa yhtä miestä? Me emme kykene tekemään tarpeeksi huomioita. Minulla on

ehdotus, joka takaisi meille kohtalaiset menestymisen mahdollisuudet. Se vaatii kyllä kylmäverisyyttä. Mr. Hoperilla sitä onkin harvinaisessa määrässä, vaikka en tietenkään vaadi omaa ehdotustani juuri sellaisenaan hyväksymään», puhui Koskela.

»Ja mikä se olisi? Minä olen valmis kaikkeen», sanoi Hoper innostuneena.

»Katsokaas! Me emme voi sitä tehdä, koska tohtori tuntee sekä minut että Kivisen. Cotter taas on englantilainen eikä tunne tšekäläisiä olosuhteita siinä määrässä kuin on tarpeellista. Mutta te voitte kyllä. Suunnitelmani on seuraava: Tohtori on nykyään ilman seuraa. Hänelle on sitä hankittava. Minä opetan teille junassa tarpeelliset merkit ja annan teille muutamia papereita, niin että voitte esiintyä bolsheviikkina. Menette samaan vaunuun kuin tohtori ja teette tutustumismerkin. Minä olen varma siitä, että tohtori menee ansaan. Te valehtelette hänelle olevanne myöskin pakomatalla. New-Yorkista on teille soitettu. Tohtori ei tiedä sikäläisten vangitsemisesta eikä saa tietääkään. Olette olevinanne hiukan salaperäinen ja matkustatte tohtorin seurassa, minne hän meneekin. Me seuraamme teitä. Te siis vain vaihdatte paikkaa meidän kanssamme. Tohtori ei voi aavistaa mitään, sillä hän ei tiedä, että autolla voidaan tämä pikajuna saavuttaa. Suunnitelmani on hyvin yksinkertainen, mutta se vaatii, kuten jo sanoin, kylmäverisyyttä.»

»Se on mainio!» huudahti Hoper, ja muutkin yhtyivät kannattamaan.

»Minä voin vallan hyvin ajankuluksi leikkiä bolsheviikkia. Ja nyt lähtekäämme asemalle, ostakaamme liput ajoissa. Minä pistäydyn asemapäällikön luona ja peruutan sähkösanomamääräyksen. Hei, siinä se onkin!»

Yön hiljaisuuden katkaisi terävä, pitkä vihellys, ja mahtavasti jyristen ajoi pikajuna asemalle.

Seurue painautui ulos.

3.

Jääkäri joutuu junamatkalla mietiskelemään yleismaailmallista valtakysymystä ja tulee eurooppalaiselle sangen vähän mairitteleviin johtopäätöksiin.

Pikajunan matkustajat riensivät kiireesti ravintolaan, toisten astuessa ulos hengittämään raitista ilmaa. Asemasilta täyttyi muutamassa hetkessä.

Koskela kävi ostamassa Cotterille, Kiviselle ja itselleen liput, ja kolme tuttavusta nousi muutamaaan ensiluokan vaunuun. Tohtoria ei näkynyt.

Hoper pistäytyi asemapäällikön luona peruuttamassa määräyksen. Rautatievirkamies katsoi häntä pitkään ja ihmettelevästi, mutta Hoper ei antautunut mihinkään puheisiin. Peruutusmääräys oli erittäin tervetullut, sillä Ameriikassa ei ole totuttu senkaltaisiin epäsäännöllisyyksiin.

Saatuaan asiansa järjestykseen jäi Hoper kävelemään sillalle, koettaen keksiä bolsheviikkitohtorin.

Mutta tohtori pysyi näkymättömissä. Todennäköistä oli, että hän nukkui. Kiirettä ei kuitenkaan ollut, sillä matka kestäisi päiviä, ja sillä ajalla tohtori kyllä löydettäisiin.

Hoperia hymyilytti, kun hän ajatteli heidän asemaansa. Heillä ei ollut oikeastaan mitään varmaa tietoa, että tohtori yleensäkin matkusti tännepäin ja tällä junalla. Koko teorian perustuksena oli tuo pieni lyijykynäpiirto junataulukossa.

Junailija vihelsi, ja verkkaan liukui juna liikkeelle, Hoperin hypätessä vaunuun. Hän valitsi itselleen mukavan paikan, asetti tyynyn päänalaisekseen ja vaipui pian uneen, varmistauduttuaan ensin siitä, että lompakko oli liivin povitaskussa ja revolveri saatavissa. Ei ollut vaaratonta matkustaa rautateitse, ei ainakaan nukkuvana. Ja Hoper, joka oli ollut elämänsä aikana monenlaisissa tilanteissa, oli tottunut luottamaan aseeseensa, ei niin paljon sitä käyttäen, mutta se antoi turvallisuudentunnetta ja itseluottamusta.

Pikajuna kiiti jyristen pilkkopimeässä yössä suureen, avaraan länteen. Kivinen torkkui Koskelan olkapäähän nojaten ja ajatteli, kuinka omituisissa olosuhteissa hänen lempiunelmansa, matka Ameriikan preerioille, täytyikin.

— — —

Aamulla menivät Cotter, Koskela ja Kivinen upeaan ravintolavaunuun ja nauttivat erinomaisen aamiaisen. Sota-aika ei ollut tehnyt mitään vaikutusta ruokalis-taan. Kallista oli kyllä, mutta laatu oli entinen.

Seurue piti tarkkaan silmällä ovia, niin ettei tohtori olisi päässyt yllättämään. Mitään epämiellyttävyyksiä ei kuitenkaan sattunut.

Seurue oli poistumassa vaunuun, kun Hoper avasi oven ja astui sisään, istuutuen viereiseen pöytään. Ravintolassa ei ollut vielä kuin muutamia matkustajia, mutta Hoper oli varovainen, samoin kuin muutkin, eikä kummaltakaan puolen tehty mitään, joka olisi antanut aihetta luuloon, että matkustajat tuntisivat toisensa.

Hoperin tyytyväinen ilme antoi kuitenkin aavisituksen, että jotakin oli tapahtunut. Koskelan mennessä ohi kuiskasi Hoper hiljaa, mutta selvästi:

»Tohtori on junassa.»

Se ei ollut paljon, mutta se riitti. Automatka ei ollut turha. Nyt oli pidettävä huoli siitä, ettei tohtori uudelleen päässyt käsistä.

Juna kiiti halki Itä-Ameriikan viljavien peltojen ja kukkuloitten, sivuutti kukoistavia maalaiskyliä ja vilkkaita kaupunkeja savuavine tehtaanpiippuineen ja korkeuteen kohoavine pilvenpiirtäjäineen. Se laskeutui hedelmällisiin laaksoihin ja kohosi kiertäen pitkin jyrkkiä vuoren rinteitä, joilta avautui laaja ja ihana näköala silmäkantamattomille tasangoille. Kaikkialla oli elämää ja liikettä, mustilla, likaisilla kaivosseuduilla, teollisuusalueilla, viljelysmailla, kylissä ja kaupungeissa. Ameriikassa ei nukuttu. Jokainen lihas, jokainen jänne oli pingoitettu, ja kaikkialla oli käynnissä uusia arvoja tuottava työ. Ja tästä työstä riippui paljon, vain sen avulla saattoi maailmansodan kauhut ja hävi-

tykset kestänyt vanha Eurooppa tointua ja aloittaa uuden elämän.

Koskela ajatteli, minkä vuoksi Ameriikkakin oli ryhtynyt sotaan. Tästä kysymyksestä on paljon kiistelty. Toiset ovat ylistäneet Ameriikan ottamaa askelta, toiset kironneet sen. Jääkäri koetti suhtautua asiaan puolueettomasti, niin vaikeaa kuin se ehkä oli-kin. Oli selvää, ettei mistään varsinaisesta sodan aiheesta voinut puhua. Keskusvalloilla ja Ameriikalla ei ollut varsinaisia hankauskohtia, ameriikkalaiset eivät suinkaan tunteneet kansallisvihaa kohoavaa Saksaa kohtaan. Päätös perustui laskelmiin, innostus kiihoitukseen. Mutta vaikka laskelmissa annettiin etusija puhtaasti hyötynäkökohdille, ei voinut kieltää, että aatteellisuudestakin saattoi puhua. Ameriikka ja liittolaiset edustivat kaikesta huolimatta ainakin jossakin määrin kansanvaltaa ja edistysmielistä maailmankatsomusta, jonka vastustajina suursaksalaiset olivat. Suursaksalaisten voitto olisi ollut myöskin taantumuksen voitto. Tämä lienee ollut Ameriikan sekaantumisen aatteellinen pohja, mutta siihen sekoittui tuntevia hyötylaskelmia. Pelko, että liittolaismaihin sijoitetut pääomat menetettäisiin, jos liittolaiset voitaisivat, sekä myöskin Saksan kilpailu, joka oli suurempi vaara kuin Englannin, vaikuttivat sen, että liittolaisia täytyi tukea.

Ja Ameriikka teki vaalinsa, sitäkin helpomman, kun Saksan aloittama sukellussota häiritsi suunnattomassa määrässä kauppaliikennettä. Ameriikan apu

muodostui ratkaisevaksi. Voitto oli suuri ennenkaikkea ameriikkalaisille itselleen, sillä he eivät voittaneet vain sodassa, vaan myöskin taloudellisesti. Ranska, Englanti ja Italia olivat heidän armoillaan. Suunnattomia pääomia oli kiinnitetty ranskalaisiin ja englantilaisiin yrityksiin, ameriikkalaisilla oli erinomaisia taiteita lainoistaan. Ranskassa on kokonaisia alueita, jotka tosiasiallisesti kuuluvat Yhdysvalloille, ja tuskin lienee ranskalaista liike- tai teollisuusyrittystä, missä ameriikkalaisilla ei olisi ratkaisevaa, tai ainakin huomattavaa sananvaltaa. Ameriikka on valloittanut eripuraisen Euroopan, ja koko vanha maailma on sen armoilla. Ameriikassa on rahaa, jota velkaantunut ja hävitetty Eurooppa välttämättömästi tarvitsee, Ameriikassa on viljaa, joka yksin voi pelastaa nälkäkuoleman partaalla olevan Euroopan, ja Ameriikassa on voimaa, joka voi, jos mikään voi, pysäyttää koko inhimillistä kulttuuria uhkaavan bolshevismen.

Ja kuitenkin on Ameriikka vähimmin voitonsokaisema, se on kohtuullisin vaatimuksissaan, se koettaa kaikin voimin lahjoittaa nääntyneelle ihmiskunnalle sen kaipaaman rauhan ja suhteellisen onnen, sikäli kuin se kansanvaltaisten ja vapaamielisten aatteitten toteuttamisella on saavutettavissa.

Ja nyt, aseellisen taistelun tauottua, taistelee Ameriikka niiden aatteiden toteuttamiseksi rauhankonferenssissa, jotka sen edustaja lausui julki jo ennen sotaa. Miten se taistelu loppuu, ei voi ennustaa, mutta oikeutettu itseluottamus kalskahtaa teräksisistä sanoista,

jotka kirjoitettiin presidentti Wilsonille, kun sattui erimielisyyksiä hänen ja imperialistipiirien välillä. »Presidentti Wilsonin takana on voimaa, viljaa ja rahaal!»

Euroopan itsenäisyys on mennyttä. Ameriikka ei olisi kyennyt sitä valloittamaan, mutta Eurooppa lahjoitti sen sille. Ja nyt on tilanne sellainen, ettei Ameriikka tarvitse Eurooppaa siinä määrässä kuin Eurooppa tarvitsee Ameriikkaa.

Maailman keskus on siirtynyt taas länteen, yankkee'itten pääkaupunkiin Washingtoniin. Ameriikka on maailman pääkaupunki, — Eurooppa, tosin historiallisine ja sivistyksellisine arvoineen, syrjäkylä. Euroopalaiselle se ei ole mairittelevaa, mutta se on totta, ja tosiasiaan on mukautuminen. Euroopan valtakausi on vain muisto, tosin niin läheinen, että se toisinaan voi vielä näyttää todellisuudelta.

— — — —

Kivinen kirjoitti ja teki muistiinpanojaan, kysellen väliin Koskelalta pikku seikkoja, jotka olivat sattuneet häipymään hänen muististaan tai jotka olivat epäselvät. Sanomalehtimies kärsi todellisia Tantalustuskia, kun ei voinut antaa julkisuuteen tietoja, jotka olivat käsillä ja joiden uutisarvo oli verrattoman ensiluokkainen. Kivinen ei olisi voinut uskoa ennen, että hän kykenisi hillitsemään itseään niin paljon. Reportteriveri, joka on seikkailuhalun ja kirjailemisen sekoitus, velloi voimakkaana hänen suonissaan. Mutta nyt täytyi kuin täytyikin pitää suu kiinni. Muistiinpanoja sai kuitenkin tehdä, eikä Kivinen ollut lyönyt

laimin käyttää tätä seikkaa hyväkseen. Seikkailu-historiikki oli jotenkin täydellinen, ja muistiinpanot olivat hyvässä tallessa osaksi Tukholmassa, Lontoossa ja New-Yorkissa. Kivisen päätä huimasi, kun hän ajatteli julkaisemista.

Juna kiiti länteen. Seurue keskusteli kaikista mahdollisista asioista, ja englantilainen osoittautui erittäin miellyttäväksi ja pirteäksi matkakumppaniksi.

Hoper ei näyttäytynyt, ja matkailijoita piti jännityksessä kysymys, miten ameriikkalainen oli selviävä vaikeasta tehtävästään.

4.

Tohtori taipuu sangen vastahakoisesti mr Fartmannin seuratarjoukseen, mutta päättää sitten kuitenkin matkustaa hänen kanssaan Tokioon.

Hoper istui nurkassaan ja mietiskeli rauhallisesti parasta keinoa päästä tohtorin tuttavuuteen. Hm, oli monta tapaa, mutta mikään ei oikein miellyttänyt ameriikkalaista. Hän tahtoi kerta kaikkiaan päästä kunnolliseen alkuun. Hänen aivonsa työskentelivät kuumeisesti ja huomaamattaan poltti hän savukkeen toisensa jälkeen.

Viimein hän teki päätöksen ja alkoi odottaa vain tilaisuutta sen toteuttamiseen.

Juna kiiti eteenpäin. Hoper katsoi kelloa ja juna-
taulukkoa. Pian oltaisiin asemalla. Silloin oli ryhdyttävä työhön.

Mahtavasti kohisten vieri pikajuna asemasillan ääreen. Hoper hyppäsi ulos, jääden kävelemään junan viereen. Kun lähdettiin uudelleen liikkeelle, nousi hän kylmäverisesti siihen vaunuun, jossa tohtori oli. Osastossa ei ollut kuin kolme henkeä, tohtori neljäntenä. Matkustajat kyllä loivat uteliaan silmäyksen tulijaan, mutta Hoper kävi rauhallisesti ja välinpitämättömästi istumaan toisen ikkunan ääreen, vetäen sanomalehden taskustaan ja syventyen sitä lukemaan. Vaunussa vallitsi unettava hiljaisuus, ja pikajuna vyöryi halki iltapimenevien tasankojen.

Hoper tarkasti salaviihkaa matkustajia. Ne olivat kaikesta päättäen liikemiehiä, ja kelläpä muulla nyt olisikaan ollut asiaa matkustaa villiin länteen. Tohtori istui kyyristyneenä nurkkaansa, lukien aikakausi-julkaisua, ja näytti olevan täydellisesti välinpitämätön ympäristöstään.

Hoper päätti aloittaa. Hän naputti istuimeen sormillaan, silmäten samalla tohtoria. Hän saattoi selvästi huomata, kuinka tämä säpsähti. Mitään vasta-merkkiä ei tämä kuitenkaan tehnyt.

Hoper naputti uudelleen ja asetti sitten kätensä määrättyyn asentoon. Tohtori ei tehnyt liikettäkään.

Ameriikkalainen puri huultaan harmista. Tohtori ilmeisestikin pelkäsi eikä uskaltanut ilmaista itseään. Hoper hymyili itsekseen katkerasti. Bolsheviikki oli pakoitettava tulemaan ulos kuorestaan.

Salapoliisi otti savukkeen taskustaan, aikoen sen sytyttää, mutta ei ollut löytävinään tulitikkuja. Hän

katseli hetkisen neuvottomana ympärilleen, mutta kääntyi sitten tohtorin puoleen ja lausui kohteliaasti hiljaa kuiskaten:

»Saanko luvan pyytää tulta, t o h t o r i R a l p h s t o n !»

Hoper katseli kiinteästi uhriinsa. Tohtori hillitsi itsensä vaivoin. Hänen ilmeestään kuvastui pelko ja salattu viha.

»Olkaa hyvä, tässä on tulitikkuja, mutta te olette erehtynyt nimestäni», puhui tohtori nopeasti.

Hoper hymyili ja siirtyi tohtorin viereen istumaan.

»Kah, älkää olko niin vaatimaton! Minä e n o l e erehtynyt.»

Tohtori muuttui yhä hermostuneemmaksi.

»Kas niin, ei maksa kieräillä! Minä tiedän, kuka olette, mutta te ette tiedä, mikä minä olen, joten olen paremmalla puolella. Minulla on tehtävänä teille muuan ehdotus.»

Tohtori silmäili levottomana ympärilleen.

»Puhukaamme hiljaa!» ehdotti Hoper tyynesti.

»Kuka te oikein olette?» pääsi tohtorilta väkisinkin. Hän yritti ansaa.

»Se ei kuulu asiaan. Kun ei mitään tiedä, niin ei voi mitään puhuakaan. Nimittäkää minua esim. mr Fartmanniksi.»

Ameriikkalainen puhui rauhallisen alentuvasti. Tohtori pyyhki hikeä kasvoiltaan.

»Siis kuulkaa! Ensiksikin lausun julki tyytymättömyyteni teidän käytökseenne. Te ette vastannut,

vaikka minä tein merkkejä. Te petitte lupauksenne. Te pelkäsitte, ja vallankumoukselliselle se on kuolemansynti.»

Seikkailija tunsu kauhua. Vallankumouksellisten lait olivat selviä ja jyrkkiä. Hän oli tuon tuntemattoman käsissä.

»Mutta olkaa huoletta! Minä en vaadi teitä tilille rikoksesta, jos te teette, mitä minä pyydän. Minä tarvitsen rahaa.»

»Tietenkin!» virkkoi tohtori jo tyynemmin. Hän tunsu virkaveljensä ja tiesi rahan arvon heidän silmissään. Tuntematon oli siis yksinkertainen kiristäjä. Hänestä voitaisiin niin ollen selvittää. Tohtori päätti tinkiä.

»Mistä te päätätte, että tietenkkin! Älkää luulko mitään ennen aikoja! Teillä ei ole oikeutta minua loukata!» puhui Hoper harmistuneena.

»Hyvä on! Määrätkää summa!» lausui tohtori kylmästi.

»Minä selitän hiukan. Minä satuin olemaan silloin Cailwayssa, kun puheenjohtaja soitti minulle New-Yorkista, että oli otettava jalat alle. Minä nousin samaan junaan kuin tekin, sillä halusin välttää tuttavuutta ameriikkalaisten vankiloitten kanssa. Mutta minulla ei ole rahaa. Olen käynyt junassa kaikissa vaunuissa, mutta missään en löytänyt tovereita. Tulin viimein tänne ja tunsin teidät. Arvasin teidän olevan pakomatalla, kuten levoton käytöksenne on sen todistanutkin. Tarvitsen ainoastaan 20,000 dollaria,

jonka pikkusumman suvainnette suorittaa minulle», selitti ameriikkalainen.

Tohtori naurahti ilkeästi.

»Hahhaa, te olette erehtynyt! Minä en ole mikään tohtori Ralphston, mutta nyt tiedän, että te olette joku bolsheviikki. Te olette vuorostanne minun käsissäni. Huomaan teidän olevan vasta-alkaja kunnioitettavalla alallanne. Siis, jos haluatte säilyttää vapautenne, niin poistukaa seuraavalla asemalla junasta. Minä annan teille etumatkaa, sillä en halua antautua epämielilytävyyksille alttiiksi. Ymmärrättekö?»

»En ollenkaan», naurahti Hoper ja lisäsi äänellä, joka ei sallinut vastaväitteitä: »Neuvoisin teitä jo viimeinkin lopettamaan ilveilyn, joka ei minua petä. Minä tiedän, mitä tiedän ja sen ainakin, ettette uskalla turvautua poliisiin. Siis, suostutteko pikku ehdotukseeni?»

»Näin hetikö?»

»Kas niin, nyt alamme ymmärtää toisiamme. Seuraavalla asemalla suoritatte summan minulle, sillä nyt on täällä muita. Onhan meillä vallankumouksellisilla kaikki yhteistä», lisäsi salapoliisi pilkallisesti.

»Ja saanko sitten kunnian päästä erinomaisesta seurastanne?» kysyi tohtori kiusaantuneesti.

»Oi ei, minulla ei ole sellaista kiirettä!» puhui Hoper teeskennellyn kohteliaasti. — »Mehän olemme juuri vasta tutustuneet.»

Tohtori näytti avuttomalta.

»Katsokaas», jatkoi ameriikkalainen, »minulla on vielä toinenkin pyyntö. Oletan teidän olevan pakomatalla. Oh, älkää väittäkö vastaan, minä olen kyllä oikeassa. Te olette siis pakomatalla. Ameriikka on käynyt vähän liian kuumaksi. Minä olen samalla asialla. Mutta nyt on jäljellä kysymys: mihin ja miten? Otaksun, että te olette jo itsenne suhteen vastannut näihin kysymyksiin?»

»Mitä —»

»Älkää hermostuko! Meillä on aikaa keskustella vallan järkevästi kaikista näistä asioista, kuten todellisille vallankumouksellisille sopii. Siis, minne olette matkalla?»

»San Franciscoon!»

»Kyllä tietenkkin, mutta olen varma siitä, ettette sinne pysähdy.»

»Melbourneen.»

»Oi, te olette todellakin mainio pilailija, mutta saanko luvan kysyä, mitä tekisitte Austraaliassa. Siellä ei ainakaan voi järjestää vallankumousta.»

Tohtori ei vastannut mitään.

»Kas niin, antakaa kuulla mielipiteenne. Takaan, että niin nerokasta ajatusta otan tarkoin punnitakseni.»

»Matkustan Tokioon.»

»Hyvä. Tietenkin höyrylaivalla. Nerokasta! Mutta nykyään tarvitaan maailmassa passeja. Minä olen tänä aikana matkustanut lähes maapallon ympäri ja minulla on ollut yli sata passia. Kaikissa maissa on erilaista, mutta passi on kaikkialla sama, kaikkialla

sitä vaaditaan, niin vallankumouksellisten kuin vastavallankumouksellisten leirissä, niin keisarikunnissa kuin tasavalloissakin. Oletan, että teillä on jonkunlainen passi. Minulla ei ole. Rohkenen pyytää teitä todellisenä vallankumouksellisena tekemään minulle sen ystävällisen palveluksen, että hankitte passin.»

»Minne te aiotte sitten matkustaa?» kysyi tohtori jännittyneenä.

»Minä olen aivan yksin maailmassa ja epätietoinen minne mennä. Olen päättänyt seurata teitä, sillä oletan teidät pystyväksi mieheksi. Olen ainakin kuulut sellaista puhuttavan teistä. Matkustan teidän kanssanne, vaikkapa aluksi Tokioon.»

Voimaton raivo kuvastui tohtorin kasvoilla.

»Älkää olko millännekään!» lohdutti Hoper. — »On hauskempi matkustaa yhdessä, enkä minä ole, vaikka itse kiitänkin, mikään mahdoton matkatoveri. Tuossa käteni! Te suostutte ehdotukseeni?»

»Hyvä on!» virkkoi tohtori väsyneesti.

5.

Tokio ei ole sama kuin Jokohama, eli mitä eurooppalaisesti puetulla japanilaisella voi olla tekemistä bolsheviikki-tohtorin luona.

Tohtori mukautui välttämättömyyteen, ja todellinen ja tekeytynyt bolsheviikki matkustivat ainakin näennäisessä sovussa kaukaiseen länteen.

Ralphston koetti äärimmäisen varovasti, mutta samalla sitkeästi ja johdonmukaisesti päästä selville matkatoverinsa todellisesta olemuksesta ja tarkoituksesta, mutta Hoper oli kuitenkin liian vanha kettu, paljastaakseen itseään. Niinpä ei tohtori kyennyt parhaalla tahdollakaan saamaan vahvistusta sangen luonnollisille epäluuloilleen, jos ei toiselta puolen mikään noita epäluuloja poistanutkaan. Molemmain puolin tehtiin ikäänkuin äänetön sopimus, että olkoon nyt miten on, varovainen täytyy olla ja koettaa tutkia toista, paljastamatta itseään.

— — — —

Ystävyksemme kuluttivat aikaansa miten parhaiten taisivat, varoen vain yllätystä. Maisemat kiinnittivät pohjoisten seikkailijoitten huomion. Ne olivat yksitoikkoisuudessaan vaikuttavan suurenmoisia, ne tehosivat kuten muukin Ameriikassa suuruudellaan, laajuudellaan, mittaamattomuudellaan. Koskela ei väsynyt tunnista tuntiin tuijottamasta preerioille. Näyt olivat aina uusia, aina tuntemattomuudellaan viehättäviä.

Rannattomana avautui preeria matkustajan silmien eteen, aaltoillen loivina rinteinä ja pikku kukkuloina, joilla kasvoi kitukasvuisia lehtipuita; leviten monikirjavana, väriloistoisena mattona punertavaan tai vaanrantaan saakka, lauhan iltatuulen huojutellessa matalia puita ja pitkiä kuivettuneita ja kellastuneita ruo'onkorsia, joiden varjot väreillen kuvastuivat ilta-välkkyvän, ruohorantaisen lammen kareilevaan pin-

taan. Kuulakkana ja korkeana kaartui taivas myöhäissykyisen maiseman yllä ja koko luonto henki suurta ja syvää rauhaa, niin että ryskyen ja kohisten kiitävä pikajuna vinkuvine ilmavirtoineen ja sinkoilevine hiekkasiruineen oli kuin ilmestys toisesta maailmasta, jolle tällainen rauha oli kokonaan tuntematon.

Ystävykset koettivat arvailla tohtorin aikomuksia, mutta yritys oli senlaatuinen, että arvailut osoittautuivat heti enemmän tai vähemmän perusteettomiksi. Mutta mitä pitemmälle matka joutui, sitä suuremmaksi kasvoi seikkailijoissa vakaumus, että tohtori aikoi Venäjälle. Hänen matkansa tarkoitus oli luultavastikin mitä tärkein, ja seikkailijoitten oli tavalla tai toisella päästävä sen perille ja estettävä mahdolliset bolsheviikkiyrytykset. Matkailijoilla oli aavistus, että ratkaisevat hetket lähestyivät.

Sivuutettiin jylhän mahtavat Kalliovuoret, joiden rinteillä ja solissa oli käyty viimeiset ja verisimmät taistelut aro-intiaanien ja valkoihoisten välillä. Seikkailijat pitivät silmällä, ettei tohtori vain vastoin odotuksia olisi jäänyt millekään asemalle. Hoper ei päässyt liikkumaan minnekään, sillä jos hän toiselta puolen vartioi tohtoria, niin vartioi tohtorikin häntä.

— — — —

Suurenmoinen näky avautui matkustajien eteen, kun juna iltapuoleen saapui San Franciscoon, kulkien vuoren rinnettä pitkin, toisella puolen mahtava kaupunki monilla kukkuloillaan, toisella laaja, välkkyvä

San Franciscon lahti, joka loisti hopealta ilta-auringon punaamien kallioitten välissä.

Cotter katsoi kelloaan.

»Kahdenkymmenen minuutin kuluttua olemme perillä. Meidän on meneteltävä seuraavasti: Te menette ystävänne kanssa hotelliin. Minä seuraan Hoperia ja tohtoria, koska ameriikkalainen ystävämme ei voi poistua tohtorin luota. Kun tohtori on asettunut jonnekin ja minä saanut ilmoitetuksi Hoperille osoitteemme, palaan hotelliin.»

Ystävykset suostuivat ehdotettuun työnjakoon, koska vain Cotter oli tohtorille tuntematon.

»Mutta meidän on myöskin otettava selvä laivan lähdestä. Minä lähden satamaan ja tilaan meille hytti-paikat hyvissä ajoin. Aikataulun mukaan lähtisi laiva kolmisen tunnin kuluttua, mutta nykyisinä aikoina se ei liene niin varmaa. Kivinen saa marssia hotelliin.»

»Hyvä on!» tuumi sanomalehtimies viekkaasti, ajatellen kunnollista illallista. Kivinen oli kohtuullinen stoalainen, mutta hän oli myöskin kohtuullinen epikurealainen ja hyvällä tuulellaan ollessa olikin hänen tapanaan sanoa, että hän oli kyennyt, jos kukaan, sovittamaan nuo toisilleen varsin vastakkaiset oppisuunnat hedelmälliseksi ja sopusuhtaiseksi kokonaisuudeksi.

Juna vierii asemasillan viereen ja englantilainen salapoliisi hyppäsi ensimmäisenä ulos, rientäen sen vaunun luo, jossa tiesi Hoperin ja tohtorin olevan, suomalaisten erotessa omille teilleen. Tohtori ilmestyikin vaunusta

Hoperin seuraamana. He nousivat autoon, Cotter seuraavaan, ja niin lähdettiin liikkeelle pitkin San Franciscon upeita katuja Hob Hilliin, kaupungin hienoimpaan osaan. Tohtori vältti proletaarikortteleita sekä vastenmielisyydestä että turvallisuuden vuoksi, sillä varsinaista bolsheviikkiagitaattoria ei epäilty hienoimmissa piireissä mahdolliseksi.

Tohtorin auto pysähtyi muutaman ensiluokan hotellin luo ja matkailijat hyppäsivät ulos. Cotter teki samoin jonkun matkan päässä, astuen niinkään hoteliin. Tohtori ja hänen seuralaisensa olivat poistuneet yläkertaan, kuten Cotter sai kuulla tarjoilijalta. Täytyi odottaa, sillä Hoperin tapaaminen oli välttämätöntä.

— — — —

Tultuaan hotellihuoneeseen loi Hoper halveksivan silmäyksen ympärilleen ja tokaisi:

»Sietämätöntä, kuinka yksitoikkoista! Aivan sama sisustus kuin pari kuukautta sitten! Mutta täytynee tyytyä», lisäsi hän teeskennellyt alistuvaisella äänellä.

Hoperin omaksuma sävy oli osoittautunut oivalliseksi seurustellessa tohtorin kanssa. Häneen pysty vain häikäilemättömyys ja suoranainen röyhkeys, mutta samalla oli edullista näytellä tyhmää narria, jolloin tohtori voi paljastaa itsensä. Hoper oli jatkanut osansa näyttelemistä junamatkan aikana, varoen vain, ettei röyhkeys mennyt kokonaan yli rajojen ja ettei tyhmyys ollut liiaksi tyhmää, sillä tohtori oli vaarallinen vastapelaaja, sen aavisti Hoper.

Salapoliisi ei ollut saanut kertaakaan tavatuksi ystävyksiä, mutta kun hän oli esiintynyt tohtorin seurassa, olivat ystävykset huomanneet kepposensa onnistuneeksi. Nyt täytyi kuitenkin saada tavata kaikkia ja neuvotella. Hoper oli varma, että tohtori matkustaisi höyrylaivalla Jokohamaan. Ameriikkalainen hymyili itsekseen, kun hän muisteli, että tohtori oli paljastanut itsensä puhuessaan matkustamisesta Tokioon. Mitä tekemistä oli tohtorilla Tokiossa? Se ei ollut edes matkan varrella. Siinä piili jotakin!

Hoper istui huolettomana ja velttona nojatuolissa ja savuutteli, tohtorin tarkkaillessa hänen puuhiaan syrjästä, eikä suinkaan aivan tyytyväisin mielin. Tohtoria kiusasi miehen läsnäolo, josta hän ei tiennyt, kuka ja mikä hän oli.

»Laiva lähtee siis muutaman tunnin kuluttua?» kysyi Hoper.

»Niin», kuului tohtorin lakooninen vastaus.

»Mutta kysykäämme toki», jatkoi ameriikkalainen ja soitti. Hän tiedusti palvelijalta, ja tämä palasi ilmoittaen, että laiva lähtisi vasta seuraavana aamuna. Hoper kiitti, mutta harmitteli samalla mielessään automatkaa, joka oli näin ollen puoleksi turha.

»Oletteko tilannut hytit meille molemmille?» kyseli väsymätön Hoper.

»En», vastasi tohtori kiusaantuneena.

»Niinkö», venytti Hoper. — »Siinä tapauksessa neuvaisin teitä mitä pikimmin sen tekemään, sillä, kuten sanottu, minä aion todellakin antaa teidän nauttia

seurastani ainakin toistaiseksi. Ja teidän seurassanne on muuten mukiinmenevän miellyttävää matkustaa.»

Tohtori soitti ja pyysi palvelijaa hankkimaan kaksi ensiluokan hyttipaikkaa valtamerilaivassa. Hoper vihelteli tyytyväisenä.

»Ja koska me nyt olemme olleet jo pitkän aikaa yhdessä, katson voivani hetkeksi poistua omille yksityisille asioilleni. Palaan viimeistään neljän tunnin kuluttua. Tarvitsen yksinäisyyttä, kuten kai tekin! Jääkää näkemiin!»

Ameriikkalainen teki syvän kumarruksen ja poistui. Alakäytävässä tuli häntä vastaan muuan eurooppalaisesti puettu japanilainen, ja mennessään seurusteluhuoneeseen huomasi ameriikkalainen Cotterin istuvan lähellä ovea. Hoper istuutui muitta mutkitta hänen viereensä.

»Näittekö japanilaista», kysyi Cotter.

». . . joka meni ylös?»

»Niin juuri!» kuiskasi Cotter. »Hän kysyi t o h t o r i a. Mitä tuolla viirunaamalla lienee tekemistä?»

»Tutkikaamme!» lausui Hoper lyhyesti.

6.

Tyhmänrohkeus voi tuottaa tappion, vaikka pelaajalla olisi kaikki valtit kädessään.

Hoper teki nopeaan päätöksensä. Hän viittasi luokseen tarjoilijan ja pyysi hovimestaria puheilleen.

»Hyvää iltaa, mr. Johnson!» lausui salapoliisi aina kiirehtivälle hovimestarille. Hän oli todella ollut muutamia kuukausia sitten San Franciscossa selvittämässä muuatta juttua ja asunut samassa hotellissa, kuten hän tohtorillekin ilmoitti. Hovimestari tunsikin hänet ja kumarsi syvään, sillä Hoper osasi pitää sellaiset mahtihenkilöt ystävinään.

»Asuuko joku numerossa 104?» kysyi hän hiljaa.

»Ei tällä hetkellä, mutta kyllä muutaman tunnin kuluttua.»

»Hyvä, pääsemmekö sinne muutamaksi hetkeksi? Ymmärrättekö?»

»Kyllä. Avain on tässä! Ette kai halua palvelijaa saattajaksi?»

»Emme, teillä on hieno vainu. Kiitoksia vain! Muuten, jos sattuisitte minua puhuttelevaan muitten läsnäollessa, niin nimittäkää mr. Fartmanniksi.»

Miehet kiiruhtivat yläkertaan ja astuivat varovaisesti tohtorin huoneen vieressä olevaan huoneeseen. Hoper sulki oven jälkeensä hiljaa. Hän oli huomannut, että huoneitten välillä oli ovi, tosin suljettu. Hiivittyään sen luo hän täyhysti sisään. Tohtoria ei näkynyt, mutta japanilainen istui aivan lähellä ovea. Hoper painoi korvansa ovea vasten, koettaen kuunnella, mitä tohtori ja hänen keltaihoinen vieraansa puhuivat. Mutta vaikka hän kuinka jännitti kuuloaan, ei hän saanut puheesta selvää. Keskustelua kesti noin kymmenen minuuttia. Viimein japanilainen nousi ja ojensi kätensä jäähyväisiksi.

»Siis Sao Pe, Djimakatu 259», kuuli Hoper japanilaisen sanovan.

»Hyvä on!» vastasi tohtori.

Keskustelijat olivat koroittaneet ääntään.

Hoper hypähti paikaltaan ja hiipi toisen oven luo. Tohtorin ovi avautui ja jälleen sulkeutui. Japanilainen oli siis poistunut. Mutta tohtori? Hoper kuunteli ja kuuli liikettä viereisestä huoneesta. Tohtori oli siis edelleenkin huoneessaan.

Salapoliisi teki Cotterille, joka oli ääneti ja liikukumattomana tarkannut virkaveljensä toimia, merkin seurata häntä, avasi oven varovaisesti ja laskeutui kiireesti rappuja alas. Hovimestari oli alhaalla. Hoper ojensi takaisin avaimen ja pisti miehelle käteen runsaan juomarahan. Hovimestari kumarsi.

»Näittekö, minne tästä muuan japanilainen hävisi?» kysyi Hoper. — »Ottiko hän auton?»

»Ei, hän läksi jalan oikealle.»

»Hyvä, kiiruhtakaamme!»

Miehet juoksivat ulos ja päästyään kadulle he huomasivatkin uhrinsa kääntyvän läheisestä kadunkulmasta. He läksivät seuraamaan.

»Japanilaisen osoite on saatava selville, voidaksemme toimittaa hänet säilöön», virkkoi Hoper harppoessaan pitkin katuja kiireisesti kulkevan japanilaisen jälessä.

Hoper kertoi, mitä oli kuullut tohtorin ja hänen vieraansa keskustelusta, lisäten, että Djimakatu oli

Tokiossa. Osoite oli nähtävästi sen henkilön, jota tohtorin oli määrä tavata Japanissa.

Nousevan auringon maan poika ei näyttänyt aavistavan, että häntä seurattiin, sillä vaikka hän kulkikin nopeasti, ei hän vilkaissutkaan taakseen, joten takaa-ajo oli verrattain helppoa, etenkin kun liikennekään ei ollut enää kovin vilkasta. Mies kulki esikaupunkia kohti. Hoper alkoi jo kiroilla itsekseen, sillä matka oli pitkä, mutta jonkun ajan kuluttua mies seisahtui raitiotiepysäkin luo, jääden odottamaan. Salapoliisit astuivat ohi, ja Hoper kiirehti seuraavalle pysäkille, hypäten vaunun etusillalle. Japanilainen näkyi istuvan sisässä.

Matka jatkui halki San Franciscon. Raitiotie kiemurteli pitkin kukkuloita ja nousi vähitellen korkealle sijaitsevaan esikaupunkiin. Hoper piti silmällä japanilaista. Viimein tämä nousi ylös ja poistui muutamalla pysäkillä. Salapoliisit seurasivat esimerkkiä. Kulku jatkui pitkin hämäriä ja sokkeloisia kujia. Salapoliisit koettivat pysyä näkymättömissä ja kulkivat pitkin seinävierinä, sillä takaa-ajo kävi yhä vaikeammaksi, kun liikenne loppui kokonaan. Kumeasti kajahtelivat japanilaisen askeleet katukivivityksellä.

Vihdoinkin hän pujahti muutamaan pihaan. Hoper painautui juoksuun ja livahti äänettömästi ja huomamattomasti aivan miehen kintereillä pihamaalle. Japanilainen kaivoi taskustaan avaimen ja avasi muutama oven, Hoperin jännittyneenä tarkatessa hänen toimiaan varjosta.

Kun keltaihoinen oli mennyt sisään, palasi Hoper kadulle, jonne Cotter oli jäänyt odottamaan. Miehet neuvottelivat hetkisen keskenään.

»Mikä lie parasta, tunkeutuako sisään vai jättää se poliisin tehtäväksi? Onhan kyllä valtakirjat?» arveli Hoper.

»Minä ehdottaisin, että koettaisimme päästä miehen tuttavuuteen», sanoi Cotter.

»Ei missään tapauksessa molemmat. Minä voin yrittää.»

»Ei, anna minun yrittää, sillä jos jotakin sattuisi tapahtumaan, ei minun läsnäoloni ole jatkuville tutkimuksille niin ehdottoman välttämätöntä.»

»Hyvä on, yritä sitten! Minä jään vartioimaan. Ellet neljännestunnin kuluttua palaa, murtaudun sisään», selitti Hoper.

Cotter varmisti revolverinsa ja astui pihalle, koputtaen japanilaisen ovelle määrätyllä tavalla. Kii-reisiä askeleita kuului.

»Kuka siellä?» kuului ääni kysyvän englanniksi.

Cotter virkkoi tunnussanan. Avain kiertyi lukossa, ovi avautui, ja valojuova sokaisi englantilaisen silmät. Oviaukossa seisoj japanilainen revolveri kädessä.

»Kuka olette?» kysyi hän äänellä, joka ei ollut lempeimpiä.

»Tulen tohtori Ralphstonin luota», vastasi Cotter kylmästi.

Japanilainen laski revolverin ja peräytyi sisään. Cotter astui tyynesti perässä. Mies livahti sulkemaan

oven ja asettui sitten seisomaan Cotterin ja oven väliin sangen uhkaavaan ja epäluuloiseen asentoon.

»Merkit!» vaati mies.

Cotter teki kaikki tarpeelliset käsi- ja sanamerkit, jotka pyrkivät häntä naurattamaan kesken kaiken.

»Mistä te tulette?» kysyi mies.

»Tohtori Ralphstonin luota, kuten jo sanoin», vastasi Cotter jäykästi.

Japanilainen ojensi äkkiä revolverin Cotterin päätä kohti ja komensi tyynesti:

»Kädet ylös!»

Cotter totteli hämmästyneenä.

»Te valehtelette! Tohtori ei tiedä minun asuntoani!»

Cotter puraisi huultaan. Rohkea yritys oli jo alussa ajautunut karille. Mutta ei voinut mitään, sillä kaikkia näkökohtia ei ehditty punnita. Nyt täytyi voittaa aikaa.

»Eikö tohtori tiennyt! Totta maarin! Ainakin hän antoi minulle määräyksen rientää teidän luoksenne. Sao Pe . . .»

Japanilainen kirosi.

»Mistä te tiedätte mitään jotain Sao Pe'stä?»

»Kuten sanoin, antoi tohtori . . .» koetti Cotter jäykästi vakuuttaa.

Japanilainen näkyi epäröivän. Vastakohtat olivat jyrkät, tietämys ja tietämättömyys selittämättömiä. Mutta japanilainen käsitti, ettei varovaisuus ainakaan ollut haitaksi. Hän komensi Cotterin kääntymään selin häneen, ilmoittaen toimittavansa taskujen tarkastuksen.

Englantilainen rauhoittui. Ne muutamat paperit, jotka voisivat hänet paljastaa, olivat sellaisessa salastuksessa, että sen keksimiseen menisi varmastikin pitkä aika. Taskujen tarkastus ei näyttänyt tyydyttävänkään japanilaista, sillä lukuunottamatta muutamia aivan merkityksettömiä papereita ei hän löytänyt muuta kuin revolverin, tupakkalaatikon ja tulitikkuja sekä kellon perineen.

Mutta äkkiä muuan huomio jähmetytti englantilaisen. Huoneessa oli puhelin. Ja juuri kun salapoliisi arvaili, keksisikö bolsheviikki sitä käyttää, tarttui mies kampiin ja soitti. Cotter teki väkisinkin liikkeen.

»Pysykää hiljaa!» komensi japanilainen tuikeasti ja ojensi aseensa. Cotterin täytyi totella. Tuhannet suunnitelmat ja keinot risteilivät hänen aivoissaan. Jos japanilainen saisi rauhassa soittaa, paljastuisi koko kepponen yhdellä kertaa, ja mikä vaarallisempaa, tohtori saisi varoituksen ja pääsisi livahtamaan heidän käsistään. Ainakin olisi Hoperin osa silloin lopussa. Eikä japanilaisen yritystä voisi estääkään. Hän ei voisi rynnätä suoraan revolveria vastaan. Hoper kai edelleenkin odotti. Cotter ei osannut tarkkaan arvioida, kuinka kauan hän oli sisässä.

»Olkaa hyvä, 136 754! Kiitos!»

Molemmat odottivat.

»Missä on? Jaha . . . saisinko puhelimeen tri Ralphstonin, huone n:o 103! Jaha, kiitos!»

Japanilainen ei hellittänyt katsettaan salapoliisista.

Koskela filosofi, mutta filosofoiminen loppuu onnistuneeseen kaappaukseen.

Sekunnit tuntuivat ikuisuudelta Cotterista. Kaikki oli yhden hiuskarvan varassa. Ellei Hoper ennättäisi apuun, olisi kaikki mennyttä. Salapoliisin valtasi vastustamaton halu huutaa, mutta kylmä revolverinpiippu palautti hänet järkiinsä.

»Halloo . . . kuinka? Missä hän on?»

Cotterin mieli ailahti.

»Niinkö, pyytäkää häntä heti soittamaan numeroon 17 553! Kiitos!»

Japanilainen hillitsi vaivoin harminsa. Tohtori oli nähtävästi pistäytynyt jonnekin. Asema oli toistaiseksi pelastettu.

»Istukaa!» komensi japanilainen, ja Cotter totteli. Miehet istuivat eri puolilla pöytää, englantilainen ulko-naisesti tyynenä, mutta sisäisesti jännittyneenä, japanilaisen leikitellessä pitkin, ohuin sormin revolverillaan. Syntyi täydellinen hiljaisuus. Bolsheviikki tarkasti vankiaan herkeämättä, vinojen, tummien silmien vuoroin laajetessa ja pienentyessä.

Mutta äkkiä kajahti ulko-oveen kaksi jyrkkää ja voimakasta lyöntiä. Cotter pysyi tyynenä, vaikka hänen kasvonsa vetäytyivätkin hymyyn. Japanilainen hyppäsi sensijaan pystyyn, ja hänen ilmeensä todisti voimatonta raivoa.

»Kuka siellä?» kysyi hän Cotterilta, uhaten aseellaan.

»Toverini», vastasi salapoliisi tyynesti.

Japanilainen mietti hetkisen. Jyskytys jatkui, käyden yhä voimakkaammaksi.

»Avatkaa! Lain nimessä!» jyrisi Hoper ulkoa.

»Kas niin», virkkoi Cotter tyynesti, »antautukaa nyt hyvällä. Te olette menettänyt pelinne. Te olette tosiasiallisesti vankimme. Niin ikävää kuin se meille onkin, ei teitä voida tuomita Ameriikassa, vaan joudutte vain karkoitetuksi. Siis, ellette tahdo menettää henkeänne, toverini kun on vähän äkkipikainen mies, antakaa tänne omanne ja minun revolverini ja sallikaa minun toimia.»

Japanilainen loi harhailevan katseen ympärilleen, mutta pelastusta ei näkynyt missään. Sitten hän ojensi kohteliaasti molemmat aseet Cotterille. Salapoliisi meni ovelle ja aukasi sen. Hoper ryntäsi sisään.

»Kas, oletpa vielä sentään hengissä! Minä luulin sinut jo menneeksi mieheksi, kun sisältä ei kuulunut hiiskastustakaan! Jaha, tässä on siis japanilainen!»

Salapoliisit ryhtyivät toimittamaan kotitarkastusta, kun Cotter oli ensin katkonut puhelinjohdot. Saalis ei ollut suurenmoinen, mutta tyytyväisiä miehet olivat tuloksiin. Tärkein oli joku »jäsenluettelo», jossa oli vain japanilaisia ja kiinalaisia. Vangin taskusta ei löydetty sanottavasti mitään, mutta lompakon muutamine papereineen Hoper pidätti itselleen, annettuaan

ensin siellä olleet rahat niiden omistajalle. Paperit oli myöhemmin tarkastettava.

»Mitä teemme vangille?» kysyi Cotter.

»Jaa, mukaan emme voi ottaa, kun poliisikamariin on pitkä matka. Jääköön tänne, taatusti sidottuna!»

Japanilainen ei vastustellut, kun Cotter lujien käsi-rautojen avulla kiinnitti hänet tukevaan vuoteeseen siten, että kädet joutuivat selän taakse.

Otettuaan kaikki paperit mukaansa ja sammutettuaan sähköt salapoliisit poistuivat ja sulkiivat oven jälkeensä, jättäen vankinsa yksin. He kiirehtivät pitkän puolipimeitä ja mutkittelia sivukatuja keskikaupungille, jossa saivat auton käsiinsä, hurauttaen sillä poliisikamariin. Tehtyään selkoa poliisimestarille seikkailuistaan Hoper pyysi häntä huolehtimaan siitä, että vanki heti toimitettaisiin poliisikamariin, lisäten toivomuksenaan, että hänet pidätettäisiin muutamien viikkojen ajaksi, niin ettei hän pääsisi ehkäisemään jatkuvia tutkimuksia.

Salapoliisit erosivat toisistaan, Hoper rientäen tohtorinsa luo ja Cotter palaten suomalaisten seikkailijoiden piiriin, jotka jo kai kärsimättömästi odottivat jotakin tietoa.

— — — —

Kivinen oli todellakin pitkästynyt odotukseen ja ehdotti jääkärille, että he illastaisivat ilman englantilaista. Jääkärillä ei ollut mitään ehdotusta vastaan. Aterioituaan vetäytyivät ystävykset komealle teras-

sille, josta avautui näköala lahdelle, ja ryhtyivät jutellen ja tupakoiden nauttimaan iltagrofia.

»Missä ihmeessä se engelsmanni oikein viipyy?» tuumaili Kivinen, jota uteliaisuus jo vaivasi.

Jääkäri ei vastannut mitään tähän purkaukseen, vaan jatkoi fatalistisen tyynenä oivallisen juoman nauttimista, savuutellen oikeata havannaa.

»Hm, menehän tämä mukiin, meneepä kyllä! En olisi luullut, että maailma olisi näinkään siedettävä», puheli jääkäri kuin itsekseen. »Mutta kun vuosikaudet istuu, makaa, paleltuu, kärsii nälkää ja janoa juoksuhaudoissa, näkee todellista sotaa ja sen seurauksia, niin aistit tylsyvät, elämänhalu katoaa, tahto vellostuu, ja kun sitten ihminen joskus vuosien kuluttua palaa säännölliseen elämään, on hän kuin loppuun käytetty moottori, joka pihisee ja puhisee, lyö väärässä tahdissa, jota ei voida mihinkään käyttää ja joka itse tietää kelvottomuutensa. Tämä tietoisuus vaivaa ensin, mutta sekin tylsyy ajan mittaan, ja ihminen elää päivästä päivään, ilman tarkoitusta, ilman päämäärää, ilman toivoa ja ilman surua, onnellisena, jos joskus saa juoda itsensä humalaan ja juovuspäissä kuvitella sellaisia aikoja, niitä olleita ja menneitä, jolloin elämällä oli muutakin arvoa ja tarkoitusta kuin juominen. Sanotaan, että sota kasvattaa urhoollisuutta ja uhrautuvaisuutta ja herra ties mitä! Jaa, miksei, jossakin määrin ja silloin, kun sota kestää jonkun aikaa, mutta jos se pitkistyy, niin sen ehkä kasvattamien hyveitten rinnalla syntyy sata- ja tuhatkertaisesti uusia paheita,

sellaisia, joista yksi merkitsee enemmän kuin kaikki ne luulotellut hyveet yhteensä. Tjah, kyllähän niin on, että täytyy tapella joskus ja kyllä tappeleekin, mutta tappelun ylenmääräinen ihannoiminen on yhtä rikollista kuin bolshevismi, jota vastaan me taistelemme. Hm, ja eikäpä tässä maksa filosofoida, mutta toisinaan tuntuu kuin patoutuisi sydämeen liiaksi. Kippis!»

Kivinen kuunteli hiukan hämmästyneenä ystävänsä puhetta, sillä Koskela oli mahdollisimman harva-puheinen jääkäriksikin.

»Niinpä niin, sodan ihannoiminen! Siinä on koko kysymyksen ratkaisu ja syy! Mutta maailmassahan opetetaan jo sylilapsetkin sitä ihannoimaan», vastasi sanomalehtimies katkerasti.

Ystävykset vetäytyivät huoneeseensa odottamaan Cotterin paluuta. Mutta englantilainen viipyi viipymistään, ja suomalaiset alkoivat jo tuntea pientä hermostumista.

Kello oli jo hyvän joukon yli puoliyön, kun Cotter viimeinkin palasi. Suomalaiset torkkuivat istuvillaan, mutta Koskela hypähti heti pystyyn.

»Anteeksi, että viivysin näin kauan, mutta syy ei ollut todellakaan minussa. Ahaa, te olette syöneet! Minua ilahduttaa, ettette ole odottaneet tähän saakka.»

Cotter soitti ja tilasi itselleen kevyen illallisen, jonka jälkeen hän ryhtyi kertomaan seikkailujaan. Suomalaiset kuuntelivat ääneti. Kun englantilainen oli lopettanut, ryhtyivät miehet kolmisiin tutkimaan japanilaiselta kaapattuja papereita. Lukuunottamatta jä-

senluettelo ei niissä ollut mitään merkittävää. Lompakossakin oli vain vaarattomia asiapapereita.

Jääkäri tutki jokaisen paperilippusen tarkasti, käänteli lompakon joka puolelta ja penkoi joka lokeron. Hän ei löytänyt mitään. Mutta taivuttaessaan lompakkoa hän tunsu äkkiä, että siellä oli jotakin päällyksen ja sisuksen välissä. Hän ratkoi puukollaan sauman halki ja veti kuin vetikin kätkestä esiin paperilippusen, joka osoittautui sähkösanomaksi.

Sen sisältö oli lyhyt ja selvä:

»R. ja G. odottavat tri Ralphstonia Sao Pen luona, Djimakatu 259. S. aikaisemmin siellä. Tiedoitettava tohtorille.»

Koskela vihelsi. Kaappaus oli onnistunut erinomaisesti. Tokiossa olisi kokous, ja japanilainen oli ollut matka-asiamies.

8.

Suomalainen jääkäri ja saksalainen mauseri pelastavat valtamerilaivan ja sen matkustajat.

Seikkailijamme olivat jo eläytyneet valtamerilailalla väkisinkin syntyvään omaan erikoiseen pikku-maailmaan ja sen pyrintöihin, ja ellei olisi tarvinnut josakin määrin varoa tohtoria, ei heillä olisi ollut mitään valittamista minkään puolesta, kun ilmatkin olivat pysyneet siedettävänä, jopa ihaninakin, ja mahtava, salaperäinen, välkkyvä meri tarjosi aina uusia, valta-

via nautinnonaiheita, vaihdellen väriloistossaan ja tunnelmissaan vuorokaudenaikojen ja säitten mukaan.

Ensi päivien hurmaava vapautuksen tunne vaihtui vähitellen hiljaisempaan, mutta sitä syvempään tyytyväisyyteen, joka lähenteli onnellisuutta. Ihminen tunsu avartuvansa, keventyvänsä, ja olemukseen tuli jotakin meren suolaisesta raikkaudesta ja näköalojen rajattomuudesta, jotakin, mikä irroitti ajatukset nykypäivien äärimmilleen jännittyneestä hermostumuksesta, etsivästä, epäilevästä, toivovasta ja epätoivoon vaipuvasta levottomuudesta, kyimästä itsekkyydestä ja kuluttavasta nautinnonhalusta. Ihminen tunsu olevansa jälleen ihminen eikä yhteiskunnan jäsen, jonka oikeuksien ja velvollisuuksien välillä vallitsee ikuinen, sovittamaton ristiriita, mikä myrkyttää ihmisen elämän siitä hetkestä alkaen, jolloin hän jotakin tajuaa, aivan riippumatta siitä, ovatko hänen oikeutensa suuremmat vai pienemmät. Valtamerilaivalla näytti sivistys ja nykypäivien edistys parhaat puolensa, eivätkä varjopuolet päässeet näkyviinkään.

Matkailijamme nauttivat täysin siemauksin uudesta asemastaan. Tehtävä aivankuin unohtui, eikä tästä unohtumisesta ollut mitään vaaraakaan, sillä laivalla ei kuitenkaan voitu tehdä mitään. Hoper jatkoi vain osansa näyttölemistä, esiintyen tyhmänröyhkeänä, mutta ei liioittelevana, niin että tohtori sieti hänen seuraansa, kun ei muutakaan ollut.

Kivinen, sekä synnynnäisesti että ammatillisesti uteliaana, käytti tarkoin jokaisen hetken lisätäkseen

tietojaan, tutkien laivan pohjasta melkein mastonhuippuihin, keskustellen matkustajien kanssa ja esiintyen iltaisin täytenä maailmanmiehenä vierailupuvuisaan, ajankuluksi hiukan ja viattomasti kuherrellen parin englantilaisen missin kanssa, joita oli melkein mahdoton saada käsittämään, että tällainen maailmanmies olisi voinut syntyä ja kasvaa maassa, jossa »luotettavien tietojen mukaan» käveli jääkarhuja ja ihmiset pukeutuivat eläintennahkoihin. Kivisen ylpeyttä loukkasi tällainen tietämättömyys mitä syvimmin, mutta niinpä hän päättikin laajentaa nuorten missien sangen vajavaista tietovarastoa ja alkoi esitelmöidä, aiheinaan Suomen maantieto, eläin- ja kasvikunta, kansantiede, taide ja kirjallisuus sekä naiset, ja kun nämä esitelmät suoritettiin peräti helposti tajuttavassa muodossa, höystettyinä enemmän tai vähemmän onnistuneilla sukkeluuksilla ja vaaratomilla kaksimielisyyksillä, saattoi Kivinen tyytyväisyysdekseen todeta, että hän oli löytänyt kaksi kiitollista opetuslasta, joihin kylvö putosi hedelmälliseen maahan.

Cotter, luonnonlaadultaan pidättyväisempänä ja kylmempänä, tupruutteli piippuaan aito englantilais-turistimaisen levollisena, silmät ja korvat avoimina, imien itseensä tietoja ja uutisia kuin kuiva sieni, pelaten korttia tai shakkia Koskelan kanssa, joka säännöllisesti, surumielisesti hymyillen joutui tappiolle, mutta joka kesti ja kärsi tappionsa kuin mies ja saksanjääkäri, kertoillen koruttomasti, mutta mielenkiintoisesti seik-

kailujaan ja tehden selvää Suomen oloista ja vapaus-sodasta, joista Cotterilla, vaikka hän oli tosin kyllä ylempänä missien tasoa, ei ollut kovinkaan oikeita tietoja. Kaikki kolme pitivät tarkoin silmällä tohtoria, mutta se ei tuottanut suurtakaan vaivaa, sillä tohtori pysyi hytissään melkein kaikki päivät, aterioidenkin siellä, eikä Hoperin yksitoikkoisuus olisi voinut tulla täydellisemmäksi.

Jääkäri oli omituisen hiljainen ja umpimielinen. Syytä ei tiedetty, mutta Kivinen hymyili kiusottavasti, etenkin muutaman pikkutapahtuman jälkeen. Koskela oli istunut pöydän ääressä kannella ja kirjoitellut jotakin paperiin, kun äkkiä tuulenpuuska oli lennättänyt paperin kannelle, josta sen oli Kivinen nostanut ylös ja melkein vilkaisemattakin huomannut, että siihen oli kirjoitettu Mary Audhonin nimiä.

Jääkäri-parka oli rakastunut, eikä Kivinen saattanut hillitä kieltään, kun hän ajatteli, että syynä oli vain valokuva.

Koskela oli silloin hiukan punastunut ja murissut jotakin, josta Kivinen ei saanut selvää ja joka kai ei ollut tarkoitettukaan kuultavaksi, sillä ystävykset olivat kaikesta huolimatta hyvässä sovussa, vaikka sanomalehtimies katsoikin rakastumista, ellei sitä otettu ajanvietteen kannalta, kerrassaan anteeksiantamattomaksi tyhmyydeksi.

»Tjah, sotilaat ovat syttyviä, mutta sinä taidat olla palavakin», virkkoi Kivinen, ojentaessaan paperin jääkärille, rientäen sitte kertomaan misseilleen, että hänen

ystävänsä oli rakastunut valokuvan perusteella muutamaankin neitoseen, jota hän ei ollut nähnyt eikä kuullut ja joka oli maapallon toisella puolella. Neitosten mielenkiinto komeaa ja salaperäistä jääkäriä kohtaan kasvoi tästä hetkestä alkaen kolminkertaisesti ja Kivinen saattoi havaita, että hänen oma kurssinsa laski huomattavasti.

Ilmat pysyivät kauneina, Havaiji sivuutettiin ja alettiin lähestyä jo Japanin saaristoa, kun puhkesi näillä vesillä tavallinen myrsky, raju ja ankara kuten yleensä. Elämä valtamerilaivalla tyrehtyi, matkustajat pysyttelivät hyteissään ja englantilaiset missit istuivat kuin kaksi kyyhkystä, suloisesti peloissaan silloin kun Kivinen kävi heitä lohduttamassa, esiintyen vanhana ja kokeneena merimiehenä ja matkustajana ja näyttäen huoletonta naamaa.

Valtameren nimi tuntui sängen vähän onnistuneelta ivalta, sillä aallokko nousi hirvittävästi ja laiva keinui kuin lastunen, vavisten, nitisten ja ryskyen joka kohdassaan, kun veden ääretön paino pauskautui sen kylkiä vastaan. Illan tullen myrsky yhä kiihtyi, taivas tummenemistaan tummeni ja laiva ponnisteli vaarallista matkaansa ärjyvässä alkuaineessa. Kapteeni seisoi levähtämättä ohjaushytissään, tähystäjät valvoivat ja konehuoneissa tehtiin kuumeista työtä, sillä vauhti oli säilytettävä hyvänä. Matkustajat horjuivat ihan kalpeina ruokahuoneessa, naiset itkettynein silmin, ja muutamassa hetkessä oli kuin poispyyhkäisty entinen huoleton elämänilo ja sijaan astui elämän vääjää-

mätön vakavuus synkän, mylleröivän meren ja mastoissa ulvovan tuulen voimasta.

Ystävykset asettuivat makuullekin aivan täysissä pukimissaan, mutta jo tunnin kuluttua soivat äkkiä hälytyskellot. Koskela hyppäsi ensimmäisenä pystyyn. Rynnättyään käytävään hän oli törmätä merimieheen, joka pysähytti hänet huutamalla:

»Ei mitään vaaraa! Pysykää levollisina! Kapteeni selittää!»

Näytti jo siltä kuin valtaisi sekasorto laivan, mutta järjestys saatiin kuitenkin palautetuksi. Levottomia, kuolonkalpeita kasvoja näkyi kaikkialla. Ilmoitettiin hälytyksen syy: Peräsin oli joutunut epäkuntoon, ja nyt ajauduttiin tuntemattomia kohtaloita kohti. Koneita ei voitu seisauttaa aallokon takia, joka silloin tuntuisi monin verroin suurempana, mutta vauhtia oli kuitenkin vähennetty. Oli oltava valmiina jättämään laiva millä hetkellä tahansa, mutta mitään välitöntä vaaraa ei toistaiseksi ollut. Pelastusvenheet laitettiin valmiiksi.

Epätoivonhuudot täyttivät ilman, sillä silmäyskin sysisimustaan ärjyntään riisti uljaimmaltakin rohkeuden. Kaikki riippui niin ollen siitä, saataisiinko peräsin kuntoon.

Kolme valonheittäjää tarkasti merta, ja niiden valaistuksessa nähtiin kaamean mahtava näytelmä, kun suunnattomat vesivuoret syöksyivät laivaa kohti, sen noustessa niiden harjalle ja taas laskeutuessa pohjattomalta näyttävään syvänteeseen.

Koskela seiso i yläkannella, silmäillen valokuovia tyynenä, järkkymättömänä kuten aikaisemmin tuli-myrskyssä rintamalla.

Valokuovat liukuivat pitkin aaltoja, ja vesi loisti selittämättömissä väreissä. Koskela tuntui vajonneen näytelmän katselemiseen, mutta äkkiä hän kalpeni.

»Katso, Kivinen, tuolla! Tuo musta! Mikä se on? Me olemme jo Japanin rannikkovesillä! Tuo musta!»

Kiviseen tarttui ystävänsä levottomuus, mutta hänen hengityksensä suorastaan salpautui, kun hän keksi esineen, jota Koskela oli tarkoittanut. Se oli noin puolentoista sadan metrin päässä ja laiva ajautui kohdallaan vauhdilla sitä kohti. Se oli ajalehtiva m i n a. Yhteentörmäystä ei voitu välttää.

Esine oli huikaisevan kirkkaassa valaistuksessa huomattu muuallakin. Suunnaton epätoivonhuuto kohosi ilmaan.

Koskela tuijotti muutaman hetken sanattomana lähenevään kuolemaan, mutta sitten hän hyökkäsi hyttiinsa, ratkoi puukollaan auki matkalaukun, kun ei ollut aikaa aukaista, heitti sen sisällyksen lattialle ja tempasi käteensä jonkun puukotelon, vetäen sieltä esiin ensiluokkaisen saksalaisen mauserpistoolin. Silmänräpäyksessä hän oli kannella, viritti hanan ja heittäytyi kaidetta vastaan, tähdäten ankarasti keinuvasta laivasta valonheittäjän sokaisevassa valossa jättiläis-aalloissa ajalehtivaa esinettä, vierelläolijoiden melkein tajuttomina tarkatessa hänen liikkeitään.

Jääkärin katse terästyi, kasvot kivettyivät ja mies esiintyi aseineen villissä ympäristössä ja haaveellisessa valaistuksessa näkynä, johon kaikkien katseet imeytyivät.

Hetkinen, ja terävä tulikieleke tunkeutui piipusta, kuului useita perättäisiä, myrskyn vaimentamia laukauksia ja äkkiä kohosi noin sadan metrin päästä ilmaan valtava, kammottavan kirkas tulipatsas, vesi nousi pilviin, ja sitten voitti myrskynkin räjähdys, jonka paine heitti matkustajat kumoon kannelle.

Valtamerilaivan ja sen matkustajat pelastanut jääkäri varmisti pistoolinsa ja sytytti savukkeen.

9.

Ameriikkalainen osaa käyttää kunkin maan oloja omiin tarkoituksiinsa.

Valtamerilaivalla palasi elämä jälleen rauhalliseen uomaansa, kun vikaantunut peräsin saatiin korjatuksi. Myrsky taukosi sitten yhtä äkkiä kuin se oli alkanutkin.

Koskela pysytteli loppumatkan hytissään, sillä matkustajat tekivät kaikkensa, saadakseen selville miehen, joka oli heidät pelastanut varmasta kuolemasta. Jos Koskelalla lie ollut kunnianhimoa, ei se kuitenkaan ilmennyt millään tavalla, sillä suosionosoitusten esi-neeksi joutuminen olisi tietänyt jotenkin varmaa ilmoittoa. Matkustajat arvailivat sinne tänne, mutta vaikka useat olivat nähneetkin jääkärin, eivät he häntä

tunteneet oudossa valaistuksessa ja kammottavassa tilanteessa. Ystävykset säilyivät niin ollen ilmitulolta.

— — — —

Kun sitten oli saavuttu Jokohamaan, ilmoitettiin matkustajille, että laiva viipyy muutamia päiviä, ennenkuin matkaa jatketaan. Ystävykset olivat olleet tästä selvillä jo alunpitäin.

Tohtori selvisi passeineen Japanin kamaralle ja Hoper samoin. Ameriikkalainen oli tehnyt sen huomattavan keksinnön, ettei tohtori valmistanut passeja, vaan hänellä oli niitä suurehko valikoima. Ne olivat nähtävästi painetut Tukholmassa, — ja sikäläinen »passitoimisto» oli nyt vaaraton.

Tohtori riensi suoraan laivalta rautatieasemalle, ostaen lipun Tokioon. Hoper seurasi mukana, välittämättä vähääkään niistä kiukkuisista silmäyksistä, joita tohtori häneen vilkui. Tokioon saavuttuaan tohtori ajoi, ei eurooppalaiseen hotelliin, kuten Hoper oli odottanut, vaan muutamaan japanilaiseen. Hotelli oli pitkä, matala, paperista ja bamburuo'osta kyhätty rakennus, joka oli jaettu pieniin huoneisiin. Tohtori vuokrasi itselleen yhden ja Hoperille toisen.

Ameriikkalainen pudisteli päätään, sillä hän ei pitänyt tämäntapaisista syrjäisistä asuinpaikoista, ei ainakaan sellaisessa seurassa. Mutta ei auttanut katuja, varovaisuutta oli vain noudatettava.

Hän heittihe makaamaan lattialle levitetuille mattoille ja sytytti savukkeen. Tohtori kuului liikehtivän huoneessaan.

Muutaman hetken kuluttua tohtori astui sisään toisessa puvussa, jossa ei ollut jälkeäkään mistään hienostuksesta. Hän veti oven kiinni jälkeensä.

»Tahdon ilmoittaa, mr. Fartmann, että lähden nyt asioilleni. Ja te ette saa seurata minua, millään ehdolla. Jos te kerran olette vallankumouksellinen, niin te myös tiedätte, ettei jokainen saa olla kaikessa mukana. Minä palaan muutamien tuntien kuluttua tänne. Suljen tämän oven ja sinetöin sen omalla tavallani. Jos sinetti on rikottu palatessani, niin minulla on kyllä omat keinoni tehdä teidät vaarattomaksi. Ymmärrättekö?»

Hoper nyökkäsi jääden makaamaan. Hänen aivoissaan oli kypsynyt tuuma, joka teki tehottomaksi tohtorin varovaisuustoimenpiteen. Tohtori poistui ja sulki oven. Hoper kuunteli poistuvia askeleita ja hypäsi sitten nopeasti pystyyn. Ikkunasta ei ollut yrittämistä ulos, se olisi huomattu. Mutta sivuseinä, joka samalla oli ulkoseinä, oli rakennettu, kuten sanottu, vain paperista ja bamburuo'osta. Hoper kohotti seinäverhoa, ja työskenneltyään hetkisen, onnistui hänen irroittaa seinästä kohtalainen kappale. Hän ryömi varovaisesti ulos ja asetti seinäkappaleen paikoilleen. Kierrettyään kadun puolelle hän näki tohtorin juuri kääntyvän kulmassa. Hoper seurasi empimättä perässä, vaikka olikin melkein varma siitä, että tohtori oli menossa siihen paikkaan, jonka osoite seikkailijoiden oli onnistunut saada tietää San Franciscossa.

Tohtori kulki kiirein askelin. Hoper hymähti, kun huomasi joutuneensa Djimakadulle. Tohtori kulki muutamia katuvälejä ja poikkesi sitten pienen, yksikerroksisen talon pihaan. Hoper kiersi sivukadulle ja keinoteli sitä kautta itsensä talon puutarhaan, hiipi seinän viereen ja koetti keksiä, missä huoneessa keskusteltiin. Ohuitten seinien läpi kuului puhe selvään, ja äänistä päättäen oli huoneessa neljä henkilöä. Keskustelu kävi englanniksi.

Salapoliisi piiloittautui pensaitten taa ja jännitti kuuloaan. Tohtori puhui.

»Me matkustamme erillämme Intiaan saakka, se on varmintä ja mukavinta. Siellä sitten yhdyimme. Meillä on kiire, sillä kongressi pidetään kohdakkoin, ei kylläkään ennen», tohtori rykäisi itsetietoisesti, »kuin minä olen saapunut, mutta kongressin lykkääminen vahingoittaa asiaamme. Meidän on niin muodoin kiihdyttävä. Minulla on mukanaani henkilö, joka väittää olevansa meikäläinen, ja useat seikat puhuvat tämän väitteen puolesta. Hänen seuransa vaikeuttaa kuitenkin minun toimintaani, kun en voi luottaa häneen täydellisesti. Hänestä aion päästä eroon, en kuitenkaan ennenkuin Singaporessa. Sanoin tämän vain senvuoksi, ettette missään tapauksessa antaudu hänen kanssaan keskusteluihin . . .»

Hoper hymyili piilossaan. Kuunneltuaan vielä hetkisen hän katsoi parhaaksi poistua, ehtiäkseen huoneeseen siksi kunnes tohtori palaisi.

Toiset seikkailijat istuivat Cotterin tuttavan, muuttaman japanilaisen liikemiehen aistikkaassa, huvilamaisessa rakennuksessa Jokohamassa, keskustellen politiikasta. Upea lehtimaja oli värikkään, viehättävän puiston keskellä, jossa liris pieni suihkukaivo.

»Oli miten oli», sanoi Kivinen, »mutta Japaniin sopii paremmin kuin ennen Venäjään, että se on savijaloilla seisova jättiläinen. Ajatelkaa vain! Maa on pieni, mitättömän pieni, sekin hajallaan tuhansissa saarissa. Ja tältä pohjalta yritetään nyt muodostaa suurvaltaa tai se on jo osaksi muodostettu. Ei ole vaikea sanoa, mihin tämä vie. Meillä on historiassa tarpeeksi esimerkkejä. Japanin sisäiset edellytykset ja mahdollisuudet eivät vastaa ulkonaista suurvalta-asemaa, joka perustuu yksinomaan sotilaalliseen mahtiin. Mutta sotilaallinen mahti riippuu taloudellisesta tilasta, ja sehän on Japanissa mahdollisimman huono. Venäjän velat olivat aikoinaan mahdottomat, mutta eiväthän ne toki likimainkaan vastanneet kansallisuusomaisuutta. Mutta Japanin velat nousevat niin mahdottomiksi, että kansallisuusomaisuus tuskin kykenee niitä peittämään. Jo yksistään tämä seikka tekee koko suurvalta-unelman komediaksi, sillä miten voidaan sellaista suurvaltaa ajan oloon ylläpitää, jonka olemassaolo kokonaan riippuu lainanantajien luotosta? Se on todella savijaloilla seisomista, ja Japanille käy ennemmin tai myöhemmin samoin kuin on käynyt Ruotsille ja Venäjälle.

Maa köyhtyy äärettömästä sotilasrasituksesta, maan varat virtaavat varustuksiin, joilla koetetaan arvoa ja mainetta ylläpitää, ja niin pahenee sisäinen tilanne päivä päivältä, jota peittääkseen hallitus antautuu uusiin seikkailuihin. Se on ikuista kiertokulkua, joka johtaa perinpohjaiseen kumoukseen. Euroopassa on laajoissa piireissä se käsitys vallalla, että Japani on kumousvaaralta taatuimpia maita. Se on erehdys. Japanissakin on kuohuntaa koko lailla. Ulkonaisesti on Japani sangen nykyaikainen, mutta valtiollisesti osa väestöä elää oloissa, jotka eivät monessa suhteessa ole lainkaan parempia kuin maaorjuus. Työpäivät ovat rajoittamattomat, palkat suorastaan naurettavat ja yleinen hintataso ansiotuloihin nähden suhteeton. Ei ole niin ollen ihme, että riissin, japanilaisten tärkeimmän elintarpeen, kallistuminen tai keinotekoinen kallistuttaminen on johtanut verisiin levottomuuksiin, jotka ovat laajenneet niin valtaviksi, että ne ovat uhanneet koko nykyisen järjestelmän olemassaoloa. Japanissakin kuljetaan, jos kohta hitaasti, yleistä kansanvaltaistumista kohti, ei niin paljon näkyväisesti, kuin sisäisesti. Katsantokannat muuttuvat. Eikä kansaa, joka on teknillisesti niin korkealla kannalla, voida ikuisesti pitää orjaholhokkina, ja japanilaisille rakas isänmaa-käsitekin menettää vaikutusvoimansa, ellei käsitteen lisäksi voida mitään tarjota.»

Hoper tutustuu vallankumoukselliseen tohtoriin lähemmin.

Muutaman päivän kuluttua lähti valtamerilaiva jatkamaan matkaansa Jokohaman satamasta, suunnaten kulkunsa etelään. Seikkailijamme olivat mukana.

Elämä kulkeutui säännölliseen uomaansa. Matkustajat vaihtuivat satamissa, uusia kasvoja ilmestyi, mutta suurin piirtein katsoen pysyi kaikki samanlaisena.

Vaikka matkustajat olivatkin suljetut hyvin ah- taaseen ja muuttumattomaan maailmaan, ei varsinaisesta yksitoikkoisuudesta ollut tietoa. Meri ja matka tarjosi vaihtelua, ainakin pohjoismaalaisille ystävyksille. Ainoa, mikä kiusasi, oli toimettomuus, sillä kävely kannella, tanssit iltaisin, lukeminen, pelaaminen ja keskusteleminen olivat ainoat ajanvietteet. Varsinkin Koskelasta tuntui vaikealta, hänestä, joka vuosi- kausiin tuskin oli saanut kunnolla nukkua, joka kaimasi verryttävää liikuntaa. Mutta aivan huomaamattaan mukautuivat seikkailijamme uuteen olotilaansa. Se teki heidät uusiksi ihmisiksi, lepuutti alituisen jännityksen kuluttamat hermot ja loi huolettomuutta koko olemukseen.

Tohtorin vältteleminen olisi ajan pitkään saattanut käydä tavattoman vaikeaksikin, ellei tohtori itse olisi välttänyt muiden seuraa. Niinpä saivatkin seikkaili-

jamme olla rauhassa. He oppivat tuntemaan toisensa, etenkin englantilaisen rehdin, harkitsevan ja tyyneen luonteen, joka, vaikka siltä puuttuikin loistavia ominaisuuksia, oli tavattoman miellyttävä vaatimattomuudessaan. Cotter taas puolestaan ihaili etenkin Koskelan jäykkää rohkeutta ja suomalaista sisua, samoin kuin Kivisen vilkasta avomielisyyttä, hiukan taiteilijamaista lahjakkuutta ja terävää huomiokykyä. Kolmisin he muodostivat mitä täydellisimmän matkakumppanuuden, miellyttävän ystäville ja sangen vaarallisen vastustajille.

Hoperin tehtävä ei ollut helpoimpia, mutta hän suoritti sen ameriikkalaisen päättäväisyydellä ja anglo-saksilaisen sitkeydellä. Tohtori oli vaikeahko matkakumppani, oikullinen, ärtyisä, epäluuloinen. Mutta jatkaen kerran omaksumaansa osaa, näytteli Hoper hiukan tyhmän röyhkeää seikkailijaa ja kesytti tohtorin siedettäväksi. Epäluulotkin hälvenivät vähitellen, ja kun tohtorin maihinjättöyritys Singaporessa ei onnistunut, mukautui hän kohtaloonsa ja salli Hoperin seurata matkassaan.

Hoper, alituudessa seurustelussa tohtorin kanssa, sai kurkistaa hänen hämärän sielunsa syvyyksiin. Ameriikkalainen päätti käyttää tilaisuutta hyväkseen ja tutkia edessään olevan yksilön, joka ehdottomasti pääpiirteissään edusti kokonaista ihmisluokkaa nykyisessä kaaosmaisessa maailmassa. Ja hänen huomionsa saattoivat hänet kauhun valtaan.

Tohtori oli lähtöisin hyvistä oloista, ollen ei rikkaan, mutta kuitenkin varakkaan aatelisperheen poika. Hänen isänsä oli ollut innokas Puolan vapauden taistelija, mutta joutunut vangiksi ja päättänyt päivänsä Siperian aroilla. Poika joutui jo varhain maailmalle, raivaten tiensä lahjakkuutensa avulla varsin korkealle, suorittaen tohtorin tutkinnon ja päästen dosentiksi. Hän oli ärtyinen, kiivas luonne, hän oli kasvanut mitä kiihkeimmässä vastustusympäristössä, oli jo nuoruudessa oppinut asettumaan sotajalalle vaikka koko maailmaa vastaan. Kehitys jatkui. Ankara elämäntaistelu, ummehtuneet olot, kilpailijoiden suosijain puolueellisuus, korkea sivistys, joka vaati vastaavaa asemaa yhteiskunnassa, jääden sitä vaille, — suurkaupunkien viettelykset ja ääretön kurjuus toiselta puolen, kumoukselliset nuorukaispiirit, poliisien vainot, kaikki tämä synnyntäisen kiihkeän luonteen, levottoman veren, loukkauksille alttiin mielen ja slaavilaisen luonteen sairaaloisten, äärimmäisyyksiin menevien taipumusten kanssa oli muodostanut tohtorista sen, mikä hän nyt oli, häikäilemätön, sydämetön onnenonkija, joka muutamien »aatteitten» varjolla koetti tyydyttää kalvavaa levottomuuttaan ja polttavaa kostonhimoaan koko maailmaa vastaan, työskentelemällä yleismaailmallisen kumouksen aikaansaamiseksi, kumouksen, joka yhdellä iskulla hävittäisi vanhan maailman, luomatta tilalle mitään uutta.

Hoper oli usein kummastellut, miten bolsheviikit ollenkaan jatkoivat touhuisaa toimintaansa, vaikka

suurelle osalle heistäkin täytyi olla selvää, ettei heidän aikeensa saata onnistua ajan mittaan ei teoriassa eikä käytännössä. Nyt hän sen ymmärsi. Nykyinen teknillisen edistyksen aikakausi, joka oli koonnut äärettömät elämänedut toisten käsiin ja alentanut toiset koneiksi, oli synnyttänyt suunnattoman nautinnonhimon. Ja kun nyt kumousaikoina näytti siltä, että myöskin tähän asti syrjäytetyt piirit voisivat päästä nautinnoista osallisiksi, synnytti se yhteiskunnallisen levottomuuden. Tyytymättömyys kasvoi, yhteiskunnan pohjasakka näki otollisen hetken lyöneen, ja alemmat kerrokset eivät tyytyneet enää vaatimaan tasa-vertaisia oikeuksia, vaan tahtoivat kerta kaikkiaan kostaa, mitä, sitä he tuskin itsekään tiesivät. Elämä tuntui menettäneen arvonsa, elettiin hetkestä hetkeen, ja kansajoukot tahtoivat vaikka vain silmänräpäyksen ajan nauttia kaikkea, mitä voitiin nauttia. Tekniikka, sen synnyttämä materialismi, sodan vaikutukset, oikeistopiirien myöntymättömyys on synnyttänyt bolshevismiin, joka sai johtajikseen joko suoranaisia onnenonkijoita tai mielisairaalaan sopivia kiihkoilijoita. Ei välitetty siitä, mitä tulisi jälestä, tahdottiin nauttia hetkinen, ja täten on selitettävissä bolshevismiin voittokulku. Se lupasi kaikki ja saattoikin hetkeksi tyydyttää joukkonsa.

Bolshevismi ei ole hetken hurmiota, se ei ole irrallinen ilmiö, sillä on juurensa menneisyydessä yhtä varmasti kuin vaikutuksensa tulevaisuudessa. Siihen ovat vaikuttaneet äärettömän monet tekijät. Se on val-

tiollista liikettä, se on yhteiskunnallista kumousta, se on uskonnollista hurmiota. Sen dogmina on materialismi, välikappaleena pistin, päämääränä kommunismi, joka on sekä teoreettisesti että käytännöllisesti mahdottomuus niin kauan kuin ihmiset ovat ihmisiä eivätkä enkeleitä. Mutta, ja se kiihoittaa joukkoja, se voi todella tarjota hetkeksi yltäkylläisyyttä niille, jotka ovat tähän asti olleet sitä vailla. Ja periaate on nyt sama kuin puolitoista sataa vuotta sitten Ranskassa: »meidän jälkeemme vedenpaisumus». Tulkoon mitä hyvänsä jälkeempäin, kunhan nyt saadaan hetkinen nauttia ja tyydyttää epäsuhtaisten olojen synnyttämä tyytymättömyys ja kostonhimo, joka ei kohdistu vain järjestelmään, vaan myöskin yksityisiin henkilöihin, kokonaiseen ihmisluokkaan, jopa enemistöönkin.

Ja juuri se seikka, ettei tulevaisuudesta välitetä mitään, selittääkin bolshevismin menettelytavat, sen äärettömän häikäilemättömyyden ja mielettömän julmuuden. Vanha maailma on hinnalla millä hyvänsä hävitettävä, mutta uuden luomisesta ei osata muuta kuin mitä hämärimpiä ja haaveellisimpia lupauksia, sellaisia jotka eivät kestä ainoatakaan arvostelevaa katsetta.

Kaikessa kaameudessaan oli tohtorin luonne suurenmoinen. Niin erilaisena, näennäisesti ristiriitaisena kuin se ilmenikin, oli kuitenkin kaikki alistettu yhden päämäärän saavuttamiseksi, ja tämä päämäärä oli kosto, sokea, summittainen, koko maailmaan kohdis-

tuva kosto. Ja tämän päämäärän saavuttamiseksi olivat kaikki keinot luvallisia, sen hyväksi kiihoitettiin satoja tuhansia ihmisiä verisiin taisteluihin, sen vuoksi asetettiin koko inhimillinen kulttuuri, ihmiskunnan kaikki tähänastiset saavutukset arpapöydälle. Säännöllisissä, rauhallisissa oloissa olisi tohtorin tapainen mies herättänyt ympäristönsä jakamatonta sääliä; jos hän olisi alkanut näyttää vaaralliselta, olisi hänet teljetty mielisairaalaan, mutta kumousaikoina saattoi ja oli käynyt, että hän kaikessa hiljaisuudessa leikki kevytmielisesti miljoonien kohtaloilla ja toisten samamielisten ja samantapaisten kiihkoilijain ja intoilijain kanssa uhkasi koko maailmaa.

Maailmassa oli jotakin mätää, sen oli bolshevismi osoittanut. Mutta vaikka se tämän osoitti, ja ehkä silläkin oli maailmanhistoriallinen tehtävänsä, täytyi vielä suhteellisen terveitten ponnistaa kaikki voimansa, ehkäistäkseen sen voittokulun. Maailma tarvitsi leikkausta, mutta mätää ei voitu parantaa mädällä.

Tohtori jatkoi tietään, mitä oli aloittanut. Ja ystävyksemme jatkoivat omaansa. Yhteentörmäys oli tapahtuva, hiljaisuudessa suoritettaisiin taistelu, jolla olisi merkityksensä kaikille. Milloin ja missä? — se oli tulevaisuuden huomassa.

Kivinen esitelmöi Kalkuttassa hotellin parvekkeella, kunnes Koskela saa muutaman lyhyen kirjeen.

Intia!

Kaukana taivaanrannalla siinsi tumma juova, kadoten ja ilmestyen näkyviin öisen meren ihmeellisissä, loistavissa, salaperäisissä värivivahduksissa, kun verkkaiset, pitkät ja loivat mainingit vahvasti fosforihohteisina äänettömästi liukuivat laajalla Bengalin lahdella, hiljalleen keinuttaen valtavaa valtamerilaivaa, joka nousi ja laski niitten hitaassa tahdissa. Päivän valo väreili vielä korkeammissa ilmakerroksissa, luoden uusia ja häikäiseviä värejä alati vaihtuvaan merenpintaan.

Intia siinsi näkyvissä, kaukana vielä, mutta lähellä pitkän matkan jälkeen.

Aamuauringon lohtiessa Gangesin rannat kultaan ja hopeaan uhkean, rehevän tropiikkikasvullisuuden lehdillä, virran vierittäessä äärettömiä vesimääriään kohti merta, mutaisena, liejuisena, harmaana, punervana, vihreänä ja mustana, liukui laiva hitaasti ylös virtaa, sivuuttaen kaisla- ja savikyliä, metsikköjä, rannattomia viljavainioita, rämeseujuja, joilla kasvoi pitkää ruohoa, pensaita, heleävärisiä kukkia, minkä kasvullisuuden keskellä kuhisi tropiikin kirjava eläinmaailma, kulki ohi mahtavan Diamond Harbourin, Kalkuttan ulkosataman, ja ponnisteli ylös kohti Ben-

galin pääkaupunkia mahtavasti vierivässä kymissä. Ja kaiken yllä säihkyi etelän syvänsininen, kirkas taivas.

Pohjoismaalaiset ystävämme nauttivat. He tunsivat itseensä tarttuneen jotakin tuosta puoleksi miehisestä, puoleksi poikamaisesta, romanttisesta vaelluskuumeesta, heidän mielensä paloi rannalle, noihin rajattomiin viidakkoihin, soille ja rämeille, alkuasukaskyliin ja viljavainioille, tuon kukikkaan, värikkään, yltäkyläisen, hedelmällisen luonnon keskeen. Mahtavat yleispiirteet vaikuttivat huumaavasti, lukemattomat, kirjavat yksityisseikat lumoavasti.

Illan suussa saapui laiva Kalkuttaan, laskien laituriiin Huglilla, ja passintarkastuksesta selvittyään astuivat ystävämme The Strandille, leveälle rantakadulle, jolla kuhisi itämaalainen elämä täydessä loistossaan, kirjavine, monivärisine alkuasukkaineen niin ihon kuin puvun puolesta, kirkuvine katumyyjineen, moninaisine kulkuneuvoineen. Ilma oli tukahduttavan kuuma, painostava, kun meren raittiit tuulahdukset olivat lakanneet tuntumasta.

»Hotelliin, ja kiireimmän kaupalla!» virkkoi Kivinen. »Täällä alkaa tuntua sietämättömän kuumalta.»

Seikkailijat vuokrasivat jonkunlaisen ajurin, joka kuljetti heidät ja heidän vähät matkatavaransa hotelliin. Hoper oli jo edeltäpäin saanut tietää tohtorin osoitteen Kalkuttassa ja ilmoittanut sen muille, joten vakoileminen voitiin jättää ensi hetkinä. Päästyään huoneisiinsa ystävyksemme ensin perusteellisesti pe-

seytyivät kylmällä vedellä, muuttivat ylleen toiset puvut ja nauttivat keveän aterian.

»Menee mukiin!» tuumi Kivinen, kun matkailijat istuivat sikaareita sauhutellen hotellin varjoisalla, ilmavalla parvekkeella. Heidän edessään lepäsi Kalkutta, Chowringhee, eurooppalaisten komea, hyvinrakennettu, leveäkatuinen kaupunginosa asuinpalatseineen, puutarhoineen ja suihkulähteineen, ja taampana Palta, jossa alkuasukkaat asuivat likaisissa, matalissa, kurjissa savihökkeleissä ja kaislamajoissa, ahtaine kujineen ja soukkine katuineen.

»Katsokaas, mr. Cotter», lausui Kivinen, »mutta älkää pahastuko! Tässä näette selvää selvemmin, haavaannollisesti, Intian probleemin koko räikeydessään. Tässä on eurooppalaisten kaupunginosa, valloittajien, komea, hyvinhoidettu, tuolla alkuasukkaiden inhoittava pesä, löyhkäävä, saastainen. Ja kuitenkin perustuu tämän kaupunginosan hyvinvointi juuri noiden repaleisten, likaisten, inhoittavien alkuasukkaiden työhön, heidän raadantaansa. Eikö epäoikeudenmukaisuus ole liian silmäänpistävä? Vaikka ei olisikaan mikään kommunisti, niin voidaan kuitenkin vaatia, että työmiehillä ja työnjohtajilla on edes jossakin määrin samanlaiset elämänehdot, sellaiset, että molemmat tuntevat olevansa ihmisiä, eikä toiset orjia, toiset epäjumalia.»

»Tiedän, tunnen, hyväksyn näkökantanne, mutta millä tavalla saadaan aikaan parannus? Ei suinkaan bolshevismmin avulla?» kysyi Cotter.

»Ei tietenkään, mutta joku keino on keksittävä, sillä

jollei sitä keksitä, ja ajoissa, niin irtautuu Intia englantilaisesta imperiumista ennen pitkää yhtä varmasti kuin minä istun tässä. Naurettavaa, mutta totta! Mitä on Englanti Intiaan verrattuna? Kuin tinasotamies koulupoikaan. Ja kuitenkin pitää tinasotamies poikaa vallassaan.»

»Sivistyksellään. Sana koulupoika ei ole sopiva.»

»Myönnetään, mutta käytin sitä vain suuruusmääritelmänä. Sivistyksellään! Ehkä, mutta ennen kaikkea tekniikallaan, ennen kaikkea diplomatiallaan. Intia on hajanainen, pirstottu tuhansiin uskontojen, kielten, kansallisuuksien, historian, tapojen ja elinettujen raja-aidoilla. Tähän hajanaisuuteen perustuu Intian hallussapitolitiikka. Ylläpidetään keskinäisiä riitoja, keskinäistä kateutta, ja itse korjataan riitojen hedelmät. Sivistyksestä ei voida paljon puhua. Eurooppalaisvallan aikana on Intia taantunut tavattomasti: lukutaito unohtunut, rakennustaide kuollut, runous ja kirjallisuus myöskin.»

»Intiaa koetetaan sivistää.»

»Sangen vähän, ja millä tavalla? Annetaan hiukan alkuopetusta, murtoprosentille, hiukan korkeampaa harvoille, ja nämäkin harvat suljetaan pois viroista, nimittäin korkeammista ja paremmin palkatuista. Heistä muodostuu tyytymätön, kapinoitseva sivistyneen köyhälistön armeija, jolla ei ole uskontoa, ei isänmaata, ei mitään muuta kuin viha englantilaisia vastaan. Ylen kaukonäköistä, vai kuinka?»

»No, babut ovat vaarallisia.»

»Intia pyrkii vapauteen sekä valtiollisesta että taloudellisesta sorrosta. Valtiollinen sorto on täydellinen: ei mitään yhdistyksiä, ei kokouksia, ei sensuroimatonta kirjallisuutta, ja taloudellinen ehkä vieläkin täydellisempi. Koko politiikka on äärimmilleen kehitettyä riistopolitiikkaa. Maassa nähdään nälkää aina, tällaisessa maassa, joka voi elättää koko maailman, vain siksi, niin, miljoonat kuolevat nälkään vain siksi, että viljelyksien omistajat saisivat hiukan suuremman hinnan viljastaan Euroopassa. Ja vaikkapa he saisivat samankin, he eivät myy sitä täällä. Satojatuhansia ihmisiä kuolee vuosittain täysinäisten vilja-aittojen ovien edustalle. Jeeveli, maasta ja asukkaista puristetaan kaikki mahdollinen irti kaikilla mahdollisilla keinoilla. Parannukset ovat vain silmänlumetta, sen ovat lukemattomat kuvernööritkin, innokkaat englantilaiset imperialistitkin todistaneet. Intia on sekä henkisesti että taloudellisesti kuollut maa, ja kuitenkin sillä olisi pyörryttäviä edellytyksiä. Onko näin ollen ihme, että intialaisten, pääasiassa sivistyneitten ja ylhäisten, keskuudessa on syntynyt sangen voimakas vapausliike! Jos kerran Englanti ilmoittaa ottaneensa velvollisuudekseen pitää huolta Intiasta, niin täyttäköön velvollisuutensa; ellei, niin Intia kulkee omia teitään. Tietenkin, on otettava huomioon, että Intia on alhaisella sivistystasolla, ja tämä vaikeuttaa itsenäisyyttä, mutta toiselta puolen se pakoittaa siihen, sillä muuten ei taso milloinkaan nouse. Mistään erikoisesta kansanvaltaisuudesta ei voitane puhua, sillä kehitystaso ei ole sel-

lainen, että paljonvaativia kansanvaltaisia periaatteita voitaisiin toteuttaa käytännössä. Perustuslailliset kuningaskunnat lienevät lähinnä oikeat valtiomuodot Intialle, sellaiset, jotka keskenään solmivat yhteiset liitot ulkopoliittikkaa, ulkomaista kauppaa ja puolustusta varten. Siinä on intialaisten vapaustaistelijain ohjelma, ja sen alle pistän puumerkkini minäkin. En tahdo sanoa, että se onnistuisi täydelleen, roskaväki on tuhonnut monet muutkin oikeudet ja välttämättömät valankumoukset, mutta yrittää täytyy. Bolshevismi sotkee kuitenkin kaiken, sillä sellaiset opit Intian kuuma-verisen, kirjavan, intohimoisen ja kostonhaluisen alkuasukasväestön keskuudessa voivat saada hirveitä aikaan. Tietysti taistelen bolshevismia vastaan, mutta Intian varsinaisiin vapaustaistelijoihin, joilla ei onneksi lienekään mitään tekemistä Leninien ja Trotskien kanssa, en koske sormellankaan. Intia kulkee kohti vapauttaan, ja olkoon sille tämä uusi tie onneksi. Sillä on rajattomat mahdollisuudet, se voi synnyttää maailman uudelleen niin henkisesti kuin aineellisesti! Malja!»

Cotterkin, hiukan hymähtäen, tyhjensi lasinsa. Samassa astui hotellin juoksupoika Koskelan luo ja jätti hänelle hänen valenimelleen osoitetun kirjelappusen. Koskela katsahti hiukan kummastuneena poikasen jälkeen, repäisi kirjeen auki ja luki. Hoper kirjoitti:

»Kokous tänä iltana Chunderkadun 572:ssa täsmälleen klo 10. Hindupuvut ja aseet! Hiljaa! Tunnussana 'Palta'. H.»

»Nyt on kello kahdeksan. Meillä on vähän kiire! Kai jokin salainen kokous. Hm, pukuasia on hiukan ilkeä järjestää, mutta koetetaan!»

Koskela soitti luokseen tarjoilijan, ja seurue lähti huoneeseensa, valmistuakseen uusia seikkailuja varten.

12.

Hoper luulee tohtorin pelin loppuneen ainiaaksi.

»Tämä on mieletöntä!» virkkoi Kivinen, kun seikkailijat kolmisin illan pimeydessä vaelsivat alkuasukkaiksi puettuina, viitoissa ja turbaaneissa, roimahousut jalassa, esikaupunkiin. — »Eihän meillä ole aavistustakaan käyttäytymisestä, emme osaa sanoa sanaakaan, jos meiltä jotakin kysytään.»

»Senvuoksi on meidän pidettäväkin suumme kiinni», huomautti Koskela kuivasti. »Kieli suorana, järki kylmänä, silmät avoinna ja mauserit ladattuina emme pelkää piruakaan.»

Vaiti ollen, etteivät paljastaisi kielentaitamattomuuttaan, vaelsivat seikkailijat pitkin kujia, jotka olivat täynnä likaa ja jätteitä, kompastellen kiviin ja syvennyksiin, Cotterin kulkiessa edellä oppaana. Hän tunsijonkun verran Kalkuttaa. Liike kaduilla oli kohtalaisen vilkas, mutta kukaan ei kiinnittänyt miehiin huomiota. Chunderkadulle saapuessaan he ryhtyivät tarkastelemaan ohikulkijoita. Useimmat kiiruhtivat tietään välinpitämättöminä, hiukan hoppuisina kadoten

lukemattomiin sokkeloihin. Heillä tuntui olevan yhteinen päämäärä.

»Tässä!» kuiskasi Cotter hiljaa englanniksi ja pysähtyi muutaman rappeutuneen hökkelin luo. »Nyt sisään!»

Ystävykset astuivat portista pimeälle pihalle, kompuroivat eteenpäin jonkun edelläkulkijan käsilyhdyn valossa sokkelokäytäviä pitkin ja saapuivat uudelle portille, jonka luona näkyi joku olio seisovan. Se kuiskasi jotakin ja Cotter suhautti tunnussanan. Portti aukeni ja miehet pujahtivat sisään. He laskeutuivat muutamia askelmia alas ja joutuivat suunnattoman laajaan, puoleksi maanalaiseen kellariin, entiseen varastorakennukseen tai muuhun sellaiseen. Heitä kohtaava näky ei ollut tavallisimpia. Lattialla istui ja makasi satoja, ehkä muutamia tuhansia kirjaviiniin viittoihin kietoutuneita alkuasukkaita, pää peitettynä, muutamien öljylamppujen lepattavassa valossa. Kuvaamaton, sietämätön löyhkä lehahti vastaan.

Seikkailijat, joiden tulo ei ollut herättänyt mitään huomiota, laskeutuivat maapermannolle lähelle uloskäytävää ja jäivät äänettöminä odottamaan. Tuntui niin omituisen aavemaiselta olla tuhansien parissa, jotka liikkumattomina, äänettöminä makasivat oudossa valaistuksessa maanalaisessa kellarissa, kun kuitenkin tiesi, mitä nämä liikkumattomat oliot aikoivat.

Seikkailijat koettivat katsoa, olivatko tohtori ja Hoper jo saapuneet, mutta eivät heitä löytäneet. Noin kymmenen minuutin kuluttua syntyi kuitenkin liikettä

etumaisten keskuudessa, ja pimeästä aukosta ilmestyi esiin tohtori, puettuna loistavaan hindulaisasuun, Hoper kintereillä, ja puolenkymmentä alkuasukasta — johtajia luultavasti — mukanaan.

Viivyttelämättä ryhtyi tohtori puhumaan. Mitä hän sanoi, siitä eivät seikkailijat ymmärtäneet rahtuakaan, mutta vaikutuksensa oli puheella joka tapauksessa kuulijoihin. Kiihko, tulisuus oli ainoa, josta ystävyksemme pääsivät selville.

Kuinka samanlainen olikaan tämä joukko kuin tuhannet muut! Samat joukko-psykologian lait vaikuttivat, samat sanat ja lupaukset saivat senkin kiihkoihinsa, samat tulevaisuuden maalaukset, mielettömät, mutta samalla houkuttelevat. Bolshevismi kumosi rajaidat, jotka uskonto, kansallisuus, kastilaitos oli pysyttänyt, sillä se kielsi uskonnon, isänmaan ja säätyrajoituksen, asettuen itse tilalle. Sillä oli suunnaton kokoava merkityksensä toiselta puolen, niin repivä, hajottava voima kuin se olikin.

Kuului jo katkonaisia, hyväksyviä huudahduksia, monet paljastivat kasvonsa ja tarkkasivat kuumeisin, kiihkein katsein tohtorin liikkeitä ja hänen puheitaan. Tohtori oli epäilemättä tavaton demagoogi, hänellä oli joukkosielun avaimet hallussaan.

Hoper istui tohtorin vieressä, ja hänen kasvoillaan oli salaperäinen hymy.

Oli kulunut runsaasti puolitoista tuntia, kun äkkiä kuului ulko-ovelta muutamia hätäisiä vihellyksiä, huutoja ja melua. Tuo tuhantinen joukko riehahti ylös,

kuunteli kuin kivettyneenä hetkisen, ja ulkoa kuului selvästi englanninkielinen komennus:

»Eteenpäin!»

Seikkailijat hätkähtivät. Olivatko viranomaiset saaneet vihiä kokouksesta? Alkuasukasjoukko tuntui siinä silmänräpäyksessä menettäneen kaiken arvostelukykynsä. Mielettömänä, raivoisana, pakokauhun valtaamana se heittäytyi kahta uloskäytävää vastaan. Kaikki se veti mukaansa, tohtorin, joka tuntui tyrmistyneen, Hoperin, joka turhaan koetti hypätä syrjään, ja muut seikkailijamme. Mutta liian myöhään!

Kuului muutamia kumahtavia iskuja, ovet lensivät säpäleinä sisään ja aukkoihin ilmestyi puolentusinaa kylmiä kiväärinpiippuja.

»Seis! Kädet ylös!» karjaisi englantilainen kersantti, toisessa kädessä paljastettu miekka, toisessa revolveri.

Ja joukko jähmettyi, kädet lensivät ylös ja vain voimaton raivonilme vääristyneillä kasvoilla kertoi pelon ja uhman sisäisestä taistelusta.

Nopeasti virtasi sotilaita sisään, asettuen toiselle seinälle, kädessään lyhyet ratsuväenkiväärit. Vallankumouksellinen joukko oli satimessa.

Kersantti komensi kaikkia paljastamaan kasvonsa. Toteltiin. Seurasi asetarkastus, mutta vain aniharvoilta löydettiin joku taskuase. Johtajat olivat suloutuneet muutamaan nurkkaan, tohtori ja Hoper heidän joukossaan. Kersantti, joka ilmeisesti toimi tarakan suunnitelman mukaan, erotti heidät erikseen, ja

yksitellen, sotilaitten vartioimina, kuljetettiin heidät pois. Hoper jättäytyi viimeiseksi, pysähtyi kersantin eteen ja näytti jotakin merkkiä. Kersantti huudahti ja virkkoi sanan miehilleen. Sitten hän kääntyi van-
kien puoleen ja huusi tiukalla äänellä:

»Ne kolme lurjusta, jotka saapuivat tänään Ameriikasta tänne, astukoot esiin!»

Hetkeäkään siekailematta tunkeutuivat seikkailijamme vankijoukon läpi. Kersantin huuto tarkoitti ilmeisestikin heitä. Hienosti suunniteltu! Parin sotilaan saattamina kulkivat seikkailijat ulkoilmaan. Päästyään kadulle he näkivät, että koko korttelin oli sotilasketju piirittänyt. Läheisessä kadunkulmassa oli auto, johon Hoper muutta mutkitta astui, määräten lyhyesti:

»Keskuspoliisiasemalle!»

Auto hurautti liikkeelle.

»Huh, hitto soikoon!» huudahti Hoper, vetäen pukuksensa poimuista esille savukelaatikon ja tarjoten. —
»Nyt on tohtorin peli viimeinkin lopussa. Katsokaas, minä ilmoitin teille kokouksesta, mutta jälkeinpäin tulin ajatelleeksi, että asiasta olisi ilmoitettava myöskin viranomaisille. Tein niin, ja siellä vaadittiin ehdottomasti, että koko koplalla oli otettava kiinni. Täällä kaikkien levottomuuksien keskuksessa ei ole varaa antaa leikkiä. En ehtinyt ilmoittaa teille mitään, mutta päätin lähteä mukaan. Intian bolshevismi on saanut ankaran iskun, sillä vangittujen johtajien joukossa on edustajia Intian eri puolilta. Siinä koko

juttu! Meidän on nyt hiukan neuvoteltava poliisimestarin kanssa.»

Poliisilaitoksella otettiin ystävyksemme vastaan mahdollisimman kohteliaasti. Paljastus oli suuriarvoinen, ja poliisimestari tunsu kerran pitkästä aikaa vovansa hengittää hiukan vapaammin. Poliisilaitokselta ajoivat ystävyksemme, lähetettyään ensin hakemaan eurooppalaiset vaatteensa hotellista, tohtorin asuntoon toimittamaan kotitarkastusta.

Ruumiintarkastuksessa ei tohtorilta ollut löydetty muuta kuin suurehko summa rahaa. Tavaroitte tarkastus tuotti kuitenkin enemmän. Kahdesta matkalaukusta löytyi pohjasta päällyksen ja sisuksen välistä kiihoituskirjallisuutta, sotilasoppikirjoja ja muutamia kirjeitä, joista saataisiin paljonkin hyötyä. Mutta suuresta matkalaukusta ei löytynyt mitään. Siellä oli vain toalettitarpeita, vaatteita, kirjoja ja sen sellaista. Koskela kierteli laukkuu kuin kissa kuumaa puuroa ja mutisi, että kyllä siinä jotakin on.

Ja siinä olikin. Koskelan huomiota kiinnittivät äkkiä alakulmien nikkelisuojukset, jotka olivat tavallista suuremmat ja korkeammat. Hän koetti niitä vääntää pois ja onnistuikin tehtävässään. Ensimmäinen oli kyllä ontto, mutta tyhjä. Seuraavan avattuaan huudahtivat tarkastajat yhtäkaa. Sisässä oli hienoa silkkipaperia. Koskela sieppasi sen käteensä ja levitti sen pöydälle.

»Hyvä!» kiljaisi hän tyytyväisenä. — »Nyt on meillä pääsy Venäjälle selvä!»

Kivinen selittää sen sotilaallisen virheen, jonka vuoksi Napoleonin Venäjän-retki epäonnistui.

Koskela tarkasteli löytämäänsä paperiliuskaletta, toisten odottaessa jännittyneinä.

»Tämä on jo koomillista!» huudahti Kivinen. »Valmis matkasuunnitelma, pysähdyspaikat, hotellit! Toivottavasti, bolsheviikit ovat kohteliasta väkeä!»

Paperiliuska osoittautui tutkittaessa sangen tarkaksi kartaksi, johon oli merkitty punaisella viivalla kulkutie Intiasta aina Moskovaan saakka, ja, mikä tärkeintä, salaiset bolsheviikkiasiamiehet ja heidän osoitteensa. Jääkäri oli siten keksinyt yhdellä kertaa koko Venäjän ja Intian välisen yhteyden.

Löytö oli mitä suuriarvoisin. Ensiksikin saattoivat ystävykset käyttää sitä hyväkseen matkallaan Venäjälle ja toiseksi voitiin heti sen jälkeen koko linja lakkauttaa, joten esim. bolsheviikkikihoitus Venäjältä päin lakkaisi ainakin toistaiseksi.

Koskela naputteli sormillaan pöytää.

»Tämä kartta on numeroitu, numero 19. Bolsheviikit ovat kai laatineet oman salaisen maailmankarttansa, johon on merkitty punainen verkko asiamiehiä, pysähdyspaikkoja ja pakoteitä. Kartta on ositeltu ja siitä on kai annettu muutamia jäljennöksiä pääasiamiehille. Meidän tehtävämme on siis muun muassa etsiä ja löytää alkuperäinen kartta ja saada käsille sen

jäljennökset Pyhästä Moskovasta. Jos se onnistuu, saavat bolsheviikit aloittaa yleismaailmallisen kiihottustyönsä alusta uudelleen.»

Seuraavana päivänä ystävykset olivat läsnä vangittujen kapinallisten ensimmäisessä kuulustelussa. Näky oli masentava. Vangit koettivat kuka milläkin keinolla luikerrella vapaaksi, vakuuttaen osaksi syyttömyyttään, osaksi sitä, että heidät oli vietelty, vaikka todistukset puhuivat selvästi päinvastaista. Seikkailijoita, onnenonkijoita! Vain pari, kolme miestä uskalsi tunnustaa toimineensa vakaumuksesta, lujasti, miehekkäästi.

Viimeisenä tuotiin sisään tohtori, eivätkä ystävykset luulleet voivansa milloinkaan unohtaa hänen ilmettään. Siinä oli lannistumatonta uhmaa, syvää epätoivoa, rajatonta, voimatonta, mutta sitä katkerampaa vihaa. Tohtori huomasi joutuneensa kiinni juuri viimeisellä hetkellä, huomasi elämäntehtävänsä menneen hukkaan, ja hänen intohimoinen, voimakas, sairaaloi-
sen kiihkeä luonteensa ilmeni rajattomana jokaisessa ilmeessä, jokaisessa sanassa ja liikkeessä. Vavisten raivosta ja voimattomasta vihasta hän hampaitaan kiristellen kieltäytyi vastaamasta mihinkään kysymyksiin. Seikkailijat olivat pysytelleet syrjässä, mutta tohtorin katse keksi heidät, jähmettyi hetkeksi, sitten hän käsitti kaiken ja loi silmäyksen, joka vielä viikkoja ja kuukausia jälkeenpäin vainosi ystävyksiämme kaameudellaan.

Se merkitsi taistelua elämästä ja kuolemasta. Joko — tahi?

— — — —

Neljä matkailijaa oli kokoontunut pitkästä ajasta yhteen, viettääkseen illan, ei kevyessä huolettomuudessa, vaan matkasuunnitelman pohtimisessa.

»Also», aloitti jääkäri, »me lähdemme Venäjälle tai tarkemmin sanottuna Pietariin?»

»Aivan niin!» kuului yksinmielinen ja tyyni vastaus, niinkuin olisi ollut kysymys tavallisesta huvimatkastasta ensiluokan makuuvaunussa joihinkin laskiaiskarnevaaleihin Moskovaan.

»Matkasuunnitelmasta ovat bolsheviikit pitäneet huolen, joten siitä ei sen enempää. Mikä on matkamme tarkoitus? Se on määriteltävä niin tarkasti kuin suinkin, sillä emmehän voi lähteä taistelemaan tuulimyllyjä vastaan.»

»Tjah», virkkoi Cotter, »luulenpa, että lähdemme edustamaan Englantia ja Ameriikkaa bolsheviikkikongressissa, sillä varsinaiset edustajat kai lukevat tällä hetkellä tiilenpäitä Kalkuttan vankilassa. Sehän on meidän velvollisuutemme, koska olemme nämä arvon toverit tällaiseen epämiellyttävyyteen toimittaneet, ja se on meidän oikeutemme, koska meillä on kaikilla tarpeelliset 'edustajakortit'. Tuossa kongressissa kai tehdään hyvin tärkeitä päätöksiä, mutta tuskin vai- vaudutaan antamaan niistä tietoja esim. eri maitten hallituksille.»

»Joten me voimme esiintyä kaikessa hiljaisuudessa maailmanlehdistön edustajina ja antaa kongressin istunnoista tarkat selostukset 'omalta kirjeenvaihtajalta'», nauroi Kivinen. »Hahhaa, mitähän Lenin arvelisi, kun saisi lukea jostakin ulkomaisesta lehdestä täydellisen selostuksen salaisesta kokouksesta 'omalta kirjeenvaihtajalta!' Totisesti, sanomalehtimies tuntee nautintoa, taiteellista ja ammattimaista nautintoa tällaisesta, ja sen saavuttamiseksi kannattaa kyllä asettaa vaaraan tämä kurja henki parka. Allons, enfants.»

»Halloo!» huudahti Hoper. — »Siis ensin kongressiin, mutta sitäpaitsi täytyy meidän saada käsiimme bolsheviikkien 'maailmankartta' ja yleensä kaikki mahdolliset ja mahdottomat tiedot ulkomaisista asiamiehistä, 'postinkulusta' ja muusta sellaisesta.»

»Hm, ja minä otan kyllä selvän heidän sotilaallisesta valmiudestaan», virkahti Koskela rauhallisesti. »Minä en ole ensimmäistä kertaa sentapaisessa työssä.»

»Se on siis päätetty!» sanoi Hoper ja kopautti pöytään. — »Nyt työnjako?»

»Minä ehdotan seuraavaa», lausui Cotter. — »Ensiksikin, me emme pääse Venäjälle tappellematta, se lienee selvä. Joudumme kahakoihin. Me tarvitsemme niin ollen sotapäällikön, ja siihen virkaan on Koskela itseoikeutettu. Me nimitämme hänet siis Kansainvälisen Antibolshevistisen Valkoarmeijan ylipäälliköksi rajattomin diktatuurivaltuuksin. Hyväksytäänkö?»

»Tietysti!» huudahtivat Kivinen ja Hoper.

»Sitten: me joudumme paljon tekemisiin alkuasukkaiden kanssa ja meidän täytyy osata esiintyä oikealla tavalla. Siihen on Hoper kuin luotu. Hän on meidän pääministerimme, joka edustaa meitä.»

»Hyvä!»

»Kivinen, jonka erinomaisen maun me kaikki tunnustamme, saa ottaa hoidettavakseen elintarveministerin raskaan salkun, kuin myöskin virallisen tietotoimiston ja jokapäiväisen sanomalehden ja historioitsijan sekä samalla huviministerin tehtävät.»

»Olkoon menneeksi», naurahti Kivinen, »vaikka olenkin aina kammonut viittä virkaa ja kuutta nälkää».

»Ja minä itse hoidan kulkulaitos-, raha- ja sisäministerin tehtävät. Järjestely on sekä tehokas että kansanvaltainen. Kaikki muut asiat, tärkeimmät, päätetään ministerineuvoston täysi-istunnossa, paitsi sota-alaan kuuluvat.»

»Kaikki yhden puolesta!»

»Yksi kaikkien puolesta!»

Kansainvälinen Antibolshevistinen Valkoarmeija puristi toistensa kättä tässä perustavassa kokouksessaan kuumassa ja tukahduttavassa kalkuttalaisessa hotellihuoneessa, eikä Lenin tietänyt, minkälaiset suunnitelmat tällä uudella vastustajalla oli, niin, eipä edes sitäkään, että myöskin nämä neljä miestä olisi ehdottomasti ollut otettava lukuun, kun laadittiin yleismaailmallisia kumoussuunnitelmia.

»Niin, katsokaas», lausui Koskela hiukan pilkallisesti, »ei lukumäärä paljonkaan merkitse, mutta se

sisu! Minä luulen, että Lenin ja Trotski näkisivät paljon mieluummin muutaman kymmentuhannen miehen hyökkäävän punaisia linjoja vastaan kuin meidän tulevan bolsheviikkien kongressiin. Mutta eteenpäin!»

»Eteenpäin! Venäjän-retken malja! Tiedättekös, miksi Napoleon epäonnistui Venäjän-retkellään? kiihkoili Kivinen.

»No?»

»Niin, nähkääs, hän ei aloittanut sitä Intiasta käsin. Virhe, suuri taktillinen ja strateginen virhe!»

— — — —

Seuraavana päivänä matkusti neljä eurooppalais-intialaisiin asuihin puettua valkeaa miestä kuumissa rautatievaunuissa länttä ja pohjoista kohti. — »Tuntuu kuin lähestyttäisiin jo kotimaata!» virkkoi Kivinen.

14.

Kivinen on tyytyväinen maailman pyöreyyteen.

Himalajan vuorijono piirtyi mahtavana kohti korkeutta ja huipuilla kimalteli ikuinen lumi lukemattomissa selittämättömissä värivivahduksissa, iltaurinon valaessa punervaa hehkuaan.

Ylhäällä, pienessä vuoristolaaksossa, joka päättyi äkkijyrkkään, monituhattajalkaiseen kuiluun, näkyi liikettä matalan, savesta ja kivistä kyhätyn rakennuksen luona, joka oli sijoitettu kuin pääskysen pesä aivan jyrkänten reunalle. Talon vierellä oli vaatimaton

puutarha, muutamia alativiheriöitsemiä puita, pensaita sekä heleävärisiä vuoristokukkia, ja puutarhan takana levisi tunturiniitty tasaisena, samettisena mattona, jonka keskitse juoksi kirkasvetinen, nopea puro, syökyen pohjattomaan alhoon, kohisten ja kimallellen vesipisarakristalleissa. Ja jylhänä, vastakohtaisena taustana tälle idyllisen sievälle rauhalliselle maisemalle kohosivat pystysuorat vuorensinämät, ruskeina, harmaina ja mustina.

»Seis, hei! No seis! Jeeveli, nyt se pääsi irtii!» — Huudot kajahtelivat omituisen voimakkaina ja sointuvina, kallioseinien kaiun niitä vahvistaessa ja monistaessa. Kivinen hääräsi hikihatussa muutaman pienen, oikukkaan muulivekaran kanssa, joka osoitti itsepäisyyttään ja hiukan tavatonta liikunnonhaluaan, antamatta kytkeä itseään paaluun. Sanomalehtimies, englantilaismallisessa vuoristopuvussa, huuteli ja tempoi, kiukun ja naurun välimailloilla, toisten tarkatessa urheilijamaisella jännityksellä kamppailun lopputulosta. Viimein Kivinen älysi, mitä oli tehtävä. Hän alkoi kuljettaa eläintä toiseen suuntaan, tämän tietenkin vastustaessa, ja niin joutui muuli aivan huomaamattaan kohtalokkaan paalun luo, johon Kivinen nopeasti, vahingoniloisesti irvistäen, sen kytki pitemmittä puheita.

»Aasi!» huokasi Kivinen sydämestään, laskeutuen nurmikolle ja sytyttäen savukkeen. — »Oikea aasi! Tyhmä ja itsepäinen! Koko matkan vikurteli ja pani vastaan; nyt, kun tahdottiin se kytkeä kiinni, se tie-

tenkin tahtoi juosta. Mutta eihän se muuten aasi olisikaan!»

Seurue nauroi tälle syvämietteiselle totuudelle. Seikkailijamme olivat matkalla Venäjälle. Erottuaan rautatiestä, he olivat varustautuneet vuoristomatkalle, ostaneet itselleen muuliaasit, varustukset, ja palkanneet muutaman ylämaalaisen palvelijaksi ja oppaaksi. Salatakseen retkensä tarkoituksen he esiintyivät tutkimusmatkailijoina, jonka osan näyttelemiseksi he olivat varanneet itselleen myöskin tarpeelliset viralliset paperit. Heillä oli niin muodoin nelinkertaiset passit, ensin omat tavalliset, sitten bolsheviikkien paperit, sitten salaiset englantilaiset valtuuspaperit ja lopuksi julkiset »tutkimusmatkailuluvat», joten senkaltaisesta tavarasta ei ainakaan ollut puutetta.

Matkaaminen ei suinkaan ollut helppoa ensikertalaisille, mutta sisu auttoi, ja niinpä olivatkin miehet jo Intian rajalla. Bolsheviikkien kartta oli osoittautunut aivan erinomaiseksi. Oppaista ja yömajoista ei tullut milloinkaan puutetta. Seikkailijamme laskivat hyvin ennättävänsä Moskovan konferenssiin.

Pienestä majasta kuului astioitten kilinää ja savutorvesta tuprusi savua. Molo, alkuasukaspalvelija siellä valmisti illallista, viimeistä, sillä aamulla oli hänen määrä kääntyä takaisin, jonka jälkeen seikkailijamme saivat luottaa vain itseensä ja selvitä kaikesta omin päin.

Seurue peseytyi ja puhdistautui vuoripuron äyräällä, jonka jälkeen Molo kattoi illallisen nurmikolle

majan edustalle. Matkailijoita ei tarvinnut kehoittaa syömään, vaan maissileipä, kaurispaisti, jonka Koskela oli hankkinut, riisipuuro ja oivallinen, musta kahvi katosivat nopeaan ja perinpohjin. Aterian jälkeen korjasi Molo tähteet. Ystävykset tupakoivat ääneti.

Tuli pimeä, nopeasti kuten aina etelässä, ja tähdet syttyivät taivaalla. Hiljaa ja huomaamattomasti alkoi alhosta kohota hienoa, tiheätä sumua, joka sakeni ja peitti kaiken verhoonsa, joten näytti kuin leviäisi edessä harmaa, öinen meri. Kuului vain puron kohina, kun se syöksyi pimeään, ammottavaan syvyyteen.

»Jos joku olisi minulle pari kuukautta sitten sanonut», katkaisi Kivinen hiljaisuuden, »että nyt istuisin ja polttelisin tupakkaa Himalajan rinteillä, pimeässä, viirunaamainen alkuasukas palvelijana, muuliaasi ve-tojuhtana ja Ryssäinmaa päämääränä, niin olisin minä soittanut oitis Lapinlahden laitokselle ja tiedustellut, olisiko siellä mahdollisesti paikkaa vapaana erälle sangen pahoin henkisesti sairaalle kansalaiselle. Mutta kun kaikki käy ympäri, niin on hyvä, ettei kukaan sanonut eikä ennustanut minulle tämäntapaista, sillä kaikesta huolimatta minä olen nyt täällä.»

Kuului hiljaista tyrskettä, mutta kukaan ei vastannut mitään tähän sanomalehtineekerin yksinpuheluun kohtalon oikullisuudesta. Kivinen jatkoi:

»Oli miten oli, mutta siunattu asia sentään on, että tämä maapallo on pyöreä. Niin no, eihän se muuten pallo olisikaan! Tarkoitin, että maailma. Ellei se olisi pyöreä, niin vaikeatapa olisi kuvitella sitä muunlai-

seksi. Joka tapauksessa me nyt lähestymme kotia. Kaksi kolmannesta on matkasta kuljettu eikä enää ole jäljellä oikeastaan muuta kuin haiseva Ryssäinmaa.»

Kivisen leikinlasku ei saanut vastakaikua, sillä kaikki tunsivat jonkunlaista painostusta. Sivistynyt maailma loppui, alkoi erämaa, eikä vain luonnon, mutta myös henkinen erämaa. Lähestyttiin bolsheviikki-
valtakuntaa.

»En tiedä, tunnetteko te toiset samaa», virkkoi Koskela hiljaa, »mutta minusta tuntuu täältä ylhäältä katsoen, täällä kirkaassa, raikkaassa vuoristoilmassa, täällä ikuisen lumen rajamailla sivistyneen maailman taistelut ja pyrkimykset kovin vähäpätöisiltä, naurettavilta, kaikki valtiolliset riidat, yhteiskunnalliset liikkeet, kaikki hullut, puolihullut, tyhmät, itsekkäät, turhamaiset ja kunnianhimoiset. Toisinaan tuntuu kaikki turhalta, tuo jokapäiväinen hyöriminen, tuo kuumeinen kiire, joilla ei tunnu olevan mitään tarkoitusta, ja ihminen tahtoi hautautua johonkin rauhalliseen, hiljaiseen soppeen, elää päivästä päivään mitään ajattelematta, iloiten luonnosta, auringosta ja kukkista! Mutta se tunne pysyy vain hetken, ja seuraavana tahtoo heittäytyä kuumimpaan taistelun melskeeseen, kuumeiseen työhön, riuduttavaan raadantaan. Miksi?»

»Etsiäkseen unhoitusta», lausui Cotter hiljaa. —
»Me olemme nyt Nirvanan maassa.»

»Mutta Nirvana olkoon kaukana, niin kauan kuin bolsheviikit ovat herroina maassaan», huomautti Hoper.

— — — —

Aamuauringon kullatessa seudun nousivat seikkailijamme olkivuoteiltaan majassa ja varustautuivat jatkamaan matkaansa. Molo sälytti muulit. Kaikki tavarat, joita matkailijat eivät enää tarvinneet tai joita he eivät voineet kuljettaa mukanaan, he lahjoittivat alkuasukkaalle, samoin muulit. Molo neuvoi tien lähimmälle englantilaiselle sotilasasemalle. Sieltä saivat matkailijat suositustensa avulla kyllä vetojuhtia ja oppaita. Hyvästeltyään seurueen Molo katosi vuoripolun mutkan taa. Seikkailijamme olivat yksin.

»Eteenpäin!» virkkoi Koskela. — »Tuolla on sivistynyt maailma, tuolla barbaarinen Venäjä. Meidän tiemme kulkee sinne.»

»Vaviskaa, Lenin, Trotski ja kumppanit!» huudahti Kivinen, ja seikkailijat painuivat matkaan.

15.

Ihannevaltakunnassa.

Puhalsi jäätävän kylmä tuuli, oikea aromyrskytuuli, joka kiidätti valtavia lumipilviä yli laajojen lakeuksien, suhisten, ulvoen, valittaen, lumen ryöppyessä pyörryttävinä kierteinä korkealle harmaaseen ilmaan, humahtaen painautuessa metsikköjen syleilyyn ja ka-

saantuen läpipääsemättömiksi kinoksiksi jokaisen tuulensuojan vierelle. Pimeys ei ollut sysimustaa, vaan harmaata, valkoista, mutta siitä huolimatta läpätunkeumatonta, sokaisevaa kylmyydessään, vihlovissa tuulenpyörteissään. Taivas tuntui laskeutuneen aivan alas, aivan pään yläpuolelle, ja maailma muuttuneen yhtäkkiä somituksen pieneksi, pehmeäksi, mutta pienuudessaan silti rajattomaksi, sillä koko näkyvä kaikkeus oli ilman mitään huomattavaa rajaa, lunta, vain lumihiuksia ja tuulen ulvontaa.

Neljä miestä ponnisteli eteenpäin lakeudella, kietoutuneina pitkiin viittoihin, hatut painettuina korville ja silmille. Kulku oli vaivaloista upottavassa lumessa, sakeassa pimeydessä ja jäätävässä kylmyydessä, mutta seurue ponnisteli eteenpäin herkeämättä, sitkeästi, tietäen, että pysähtyminen voisi merkitä lepoa ja lepo nukkumista iäksi. Miehet kulkivat kyyryyn painautuneina, yhdessä jonossa, ensimmäisen talatessa polkua astuttavaan kuntoon. Tarpoen edistyi matka, jokaisen vuorollaan ollessa tietä aukaisemassa.

Kului tunti, kaksi. Miehet pääsivät pienen metsikön taa, joka tarjosi hiukan suojaa tuulen raivolta. Täällä he pysähtyivät, levähtääkseen hetkisen.

»No on ilma!» virkkoi yksi heistä. — »Saisiko tässä millään tavoin tulta, niin voisimme tarkistaa suuntaamme kompassin avulla. Etsippäs, Koskela, se kapine taskustasi, ja asettukaa te muut suojaksi tuulta vastaan, niin koetetaan katsoa.»

Jääkäri ryhtyi kaivamaan kohmettuneilla käsillään esinettä taskustaan. Hoper ja Cotter asettuivat selin tuuleen päin, ja Kivinen raapaisi tulitikkua. Se sammui, samoin toinen ja kolmas. Vasta neljännellä kerralla onnistui.

»Luojan lykky sentään, että olemme oikealla tolalla. Eksyminen tällaisessa ilmassa merkitsisi jotenkin varmaa perikatoa. Nyt ei meillä liene enää kuin muutamia kilometrejä lähimmälle asemalle. Huh, ruumis on kuolemanväsynyt tuosta tuulenpaineesta. Tuntuu, kuin olisi jokaista tuumaa painamassa rautapuntit. Eteenpäin!»

Seikkailijat painuivat matkaan lumimyrskyiselle arolle.

Pienen aroaseman luona oli liikettä. Jokaisessa paikassa, missä oli hiukankin tuulensuojaa, istui tai makasi kymmeniä ihmisiä, miehiä, naisia ja lapsia, riisaisissa puvuissa, värjöttävinä. Näkyi nälkiintyneitä kasvoja, väsyneitä ilmeitä. Odotettiin junaa, joka veisi nämä kurjat ihmiset paremmille seuduille, missä olisi viljaa, missä ei tarvitsisi nähdä alituista nälkää. Nämä olivat Venäjän sisäisiä siirtolaisia, jotka kulkivat paikasta paikkaan, etsien ruokaa ja suojaa, jotka olivat joutuneet kansalaissodan jalkoihin tai jotka uudet hurmaopit olivat villinneet, nälkiintyneinä, paleltuneina; he olivat menettäneet kaiken kykynsä tajuta tilaansa, arvostella, heitä kiihoitti vain halu syödä, valankumouksen irtolaisjoukkoa, jota eivät sitoneet mit-

kään lait ja asetukset, jotka sekasorto oli synnyttänyt ja jotka synnyttivät sekasortoa, vaeltaen paikasta toiseen kuin heinäsiirkkalauma, syöden ja raiskaten kaikki mitä tielle sattui, ilman päämäärää, ilman johtoa ja uskoa.

Vähän syrjemmällä muista odottivat ystävyksemme myöskin junaa, viluissaan, nälissään, uupuneina. He aavistivat, että pääseminen junaan vaati suoranaista taistelua, mutta ei auttanut katsoa, mukaan t ä y t y i päästä.

»Tarkastakaa aseenne!» määräsi Koskela lyhyesti.

Junaa oli odotettu jo puoli vuorokautta, mutta se oli myöhästynyt, kuten tavallisesti. Viimein, myöhään illalla, välähti radalla kaksi valoa ja musta hirviö syöksähti esiin pimeydestä. Ystävyksemme olivat samassa jalkeilla ja juoksivat sitä vastaan. Alkoi kamppailu, jota he eivät milloinkaan voineet unhoittaa.

Ihmiset koettivat hypätä junaan sen vielä liikkeellä ollessa, takertuivat jähmettyneillä käsillään kaikkeen ulkonevaan, jokaiseen tankoon, laahautuivat mukana, putosivat alas ja joutuivat toisten jalkoihin. Kuului valituksia, vihlovia tuskan huutoja, kirouksia ja sadatuksia. Eläimellisinä, villeinä, mistään välittämättä, mitään tajuamatta koettivat ihmiset tunkeutua melkein täpötäysiin härkävaunuihin, sisälläolijoitten puolustautuessa vimmatusti, työntäen tulijoita takaisin, potkien, lyöden. Jo pamahti pari laukaustakin, ja kaksi olentoa tupertui junan viereen. Mutta se ei teh-

nyt keneenkään mitään vaikutusta. Hyökkäys jatkui yhtä kiivaana, yhtä hillittömänä. Naiset tarttuivat suonenvedontapaisesti kiinni tankoihin, mutta heitä lyötiin käsille, päähän, heidät väännettiin syrjään ja tallattiin jalkoihin. Lapset itkivät, naiset valittivat, miehet kiroilivat, mutta kukaan ei välittänyt toisestaan, se oli kaikkien sotaa kaikkia vastaan, raakaa, julmaa taistelua olemassaolosta pimeydessä, arotuulen kiidättyessä lumiaan kamppailevien päälle. Heikot sortuivat, voimakkaat voittivat.

Koskela teki rohkean ja nopean hypyn, päästen muutaman härkävaunun sisään. Venäläisessä sotilaspuvussa oleva mies koetti työntää hänet takaisin, mutta jääkäri käytti nyrkkiään ja niin oli tie selvä, ja vastustelusta huolimatta auttoi hän toverinsakin melkein täpötäyteen vaunuun. Istua ei voinut, täytyi seisoa. Taistelu ulkona jatkui yhtä raivokkaana. Ne, joiden oli onnistunut tunkeutua sisään, asettuivat heti puolustuskannalle uusia tulokkaita vastaan. Seikkailijamme eivät puhuneet mitään, mutta heitä kammotti elämellinen taistelu, tuskan- ja raivonhuudot, epäinhimilliset pilkkasanat, joita vaunuissaolijat huutelivat ulos.

Viimein lähti juna liikkeelle ja silloin kohosi niiden huulilta, jotka vielä olivat ulkona, kaamea, vihlova hätähuuto, ihmiset tarttuivat tankoihin, jääden niistä riippumaan, kiipesivät puskureille, veturin päälle, katoille. Mukaan t ä y t y i päästä, sillä tämä oli ehkä viimeinen juna ja senjälkeen voisivat tulla vastavallankumoukselliset.

Kivinen tunsi huimausta, vaikka olikin jäätävän kylmä, niin täyteenahdettu kuin vaunu olikin, mies miehessä kiinni, niin ettei voinut nostaa eikä liikauttaakaan kättään.

Mutta juna kiiti eteenpäin, huojuen, kitisten, vaahdellen, läpi öisen aron ja vinkuvan lumimyrskyn, joka tulvi sisään avatuista, rikkonaisista ovista ja ikkunoista. Se kiiti eteenpäin mistään välittämättä, vaikka sen kupeisiin takertuneet ihmiset paleltuivat, hellittivät otteensa ja putosivat radalle. Kivinen huu-dahti heikosti, kun muuan mies heidän vaununsa ovi-tankoon tarttuneena hellitti äkkiä otteensa ja katosi äänettömänä pimeään syvyyteen.

Matkailijat tunsivat, kuinka heitä alkoi nukuttaa, seisoallaan, kylmyydessä, ahtaudessa, mutta he ponnistivat kaikki voimansa vastustaakseen unta, joka olisi samoin kuin arollakin merkinnyt varmaa perikatoa. Matkatoverit olisivat heittäneet nukkuneet ulos — saadaakseen tilaa. Niin tehtiin jo ensimmäisen asemavälin aikana kaksi kertaa.

Kun silmät olivat tottuneet pimeyteen, huomasi Koskela, että vaunussa oli kamiini. Hän tunsi äkkiä puuduttavaa kylmyyttä ja jäykkyyttä jäsenissään. Liikahtaa hän ei voinut, mutta purren hammasta ja terästäen tahtaan hän alkoi järjestelmällisesti jännittää lihaksiaan, päästäen ne sitten herpoamaan, onnistuenkin jossakin määrin säilyttämään itsensä paleltumasta. Seuraava asema oli autio ja silloin päätti Koskela uskaltaa. Hän kuiskasi muutamia sanoja tove-

riensa korvaan, jännitti voimansa ja tunkeutui joukon läpi, hypäten alas. Kivinen seurasi perässä. Sivuraitteella oli pari hyljättyä tavaravaunua. Jääkäri tarttui muutamaaan irtonaiseen lankunpätkään ja rikkoi vaununseinän, irroitti siitä lautoja. Työskenneltyään jonkun aikaa onnistui suomalaisten irroittaa kokonainen kasa, jonka he kantoivat vaunuun. Mauseri ojossa vaati Koskela sisäänpääsyä, ja Hoper ja Cotter riensivät apuun. Laudat saatiin sisään. Jääkäri ja sanomalehtimies hyppäsivät myös. Tunkeuduttuaan paljastetuin asein kamiinin luo ryhtyivät toverit tekemään tulta, ja ennenkuin juna oli lähtenyt liikkeelle, paloi kamiinissa lämmittävä valkea, joka suloisesti raukaksi jäykistyneitä jäseniä.

Juna kiiti eteenpäin öisessä pimeydessä. Tuuli turrutti matkustajia, kylmyys jäykisti ja toinen toisensa perästä katosivat ihmiset puskureilta, katoilta ja tangoista, katosivat, ilmestymättä koskaan enää, jääden makaamaan äärettömälle arolle, ja lumimyrsky piti huolen hautaamisesta. Juna oli kuin elävä vertaus bolshevismista, kuljettaen yhdessä kuolleita ja eläviä, syöksyen villinä eteenpäin radalla, jota ei kukaan vartioinut, ilman aikataulua, ilman vaihde- ja junamiehiä, kuljettajan varassa. Jo ennen aamua oli seikkailijoittemmekin vaunussa, kamiinista huolimatta, useita vainajia. Ne heitettiin radalle ja siten saatiin — enemmän tilaa.

Vastavallankumoukselliset ryhtyvät ensimmäiseksi työkseen Moskovassa murtoon ja näkevät ihanan ilmestyksen.

Muutaman päivän junamatkan aikana kokivat seikkailijamme kaikki kauhut, mitä villiintyneitten, nälkäisten kiertolaisjoukkojen parissa on mahdollista kokea, kylmän ja nälän lisätessä kurjuutta. Mutta horjumattomalla sitkeydellä ystävykset pitivät puoliaan ja säilyttivätkin paikkansa, vaikka olivatkin useita kertoja pakoitettuja turvautumaan aseisiinsa. Alituiset koneen rikkoutumiset, passien tarkastukset ja selkkaukset asemilla viivyttivät matkaa tavattomasti.

Ystävysten saapuessa Moskovaan oli iltäpäivä, kylmä ja tuulinen, sellainen kolea ilma, jollainen on mahdollinen vain talvella Moskovan seutuvilla, laajan tasangon keskuksessa. Selvittyään nopeasti tarkastuksesta lähtivät seikkailijat painumaan kaupungille.

Moskova oli muuttunut, kaupungin sävy erittäinkin. Kaikkialla oli tyhjää ja kuollutta. Ei näkynyt muuta kuin kuljeksivia puna-armeijalaispatrulleja, suoranaisia maantierosvotyypppejä turkeissaan punaisine nauhoineen, kivääreineen ja patruunavöineen, jäljitellen jonkunlaista univormua, mutta yritys oli jäänyt puolitiehen — kuten kaikki muukin Venäjällä — ja niin näkyi vain hajanaisia univormukappaleita, kellä hattu, kellä turkki tai housut. Ystävyksiemme seurue herrätti kaikkialla epäluoloa, ei suinkaan niin paljon pu-

kunsa kuin lukumääränsä vuoksi, sillä kaupungissa oli kovennettu piiritystila eikä kaduilla saanut liikkua ollenkaan tähänkään aikaan vuorokaudesta.

Suurten kauppojen ikkunat olivat peitetyt laudoilla, ryöstettyjä puoteja näki vähän väliä, sortuneita rakennuksia, jäännöksiä ja jälkiä katutaisteluista, ikkunoita oli sirpaleina ja kaiken yllä lepäsi alakuloinen, epätoivoinen synkkyys, jota hämärä talvi-ilma vielä lisäsi. Se oli inhimillistä erämaata, synkempää ja toivottoompaa kuin tyhjin saloseutu.

Kivinen, joka tunsi kaupungin tarkimmin, ohjasi kulkua. Matkan määränä oli toimeenpaneva keskuskomitea, josta saataisiin tarkempia tietoja kongressista sekä asunnosta ja ruuasta; viimeksimainitut seikat enimmin kiinnittivätkin seikkailijoitten mieltä tällä hetkellä.

Mykkinä, yhdessä jonossa tarpoivat ystävykset polvenkorkuisessa hangessa, kun miljoonakaupungin kadut olivat puhdistamatta lumesta eikä edes bolsheviikkien kuolemanrangaistus-ukaasit kyenneet saamaan niitä heti pyryilman jälkeen puhtaiksi, koska ei ollut hevosia. Kävellessä alkoi tulla pimeä, sillä talvinen päivä on lyhyt ja välimatkat Moskovassa moniin muihin kaupunkeihin verrattuina huimaavat, niin laaja on tämä puutarhakaupunki. Koskela mietti pyytää jotakuta bolsheviikkisotilasta saattamaan heitä komiteaan, kun äkkiä muutaman nurkan takaa syöksähti matkailijoitten kimppuun muutamia mustia haamuja, kiljaisten: »kädet ylös!» Tulijat olivat kuitenkin erehtyneet hyö-

kättävistä, sillä ajatuksen nopeudella heittäytyivät ystävykset maahan ja jokaisen kädessä välähti ase. Rosvot laukaisivat hämmästyksissään, mutta ampuivat ohi, kun sensijaan seikkailijoiden yhteislaukauksella oli tuhoisa vaikutus: kaksi hyökkääjistä tuupertui heti maahan ja toiset, yksi haavoitettuna, yrittivät livahdtaa läheisestä portista sisään, mutta Koskelan tuima komennus sai heidät pysähtymään liikkumattomiksi. Jääkäri riisui hyökkääjät aseista ja aikoi heidät sen jälkeen päästää menemään, kun ei muutakaan voinut, mutta samassa ilmestyi seuraavan kulman takaa patrulli, joka ojennetuin kiväärein syöksyi ryhmää kohti, huutaen antautumaan. Kiroten nostivat ystävykset kätensä ylös. Patrulli piiritti heidät ja muuan luihun näköinen mies tiedusti lyhyesti ja jyrkästi, mitä täällä oli tehty. Koskela selitti yhtä lyhyesti. Yhtä varoen tarkastivat bolsheviikit seikkailijoiden paperit, jonka jälkeen heidän käytöksensä jossakin määrin muuttui. Aseet he tahtoivat kuitenkin ottaa pois, mutta Koskela kieltäytyi niitä luovuttamasta ja silmätyään seikkailijoita ja omaa joukkoaan, huomasi bolsheviikkipäällikkö turhaksi taistella.

»Selvä on!» virkkoi hän raa'asti miehilleen, viitaten kolmeen vankiin. Patrullimiehet tarttuivat näihin kiinni, kuljettivat heidät seinän viereen, vankien tahdottomina ja tylsinä mukautuessa, ja ystävyksien ehdittyä muutaman kymmenen metrin päähän kajahti yhteislaukaus. Taas oli poistunut maailmasta viisi ihmistä, tunteuttomina, nimettöminä, pimeässä yössä,

rikollisina ja rikollisuuden uhreina. Näytelmä oli niin tavallinen Moskovassa, ettei edes laukausten ääni ollut houkutellut ainoatakaan katselijaa ikkunoihin.

Kulkiessaan muutaman kadun poikki virkkoi Hoper äkkiä: »Hei, koettakaammepa katsoa, emmekö pääsisi siistimpään seuraan kuin bolsheviikkien yömajoihin. Tällä kadulla asui serkkuni Mary Audhon, ellen varsin pahoin erehdy, ja muistanpa talon numeronkin. Se oli 38. Yrittäkäämme etsiä!»

Muutamassa pihasyvennyksessä pitivät ystävykset salaisen neuvottelun, jossa päätettiin käyttää Hoperin ehdotusta. Talo, jossa ameriikkalaisen missin piti asua, oli suuri ja kolkko kivimuuri, suljettu ja pimeä kuten kaikki muutkin. Jääkäri vihelteli operettisävelmää, joka sangen huonosti sopi tilanteeseen, ja kierteli talon edustalla, koettaen keksiä keinoa päästä sisään, mutta missään ei näkynyt halkeamaakaan, josta olisi voinut aloittaa, ja mitään melua eivät seikkailijat uskaltaneet herättää.

»Yritetäänpäs murtoa», virkkoi Koskela viimein ja heittäytyi kadulle muutaman kellariluukun edustalla, koettaen työntää pois luukkuja. Se antoi hiukan perään, mutta ei tarpeeksi. Jääkäri veti esiin mauseinsa ja iski sillä muutamia kertoja. Luukku antoi myöten ja putosi sisään. Koskela koetti kuunnella putoamista, mutta ei kuullut mitään.

»Kuinkahan syvä kellari mahtaa ollakaan!» tuumi jääkäri ja hinautui puoleksi sisään, sytytti tulitikun ja valaisi kellaria, mutta tikku sammui heti. Arvele-

matta sen enempää muutti jääkäri asentoa ja hyppäsi sisään jalat edellä, tulla tupsahtaen jollekin pehmeälle. Toiset seurasivat perässä ja muutaman hetken kuluttua oli koko vastavallankumouksellinen seurue pimeässä kellarissa.

»Eteenpäin!» komensi Koskela, ja Hoperin taskulampun valossa alkoivat seikkailijat murtaa kellarin ovea. Lukko ei antanut perään, mutta käsivoimillaan irroitti jääkäri muutamia lautoja ovesta ja he pujottausivat tuosta sisään. Seikkailijat joutuivat käytävään. Noustuaan muutamia askelmia ylös näkivät he taskulampun valossa asuinhuoneen oven.

Muistatteko mahdollisesti asunnon numeroa?» kysyi Koskela kuiskaten.

»Se oli muistaakseni 21», vastasi Hoper yhtä hiljaa.

Koskela hiipi katuovelle ja tarkasti asuntotaulukkoa. Se oli tyhjä, mutta asunnonnumerot olivat säilyneet. Haettua numeroa ei kuitenkaan ollut niiden joukossa.

»Perhana!» kirosi jääkäri hiljaa, mutta lujasti. Seurue hiipi pihaovelle, joka osoittautui avoimeksi ja siitä edelleen pimeälle ja autiolle pihalle. Kulkién seinäviertä ystävykset astuivat toiseen rappukäytävään. Asunto 21 oli toisessa kerroksessa. Siinä ei ollut mitään nimikilpeä, mutta sellaisen jäljet olivat kyllä selvästi havaittavissa.

»Eteenpäin!» huudahti Koskela hiljaa ja kolkutti. —
»Seuratkaa minun sanojani! Me esiinnyimme kotitarkastajina!»

Sisältä ei kuulunut hiiskaustakaan. Koskela kolkutti toisen kerran ja lujemmin, ja nyt hän oli eroittavinaan sisältä jotakin liikettä. Hän kolkutti tai paremmin sanoen jyskytti vielä, ja äkkiä kuului sisältä vieno naisääni, joka kysyi:

»Kuka siellä?»

»Avatkaa!» jyrähti Koskela ja ovi avautui. Näky oli omituisen viehättävä: taskulampun häikäisevässä valaistuksessa seiso i nuori, hiukan kalv akka neiton en suunniltaan pelosta ja hämmästyksestä ja hänen edessään neljä rosvonnäköistä miestä, jotka tuijottivat neitoseen kuin ilmestykseen. Tuokio vain, ja jääkäri huudahti tahtomattaan:

»Mary Audhon!»

Tyttö liikahti rajusti, mutta silloin selvisi Hoperkin hämmästyksestään ja tempasi tytön syliinsä.

»Mary, etkö tunne serkkuasi!»

»Tommy?!»

17.

Vastavallankumoukselliset saavat hiukan oppia tuntemaan bolshevistista vapautta.

Maailmanrannan seikkailijat valtasi syvä rauhan ja hiljaisen onnen tunne, kun he kamalan rautatiematkan ja kaupunkiseikkailuittensa jälkeen näkivät ensin oivaukossa Mary Audhonin taivaallisen ilmestyksen taskulampun häikäisevässä valaistuksessa ja sitten perätys-

ten, varovasti ja arkaillen astuivat nuoren neitosen jäljessä hänen ja hänen isänsä asuntoon. Ei silti, että asunto olisi ollut erikoinen, kalusto oli vallankumouksellisen vähälukuinen, huoneet kylmähköjä, mutta ruokasalin uunissa palava valkea, aistikkaasti katettu, jos kohta äärimmäisen niukka illallinen ja se selittämätön henkevyys, joka on merkinä nuoren naisen läsnä olosta ja joka näkyy yksinpä tuolien asennoissa ja vuodepeitteen laskoksissa, tenhosi täydellisesti.

Mr. Audhon, rauhallinen, sairaaloinen, hienostunut diplomaattityyppi, tervehti tulijoita iloisesti ja sydämellisesti, jos kohta hiukan sekavin tuntein vielä, sillä kaikki kävi hiukan yli hänen ymmärryksensä, ainakin Tommy'n saapuminen. Miten se oli mahdollista, sitä ei mr Audhon jaksanut käsittää, mutta tynniluontoisena arveli hän vallan oikein, että ellei hän sitä voinutkaan tehdä itse, niin varmastikin toiset ja heistä todennäköisimmin juuri Tommy.

Mary hääri äänetönnä, mutta sitä nopeammin, ja ennenkuin tamineensa riisuneet matkailijat saattoivat odottaakaan, kuului ystävällinen ja iloinen kehoitus ruualle, Maryn itsensä istuessa hiukan hämmästyneenä ja punehtuen emännän paikalle isänsä ja Tommy'n väliin. Niukkuudestaan ja valikoimattomuudestaan huolimatta maistui illallinen matkailijoista oivalliselta, vaikka Koskelan huomio tahtoikin enemmän kiintyä viehättävään emäntään kuin pöydän antimisiin. Jääkäri teki kaikessa hiljaisuudessa huomioitaan. Vilkas, sukkela ja kohtelias Kivinen miellytti eniten mr Audho-

nia, ja hänen pirteän kirpeä, arkailematon, mutta hienon osuva puhetapansa toi keventävää vaihtelua valankumouksen terrorin tymeässä ilmakehässä eläneen vanhan diplomaatin mieleen. Henkeään pidättäen seurasi miss Marykin Kivisen selontekoa heidän tähänastisista seikkailuistaan, ja sekä isä että tytär, melkein eläytyneinä slaavilaiseen passiivisuuteen, kuuntelivat sykkähdyttävällä ihastuksella rohkeiden miesten toimia, joissa uskallettiin kaikki, tuskan kouristaessa sydäntä, kun he ajattelivat, että vaikein osa matkaa oli vielä jäljellä. Koskela liikahteli levottomasti tuolillaan joka kerta kun Kivinen mainitsi hänen nimensä, ja teki pieniä vastaväitteitä, mutta sanomalehtimies, iloinen vilke silmäkulmassa, ei tahallaankaan jättänyt kertakaan jääkäriystävänsä nimeä mainitsematta, kun vain jostakin rohkeasti ja taitavasti suoritetusta teosta oli kysymys. Ihmetellen nosti Mary joka kerran silmänsä Koskelaan, kohdaten harmaitten silmien lujan ja päättävän katseen, kasvojen joka piirteen, suun juonteen todistaessa miehekkyyttä ja kestäettyjä kärsimyksiä. Kun Kivinen ehti valtamerilaivalla tapahtuneeseen kohtaukseen, jolloin Koskelan mauseri oli heidät kaikki pelastanut, valoi hän kertomukseensa kaiken kuvauskykynsä, eikä Mary voinut olla heikosti huudahtamatta ihmyksestä ja ihailusta. Jääkäri punastui kuin koulupoika, ja sanomalehtimies hymyili sisimmässään.

»Mutta ystäväni onkin jääkäri!» päätti Kivinen kuvauksensa.

»Jääkäri?» kertasi Mary. »Mitä se on?»

Ja nyt sai Kivinen vaanimansa tilaisuuden kuvata suomalaisia jääkäreitä ja Suomen vapaustaistelua, johon Koskela oli ottanut niin loistavasti osaa. Sanomalehtimies näki, kuinka jääkäri vain vaivoin saattoi pitää kiukkuaan, sillä sankariosan näytteleminen oli Koskelalle aina vastenmielistä. Hän oli kyllä tavallaan kunnianhimoinen, kuten kaikki sotilaat, mutta yleistä huomiota tahtoi hän, osaksi itsekkäistä mukavuus-syistä, välttää. Ja Kivisen sankariesitelmä nuorelle tytölle kiusasi häntä, etenkin kun selvästi huomasi sen takana kuultavan tarkoituksen.

Oli jo yö, kun seurue nousi pöydän äärestä. Miss Mary pyyteli anteeksi, mutta tyydyttäviä vuoteita ei ollut, ei ainakaan näin äkkiä. Koskela kiiruhti rauhoittamaan ja selitti, etteivät he mitenkään olleet saattaneet uneksiakaan mistään vaatimuksista, ja ainoa, jota he toivoivat, oli tukeva lattia. Viereiseen huoneeseen oli lattialle laitettu tila neljälle hengelle ja enem-
pää arvelematta riisuutuivat matkailijat puoleksi, Koskela heitti päällystakkinsa peitteekseen, asetti mauserin tyynyn viereen, kuten hän monien vuosien kuluessa oli tottunut tekemään, ja pian makasi neljä väsynyttä vastavallankumouksellista ruhtinaallisesti ainakin edel-
liseen yökortteeriin verraten. Jääkäri murahteli joi-
tain vierustoverilleen suomeksi, mutta Kivinen virkkoi tyynesti, että hän kyllä tiesi, mistä tuuli puhalsi, ja osasi ja tahtoi auttaa, virkkoipa herra jääkäriluutnantti mitä tahansa. Ja nauraen ja harmissaan oli jääkärin tähän tyydyttävä.

Seuraavana päivänä seikkailijat päättivät lähteä toimeenpanevaan keskuskomiteaan, esittääkseen passinsa ja hankkiakseen asunnon, sillä nykyiseen asuntoonsa eivät he voineet jäädä. Ulkomaalaisia epäiltiin suuresti, liittolaisvaltain etenkin, senjälkeen kun oli saatu selville pari suurta salaliittoa, joihin oli sekaantunut näiden valtakuntien virallisiakin edustajia. Mr Audhonin asema oli ennestäänkin vaikea, ja lukemattomat olivat ne kotitarkastukset, joita oli pidetty hänen luonaan. Vaatteita oli ryöstetty, samoin huonekaluja, ja vain kansainvälisen suojeluksen alaisena ollen, jota bolsheviikit kuitenkin ja kaikitenkin jossakin määrin varoivat, oli hänen onnistunut säilyttää henkensä ja välttää satojen ja tuhansien kohtalo. Hän olisi jo aikoja sitten poistunut Venäjältä, mutta vaikea sairaus oli esteenä.

Seikkailijat sanoivat jäähyväiset ja kiittivät isäntäväkeä ystävällisyydestä ja vieraanvaraisuudesta. Miss Mary osoitti he huukan levottomaksi.

»Eikö ole vaarallista mennä sinne komiteaan?» kysyi hän Tommyilta. Tämä myönsi sen, mutta Koskela kiiruhti rauhoittamaan ja vakuutti, että se heidän täytyi joka tapauksessa tehdä.

Päivänvalossa näkyivät bolshevistisen hallitusajan jättämät jäljet koko räikeydessään, hävitetyt kaupat, rikutut ikkunat, hevosraadot, jotka korjaamattomina, puoleksi kaluttuina viruivat katujen nurkissa, erämaiset lumikinokset, joita kaupungin »porvarillinen» aines sai lapioida puna-armeijan piikkiniekkojen vartioi-

mana, tylsinä ja toivottomina harhailevat työläislau-
mat, joiden tehtaat olivat hävitetyt ja joilta siten oli
riistetty viimeinenkin leipäpala, ja veltoin askelin laa-
hustavat punakaartilaiset patrullit.

Toimeenpaneva komitea sijaitsi loistavassa, suuressa
rakennuksessa, joka ennen oli kuulunut sisäasiainminis-
teriön jollekin alaosastolle. Nyt tarjosi rakennus
surkean näyn pesemättömine ikkunoineen, särjettyine
laseineen ja kuulareikäisine seinineen, joista rappaus oli
karissut pois. Kiviset kohokuvat olivat konekivääri-
tulen turmelemat. Porraskäytävän edustalla oli kaksi
konekivääriä vartioineen kuin »veljeyden, vapauden ja
tasa-arvoisuuden» vertauskuvina.

Tyynesti ja kylmäverisesti kiipesivät seikkailijat
näitä bolshevistisen maailman pääpaikkojen askelmia
ja joutuivat laajaan odotushuoneeseen, joka oli tulvil-
laan väkeä. Huone lienee aikoinaan ollut runsaasti
koristettu, näkyi taulujen ja kuvanveistosten jälkiä,
mutta nyt oli kaikki ryöstetty ja jäljellä vain paljaat
seinät, nekin täynnä kuulien jälkiä. Seurakunta oli
mitä sekalaisin, eri kansallisuudet olivat edustettuina,
miehet ja naiset, ja tärkeinä ja oman arvonsa tuntevina
liikkuivat bolshevistiset virkamiehet — eilispäivän
hampuisit, rikolliset ja onnenonkijat — väkijoukossa
papereineen.

Kivinen kääntyi muutaman ohirientävän juutalais-
tyyppisen virkailijan puoleen ja kysyi sisäänpääsyä.
Saatuaan kuulla ystävyksien asian muuttui israeliitta
kovin kohteliaaksi ja johti heidät muutamien huoneit-

ten ja käytävien kautta virkahuoneeseen, mitättömästi kalustettuun konttoriin, jossa muuan luihuilmeinen virkamies tarkasti paperit ja löi niihin tarpeellisen määrän leimoja. Kivinen kysyi asuntoa. Mitään virkamatta avasi virkailija suuren luettelon, kirjoitti jotakin paperilapulle ja ojensi sen Kiviselle.

»Tässä on. Siellä asuu entinen sotaministeriön kansliapäällikkö, kenraali Dubrov. Te majoitutte hänen luokseen.»

»Mutta haluaako hän majoittaa?» uskalsi Kivinen tiedustaa.

»Sitä ei kysytä. Asunto-ukaasin mukaan.»

»Mutta emme mekään tahdo tunkeutua kenenkään luokse.»

»Sitäkään ei kysytä. Te menette sinne.» Virkailija soitti, ja sisään astui kaksi punakaartilaista.

»Viette nämä toverit kenraali Dubrovin luo. Heidän on asuttava siellä.»

Kädenviittaus päätti tämän bolshevistisen virkaherran puheen, ja ystävykset, jotka heti olivat saaneet maistaa bolshevistista »vapautta», läksivät asuntoonsa kahden piikkimiehen seuraamina.

Vastavallankumoukselliset tutustuvat pujopartaiseen ankeriaaseen, mutta Kivinen vakuuttaa, ettei se liukkaudestaan huolimatta pääse heidän käsistään.

Seikkailijat kulkivat odotushuoneen läpi ja tulivat kadulle, kahden pistinniekkaisen punakaartilaisen seuratessa heitä, syrjäisen voimatta päästä selville, olivatko he vartijoita vai opastajia, monen luodessa heihin salattua osanottoa ilmaisevan katseen. Mitään puhumatta tarpoi seurue eteenpäin syvässä lumessa, joka hohti valkoisena ja välkkyvänä talviauringon valossa. Koskela harppoi ensimmäisenä, huulet tiukasti yhteenpuristettuina, sivuilleen katsomatta, kun taas Kivinen sanomalehtimiehen vilkkauksella teki huomiotaan katuelämästä ja hymyili itsekseen hieman omissa seurueelleen ja kahdelle punakaartilaiselle, jotka näyttivät tyhmäntärkeiltä, tietämättä kumminkaan, keitä olivat saattamassa.

Kului lähes tunti, ennenkuin matkan päämäärä oli saavutettu. Ent. kenraalin asuntona oli pieni yksikerroksinen kivitalo, suuren, hyvinhoidetun puutarhan keskellä, joka nyt talvella näytti kuolleelta ja autiolta paljaine puineen ja aidantasaan kokoontuneine lumi-kinoksineen. Talo oli rakennettu vanhaan aateliskartano-tyyliin runsaine koristuksineen, pienenpuoleisine ikkunoineen ja taiteellisesti leikattuine ovineen. Pääovi oli avoinna, ja kursailematta työntäytyivät puna-

kaartilaiset ja heidän perässään vastavallankumouksellinen seurueemme sisään, kulkivat eteishallin läpi, ja astuivat muutamaaan huoneeseen. Näky, joka heitä kohtasi, ei ollut tavallisimpia. Huone oli alkujaan ollut keittiö, mutta nyt se näytti olevan myös ruokasali, makuuhuone, kirjasto ja työhuone. Kahta seinää peittivät valtavat kirjahyllyt, joilla oli joitakuita korukantisia teoksia, taide-esineitä, tauluja, muutamia kuparisia keittoastioita, vanhoja teräaseita, täytettyjä lintuja, kaikki sekaisin ja täydellisessä epäjärjestyksessä. Muun osan huonetta täyttivät antiikkiset huonekalut, pari sänkyä, pöytä, vaatteet. Nurkassa oli suuri keittiöuuni. Kaikki oli yhteensullottua ja äärimmäisen ahdasta. Keskellä huonetta istui kuluneessa nojatuolissa nuhrautuneeseen, arvomerkitömään sotilaspukuun puettu vanhus valkoisine partoineen ja hiuksineen ja luisevine käsineen. Hän ja lieden luona hääräilevä mustapukuinen nainen hypähtivät molemmat pelästyneinä, kun näkivät punakaartilaiset pistimineen. Kivinen riensi ensimmäisenä puhumaan.

»Toimeenpaneva komitea on meidät määrännyt tänne asumaan», selitti hän virallisesti, mutta rauhoittavasti. »Sanomme kiitoksemme urhoollisille punaarmeijalaisille, jotka ovat täyttäneet tehtävänsä. Toverit, voitte poistua.»

Luotuaan ensin ahnaan silmäyksen ryöstökelpoisiin esineisiin, poistuivat punakaartilaiset pitemmittä puheita ja seikkailijat jäivät yksin isäntäväen kanssa. Maailmanmiehen kohteliaisuudella pyysi Kivinen osoit-

tamaan heille määrätyt huoneet. Mustapukuinen emäntä, jonka liikkeistä ja kasvoista selvästi tunsientiseksi vallasnaiseksi, lähti opastamaan. Huoneet olivat talon puutarhanpuoleisessa nurkkauksessa, kylmiä ja melkein pä kalustamattomia. Kivinen kysyi halkoja ja ilmoitti, että he kyllä maksavat niistä täyden korvauksen, ja sanojensa tueksi ojensi hän suurehkon setelin emännälle. Nainen otti sen vastaan ai-noankaan ilmeen osoittamatta enempää kiitollisuutta kuin hämmennystäkään. Koskela ja Cotter pistäytyivät hakemassa halkoja, ja ennen pitkää roihusi iloinen valkea molemmissa uuneissa, seikkailijoiden istuessa silti edelleenkin täysissä tamineissaan muutamilla huojuvilla tuoleilla ja vanhanaikaisella sohvalla vaihtaen arveluita ja otaksumia näkemästään ja kokemastaan. Kalustoa, lukuunottamatta tuoleja, sohvaa, paria pöytää ja kolmea paljasta rautasänkyä, ei ollut minkäänlaista, ja verhottomat ikkunat loivat omituisen kolkon ja aution valaistuksen.

»Ihanaa, ihanaa!» tuumi Koskela hiukan pilkallisesti.
»Muistuu väkisinkin mieleen Aajoen taistelut.»

»Joopa joo, ihanaa kyllä, mutta syöminen on semmoinen asia, jota en ainakaan minä missään elämäntilaisuuksissa unhoita», pisti Kivinen painavan proosalisesti väliin.

»Eläkäämme nyt aatteilla», nauroi Hooper, »kun kerran olemme aatteitten valtakunnassa. Sillähän kai muutkin täällä elävät. Sillejä näkyi vain kenraalinkin pöydällä.»

»Totisesti siinä oli koko vallankumouksen kierto-
kulku pienoiskoossa. Kenraali ahdettuna kaikkineen
entiseen keittiöön, kirjat ja arvoesineet myydyt, nälkä
vieraana, lapset joko surmatut tai kaatuneet tai saavat
ansaita toimeentulonsa, opillisesta ja ehkä käytännöl-
lisestä sivistyksestään huolimatta, sanomalehtienmyy-
jinä, kantajina tai tarjoilijoina. Mikä ääretön voimien
tuhlaus! Insinöörit kantajina, kenraalit sanomalehtien-
myyjinä, lakimiehet tarjoilijoina! Ja, 'veljeyden, va-
pauden ja tasa-arvoisuuden' nimessä toteutetaan yh-
denvertaisuutta siten, että toisilta ryöstetään kaikki ja
annetaan toisten mielettömästi tuhlattavaksi. Joo,
kenraali paistaa suolattuja sillejä aamiaiseksi, päi-
välliseksi ja illalliseksi, kiitollisena, jos niitäkään on.
No niin, yhdenvertaisuus kyllä toteutuu, nälkäinen
yhdenvertaisuus, vaikka en mene takaamaan, että mo-
nikaan tällaisen yhdenvertaisuuden nauttija pitää sitä
entistä erivertaisuutta hituistakaan parempana», sel-
vitti Kivinen käsityksiään.

»Hm, jos siirrymme käytännöllisempiin asioihin,
niin lienee selvintä, että laitamme tämän puolipakolli-
sen asuntomme siedettävään kuntoon. Me emme tar-
vitse muuta kuin hiukan vuodevaatteita, ja niitä lienee
kenraalilla, ellen aivan erehdy», ehdotti Cotter.

Ystävykset ryhtyivät toimeen, ja Kivinen liukka-
kielensä ja runsaan kukkaronsa avulla sai epäluuloi-
selta isäntäväeltä hankituksi tovereilleen ja itselleen
vaatimattoman määrän tarpeellisia vuodevaatteita, ja
aina esteettistä vaikutusta silmälläpitäen myöskin sie-

vät ikkunaverhot, niin että parin tunnin kuluttua, kun oli hommattu myös muutamia huonekaluja, olivat huoneet viihdyttävässä kunnossa. Aloitettiin sotaneuvottelu, sytytettiin savukkeet, ja neljä vastavallankumouksellista ryhtyi pohtimaan keinoja neuvostovallan kukistamiseksi, osoittamatta vähintäkään kiitollisuutta samaisen neuvostovallan heille hankkimasta asunnostakaan, kuten Kivinen huomautti.

»Täällä nyt olemme emmekä muuta voi», aloitti Kivinen. »Jos menemme järjestelmällisesti, niin on meidän otettava selko siitä n. s. maailmankongressista ja edustusvelvollisuuksistamme. Täyttäkäämme ne kunnialla. Mutta sitten, ja sen puolen toimintaamme voimme ymmärrettävistä syistä pitää omana tietonamme, on meidän myöskin saatava selville erinäisiä meitä huvittavia seikkoja, nimittäin ulkomailla harjoitetun maanalaisen kiihoitustyön 'maanalaiset toimitsijat', 'etappikartat' ja muut sellaiset. Kuka siellä?» karjaisi Kivinen venäjäksi.

Ovi aukeni ja sisään livahti hymyilevä mieshenkilö pujopartoineen, valkoisine kauluksineen ja kalvosimineen, kumarrellen ja pyydellen ilmeillään ja eleillään anteeksi tunkeutumistaan.

»Anteeksi, toverit! Nimeni on Nosowkin, Ilja Fomitsh Nosowkin, ulkomaisen valistustoimiston sihteeri. Sain kuulla toimeenpanelevassa komiteassa teidän muuttaneen tänne ja kiiruhdin, ymmärrettävästä uteliaisuudesta, kun olemme eristetyt muusta maail-

masta, teitä hiukan puhuttelemaan. Asun tässä samassa talossa.»

Liukkaana ja notkeana, oivallisena näytteenä lui-kertelevasta venäläisestä, jäi mies seisomaan. Kivisen kasvoja kirkasti hetkisen onnellinen ja hiukan viekas hymy, vaihtuakseen sitten äkkiä niin sydämelliseen ja ihailevaan tervehdyshuudahdukseen, että muut, vaikka olivatkin jonkunverran tottuneet Kivisen vaihteleviin mielialoihin, hämmästyivät. Mutta sanomalehtimies puristeli bolsheviikkivirkamiehen kättä ja sanat tulvivat hänen huuliltaan yhtenä nopeana, käsittämättömänä virtana. Tuotapikaa oli koko seurue esitelty, Kivinen tarjosi vieraalle oivallisia savukkeita ja pian istui bolsheviikki kuin kotonaan vastavallankumouksellisten seurassa, Kivisen elävästi, vilkkaasti ja kaunopuheisesti selittäessä bolshevismmin voittokulkua Euroopassa ja Ameriikassa, toiminnan voittoisaa johdonmukaisuutta ja tarmoa, ja toisten ihailien seuratessa sanomalehtimiehen rajatonta mielikuvitusta ja sanavalmiutta. Bolsheviikki hymyili ja kyseli, ja Kivinen vastasi.

Vähitellen, varovasti, johti Kivinen puheen maailmankongressiin ja sai bolsheviikilta kaikki haluamansa tiedot. Kun hän mainitsi jotakin syömisestä, hypähti komisario ylös ja kutsui puolen tunnin kuluttua koko seurueen päivälliselle omaan huoneeseensa. Hänellä oli palvelija, ja pyydellen anteeksi, ettei hän ehkä voisi tarjota kaikkea, mitä ulkomaalaiset saattoivat odottaa, vakuutti, että kylläisiksi he voisivat kumminkin

itsensä syödä. Kohteliaasti kumartaen liukui hän huoneesta.

»Perhanan ankerias!» pääsi Koskelalta väkisinkin. »Mitä sinä oikein tarkoitat tällä ylenpalttisella ystävyydelläsi?» kysyi hän Kiviseltä.

»Katsos, vaikka hän onkin ankerias, ei hän sitenkään liene niin liukas, ettei kiinni saisi. Hän on 'ulkomaisen valistustoimiston' sihteeri, siis 'maanalaisien' pääjohtaja! Totisesti, kaitselmus suosii sanomalehtimiehiä. Minä rohkenen arvella, että meille tulee herra Nenäkkäästä vielä paljon hyötyä.»

20.

Herra Nenäkkään loistavien ominaisuuksien vuoksi saa Kivinen tietää, mihin Edisonin keksimää korttijärjestelmää käytetään punaisessa Moskovassa.

Kun seikkailijat palasivat bolsheviikkivirkailijan olosuhteisiin katsoen suorastaan ylelliseltä päivälliseltä, hykerteli Kivinen käsiään mielihyvystä ja vihelteli iloista operettisävelmää, joka ei vähimmässäkään määrin soveltunut vakavalle diplomaatille ja valankumoukselliselle toimihenkilölle, jollaisena sanomalehtimiehemme oli menestyksellä esiintynyt päivällisen aikana.

»Mainiota! Loistavaa! Herra Nosowkin-Nenäkä on erinomainen, suorastaan verraton! Tyhmä, mutta sitä hän ei tiedä! Kunnianhimoinen ja itserakas, mutta

sitä hän ei huomaa! Utelias, sitä me käytämme hyväksemme! Hiukan nautinnonhimoinen, me koetamme tyydyttää! Summa summarum: juuri semmoinen mies kuin me voimme toivoa 'ulkomaisen valistustoimiston' sihteeriksi!»

Ja Kivinen heittäytyi vähääkään varomatta iänikuiseen nojatuoliin, mutta sanomalehtimiehille ominaisen onnellisen katsemuksen ansioksi ei tuoli kuitenkaan hajonnut alkutekijöihinsä. Muu seurue tuijotti hymyilevää Kivistä hiukan epäilevänä.

»Kuuleppas, Kivinen! Minä ymmärrän yhtä ja toista, ja varsinkin sitä toista, mutta sinun viimeaikainen käyttäytymisesi alkaa herättää minussa erityiseen suuntaan käypiä otaksumia, jotka vahvistuvat vahvistumistaan», pisteli Koskela puoleksi tosissaan, mutta sanomalehtineekeri heilautti käsiään ja virkkoi slaavilaisen välinpitämättömästi:

»Soromnoo, soromnoo, poikasen! Anna otaksumiesi vahvistua. Minun otaksumani alkavat olla jo täysin vahvoja, ja minulla on sellainen kaino luulo, että matkamme onnistuu ja päämäärät saavutetaan. Muuten», ja Kivinen heilautti jalkansa mukavampaan asentoon, »minä lähden ensi yönä 'Edeniin' herra Nosowkin-Nenäkkään suosiollisella opastuksella. Hitto soikoon, täytyyhän toki huvitellakin. Niin no, herra Nenäkäs tuntuu olevan sangen ihastunut yölaulajiin ja muutama miin 'proletaaritanssijattariin'. Ihailkoon niitä. Mutta minäkin aion huvitella. Omalla tavallani.»

Ja Kivinen iski kiusoittavasti silmää seikkailija-

seurueelle. Koskela naurahti, mutta sulki suunsa. Kivinen saattoi toisinaan olla hiukan mystillinen.

»Ja nyt skruuville!» ehdotti Cotter, ja muutaman hetken kuluttua oli koko vastavallankumouksellinen seurue syventynyt tutkimaan neljän kuninkaan kirjaa.

— — —

Kivinen siisti juuri itseään, kun herra Nosowkin koputti ovelle ja ilmoitti auton odottavan. Väsymystään valittaen oli muu seurue Kivisen neuvosta kieltäytynyt lähtemästä yökahvilaan, päättäen kuitenkin kaikessa hiljaisuudessa pistäytyä herra Audhonin luona heti kun huvittelijat olisivat poistuneet. Sanomalehtimies oli muutaman hetken kuluttua valmis ja lähti luoden iloisen silmäyksen muuhun seurueeseen salaa Nosowki-nilta.

Auto hurautti liikkeelle ja lumi tuprusi sen ympärillä sakeana pilvenä.

»Huh, vallankumous ei ole helppoa!» huoautti bolsheviikki itsetiedottoman koomillisesti, heittäytyessään auton pehmeille istuimille.

Parinkymmenen minuutin kuluttua auto pysähtyi valaistun ovikäytävän eteen, molemmat miehet hypäsivät pois ja astuivat kahvilahotelliin. Kivinen tunsu pettyneensä, sillä jo ensi silmäyksellä huomasi vallankumouksen ja bolshevistisen diktatuurin vaikuttaneen mullistavasti hotellielämänsäkin. Kaikki oli alastoman yksinkertaista ja niukkaa, pöydät ilman valkeita liinoja, tarjoilijat vähemmän miellyttäviä ja korttiannokset surkeita. Mutta Nosowkin-Nenäkäns hymyili itse-

tietoisesti, kulki parin huoneen läpi ja avasi oven, johon oli kirjoitettu: Konttori. Hovimestari näyttäytyi ovi-
aukossa, mutta tunnettuaan Nosowkinin kumarsi sy-
vään ja lasi seurueen menemään. Kuljettuaan pitkän
hallin läpi avasi hovimestari taas oven ja johti heidät
ylellisesti, itämaisen loisteliaasti koristettuun ja kalus-
tettuun hotellisaliin, jossa jouhiorkesteri takalavalla
parhailaan soitti jotakin surumielisen tulista ja kiehto-
vaa venäläistä kappaletta. Tämä oli siis niitä sala-
hotelleja, joita pidettiin yllä bolsheviikkijohtajain tie-
ten ja suosiollisella myötävaikutuksellakin ja joissa
satumaisista hinnoista saattoi olla ja elää kuin entisinä
rauhanpäivinä.

Jätettyään vaatteensa hovimestarin haltuun astui-
vat miehet saliin, joka oli jo miltei täysi. Nosowkin
tervehti useita, milloin alentuvaisesti hymyillen, mil-
loin notkeasti ja kunnioittavasti kumartaen. Bolshe-
viikkien virkakoneiston keskuudessa ei toverillisuudesta,
paitsi julkisissa puheissa, ollut paljonkaan tietoa.

He istuutuivat vapaan nurkkapöydän ääreen ja tila-
sivat. Muutaman hetken kuluttua ilmestyi pöytään
ylellinen illallinen kaikkine mahdollisine ruokalajeineen
ja erikoisuuksineen, pullo »vanhaa nikolajewskoita» ja
muutakin. Herra Nosowkin loisti herkuttelijan tyyty-
väisyydestä.

»Niin, katsokaas, vallankumous ei ole helppoa, mutta
täytyy suoda sen esitaistelijoille joitakin etuoikeuksia.
Ja ettei näistäkään viattomista huvituksista saataisi
aihetta vastavallankumoukselliseen propagandaan, pi-

detään kaikki salassa. Maljannel!» Ja Nosowkin kuulautti, Kivisen hiukan maistaessa.

Ohjelma, cabaret ja varieté, jatkui. Esiintyi tanssijattaria, jotka tanssivat »proletaaritansseja», mutta nämä eivät missään suhteessa eronneet entisistä tansseista. Vain nimi oli muutettu. Sali raikui suosionosoituksista. Mieliä alkoi kohota. Kivinen piti kaikkea tarkoin silmällä, mutta jatkoi samalla terävää keskusteluaan Nosowkinin kanssa. Bolsheviikki tuli yhä vapaammaksi.

»Tarkoitustenne malja!» esitti Nosowkin, ja empiättä tyhjensi Kivinen omansa, hirtehihumorinen väike silmissään.

Lavalle astui nyt pari tyttöstä, jotka alkoivat laulaa. Melu salissa vaikenen heti. Laulut olivat yksinkertaisia kansanlauluja, naivin liikuttavia, mutta verisen järjestelmän veriset johtajat kuuntelivat niitä henkeään pidättäen, nauttien niiden sairaaloisesta surumielisyydestä, toivottomuudesta ja alistuvaisuudesta. Laulu tehoaa aina Venäjällä, aina on surumielisten kansanlaulujen esittäjäntähtäillä ihailijoita, ja muuttukootpa ulkonaiset olot minkäläisiksi tahansa, niin samat laulut kaikuvat niin tsaarivallan aikuisissa kahviloissa kuin punaisissakin hotelleissa.

Herra Nosowkin tunsu itsensä heltyneeksi.

»Onneton Venäjä! Mutta olkoon, me luomme sille tulevaisuuden, me! Teidän avullanne!» Ja taas kallisti bolsheviikki, mutta Kivinen osasi taidon juottaa ja olla itse juomatta.

»Te luotatte meihin?» kysyi hän.

»Tietysti!» vastasi Nosowkin. »Siihen me perustamme kaikki toiveemme. Joko — tahi! Muuta vaihtoehtoa ei ole. Joko maailmanvallankumous tai vastavallankumouksen voitto. Me ponnistamme kaikki voimamme, ja minä voin vakuuttaa, että ulkomainen toimintamme on hyvin ja johdonmukaisesti järjestetty.»

»Epäilemättä!» saattoi Kivinen kokemuksestaan vahvistaa. »Mikä on perussuunnitelma?»

»Asiamiesverkko. Siitä riippuu kaikki. Ja se onkin mainio. Meillä on rahaa ja meillä on miehiä.»

»Millä pidätte järjestyksessä asiamiesverkkoa? Sehän on jättiläismäinen työ.»

»Ei niinkään suuri kuin saattaisi luulla. Me käytämme korttijärjestelmää. Hahhaa, eipä Edison arvannut sitä keksiessään, mihin sitä vielä käytetään.»

»No eipä varmastikaan», nauroi Kivinen sekä ulkoisesti että sisäisesti. »Toiminta on siis täysin järjestelmällisellä, vakavalla pohjalla?»

»Täydellisesti. Muuten, teidän voittekkin pistäytyä jonakin päivänä katsastamassa minun työmaatani. Takaan, että voin näyttää jotain mielenkiintoistakin. Maljanne!»

Kivisen sydän aivan kuin pysähtyi. Tätä hän ei ollut saattanut odottaa. Hänen tarkoituksenaan oli ollut saada suostumaan Nosowkin h ä n e n pyyntöönsä saada käydä katsomassa »valistustoimistoa», mutta nyt pyysikin tämä itse. Kivinen huomasi, että asiat alkoivat luistaa. Kolmen päivän kuluttua olisi maailman-

kongressi. Se kestäisi viikon verran. No niin, kahdessa viikossa ehtisi paljon.

Yökahvilassa jatkui cabaret-ohjelman suoritus ja herra Nosowkin alkoi laulaa, Kivisen innokkaasti taputtaessa käsiään.

20.

Koskela valmistautuu esiintymään puhujana ja turvautuu epärehellisiin keinoihin.

»Proosalliset ihmiset väittävät, ettei maailmassa tapahdu mitään ihmeellistä, mutta minä ainakin uskaltaa olla hiukan toista mieltä», lausui Koskela katsellen kuinka miss Maryn kynä luisti paperilla.

»Mitä te tällä hetkellä pidätte ihmeellisimpänä?» kysyi Mary katsettaan kohottamatta.

»Sitä, mitä te juuri nyt teette», vastasi Koskela hymyillen.

»Eikö teille sitten milloinkaan ole kukaan nainen kirjoittanut?» pisti Mary kaksimielisesti.

»No eipä juuri. Ja kaikkein vähimmin bolshevistista kiihoituspuhetta. Onko teistä aivan luonnollista ja tämän maailmanjärjestyksen mukaista, että englantilaisen diplomaatin tytär kirjoittaa Moskovassa suomalaiselle jääkärille bolshevistista kiihoituspuhetta venäjäksi?»

»Minä olen saanut tottua niin paljoon, etten hämmästy enää mistään», lausui miss Mary pikkuvanhan itsetietoisuudella.

»Hahhaa, te näyttelite mainiosti. Voisi luulla, että tuo elämään kyllästynyt sävy on teille todellakin ominaista. Mutta, uskokaa minua, kaikista kärsimyksistä ja sielunjännityksestä huolimatta te ette ole menettänyt uskoanne elämään. Nuoruuden joustavuus auttaa.»

»Elämään? Pidättekö tätä elämänä, tätä alituista odotusta, tätä jännitystä, tätä pelkoa ja tätä toimettomuutta! Odostat, et tiedä mitä, toivot kaikkea mahdollista, pelkäätkä kaikkea. Tämä ei ole elämää, vaan hiljaista nääntymyskuolemaa.»

»Sen myönnän, mutta väitän edelleenkin, ettei teissä kaikesta huolimatta ole elämään kyllästymistä. Jos pääsisitte Amerikkaan, Kalliovuorille, preerioille, New-Yorkiin . . .»

»Oi, älkää maalatko!» Ja miss Maryn pitkät silmäripset täyttyivät väkisinkin kyyneleistä.

»Pyydän todellakin anteeksi . . .» Koskelan ääni vapisi.

»Ei mitään, minä olen toisinaan hiukan hermostunut.» Ja silmäten jääkäriä veitikkamaisesti, jatkoi hän iloisesti: »Muuten, eikö liene parempi, että puheenne valmistuisi pian . . .?»

»Häiritseekö ehkä läsnäoloni . . .?» kiirehti Koskela kysymään.

»Ei mitenkään, mutta katsokaas, kun te koetatte huvittaa minua, niin minä kuuntelen . . . ja . . . ja kirjoitus ei edisty.»

Koskela naurahti ja siirtyi ikkunan luo, ja miss Mary painoi punastuvat kasvonsa papereihin. Kuului vain kynän rapina.

Ystävyksien oli seuraavana päivänä esiinnyttävä bolsheviikkien kongressissa, ja melkein viime hetkellä oli Kivinen huomannut, että kaiken todennäköisyyden mukaan täytyi heidänkin puhua. Niin äärimmäisen huvittavalta kuin tämä ajatus tuntuikin, oli sillä vähemmänkin hauska puoli. Mistä he puhuisivat? Kivinen kyllä vielä selviytyisi, mutta muut. Ja niinpä piti Kivisen laatia puheluonnokset kaikille. Koskela, jonka venäjän-taito oli huonoin, turvautui miss Maryyn, joka ilmaisikin olevansa halukas auttamaan. Ja niinpä jääkäri odotti nyt ensimmäistä puhettaan sikaaria tupruuttellen, samalla kuin muu seurue hikoili kovassa kirjoitustyössä.

Kului lähes tunti, eikä Koskela häirinnyt viehättävää kirjoittajataria ainoallakaan sanalla. Miss Mary kirjoitti, pyyhki ja kirjoitti uudelleen, luki ja korjaili, ja ilmoitti viimein vaatimattomasti, että kirjoitus oli valmis. Innokkaasti tarttui jääkäri paperipinkkaan ja syventyi lukemaan. Hänen täytyi tunnustaa, ettei hän parempaa puhetta olisi saattanut toivoakaan. Ellei se nyt herättäisikään erikoista huomiota kongressissa, jota hän tietenkin tahtoi kaikin mokomin välttää, niin ei sitä voitaisi aavistaa minkään syrjäisenkään työksi. Sen henki ja tyyli oli aitobolshevistista, räikeää ja lennokasta. Kiitollisena hän puristi missin kättä.

»Tämä on mainio. Minä en olisi ikinä kyennyt täl-
laista laatimaan. Minä olen tottunut käyttämään hii-
kan jyrkempiä työvälineitä kuin kynää.»

»Kertokaahan jotakin itsestänne!» Tytön äänessä
helähti jännittynyt odotus.

»Minä olen niin huono kertomaan, mutta voinhan
yrittää.»

Jääkäri alkoi kertoa, kuivasti ja virallisesti, kuin
olisi antanut päiväraporttia komppaniastaan, mutta
miss Mary seurasi yhä kasvavalla mielenkiinnolla elä-
mäntarinaa, joka kaikesta huolimatta, vaikka se esi-
tettiin lyhyesti ja pääkohdittain, oli suurta satua
alusta alkaen. Kun kertoja toisin paikoin tahallisesti
sivuutti jotakin, kysyi tyttö, ja jääkäriin oli vastattava.
Niin vierähti ohitse lapsuus ja nuoruus, leikit metsissä ja
vaahtoavan meren rannoilla, purjehdusmatkat ja kou-
lunkäynnit, sitten seikkailurikas matka Saksaan, Lock-
städter Lagerin vaikeudet, rintamapalvelus, komen-
nusmatkat, Suomen vapaussota ja viimeksi nykyinen
huimanrohkea maailmanmatka.

»Te olette paljon nähnyt», virkkoi miss mieltävai-
senä, kun Koskela lopetti.

»Hiukan.»

»Olette tavannut paljon ihmisiä?»

»Kohtalaisesti.»

»Teistä ei mikään ole enää ihmeellistä, te ette mis-
tään hämmästy?»

»Päinvastoin. Juurihan sanoin, että elämä on ih-
meellistä.»

»Pidättekö tänne meidän luoksemme tuloanne myöskin ihmeellisenä?»

»Tietysti», nauroi Koskela ja lisäsi: »ja etenkin sitä, että te olette minulle kirjoittanut bolshevistisen puheen. Muuten, anteeksi suora kysymys, ihailletteko sotilaita?»

»En.» Tytön äänessä kalskahti teräs. »Minä en ihaille en sotilaita enkä valtiomiehiä, en kivityöläisiä enkä kirjatoukkia, mutta kyllä miehiä, olkootpa ne sitten sotilaita tai puotipalvelijoita. Ja te olette kaikesta päättäen mies!» iski miss Mary reippaasti ja luontevasti.

Jääkäri hämmästyi todellakin hiukan. — »Te siis ihaillette minua?» kysyi hän nauraen.

»Kuten jo sanoin. Luuletteko, etten uskalla sitä tunnustaa. Mutta älkää kuvitelko mitään enempää.» Miss Maryn ääni oli ylimielisen varma, isku hyvin tähdätty, mutta se osui sittenkin harhaan.

»Mitä minun sitten pitäisi kuvitella?» kysyi Koskela viattoman kylmästi. Miss Mary punastui, ei vastannut mitään ja kiirehti »teetä laittamaan», kuten hän jotakin sopersi.

Jääkäri hymyili tyynenä. Miss oli aito ameriikkalainen, suora ja rohkea, ja hänen viittauksensa, jos kohta jääkäri olikin hänet nolannut, selvä. Koskela oli liian silmäänpistävästi näyttänyt ihastuksensa, ja Kivinen oli pilailnut liikaa. Tyttö oli odottanut ja sitten kostanut, mutta jääkäri toivoi vain hiljaa, että hänenkin viimeinen kysymyksensä olisi ollut kosto. Jääkäri ei

vielä kertaakaan ollut rakastunut, mutta nyt hän kyläkin oli ihastunut. Kivisen käsityksiä ei hän ryhtyisi oikomaan. Jokainen sai ajatella mitä halusi.

Mary kattoi pöydän, veti verhot ikkunoiden eteen ja sytytti lampun, jonka himmeä varjostin loi huoneeseen miellyttävän rauhallisen ja kodikkaan tunnelman. Kevyellä päännökökkäyksellä hän pyysi Koskelaa teelle.

»Kuinka kauan te aiotte viipyä täällä Moskovassa?» kysyi miss Mary, ja ääni kuulosti odottavalta.

»En voi varmasti sanoa. Kaksi viikkoa korkeintaan.»

»Ja sillä aikaa luulette saavanne 'työnne' suorituksi?»

»Niin, tai sitten emme saa milloinkaan. Emmekä milloinkaan myöskään lähde takaisin.»

Miss Mary liikahti levottomasti.

»Teidän 'työnne' on vaarallista?» kysyi hän.

»Jossakin määrin. Mutta mitäs siitä. Kun kerran siihen ryhdyimme, niin suoritamme sen loppuun. Ja sitten länteen.»

»Millä tavalla?»

»En tiedä vielä. Se päätetään 'Kansainvälisen Antibolshevistisen Valkoarmeijan' esikunnan täysi-istunnossa.»

»Mutta jos tehtävänne ei onnistu?» kyseli tyttö itsepäisesti.

»Sitten meidän maallinen vaelluksemme päättyy johonkin hiekkakuoppaan Moskovan läheisyydessä.»

»Niin ei saa käydä. Te olette liian hyvä mies sel-
laiseen.»

»Todellako?» Koskelan ääni tuntui pilkalliselta.
»Katsokaas, minä en kuvittele enkä tule milloinkaan
kuvittelemaan mitään sellaista, että joku, esimerkiksi
t e, surisitte minua.»

Miss Mary puraisi huultaan. »Mutta me, isä ja minä,
perustamme teihin viimeisen toivomme päästä lähte-
mään täältä.»

»Niin, siitä olemme puhuneet, ja päättäneet ottaa
teidät mukaamme. Uskallatteko seurata meitä?»

»Kyllä, kun te olette mukana!» vastasi miss Mary.

»Kiitos imartelusta, mutta minussa ei ole eikä mil-
loinkaan tule olemaankaan mitään kuvittelemista.»

Miss Mary puraisi toistamiseen huultaan ja siirtyi
hetken kuluttua vanhan pianon ääreen, joka oli kuin
onnen kaupalla säilynyt tähänastisissa kotitarkastuk-
sissa. Sormet hyppelivät näppäimillä. Miss Mary soitti
marssia, ja »ilkeä» Koskela, sisimmässään hymyillen,
syttyi uuden sikaarin.

21.

*Vastavallankumoukselliset saavat hra Nosowkin-Nenä-
kään suosiollisella opastuksella tutustua bolshevistiseen
suurteollisuuteen.*

Maailmankongressin ensimmäinen kokouspäivä supis-
tuikin vastoin seikkailijoittemme odotuksia sangen
vähiin, merkittiin vain osanottajien nimet. Varsinai-

nen kokous alkaisi vasta seuraavana päivänä. Ystävysten palatessa asuntoonsa, vaivoin laaditut puhekonseptit taskussa, ehdotti Kivinen, että päivä käytettäisiin hra Nenäkkään laitoksen tutkimiseen.

Hra Nosowkin oli asunnossaan ja tutkimusretki päätettiin lopullisesti. Kohteliaisuus oli molemmin puolin moitteeton, mutta jos hra Nosowkin olisi ollut niin suuri ihmistuntija kuin hän luulotteli, olisi hän ystävyyksien kohteliaassa hymyssä saattanut keksiä hiukan epäilyttäviä vivahduksia.

Bolsheviikkisihteeri hankki auton, ja puolen tunnin kuluttua oli seurue muutaman suuren ja jykevän hallintorakennuksen edustalla. Hra Nosowkinin näyttämä kortti päästi seurueen vartijaketjun läpi. Nousitiin portaita pitkin toiseen kerrokseen, ja vastavallankumoukselliset ohjattiin muutamaan siististi kalustettuun virkahuoneeseen, jonka hra Nosowkin ilmoitti olevan hänen yksityisen kabinetinsä.

»Kas, niin, hyvät toverit, nyt voimme aloittaa kierto-tarkastuksemme», virkkoi hra Nosowkin iloisen kohteliaasti ja tarjosi seurueelle savukkeita. »Olen kokonään käytettävissänne!»

»Me alistumme täydelleen teidän johtoonne!» riensi Kivinen ilmoittamaan.

»Aloittakaamme siis agitaattorikoulusta.» Seurue johdettiin muutaman huoneen kautta suureen ja avaraan saliin, jossa pikku ryhmin oli lähes parisataa henkilöä, etupäässä miehiä. Seikkailijat pysähtyivät ovelle.

»Katsokaas, tässä huoneessa valmistetaan agitaattoreita ulkomaille. Nämä toverit täällä ovat oppilaita. Täällä on likipitään kaikki kansat ja kansallisuudet edustettuina. Jokainen nauttii opetustaan omalla äidinkielellään. Ensin on jokaisen tutustuttava bolshevismin yleisiin periaatteisiin, ja sitten saa kukin yksityisopetusta niitä oloja silmälläpitäen, joissa hän tulee toimimaan. Kaikki seikat, poliittiset ja kansalliset, taloudelliset, maantieteelliset, käytetään palvelemaan tarkoituksiamme. Opetus tapahtuu luentojen muodossa, mutta 'oppilaat' saavat myöskin varsinaisia läksyjä, joita he nytkin parhaillaan näyttävät lukevan. Eikö järjestelmä oli suurenmoinen?»

»Pirullisen suurenmoinen!» myönsi Kivinen sekä ääneen että itseksensä.

»Näitten ammattiagitaattorien opetus ei rajoitu teoriaan, vaan he saavat mitä perusteellisinta opastusta myöskin kaikissa mahdollisissa tarvitsemisissa käytännöllisissä kysymyksissä. Heitä opetetaan vakoilemaan, pakenemaan, naamioimaan itsensä, väärentämään todistuksia ja asiapapereita j. n. e. Ja sitten, kun he ovat suorittaneet 'oppikurssinsa', harjoitetut, koetellut, lähetetään heidät avaraan maailmaan, ainoana ohjeena jesuiittain vanha tunnuslause: Tarkoitus pyhittää keinot. Me olemme perustaneet uuden jesuiittajärjestön, monta vertaa vaarallisemman kuin ennen. Näiden agitaattorien tehtävänä on lietsoa tyytymättömyyttä, missä sille on jo pohjaa, ja luoda hävityksillä, lakoilla, terroristiteoilla pohjaa siellä, missä

sitä ei ole. Ja täytyy sanoa, että nämä 'oppilaamme' ovat osoittautuneet erittäin kykeneviksi täyttämään heille asetetut tehtävät. He sukeltautuvat kaikkialle, vaikuttavat politiikkaan, kirjoittelevat äärimmäisyyslehdistöön ja muokkaavat siten maaperää kumoukselle, jonka toimeenpanevat samanlaisten mutta lisäksi sotilaskasvatuksen saaneiden agitaattorien salassa muodostamat ja harjoittamat punakaartilaisjoukot. Hammas liittyy hampaaseen tässä valtavassa rattaassa, joka toimii pitkälle ulotetun työjaon pohjalla aivan samojen periaatteiden mukaan kuin joku suurteollisuusyritys. Me olemme vallankumoustehtailijoita.»

Seikkailijoita huimasi, kun he ajattelivat, että he, neljä miestä, olivat uskaltaneet ratkaisevaan taisteluun tämän kamalan 'veljeskunnan' kanssa sen pääpesässä. Mutta heillä oli puolellaan myöskin ratkaiseva etu, ja se oli se, etteivät bolsheviikit mitään aavistaneet. Seikkailijat katselivat agitaattoriparvea, ja heidän täytyi myöntää, ettei maailmanrauha ollut hetkeäkään turvattu, niin kauan kuin tämä joukko sai vapaasti toimia.

»No niin, voimme jatkaa kulkuamme!» virkkoi kohetelias hra Nosowkin, joka tunsu itsensä erittäin imarrelluksi seikkailijoiden mielenkiinnosta. Seurue joutui suureen huoneeseen, joka muistutti kulissintakaista teatterinäyttämöä kulisseineen, puvustoineen, naamio- tarpeineen ja monenlaisine huonekaluineen.

»Me käytämme hyväksemme myöskin eläviäkuvia ja valokuvausta. Tässä on teatterimme, jossa esite-

tään sekä agitatorisia kappaleita että todellisuuskuvia meidän työstämme Venäjällä. Aate on loistava. Täten voimme me, näyttelijöiden avustuksella, esittää totena sellaistaakin, jota ei muuten voisi todellisuudesta juuri valokuvata. Täytyy hiukan valehdella ja liioitella.»

»Eikä kai niin hiukankaan?» naurahti Kivinen.

»Olette oikeassa, koko runsaastikin!» ilvehti Nosowkin vapaasti. »Filmit ja valokuvat toimitetaan sitten ulkomaille ja niillä on ehdoton todistusvoima joukkoihin nähden.»

Kivinen ajatteli jotakin, mutta hän ei lausunut ajatustaan julki.

»Sitten voimme siirtyä kirjalliseen osastoon», lausui Nosowkin ja johti seikkailijat suureen huoneeseen, jossa noin kolmekymmentä henkilöä istui pöytien ääressä kirjoittamassa.

»Tässä kirjoitetaan bolshevistista kirjallisuutta, räikeämpää ja laimeampaa. Kaikilla kielillä. Meillä on kymmenkunta henkilöä, joiden yksinomaisena tehtävänä on kirjoittaa aina uusia ja uusia julistuksia, selostuksia ja kehoituksia, ja ne kaikki sitten käännetään tarpeellisille kielille. Käytämme asiantuntijoita. Meillä on tilasto-osasto, joka hankkii tarpeelliset tilastot maastamme, oloistamme ja toimistamme, samoin tekee poimintoja ulkolaisesta kirjallisuudesta ja lehdistöstä. On myöskin sanomalehtiosasto, joka toimittaa kiihoitusartikkeleita sopivien tilaisuuksien sattuessa kaikkien maitten kiihoituslehdistöön. Tämä toimisto

hoitaa myöskin lehtien ostamiset ja toimittajien lahjomiset. Toimisto sijaitsee tuossa viereisessä huoneessa, mutta siinä ei ole mitään katsomista. Alakerrassa on meillä suuri kirjapaino, jossa painetaan tarpeellinen kirjallisuus. Paperinpuute tekee suurinta haittaa.»

Seikkailijoiden täytyi ihmetellä tätä kaikessa pirullisuudessaan suurenmoista järjestelmällisyyttä. Toveri Nosowkin loisti ja liikkui ketterästi kuin kala vedessä.

»Tässä on passiosastomme», virkkoi hän ja johti seurueen huoneeseen, jossa työskenteli parisenkymmentä kaivertajaa. »Tässä valmistetaan kaikkia mahdollisia sinettejä ja leimasimia passeihin ja asiapapereihin. Meillä on mallit melkein kaikista, eikä niin ollen ole sellaista paperia, jota me emme kykenisi jäljentämään. Lisäksi on meillä tuhansittain johtavien henkilöitten nimikirjoitus- ja käsialajäljennöksiä. Kaikkeen työhön käytämme ammattimiehiä. Rohkealle ja taitavalle miehelle avautuu suljetuinkin ovi juuri tämän passiosaston avulla.»

Kivinen olisi voinut todistaa sen kylläkin vakuuttavalla esimerkillä, mitä heihin itseensä tuli, mutta hän pysyi vaiti.

Seurue laskeutui alakerrokseen, ja salaperäisesti hymyillen hra Nosowkin avasi oven, virkkaen:

»Rahapaja!»

Seurue huomasi olevansa melkein kuin tavallisessa kirjapainohuoneessa. Nelisenkymmentä erilaista painokonetta hyrräsi sähköän voimalla. Kaikki huudahtivat hämmästyksestä, sillä kiihoituskirjallisuuden asemasta

painoivat koneet erilaisia, eri arvoisia ja eri maitten valtioseteleitä kuin mitäkin ilmoitusplakaatteja tai nimilappuja vain.

»Hehhee, tämä on sitä kannattavinta teollisuutta mitä olla voi. Me kokeilimme ja kokeilimme, korjailimme ja parantelimme, ja nyt olemme päässeet siihen, että voimme tarkoituksiimme käyttää kunkin maan omaa rahaa, kun omamme ei kelpaa. Ja tämä raha ei maksa muuta kuin painatuskulut. Niitä ei voi sanoa oikeastaan väärriksikään, sillä ne ovat täydellisesti alkuperäisten näköisiä, vaikka meille tietenkään ei ole luovutettu koko maailman setelinpaino-oikeutta. Mutta me koetamme avustaa ja varustamme koko maailman seteleillämme, jotka, elleivät ne siten joutuisi mitättömiksi, voisi varustaa rekisteröidyllä tavaraleimalla: Made in Russland. Hehheh, katsokaas tässäkin kauriita 500 punnan seteleitä! Niillä voi paljon toimittaa tässä maailmassa. Tämä on verraton ase, mutta värien ja sopivan paperin puute on uhkaavana esteenä.»

Seurue nousi jälleen hra Nosowkinin yksityiseen kabinettiin.

»Ja katsokaas, täällä on kaiken keskus!» Hra Nosowkin avasi seinään muuratun teräskaapin oven ja osoitti korttijärjestelmälaatikoita. — »Tässä on yhteenveto kaikesta, kaikki tiedot, kaikki osoitteet, valokuvat, merkit, signaalit, suunnitelmat, menettelyohjeet. Tarvitsee vain ottaa määrätty kortti käsiin ja silloin on kaikki selvillä: henkilö, paikka, merkit ja päämäärä. Koko tuo suunnaton, maailmaa syleilevä koneisto on keski-

tetty näihin paperilappuihin. Ja minä hoidan tämän puolen. Täältä menevät ne sotkevat diplomaattiset langat, jotka pahentavat naapurivaltakuntien välejä, aikaansaavat levottomuutta, täältä ohjataan ammattimiehiä eri aloille valloitettaviin maihin, jotta he tarpeen tullen voisivat ratkaisevasti vaikuttaa hyväksemme. Täällä on punaisen hämähäkin keskus.»

Kivinen ajatteli, että vaikka hämähäkin verkko on taidokas, tiheä ja vaarallinenkin, voi yksi ainoa sivalus sen hävittää, mutta ääneen hän ihmetteli mallikelpoista järjestelmällisyyttä, josta tietenkin suuri kunnia oli tuleva myöskin toveri Nosowkinin osalle.

22.

Kivinen puhuu hullujen maailmankongressissa järkeä loistavalla menestyksellä, mutta näkee sitten vaikuttavan ilmestyksen.

Kivinen tunsi lievää hermostumista.

Koskela viipyi käsittämättömän kauan. Hän oli aamulla lähtenyt Audhonin luo, mutta oli luvannut heti palata ja saapua istuntoon. Häntä ei vain kuullut. Seikkailijat istuivat kuin sytytetyn miinan päällä maailmankongressissa.

Tilanne olikin hiukan epämiellyttävä. Yleisten tervehdysten ja korupuheitten jälkeen oli kongressi ryhtynyt »työhön» ja parhaillaan keskusteltiin yleistä valtiollis-yhteiskunnallista maailmanvallankumousta kos-

kevasta päätöslauselmasta. Oli kaksi suuntaa: toinen, ja se oli musertavana enemmistönä, halusi pikaista toimintaa ja vaati vallankumouksen heti aloitettavaksi; toinen, ja siihen kuuluivat melkein vain seikkailijamme, vetosi vielä osittaiseen järjestymättömyyteen ja kehoitti lykkäämään alkamisen joiksikin viikoiksi.

Suuri sali, entinen teatterikatsomo, oli tulvillaan väkeä kaikista maista ja kaikista kansoista. Siellä oli kansallispukuisia intialaisia ja persialaisia, Kaukasian vuoriseutujen asukkaita, serbialaisia ja bulgarialaisia, turkkilaisia, tummia italialaisia ja espanjalaisia, vilkkaita ranskalaisia, ja näkyipä siellä muutamia entisiä suuruuksia, nykyisiä »suomalaisen kommunistisen puolueen» edustajia, mutta kirjavuudestaan ja sekavuudestaan huolimatta oli kongressilla kuitenkin yhtenäinen leima. Sen loivat juutalaiset, joita oli edustajina kaikista maista, oppineita ja oppimattomia, kaikki vuolaita puhumaan, kiihkeitä ja sairaaloisen yksipuolisesti teräviä. Kiihtynyt ja kiihoittava ilmapiiri vaikutti väkisinkin, ja tässä entisessä teatterissa näyteltiin todellista elämän tragikomedialla, ja näyttelijöinä esiintyivät kaikkien maitten hullujen, kiihkoilijoiden ja rikollisten valitut edustajat. Kivinen olisi nauttinut tästä erinomaisesta tilaisuudesta tehdä ihmis- ja luonnetutkimuksia, mutta nyt kiinnittivät välittömät asiat hänen koko huomionsa puoleensa.

Kivinen tunsi vaistomaisesti, että jotakin oli tehtävä. Jos hyväksyttäisiin jyrkempää suuntaa kannattava

päätöslauselma, olisi kaikki mennyttä. Seikkailijat eivät ehtisi mitään ennen myrskyn puhkeamista. Heidän täytyi saada aikaa, vaikkapa viikko, vaikkapa muutamia päiviä. Kivistä kammotti, kun ajatteli, kuinka lähellä kuilua he olivat. Heti kun päätöslauselma olisi hyväksytty, antaisi neuvostohallitus maanlaiselle verkolleen tarpeelliset ohjeet, ja silloin olisi myöhäistä toimia. Vaikka niinkin kävisi, että bolsheviikit kärsisivät tappion, eikä Kivinen sitä epäilyttäkään, saisi yrityskin aikaan suunnattomia onnettomuuksia ja mittaamattomia kärsimyksiä. Tuhansien ja kymmentuhansien elämää koski tämäkin päätöslauselma.

Hoper liikehti aitiossaan levottomasti ja Cotter istui huulet yhteenpuristettuina ja ajatteli. Englantilainen ei liikaa puhunut, hän joko toimi tai korkeintaan ajatteli, kun asiat olivat kysymyksessä, vaikka hän muuten olikin yhtä vilkas kuin muutkin kumppanit.

»Kivinen!» kuiskasi hän vihdoin. Kivinen kumartui. »Ei ole muuta neuvoa kuin että koetatte puhua tälle hullujoukolle järkeä, suhteellista järkeä. Yleensä ei järki tehoa bolsheviikkeihin, nehän ovat tehneet pesäeron sen kanssa, mutta voihan koettaa.»

Kivinen puri huulensa yhteen. Hän oli aavistanut, että näin oli käyvä. Hänen täytyi mennä tuleen. Hän veti esiin muistikirjansa, kirjoitteli siihen lukuja, merkitsi asioita ja laskeutui sitten puhemiesaition luo ja kirjoitti nimensä puhujaluetteloon. Hoper ja Cotter puristivat hänen kättään.

»Tämä on yhtä vaarallista kuin konsanaan konekiväärejä vastaan hyökkääminen, mutta paljon vaikeampaa», virkkoi hän ihailevan painokkaasti.

Puheet jatkuivat. Kivistä alkoi väsyttää. Ne olivat kaikki samoja. Samoja asioita toistettiin lukemattomilla tavoilla, korkein paatos vaihtui pistävimpään satiiriin, lennokkuus karkeimpiin haukkumasanoihin, mutta kuitenkin ne olivat samoja.

Joukko suli yhä enemmän samanlaiseksi. Tuo näennäisesti niin erilainen, eri kansoja, eri oloja, eri maita ja maanosia edustava joukko alkoi osoittaa joukon yleisiä tuntomerkkejä. Se huusi ja melusi samalla aikaa, kykenemättä eroittamaan järkevää hullusta, pätevää pätemättömästä, kunhan vain yleinen suunta tyydytti sen kiihtyneitä tunteita, sen palavaa toimintahalua ja hehkuvaa kostonhimoa. Se edusti bolsheviikki-aatelistoa, mutta tarkkasilmäisinkään huomioidentekijä ei olisi kyennyt löytämään paljoakaan eroavaisuutta sen ja minkä katujoukon välillä tahansa. Sekä sen älyllinen että siveellinen taso oli arveluttavasti laskenut. Lehteriyleisö, puna-armeijalaiset, katunaiset ja tehtaantytöt, nälkiintyneet, viluiset, villiintyneet, huusivat ja hurrasivat, taputtivat käsiään ja ulvoivat mielihyväästä aina kun uusi raakuus singautettiin, mielipuolisin kehoitus esitettiin. Asettua sitä vastustamaan oli mielettöntä, hengenvaarallista, kun se utopistisissa puheissa, kaunopuhetulvassa näki rohkeimpienkin unelmiensa ja toiveittensa täyttyvän, kun se luuli saavansa kostaa ja lyödä.

Mutta Kivinen ajatteli vain hetkisen tätä. Hän kuvitteli »yhteiskunnallista vallankumousta», ja kaikki omakohtainen pelko katosi siinä silmänräpäyksessä. Ja kun hänen vuoronsa tuli puhua, asteli hän tyynesti ja vakavasti lavalle, sisimmässään hymyillen sillekin tilanteelle, johon hän oli taas joutunut. Olisipa Koskelakin puhekonseptineen näkemässä! Mutta ei, nainenhan se tavallisesti sotkee kaikki laskut, vaikka Kivinen ei voinutkaan käsittää, missä Koskela sittenkin viipyi.

Melu salissa vaimeni hiukan, kun Kivinen, seisoen tyynenä ja vakavana, vaati hiljaisuutta.

»Toverit, minä v a s t u s t a n teitä!» Sanat tulivat harvaan ja terävästi, niin että jokainen ne kuuli. Sali mykistyi, kaikki tuijottivat rohkeaan lausujaan, ja Cotter ja Hoper tunsivat sydämensä lyönnit. Mutta hiljaisuutta kesti vain hetkinen, sitten puhkesi täydellinen myrsky, tuhathenkisen joukon ulvonta pani seinät vapisemaan, edustajat hyppäsivät paikoiltaan, lehteriyleisö raivosi eikä puheenjohtaja uskaltanut tarttua edes kelloonsa. Mutta Kivinen ei peräytynyt, vaan seisoi jos mahdollista entistä tyynempänä ja suurempana puhujakorokkeella ja silmäili allaan kuohuvaa intohimoista ihmismerta. Huudot ja uhkaukset, vihellykset ja jalkojen töminä kilpistyivät hänen horjumattoman lujaan katseeseensa.

Sanomalehtimies nosti kätensä, ja melu, kuin vasten tahtoaan, vaikenä. Tuli täydellinen hiljaisuus.

»Toverit, älkää käsittäkö minua väärin. Minä olen bolsheviikki, leppymättömin kommunisti, ja olen uh-

rannut ja uhraan mitättömän olemukseni vallankumoukselle ja proletariaattiluokan vapauttamiselle. Kuulkaal»

Olisi kuullut nuppineulan putoavan lattialle. Kivinen oli laskenut oikein, hän oli herättänyt joukon mielenkiinnon, ja jokainen ahmi häntä silmin ja korvin.

Ja sanomalehtimies alkoi puhua, hitaasti, painokkaasti, mutta sydämellisen vakuuttavasti. Hän kuvaili työläisluokan tehtävää, sitä suunnatonta työtä, jonka se oli suorittanut historian aikana. Joukko tempautui mukaan. Kivinen pysähtyi. Salissa ei kuulunut muuta kuin tukahdutettuja huokauksia. Joukko oli mukana.

Puhujan ääni muuttui kovaksi, pistäväksi, sydämetömäksi, huokuen myrkyllistä vihaa, kun hän siirtyi kuvailemaan kapitalismia ja sen väärinkäyttöksiä, sortoa, vankiloita, maanpakoa, vallankumoustovereitten teloituksia. Hoper ja Cotter hengittivät syvään, he eivät tietäneet mitä ajatella. Mutta Kivinen jatkoi, hän esitti esimerkkejä, loi tunnelmapalasia, väritti mustaksi ja valkoiseksi. Alkoi kuulua hiljaisia huudahduksia, pidätettyä raivoa kuvastui kuulijain kasvoilla ja viimein se puhkesi villiin, elämelliseen suosionhuutoon, huumaavan rajattomaan kuin aropuhvelien mylvintä.

Cotter ja Hoper kuuntelivat henkeään pidätellen. Hekin unhoittivat ympäristön, päämääränsä, ja tuijottivat herkeämättä valaistulla lavalla puhuvaa miestä, jonka jokainen sana, jokainen liike kuvastivat sitä taistelua, jota hän oli rinnassaan tuntevinaan.

Taas muutti Kivinen äänensävyä. Hän ryhtyi lennokkain, innostunein sanoin kuvaamaan työläisluokan nousua, niitä tulevaisuudenkuvia, joita tämä nousu toisi palkintonaan. Hän innostui, ääni korkeni ja koveni, sanat tulvivat vuolaina hänen huuliltaan ja ilmehikäs venäjänkieli tuntui noudattavan hänen ajatuksiensa pienimpiäkin vivahduksia. Joukko nautti, se eli kuvitelmissa, se näki päivänsä koittavan, voiton ja koston päivän, runsauden ja nautinnon päivän. Mutta, ja puhujan ääni muuttui surulliseksi, taistelu ei ollut vielä lopussa. Paljon oli vielä tehtävää, vaikka paljon oli tehty. Monta tappiota oli kärsitty. Täytyy järjestäytyä. Järjestäytymisessä on vallankumouksen voima; silloin sen mahtavin ase, suunnaton lukumäärä, pääsee oikeuksiinsa. Ja pirullisen vakuuttavasti, kyyneillisesti hän selitti, että oli odotettava. Oli lyötävä isku, mutta kun se lyötiin, oli oltava varma voitosta. Odottamalla päästäisiin nopeimpaan tulokseen, hätköity yritys tuhlaisi kallista verta ja masentaisi hehkuvaa mieltä. Tietenkin, odottaminen ei ollut helppoa taistelunhalusta hehkuville joukoille, mutta tämä halu oli ohjattava valmisteluihin. Maanalaista työtä oli jatkettava, aseita oli taottava, varastoja oli koottava, niin että kun se päivä koittaisi, jolloin taisteluun ryhdyttäisiin, kaikuisi »Internationale» voitonvarmana, rohkaisevana ystäville ja musertavana vihollisille.

Huumaava suosionosoitusten myrsky täytti koko salin ja ylhäältä lehteriltä lennähti nuoren tytön heittäjä punainen ruusu Kivisen jalkojen eteen. Kivinen

nosti sen ylös ja huutaen: »Eläköön vallankumous!» riensi myrskyävän ihmisjoukon halki aitioonsa.

Cotter ja Hoper eivät kyenneet sanomaan mitään, puristivat vain ääneti puhujan kättä. Mutta Kivinen, voittaen takaisin täydellisen tyyneytensä ja veitikkamaisuutensa, kuiskasi tovereilleen:

»Luulenpa, totta vie, että huomisesta 'Isvestijasta' saan lukea oman puheeni. Siitä lehdestä maksan sen painon kullassa.»

Salissa jatkuivat suosionosoitukset. Mutta äkkiä aukeni muuan sivuovi, Kivinen katsahti ja kalpeni.

»Nyt on piru merrassa, mutta me olemme myös. Pois, tulkaa pois heti!» kuiskasi hän äärimmäisen kiihtyneenä tovereilleen, ja nämä, ymmärtämättä mitään, riensivät Kivisen jäljessä ulkokäytävään. Hetken kulluttua poistui kolme turkkeihin kääriytynyttä miestä entisestä teatterista, jossa maailmankongressi istui. Sisällä jatkuivat puheet.

24.

Koskelakin huomaa, että jotakin on tapahtunut, ja lähtee ottamaan siitä selvää.

Moskova loisti satoine kirkkoineen ja tuhansine kupooleineen punertavan talviauringon säteissä. Varpusvuorilta näkyi koko kaupunki leveine katuineen, mataline taloineen ja lukemattomine autioine puutarhoineen, huurteen peittämät Kremlin muurit ja mahtavat luostarit.

Ilma oli kirpaisevan raikas, ja Koskela sekä miss Audhon kävelivät rivakasti, nauttien ihanasta näköalasta, raittiista ilmasta ja toistensa seurasta. Miss Mary oli jääkärin parissa uskaltanut pistäytymään muutaman tuttavansa luona. Vallankumous oli supistanut liikkumisvapauden olemattomiin, ja huvikävelyt kuuluivat ihanaan menneisyyteen. Vaikka olisi ollut passit ja kaikki muutkin paperit täydessä kunnossa, ei kukaan pistäytynyt ulkona muuta kuin aivan välttämättömillä asioilla, sillä aina oli mahdollisuus joutua pidätetyksi, ryöstetyksi ja ehkäpä surmatuksikin ainuisissa katukahakoissa. Mutta koska luonto on aina voimakkaampi kuin kaikki pakkomääräykset, näkyi nytkin Varpusvuorilla muutamia toisiinsa syventyneitä pareja, jotka kaikkea uhmaten tahtoivat hetkeksi unhoittaa olevan kurjuuden ja puhua ikuisesti uudesta ja ikuisesti vanhasta, katsahtaa toisiaan silmiin, puristaa kättä ja erota sitten sydämessä unelmat, jotka saattoivat hiukan keventää kannettavaa olevaa kuormaa, lieventää vallankumousajan autiota kolkkoutta.

Miss Mary ja jääkäri kiirehtivät kulkuaan, sillä Koskelan oli ehdittävä kongressiin. Puhua he eivät voineet paljonkaan, mutta miss Mary tunsu miellyttävää turvallisuutta, astellessaan somassa talvipuvussaan harteavan seuralaisensa vieressä, ja harmaitten silmien tyyni ilme veti vastustamattomasti puoleensa. Koskela oli harvasanainen, vaitelias, ja koettujen vaarojen ja seikkailujen muistot olivat luoneet häneen tahtomatta-

kin salaperäisyyden viehätystä. Ja kun taas jääkäri katsoi tytön ilmehikkäisiin syviin silmiin ja tarkkasi hänen reipasta astuntaansa, kuunteli luonnollisen raikasta naurua, olisi voinut huomata, että tyynet harmaat silmät eivät sittenkään olleet aivan tyynet ja että seurustelukohteliaisuudessa piili enemmänkin.

Varsinaiseen kaupunkiin tultaessa ihmetytti kulkijoitamme verrattain suuret ihmisjoukot, jotka olivat kokoontuneet katujen kulmiin. Niiden riveissä oli vain työväkeä. Ryhmistä kuului hiljaista puhetta, kaikki oli kylläkin rauhallista, mutta uhkaavat silmäykset puhuivat toista kieltä. Ilmeisesti oli jotakin ilmassa. Ja samottuaan jonkun matkaa kulkijamme näkivät muutaman leipäpuodin eteen kokoontuneen tuhantisen joukon, jonka käyttäytyminen oli jo paljon hillitsemättömämpää kuin aikaisemmin.

»Leipää, leipää, leipää!»

Vihlova huuto kajahti talvisessa ilmassa. Parisataa naista huusi, heilutti käsiään, kirkui, ja ryntäili puodin lukittuja ovia ja peitettyjä ikkunoita vastaan.

»Alas neuvostovalta!»

Muuan pitkä, luiseva, nälistynyt työläisnainen sen kirkaisi. Tuli hetkeksi hiljaisuus, kuin majesteettirikos olisi tapahtunut, mutta sitten puhkesi koko tuo tuhantinen joukko villiin, kestävään huutoon, joka kolkosti vyöryi kadulta kadulle:

»Alas neuvostovalta!»

Nälkäkapina oli puhkeamaisillaan. Omasta huu-
dosta rohkaistuneena läksi joukko liikkeelle, kasvaen

ja paisuen joka hetki. Koskela ja miss Mary painautuivat väkisinkin mukaan. Naiset, ryysyiset, laihat, nälkäiset, kuumeisesti loistavin silmin, kulkivat edellä ja huusivat koko ajan:

»Alas neuvostovalta!»

Silloin äkkiä räiskähti. Kuului kuin kiukkuinen piiskan sivallus, korviahuumaava pauke ja rätinä, ja mielenosoittajain joukko taipui maahan kuin niitetty luoko. Puna-armeijan osasto oli alkanut »rauhoittaa» työläisiä.

Täydellistä sekaannusta kesti vain hetkisen. Mielenosoittajat alkoivat vastata tuleen ja ennenpitkää oli täydellinen katutaistelu käynnissä. Katu puhdistui muutamassa hetkessä molemmin puolin, vain kaatuneet ja haavoittuneet jäivät makaamaan veriselle, sotketulle lumelle. Muut etsivät suojaa porttikäytävistä ja taloista, joiden ikkunoista, ullakoilta ja katoilta alkoi vimmattu taistelu.

Puna-armeijalaiset eivät säästäneet ampumavaroja. Konekiväärיתי pyyhki katua, rapisi seiniin, mutta ulkonemien takaa räiskyi myöskin mielenosoittajain kiväärיתי tuhoisana ja kiivaana.

Koskela oli myöskin heittäytynyt maahan ja vetänyt miss Maryn mukanaan, mutta hypännyt sitten heti ylös ja päässyt parilla harppauksella suojaavan kadunkulman taa. Molemmat juoksivat pitkin katua aikeissa paeta, mutta heidän ennätettyään noin sata metriä, räiskähti myöskin sivukadulta vastaan kiväärיתי. Mielenosoittajat oli saarrettu. Koskela pujahti muu-

tamaan porttikäytävään, joka oli »rintamien» välissä.

Taistelu jatkui. Jääkäri veti esiin mauserinsa kaiken varalle, koetti ja onnistuikin murtamaan portin, ja molemmat joutuivat taloryhmän ympäröimälle kivi-
pihamaalle. Noin puolen tunnin kuluttua vaimenivat laukaukset ja jääkäri uskalsi lähteä neitosensa kanssa pihasta. Mutta tuskin olivat he ennättäneet astua kymmenen askelta portilta, kun kadunkulmaan ilmestyi ryhmä punakaartilaisia, jotka avasivat heti kiivaan tulen heitä vastaan. Jääkäri heittäytyi lumeen, veti missin vierelleen ja samassa alkoi hänenkin mauserinsa laulaa. Kaksi punakaartilaista kaatui ja toiset pakenivat. Jääkäri vetäytyi porttikäytävään. Hetken kuluttua aloittivat punakaartilaiset kiivaan tulen kadunkulmasta, niin ettei porttikäytävästä voinut pistää päätäkään ulos. Tilanne oli tukala, ja jääkäri tunsu hermostumista missin puolesta, joka, vaikka koettikin näyttää urhealta ja reippaalta, sittenkin pelkäsi.

Koskela mietti juuri jotakin epätoivoista keinoa pelastua, kun porttikäytävään suhahti palava pommi, kolahti kivitykselle ja lennähti melkein jääkärin jalkojen juureen. Kivääritulon suojassa olivat punakaartilaiset hiipineet porttikäytävän ulkopuolelle. Mary huudahti heikosti ja Koskelaan nojaten katsahti kauhuissaan savuavaa esinettä. Mutta jääkäri tarttui ajatus-
takin nopeammasti pommiin, ojentautui ja heitti palavan esineen nurkan taakse. Kuului huumaava jymähdyks, katkonaisia valitushuudahduksia, ja sitten oli

kaikki hiljaa. Punakaartilaiset olivat heittäneet pommin liian aikaisin.

Koskela katsahti kadulle. Portin luona makasi neljä miestä ruhjottuina, mutta katu oli tyhjä. Hetkeäkään siekailematta painalsivat molemmat juoksuun ja olivat pian kaukana. Taistelupaikoilta kuului vielä yksinäisiä laukauksia: siellä viimeisteltiin »puhdistusta» ja toteutettiin käytännössä bolshevistista vapautta. Monet haavoittuneet, naiset, lapset ja miehet jäivät makaamaan hangelle, odottaen armonlaukausta.

Koskela ja Mary kulkivat kotiin, kiihtyneinä, painautuneina toisiaan vasten. Jääkäri ei olisi välinäytöksestä välittänyt mitään, ellei Mary olisi ollut mukana, mutta kun Mary kuiskasi hiljaa kiitoksensa, tunki jääkärikin, missä vaarassa hän oli ollut ja mitä oli ollut menettämäisillään.

Punakaartilaispatrulleja liikkui tiheässä, jääkäri ja hänen seuralaisensa pidätettiin monta kertaa, mutta passit olivat kunnossa, ja he saivat jatkaa matkaansa. Mutta kun he tulivat sen kadun päähän, jonka varrella miss Mary asui, olikin se suljettu. Punakaartilaisketju oli vedetty kadun yli. Koskela tiedusteli syytä.

»Siellä vangitaan jotain ameriikkalaista vastavallankumouksellista!» vastasi vartija.

Koskela ja Mary säpsähtivät. Ja aivan oikein, sen talon luona, jossa mr. Audhon asui, näkyi punakaartilaispatrulli. Koskela kuiskasi Marylle, ja molemmat läksivät kävelemään pois päin. Seuraavassa kadunkul-

massa pysähtyivät he odottamaan. Patrulli lähti liikkeelle ja sen keskellä näkyi joku siviilimies. Kun saatue tuli lähemmäksi, tunsivat molemmat kauhukseen, että mr. Audhon kulki piikkiniekkujen keskellä. Mary päästi tukahduneen huudahduksen.

»Nyt on jotakin tapahtunut», kuiskasi Koskela. »Emme saa menettää hetkeäkään. Rientäkää heti asuntoomme ja sanokaa tovereilleni, että he odottaisivat minua kotona. Kongressi saa jäädä. Minä seuraan saattuetta ja otan selvän asiasta. Näkemiin!»

Päännyökkäyksellä erosivat jääkäri ja neitonen toisistaan. Punakaartilaisjoukko kulki juuri ohi.

24.

Herra Nosowkin lupautuu suurimmalla mielihyvällä avustamaan vastavallankumouksellisia, tietämättä kuitenkaan missä ja miten.

Miss Mary kiirehti askeleitaan. Pelko ja tuskallinen epätietoisuus kalvoi mieltä. Mitä olikaan tapahtunut kotona ja mistä syystä hänen isänsä oli vangittu? Oliko kaikki johtunut sattumasta vai aavistaisivatko bolsheviikit jotakin heidän suhteestaan neljään vastavallankumoukselliseen matkailijaan?

Kun Mary saapui seikkailijoiden asuntoon, olivat nämä jo ehtineet lähteä kongressiin. Mary ei tiennyt, mitä tehdä, mutta päätti kuitenkin odottaa. Hänellä

ei ollut minne mennä, ja Koskela oli joka tapauksessa luvannut tulla kotiin.

Tuhannet kysymykset nousivat mieleen. Onnis-tuisiko Koskelan saada jotakin selville? Miten kävisi, ellei isää vapautettaisi? Minne hän itse joutuisi? Vi-lauksena nousi tämäkin kysymys hänen mieleensä. Siitä hän ei paljoakaan välittänyt, mutta isä? Jäätävä kauhu valtasi hänet autoissa, kolkoissa huoneissa, kun hän muisti kuulemansa ja näkemänsä bolsheviikkien vankiloista, heidän »tuomioistuimistaan» ja joukkoteloituksistaan.

Kului tunti ja toinenkin. Mary ei uskaltanut lii-kahtaakaan, vaan istui nurkkaansa painautuneena. Olisi tehnyt mieli toimia jotenkin, liikkua, huutaa, rien-tää auttamaan isää, mutta joku näkymätön voima kahlitsi koko olennon, ja järki sanoi kaikkien yritysten ainakin toistaiseksi olevan mielettömiä.

Talvinen päivä alkoi jo hämärtää, kun viimeinkin kuului askeleita. Mary säpsähti ja hypähti seisomaan. Ovi temmattiin auki ja huoneeseen riensi Kivinen, kin-tereillään Hoper ja Cotter.

»Te täällä . . .», pääsi Kiviseltä väkisinkin. —
»Missä on Koskela?»

»Hän . . . hän meni ottamaan selvää isästäni»,
kuiskasi Mary, ja jännitys laukesi kyyneleihin.

»Isästäanne?»

»Niin, hänet on vangittu.»

»Vangittu!» huudahtivat kaikki kolme. — »Milloin?»

»Noin pari kolme tuntia sitten. Punakaartilaiset veivät hänet. Me näimme.»

Muutamin katkonaisin lausein kertoi Mary miehille aamuiset seikkailut. Kivinen heittäytyi nojatuoliin ja sytytti savukkeen.

»Nyt ovat hetket kalliita. Nyt täytyy toimia päätävästi, mutta ennenkaikkea viisaasti ja viekkaasti. Tohtori on aloittanut toimintansa.»

»Tohtori?» kysyi Mary vuorostaan.

»Niin, olemme kertoneet teille, bolsheviikkitohtori. Vangitsimme hänet Intiassa, ja olisin voinut vanhoa, että hän siellä pysyy. Mutta ei ole hyvä vanhoa. Hän on nyt täällä. Me näimme hänet kongressissa ja painuimme heti tänne. Tulisipa nyt vain Koskela!»

Syntyi äänettämyys. Kivinen puhalteli savurenkaitaan, Mary tuijotti eteensä tuskaisin ilmein, Cotter istui huulet yhteenpuristettuina ja Hoper käveli verkaan edestakaisin huoneessa.

»Meidät voidaan vangita millä hetkellä hyvänsä», virkkoi Cotter miettävästi.

»Kyllä vain, mutta te unohdatte muutaman seikan: tohtori tuskin tietää meidän tunkeutuneen tänne asti. Ja toinen seikka: hän ei tiedä mitään teidän ja Hoperin olemassaolostakaan», vastasi Kivinen.

Ovi lensi äkkiä auki ja huoneeseen ryntäsi Koskela.

»Tohtori on Moskovassa!» huudahti hän yllättävästi.

»Tiedämme», vastasi Kivinen hiukan kuivasti.

»Oletteko nähneet?»

»Kyllä, hän tuli kongressiin.»

»Soo!» Koskela vihelsi.

Mary hyppäsi ylös. — »Missä isä on?»

»Hän on torivankilassa. Häntä ei ole vielä kuultu. Tohtori kävi vankilassa, mutta poistui heti.»

»Mitä teemme?» kysyi Cotter asiallisesti.

Ystävykset ryhtyivät neuvottelemaan. Kongressiin ei voitu enää mennä, sillä tohtori saattoi tuntea.

»Voi perhana!» huudahti Kivinen äkkiä.

»Mitä nyt?» kysyi Hoper.

»Me olemme olleet pässinpäitä, me! Meidän osoitteemme ja nimemme ovat bolsheviikkien luettelossa!»

Koskela kalpeni.

»Täällä emme voi viipyä, emme hetkeäkään. Miss Audhonkin on vielä täällä. Jonnekin hotelliin tai kahvilaan!»

Koskelan neuvoa noudatettiin heti, ja puolen tunnin kuluttua istui seurue muutaman kahvilahotellin yksityishuoneessa.

»Ensiksikin: meidän tulee suorittaa tehtävämme loppuun», aloitti Koskela.

»Tietenkin!» hyväksyivät toiset.

»Toveri Nosowkinin 'vallankumoustehdas' on hävitettävä kokonaan. Se on jo hyvä isku. Siten hajoaa bolsheviikkien koko maanalainen asiamiesverkko.»

»Suunnitelma on hyvä, mutta kuka panee sen täytäntöön? Kun ei kävisi kuin hiirille, jotka aikoivat ripustaa kellon kissan kaulaan», hymähti Kivinen.

»Se on räjäytettävä», lausui Koskela kylmästi. —
»Toveri Nosowkinilla on rakennuksessaan helvetinko-
neita. Koetetaan, kelpaavatko ne mihinkään!»

»Milloin ryhdymme työhön?» kysyi Hoper.

»Tänä iltana. Se on päätetty siis.»

»Mutta millä tavalla pääsemme pois kaupungista?»
virkahti Cotter.

»Meidän täytyy yrittää junalla.»

Seikkailijat kuiskuttelivat vielä hetkisen keskenään,
mutta poistuivat sitten, palatakseen asuntoonsa. Tus-
kin olivat he päässeet sisään, kun herra Nosowkin kur-
kisti ovesta.

»Toivoakseni en häiritse?» kysyi hän makeimmalla
äänellään. Mary livahti silmänräpäyksessä viereiseen
huoneeseen.

»Ette millään tavalla», riensi Kivinen vakuutta-
maan. Bolsheviikki astui huoneeseen.

»Suuria uutisia!» Herra Nosowkin loisti.

»No?» kysyi Kivinen jännittyneenä.

»Olemme päässeet jonkunlaisen vastavallankumouk-
sellisen salaliiton perille. Muuan ameriikkalainen lähe-
tysvirkamies on vangittu. Junaliikenne on lopetettu
ja tutkimuksia jatketaan tarmokkaasti. Tohtori Ralph-
ston on palannut. Hän joutui kiinni Intiassa, mutta
pääsi lahjomalla pakenemaan. Hän epäilee, että Mos-
kovaan olisi tunkeutunut pari lahtarihallituksen agent-
tia?»

»Soo, sellaista! Onko nuo agentit tehty jo vaarat-
tomiksi?»

»Ei vielä, mutta toivoa on.»

»Onko mr. Audhonin vangitseminen tämän yhteydessä?» kysyi Kivinen äkkiä.

»Kyllä!» vastasi hra Nenäkäs hieman kummastuneena. »Mistä te sen tiedätte?»

»Ainahan jotakin tietää.» Kivinen sytytti uuden savukkeen ja silmäsi tovereihinsa, nyökäyttäten huomauttamatta päätään. Paras oli aloittaa heti. Koskelan käsi livahti taskuun. Hoper ja Cotter seurasivat esimerkkiä.

»Moskovasta ei siis pääse junalla?» kysyi Kivinen viattomasti.

»Kyllä pääsee, mutta sitä varten vaaditaan ulkomaisen valistustoimiston passi», vastasi hra Nosowkin.

»Sehän kävikin mainiosti», virkkoi Kivinen. — »Muiten, onko kongressissa tehty mitään päätöksiä? Emme voineet olla siellä loppuun saakka?»

»Hyväksyttiin päätöslauselma pikaisesta toiminnasta.»

»Vai niin, siis kuitenkin vastoin minun mielipidettäni!»

»Tohtori Ralphston puhui ja voitti kaikki epäilykset.»

»Se on helppo arvata. Milloin toiminta aloitetaan?»

»Ohjeet asiamiehille annetaan huomenna.»

»Täpäpä pitää! No niin, herra Nosowkin, me pyytäisimme teiltä muutamia pieniä palveluksia . . .» aloitti Kivinen. Kolme muuta seikkailijaa puristivat aseita taskussaan.

»Suurimmalla mielihyvällä!» vakuutti bolsheviikki.

»Niin, katsokaas, meidän pitää päästä matkustamaan Moskovasta tänään . . .»

»Matkustamaan . . .?» kertasi hra Nenäkäs hämmästyneenä.

». . . otettuamme ensin mukaan mainion ja mieltämme kiinnittävän korttijärjestelmänne . . .»

»Korttijärjestelmäni?» änkytti bolsheviikki, osamatta aavistaa, minne sanomalehtimies oikein tähtäsi.

»Ja vaikka me yleensä emme ole barbaareja, luulemme ihmiskunnalle olevan hyödyksi, jos 'vallankumoustehtaanne' hävitetään. Teillähän on valmiita helvetinkoneita?»

»Helvetinkoneita?!» Pikku mies vapisi, sillä hän alkoi tajuta olevansa sangen epämiellyttävässä asemassa.

»Niin, me emme olisi niin kiirehtineet, mutta tohtori Ralphstonin saapuminen pakoittaa . . . Herra Nosowkin, meillä on kunnia esittäytyä: neljä lahtari-agenttia! Seis, seis, kädet ylös!»

Hra Nosowkin oli yrittänyt rynnätä ovelle, mutta kolmen mauserin sangen vähän humoristiset suut pysäyttivät hänet alkuun. Hän vaipui nojatuoliin pelästyneenä ja kalpeana.

»Ryhtykäämme neuvotteluihin!» virkkoi Kivinen kylmästi. — »Saako olla savuke!» Sanomalehtimies tarjosi kohteliaasti. Mary puikahti takaisin huoneeseen.

*Vastavallankumoukselliset hyväksyvät suoritettavakseen
pienen iltaohjelman.*

»Tehtävämme on kolmiosainen», aloitti sanomalehtimies. »Ensiksi on meidän vapautettava mr. Audhon, toiseksi hävitettävä vallankumoustehdas ja kolmanneksi korjattava maallinen olemuksemme kunniallisessa kunnossa Moskovasta ja kommunistivaltakunnasta. Tehän olette lupautunut avustamaan 'suurimmalla mielihyvällä', hra Nosowkin, joten nämä pikkuseikat eivät tuottane meille vaikeuksia?»

Hra Nosowkin ähkyi vain.

»Ensiksi: tietääkö tohtori meidän olevan täällä?»

»En luule, sillä tutkimukset ovat aivan alulla, ja niitä johdan minä.»

»Hyvä, siis voimme jäädä tänne, mikä onkin mukavampaa.»

»Kuulkaas, herra Nosowkin!» puuttui Koskela keskusteluun. — »Jos te hyväntahtoisesti kirjoittaisitte pienen paperilapun ja veisitte sen henkilökohtaisesti perille, luuletteko, että mr. Audhon päästetään vankilasta esim. kuulusteluun?»

Bolsheviikki kiemurteli nojatuolissaan, mutta ei vastannut mitään.

»Kas niin, rauhoittukaa. Me emme vaadi teiltä mahdottomia ja pidämme kyllä omasta puolestamme

lupauksemme: teille ei tapahdu mitään. Siis, pääseekö mr. Audhon vapaaksi?»

»Pääsee», mutisi virkailija.

»Selittäkää tarkemmin!»

»Jos kirjoitan ulkomaisen valistustoimiston nimessä passituksen, luovutetaan hänet kyllä kuulusteluun.»

»Kas, sehän käy hyvin.»

Bolsheviikin silmät välähtivät viekkaasti. Koskela huomasi ja hymähti.

»Ei mitään kujeita, parahin herra Nosowkin! Katsokaas, kun me kerran olemme ryhtyneet peliin, pelaamme me sen loppuun. Jos joudumme tappiolle, on se oleva teidänkin tappionne.»

»Miten järjestätte vapauttamisen?» kysyi bolsheviikki hieman alistuneempana.

»Sen saatte nähdä myöhemmin! Minä pidän tavallisesti suunnitelmani omana tietonani.»

»Asia n:o 1 on selvä», julisti Kivinen.» N:o 2!»

»Minä teen nyt muutamia kysymyksiä, joihin toivon saavani mahdollisimman tarkat ja oikeat vastaukset», lausui jääkäri kuivasti. — »Minun ei tarvinne huomauttaa, että m. m. henkenne riippuu nyt totuudenrakkaudestanne.»

»Minä vastaan», lausui hra Nosowkin. Seikkailijain reipas ja kursailematon, mutta rehellinen käytös vaikutti pirteyttävästi.

»Onko hallintorakennus tyhjä öisin?» kysyi Koskela.

»Useimmiten, mutta ei aina. Tavallisesti poistuvat viimeisetkin virkailijat sieltä tuossa klo 9 paikkeilla.»

»Hyvä. Onko teillä aina pääsy sinne?»

»On.»

»Onko rakennus aina vartioitu?»

»On.»

»Te tiedätte tunnussanat?»

»Tiedän.»

»Voitteko saada käytettäväksenne pari autoa?»

»Voin kyllä.»

»Kas niin, me alamme päästä yhteisymmärrykseen. Tänä iltana menemme siis 'vallankumoustehtaaseen'. Te seuraatte mukana.»

»Minä alistun.»

»Kolmas asia on niinmuodoin leikkiä. Hra Nosowkin kirjoittaa meille kaikille passit?»

»Kyllä. Mutta sallikaa minun kysyä, mitä aiotte tehdä minulle?»

»Päästämme teidät vapaaksi.»

Bolsheviikki naurahti hiukan katkerasti. — »Se ei riitä, sillä minut teloitetaan joka tapauksessa. Jos kerron, miten kaikki on tapahtunut, ei minua uskota, ja vaikka uskottaisiinkin, niin petturuudesta teloitetaan. Minua odottaa kuolema siis joka tapauksessa.»

»Hm, tämä kohta on vaikea järjestää», virkahti Hoper. — »Mutta kuulkaas, voisimmehän teidät sitoa ja jättää sitten jonnekin, josta teidät heti löydettäisiin.»

Hra Nosowkin pudisti murtuneena päätään. — »Se voisi ehkä henkeni pelastaa, mutta asemani olisin joka

tapauksessa menettänyt. Minut alennettaisiin ja pistettäisiin punaisen armeijan riveihin.»

»Ja teillä ei tietenkään ole mitään sotaisia harrastuksia. Se on kyllä ymmärrettävää.»

»Mutta», aloitti bolsheviikki arasti, »jos saisin ehdottaa . . .»

»Antaa tulla vain», virkkoi Kivinen rennosti. — »Jos kerran itse selviämme, niin voimmehan auttaa teitäkin.»

»Niin, katsokaas, jos te ottaisitte minut mukanne?»

»Soo-o! Ei enempää eikä vähempää!» naurahti Kivinen. — »Mitäs 'Kansainvälinen Antibolshevistinen Valkoarmeija' arvelee tästä kainosta ehdotuksesta?»

»Jos asiaa harkitsee tarkemmin, niin on siitä vain hyötyä. Hra Nosowkin voi auttaa meitä matkalla. Minä suostun», sanoi Cotter.

»Ja minä!» Hoper virkkoi, Koskelan yhtyessä.

»Siis toveri Nosowkin otetaan mukaan. Päätetty.» Bolsheviikki huokasi helpoituksesta. Hän veti esiin kellonsa, ja tuskin huomaamaton hymynväike kulki kasvojen yli. Cotter tarkasti syrjästä.

»Milloin lähtee juna?» kysyi Kivinen.

»12,30», vastasi hra Nosowkin.

»Siis: klo puoli 10 on kahden auton oltava täällä. Ajamme 'vallankumoustehtaalle'. Kahdessa tunnissa ehdimme luultavastikin järjestää asiat siellä. Vankila on matkan varrella asemalle mentäessä. Toinen auto saa käydä hakemassa mr. Audhonin. Aikaisemmin emme voi tunkeutua vankilaan, sillä muutoin voi

kaikki tulla ilmi ennen aikojaan. Hyväksytäänkö ohjelma?» kysyi Kivinen.

»Hyväksytään», kuului yksimielinen vastaus.

»Nyt siis, herra Nosowkin, saatte siirtyä tänne viereiseen huoneeseen. Ikkunat ovat vanhaa tukevaa tekoa. Pakoyritys päättyy lyhyeen.» Koskela ohjasi bolsheviikin sivuhuoneeseen.

Alettiin neuvotella suunnitelman yksityiskohdista ja jokainen teko ja tilanne punnittiin tarkoin. Kaikki oli asetettava yhden kortin varaan, mutta rohkeuteen ja päättäväisyyteen yhtyi toiselta puolen äärimmäinen varovaisuus ja harkinta. Sattuman osaa oli vähennettävä mahdollisimman paljon.

Mary seurasi jännittyneenä miesten keskustelua. Hän tunsu siirtyneensä aivan uuteen maailmaan. Miehet tuossa vierellä keskustelivat ja väittelivät tyynesti ja kylmästi, aivankuin olisivat järjestäneet huvimatkaa, yrityksestä sellaisesta, että Mary ei olisi saattanut uskoa kenenkään uskaltavan moiseen ryhtyä. Varmuus ja harkintaan perustuva itsetietoisuus ilmeni jokaisessa sanassa, ja vähitellen alkoi se vaikuttaa Maryynkin. Hänkin alkoi ensin toivoa ja sitten uskoa. Juuri niin oli käyvä eikä toisin, ja siksi juuri, että seikkailijat niin tahtoivat ja niin olivat päättäneet. Isänkin pelastaminen näytti nyt enää vain ajankysymykseltä. Mary teki musertavia vertailuja näiden miesten ja n. s. valkoisten venäläisten välillä, jotka huokailivat ja itkivät, mutta alistuivat, eivätkä uskaltaneet ryhtyä mihinkään. Lännen miehet eivät leikkineet kohtalon

kanssa, vaan koettivat sitä ohjata, kulkivat vaaraa kohti avoimin silmin, mutta valmiina joka hetki väistämään, jos kohta ei peräytymään.

Mary valmisti teen, seikkailijat ottivat esiin eväitään, ja tuotapikaa oli katettu maukas ja viekoitteleva illallispöytä. Herra Nosowkin kutsuttiin aterialle. Leikki ja pilapuheet sinkoilivat, mutta Mary huomasi, että Koskela parikin kertaa vaistomaisesti koetti taskuaan, jossa hänellä oli ase. Oli oltava varuillaan. Lämmin kiilto ilmestyi Maryn silmiin, kun hän kumartui Koskelan puoleen ja kuiskasi:

»Luuletteko, että se onnistuu?»

»Luulen!» kuului Koskelan lyhyt, mutta vakuuttavan sydämellinen vastaus.

»Minä kiitän jo edeltäkäsin.»

— — — —

Illalla tarkastivat seikkailijat aseensa, pukeutuivat mahdollisimman lämpimästi ja pukivat myös Maryn, ellei nyt kovinkaan sopiviin, niin ainakin tarkoituksen mukaisiin tamineihin. Herra Nosowkin sai Koskelan vartioimana käydä huoneessaan ja ottaa mukaansa rahat ja arvoesineet, joita »ryyсыкөyhälistön» edustajalla tuntuikin olevan koko runsaasti. Herra Nosowkin oli jo aikaisemmin määrännyt puhelimitse kaksi autoa käytettäväkseen. Ne odottivat ulkona.

Odotettiin hermostuttava puolituntinen. Koskela katsoi kelloaan. Se oli kaksikymmentä minuuttia yli yhdeksän.

»Lähtekäämmel» virkkoi hän tynesti. Seurue astui kylmään ja kolkkoon talviyöhön, Kivinen herra Nosowkinin kintereillä. Tälle oli ilmoitettu, että pieninkin pakoyritys rangaistaan ampumalla. Ei auttanut sääliä, ja bolsheviikki kyllä ymmärsi.

Autot hurahivat liikkeelle, ja matkailijat painuivat tuntemattomia seikkailuja kohti.

26.

*Vastavallankumoukselliset sijoittavat bolshevismii kah-
teen tukevaan matkalaukkuun, Leninin tietämättä siitä
mitään.*

Punakaartilaisvartijat hypähtivät vastaan, kun kaksi autoa pysähtyi »vallankumoustehtaan» pääkäytävän edustalle, mutta laskivat seikkailijat sisään, hra Nosowkinin näyttäessä passinsa. Kivinen piti silmällä pikku miestä, mutta bolsheviikki oli kaikesta päättäen liian arka ja varovainen, uskaltaakseen ryhtyä mihinkään pakotoimiin.

Hra Nosowkinin kädet vapisivat hiukan, kun hän etsi avainkimpustaan sopivia avaimia. Päästyään sisään pimeään käytävään, sulki Koskela ulko-oven ja vaati bolsheviikkia sulkemaan yllätyksen varalle myöskin välioven. Autot, etteivät ne herättäisi huomiota, oli ajettu pihaan. Kuljettajat eivät aavistaneet mitään.

Valoja sytyttämättä seikkailijat kompuroivat pilkkopimeässä rappuja ylös, herra Nosowkin ensimmäisenä ja Kivinen toisena. Viimeisenä asteli Koskela ja miss Mary, jonka oli täytynyt tulla mukaan, kun ei voinut missään muuallakaan odottaa. Vaistomaisesti tarttui hän jääkärin tukevaan käteen, ja sotilaan suoniin valahti kuin tulivirta.

Tultuaan herra Nosowkinin työhuoneeseen vetivät Hoper ja Cotter paksut verhot ikkunoiden eteen ja vasta sitten sytyttivät sähköt palamaan. Koko suunnattomassa rakennuksessa ei ollut ketään.

»Ensiksi korttijärjestelmä ja asiapaperit!» komensi Koskela, ja bolsheviikki luovutti alistuneena avaimet. Seinään muurattu kassakaappi avattiin.

Kivinen tarkasteli arvostelevan näköisenä sisältöä.

»Täällähän ei olekaan paljoa. Koko bolshevismi sopii pariin kunnolliseen matkalaukkuun. Teillähän on sellaisia, vai kuinka, herra Nosowkin?»

Bosheviikki myönsi, ja hetken kuluttua toi Kivinen pari sievää nahkaista laukkuja.

»Kas niin, työhön nyt!» virkkoi Koskela.

Kortit ja paperit asetettiin järjestyksessä laukkuihin, ja muutamassa hetkessä oli kassakaappi tyhjä.

»Tässä on karttakin», huudahti Kivinen ja levitti hienolle paperille piirretyn maailmankartan kaikkien nähtäväksi. »Aivan oikein, se on jaettu numeroituihin ruutuihin. Ei sovi moittia, kyllä maanalainen kiihoitustyö on hyvin järjestetty pienimpiä yksityiskohtia myöten.»

»Valmis on!» tuumi Cotter, kun kaikki oli kunnossa ja matkalaukut suljetut. »Nyt voimme ne sinetöidä, niin kukaan ei ainakaan kommunistivaltakunnassa uskalla niitä avata.» Cotter otti lakkaa, sulatti sitä tulitikun avulla ja kiinnitti hienolla rihmalla sitä lukkojen kohdalle, painaen herra Nosowkinin antamalla leimasimella siihen sinetin.

»Olkaa hyvä, herra Nosowkin, ja kirjoittakaa passit!» komensi Koskela, ja bolsheviikki teki työtä käskettyä. Kivinen tutki tarkoin passit ja huomattuaan niiden olevan täydellisiä antoi ne tovereilleen ja miss Marylle.

»Nyt hävitystyöhön! Jaa, mutta herra Nosowkin! Me emme voi ottaa häntä mukaan, emmekä myöskään jättää tänne yksinään», tuumaili Koskela.

»Minä vartioin», virkkoi Mary.

»Uskallatteko?»

»Kyllä, ja minun täytyy myös jotakin tehdä. Antakaa minulle vain joku ase.»

Kivinen luovutti missille pienen browningin, ja Mary jäi kahden bolsheviikkivirkailijan kanssa, joka istui arkana nojatuolissaan ja jota kiiltävä ase ilmeisestikin hermostutti.

Ystävykset ryhtyivät töihin. Koskela oli jotenkuten selvillä rakennuksesta ja herra Nosowkinin opastuksen perusteella löysivät he verraten helposti kellari-kerroksen, jossa säilytettiin pienempiä helvetinkoneita koneitten, laivojen y. m. s. tuhoamiseksi. Koskela, vanha pommimies, tarkasti ja asetti ne kuntoon, ja

kukin seikkailija otti niitä kaksi kappaletta mukaansa. Suuremman varmuuden vuoksi, etenkin kun pienillä helvetinkoneilla ei voitu räjäyttää rakennusta perusteellisesti, ryhtyivät ystävykset varsinaiseen hävitystyöhön, ja jos ulkona maleksivat punakaartilaiset olisivat aavistaneet hituisenkin, mitä sisällä toimitettiin, olisi koko kommunistinen Moskova ollut muutamassa hetkessä jalkeilla. Kirjapainossa särettiin painokoneet aivan käyttökelvottomiksi, samoin setelipainossa. Suuret kiihoituskirjallisuusvarastot hajoitettiin eri huoneisiin, ja kaikki paperit, samoin kuin valmiit ja puoli-valmiit setelit, kasteltiin kirjapainosta löydettyllä paloöljyllä. Seikkailijat raatoivat kuin orjat, mutta täydessä järjestyksessä ja suunnitelmallisesti. Mikään ei saanut jäädä keskeneräiseksi, kun kerran peliin oli ryhdytty. Pimeys haittasi, mutta ei voinut estää. Alhaalta aloitettiin ja mentiin kerros kerrokselta ja huone huoneelta. Koskela kävi alhaalla sulkemassa vesijohdon, ja sikäli kuin valmistelut edistyivät, sulki hän ovet, niin että mahdollinen pelastustyö kävisi mahdollisimman vaikeaksi.

Kello oli jo lähemmäs yksitoista, kun seikkailijat viimeinkin sapuivat takaisin herra Nosowkinin yksityishuoneeseen. Bolsheviikki istui paikallaan ja Mary samoin.

»Herra Nosowkin näyttää äärimmäisen hermostuneelta», kuiskasi Mary. Koskelan ja jääkärin täytyi myöntää huomio oikeaksi. Bolsheviikin kasvot olivat tuskallisen odottavat, kädet tekivät hermostuneita

eleitä ja katse harhaili ympäri huonetta. Jääkäri ei virkkanut mitään, mutta tarkkasi bolsheviikkia sitä kiinteämmin. Seikkailijat siistivät itseään työtouhun jälkeen.

Koskela oli asettanut huoneen nurkkaan pienen laatikon, jossa oli helvetinkone.

»Milloin olette asettaneet koneet räjähtämään?» kysyi herra Nosowkin arasti.

»Voimmehan senkin sanoa, jos tahdotte tietää. Vasta kello yksi, sillä haluamme päästä kaupungista kaikessa rauhassa. Ne ovat pieniä ja itse asiassa jotenkin vaarattomia. Ne särkevät kyllä koneet ja sytyttävät kunnollisen tulipalon, joka onkin pääasia. Eivät edes punakaartilaisvartijat tuossa ulkona vahingoitu.»

»Paljonko kello on?» uskalsi bolsheviikki jälleen kysyä.

»Muutamia minuutteja vailla yksitoista», vastasi Koskela kummastellen herra Nosowkinin hermostumista, joka kävi yhä ilmeisemmäksi.

Kaikki hätkähtivät äkkiä, kun hiljaisuuden katkaisi pitkä ja terävä puhelinsoitto. Herra Nosowkin yritti rynnätä pystyyn, mutta Koskelan mauseri rauhoitti. Kivinen sieppasi kuulotorven. Koskela tähtäsi bolsheviikkia.

»Halloo!» huusi Kivinen ja mainitsi oman numeronsa, joka oli aparaatin yläpuolella.

Hän kalpeni ja kuunteli jännittyneenä. Huoneessa ei kuulunut hiiskaustakaan.

»Herra Nosowkin? . . . ei, hän ei ole vielä täällä . . . halloo, kuinka? . . . onko tohtori Ralphston? . . .»

Seikkailijat hätkähtivät, ja se leimuava silmäys, jonka Koskela loi syyllisen näköiseen bolsheviikkiin, ei ennustanut hyvää.

Kivinen jatkoi.

»Niin, hän ei ole täällä . . . Hän pyysi minua, olen hänen apulaisensa, ilmoittamaan, että hän tulee tänne kello puoli kaksi . . . niin, hän sai uusia ilmoituksia . . . niin, niin, siitä salaliitosta . . . ei voinut tulla . . . Siis tohtori tulee! En voi sanoa, missä hän on . . . Hän lähti autolla jonnekin . . . Kyllä, kyllä . . . hyvästi . . .»

Kivinen soitti loppusoiton, ja kaikki hengähtivät helpotuksesta.

»Tohtori se oli. Hänellä piti olla kohtaus täällä kaikkein parahimman herra Nosowkinin kanssa klo yksitoista! Se vain puuttuikin, että hän olisi vielä tullut tänne ennen aikojaan. Nyt hän ennättää juuri parahiksi näkemään yhden taudinpesän palavan. Mitä te sanotte, herra Nosowkin?» Kivisen ääni oli pistävän kylmä.

Bolsheviikki ruikutti jotakin käsittämätöntä. Hän pelkäsi niin että koko ruumis vapisi.

»Olkoon!» lausui Koskela. — »Koska kerran tämä asia päättyi näin, annamme sen anteeksi. Mutta nyt tuo pieninkin vilpillisyys mukanaan tuhonne, herra Nosowkin.»

Bolsheviikista näkyi, ettei hän vähimmäskään määrin epäillyt jääkärien sanoja.

Koskela asetti kuntoon helvetinkoneen ja pisti sen kassakaappiin, joka suljettiin. Niin ollen eivät bolsheviikit saisi millään tavoin tietää, että heidän tärkeimmät salaisuutensa olivat varastetut. He eivät voisi edes varoittaa asiamiehiään, joiden kaikki osoitteet ja tuntomerkit, valokuvia myöten, nyt olivat seikkailijain hallussa.

»Nyt lähdemme!» komensi Koskela. »Kivinen ja Cotter saavat hoitaa matkalaukut toisessa autossa, jonne myöskin miss Mary tulee; minä, Hoper ja herra Nosowkin lähdemme toisessa vankilaan. Te ajatte suoraan asemalle ja hankitte hyvän vaunun herra Nosowkinin kuriiripapereitten avulla. Niin, hm, täytynee ottaa sekin mahdollisuus lukuun, ettemme me enää palaisi. Jos emme klo puoli yksi ole asemalla, on teidän lähdeävä ja pelastettava miss Mary ja paperit. Meitä etsimään ette saa palata. Tämä on määräkseni!»

Seikkailijat puristivat ääneti toistensa kättä, mutta miss Mary ei voinut oikein pidättää itseään. Koskelan teki mieli sanoa hänelle jotain, mutta hän käsitti, kuinka väärin se tällaisessa tilanteessa olisi ollut, ja hän hillitsi itsensä. Seurue poistui odottaviin autoihin pihaoven kautta. Viimeinen ja ehkä vaikein tehtävä oli suorittamatta. »Vallankumoustehdas» oli kyllä jo turmion partaalla.

»Akateeminen kvartti» on anteeksiannettava, kun on kysymyksessä yleismaailmallinen vastavallankumous.

»Mitä asioita teillä olisi tohtorin kanssa?» kysyi Koskela Nosowkinilta autossa.

»Olisimme neuvotelleet salaliitosta», vastasi bolsheviikki.

Koskela mietti hetkisen.

»Milloin annetaan hälytyskäsky maailmalle?» virkoi hän äkkiä ja silmäsi herra Nosowkinia.

»Yleinen julistus 'kaikille, kaikille . . .' neuvostokongressin päätöksestä annetaan noin klo 1», lausui pikku mies kiertelemättä.

Hoper nauroi.

»Samaan aikaan siis kuin kommunistinen Moskova saa meidän julistuksemme sekä näkyvässä että tuntu-
vassa muodossa! Se sattui!»

Auto ponnistihe paksussa lumessa ja parinkymmenen minuutin kuluttua se pysähtyi synkän, vanhan aikaisen kivirakennuksen edustalle, joka jo tsaarivallan aikana oli ollut tutkintovankilana. Pääovi oli valaistu.

»Siis, herra Nosowkin! Te ymmärrätte tilanteen! Ei minkäänäköistä kiertelyä! Me olemme menneet liian pitkälle, voidaksemme enää peräytyä. Ja te ehkä tiedätte, ettei suomalainen jääkäri pelkää. Minä ammun heti! Salaisuus kuolee samassa.» — Koskela puhui hiljaa, mutta vakuuttavan kylmästi, ja mikäli

saattoi päättää, ei bolsheviikki epäillyt uhkauksen toteuttamistakaan.

Hoper jäi autoon, mutta jääkäri ja bolsheviikki astuivat sisään, sivuutettuaan vartijan, joka tarkasti heidän paperinsa. Koskela puristi taskussaan keskikoista parabellumia. Mauseri oli vyöllä. Hän oli tyyni ja kylmä kuin tavallisesti, vaikka hänen täytyikin itsekseen myöntää, että tämä oli kuitenkin hurjin tilanne, mihin hän milloinkaan oli joutunut.

Oven avautuessa lemahti sisästä tukahduttavan raskas vankilailma. Kiviraput olivat kuvaamattoman likaiset ja niillä seisoj neljä kiväärillä asetettua vahitia, joille taas täytyi näyttää passit. Käytävässä paloi muutamia pieniä likaisia öljytuikkuja, jotka loivat omituisen painostavan ja alastoman tunnelman. Yksi vartijoista lähti opastamaan.

Punakaartilainen avasi muutaman oven, ja jääkäri ja bolsheviikki huomasivat olevansa jossakin tutkintuhuoneessa. Se oli suuri ja autio huone, jonka ainoana kalustuksena oli pöytä, muutamia kuluneita pehmeitä nojatuoleja ja rautainen aitaus, joka erotti »tuomarit» syytetyistä. Nyt istui pöydän takana — nainen, joka oli elävä Henriot-tyyppi, kiihkoisen sairaaloisine katseineen, jyrkkine liikkeineen ja rääsyisine pukuineen. Jääkärikin tunsu väristystä tämän kauhu-olennon nähdessään. Heidän edessään oli Moskovan kuuluisa »Manjka», joka kerskaili sillä, että vain korkeintaan joka sadas henkilö, joka joutui hänen kanssaan tekemisiin, selvisi elävänä. »Manjkan» ympärillä oli hänen

»esikuntansa», valittu joukko hurjimpia lurjuksia, jotka välittämättä kansankomisaarineuvostosta, kommunistilaeista tai yleensä mistään, hoitivat »vankila-afääriä» usein vastoin korkeampain viranomaisten tahtoa. Terrori oli johtanut siihen, minne sen pakosta täytyi johtaa: sen sovelluttajat ja saarnaajat olivat nyt melkein yhtä voimattomia pientä terroristijoukkoa vastaan kuin alkuaikoina »porvarit ja vastavallankumoukselliset». Terrori oli muuttunut välikappaleesta keinoksi ja tarkoitukseksi itsessään. »Manjka» ja hänen »esikuntansa» vangitsivat, ryöstivät ja teloittivat ihmisiä niin paljon kuin katsoivat hyödylliseksi, ja korkeintaan ylimpään viranomaisten tahto saattoi heidät pakoittaa lykkäämään teloituksen tuonemmaksi, jotta vangituilta ehdittäisiin saada joitakin tarpeellisia tietoja.

Nosowkin tervehti sangen kohteliaasti, johon »Manjka» vastasi alentuvasti hymyillen kuin tiikeri lampaalle. Bolsheviikki esitti paperinsa ja jäi kunnioittavaan asentoon odottamaan. Itsetietoisena näköisenä otti »Manjka» paperin, mutta Koskela ei voinut olla sisimmässään hiukan hymyilemättä, sillä hän huomasi, että naisdespootti ei osannut lukea. Hän ojensi paperin kirjurilleen, joka kuiskasi muutamia sanoja valtiattarensa korvaan.

»Menkää hakemaan Audhon tänne», määräsi »tuomari» ja viittasi vartijaa. — »Hän on huoneessa n:o 7.»

Demoonin muisti oli pettämätön, ja hän tunsi jokaisen uhrinsa, muisti heidän asiansa ja koppinsa.

Tuli kiusallinen hiljaisuus. »Manjka» poltteli savukettaan kehrävään tiikerin näköisenä, »esikunta» loi puolittain uteliaita, puolittain uhkaavia silmäyksiä »herroihin», ja Koskela puristi asettaan taskussa, valmiina yllätyksiin joka hetki. Hra Nosowkin tuntui olevan kaikkein hermostunein. Hän ehkä koetti keksiä jotakin pakokeinoa, mutta jääkäri hänen vierellään oli alituisena uhkana. Niin lähellä kuin hän olikin ystäviään, niin täydelleen kuin jääkäri oli heidän vallasaan, ymmärsi bolsheviikki hyvin, ettei jääkäri epäilisi hetkeäkään, vaan ampui hänet siekailematta. Itsesäilytysvaisto oli voimakkain, vaikka sitten henki olisi ollut pelastettava koko kommunistisen järjestelmän perikadolla. Koskela ja Kivinen olivat oikein arvioineet bolsheviikin luonteen.

Koskela puri huulensa yhteen. Sitä hän vain pelkäsi, että mr Audhon tekisi jonkun varomattomuuden nähdessään hänet täällä vankilassa, mutta sitä ei voinut auttaa, täytyi toivoa parhainta.

Jääkäriin mietteet kulkivat tuonne vankilamuurien sisään. Mitähän siellä oli? Hän voi kuvitella likimain, mutta näkemään hän ei päässyt. Kokonaisen kokoelman ihmistragedioja ne kätkivät joka tapauksessa, jokaisen vangitun mieltä kalvoi kysymys: milloin on minun vuoroni? Mutta hän ei voinut auttaa näitä onnettomia.

Noin kymmenen minuutin kuluttua aukeni ovi ja mr Audhon astui sisään, jääden seisomaan aitauksen edustalle. Hän siristeli silmiään. Kaiketi niiden oli

vaikea tottua valoon. Kopeissa ei tietenkään ollut sellaista ylellisyyttä.

Nosowkin astui pari askelta aitauksen luo ja kuitasi saaneensa vangin. Jääkäri ei hellittänyt katsetaan. Samassa, ja otollisemmassa silmänräpäyksessä, katsoi mr Audhon ympärilleen ja näki Koskelan. Hänen kasvoilleen levisi hämmästynyt ilme, mutta jääkäriin katse sai hänet mykistymään. Mitä hän sitten lie ajatellutkin, joka tapauksessa huomasi hän parhaaksi pysyä hiljaa. Muut olivat kiintyneet katsomaan Nosowkinia.

»Valmis!» julisti »Manjka». — »Vartija, sinä seuraat mukana!»

Se oli isku, jota jääkärikään ei ollut ottanut lukuun, mutta kaikesta huolimatta hän säilytti tyyneytensä. Mr. Audhon kulki edellä, sitten asestettu vartija, ja sitten Nosowkin, — myöskin vartijoineen. »Esikunnasta» ei kukaan aavistanut tätä sekavaa suhdetta.

Jääkäriä huimasi, kun seurue vihdoinkin oli ulkona. He olivat lähellä onnistumista. Vain vartija oli tiellä. Täytyi kai käyttää väkivaltaa. Kello oli kymmentä vailla kaksitoista. Aikaa oli riittävästi.

Hoper istuutui Koskelan viittauksesta ajajan viereen. Kukaan ei puhunut sanaakaan. Jääkäri ja Nosowkin heittäytyivät takaistuimelle, »vangittu» mr Audhon ja vartija heidän eteensä. Auto lähti liikkeelle.

Jääkäriin aivot työskentelivät kuumeisesti. Tietenkään, hän olisi voinut hänet surmata teräaseella, mutta luonto nousi vastaan. Vartijahan ei voinut puolustau-

tua. Lisäksi täytyi kaikki suorittaa siten, ettei ajaja saisi vihiäkään. Äkkiä jääkärille selvisi. Hän irroitti tyynesti kaulaliinansa, teki samoin Nosowkinille, veti taskustaan parabelluminsa ja tarttuen äkkiä kaikella voimallaan edessään istuvaa punakaartilaista kurkusta hän kuiskasi tälle, painaen kylmää asetta ohimoa vastaan:

»Hiljaa, tai olet kuoleman oma!»

Vartija ymmärsi. Koskelan ote oli hänet huumannut ja tekemättä vastarintaa antoi hän jääkäriin asetta itselleen suukapulan ja köyttää jalat ja kädet. Mr. Audhonin kaulaliina tuli myöskin hyvään tarpeeseen. Muutaman minuutin kuluttua oli vartija aivan avuton, kyvytön liikahuttamaan tai päästämään ääntäkään.

Pysähdyttiin aseman luo. Seurue nousi vaunuista, ja pimeyden tähden ei ajaja huomannut, että seurue oli vähentynyt. Nosowkin määräsi auton ajamaan muutamiaan taloon toiselle puolen kaupunkia ja odottamaan siellä seuraavaan aamuun. Oli parasta pitää pakoa sallassa niin kauan kuin mahdollista.

Kiireesti kulkivat seikkailijat aution asemarakennuksen halki ja tulivat asemasillalle näytettyään matkassinsa. Juna seiso valmiina. Pimeistä vaunuista sukelsi esiin haamu, joka kuiskasi jotakin Koskelalle. Seurue pujahti vaunuun. Kaikki oli likipitain selvä, ellei mitään uutta tapahtuisi.

Pimeässä vaunussa syleili Mary isäänsä. Hän tahtoi kiittää myöskin Koskelaa, mutta jääkäri seisoi asemasillalla, valmiina puolustautumaan vielä viime

hetkelläkin, jos niin tarvittaisiin. Mutta kaikki näytti rauhalliselta. Lunta tuprutti, punakaartilaisvartijat kävelivät puolipimeällä asemasillalla, ja muutamalla ulkonemalla näkyi peitetty konekivääri.

Neljännestunnin kuluttua juna lähti liikkeelle. Koskela palasi vaunuun, ja hitaasti puhkuen vyöryi juna kommunistisesta Moskovasta.

— — — —

Ensimmäisellä pysäkillä seiso i juna pitkään, odottaen sivuuttajajunaa. Vastavallankumouksellinen seurue katsoi ikkunoista Moskovaan päin.

»Hm, viisi minuuttia sitten alkoi bolshevistinen maailmanvallankumous», lausui Kivinen ilvehtien. — »Mutta missäs meidän vastavallankumouksemme viipyy. Ahaa, hurraa!»

Kaukana näkyi tulenloimua. Pitkät savu- ja tulikiekkleet kohosivat ilmaan pimeässä talviyössä. Ilmeisestikin paloi joku suuri rakennus.

»Täsmällisyys on hyvä», jatkoi Kivinen. — »Ja kaikesta päättäen, ellei bolsheviikeilla olekaan liikaa täsmällisyyttä yleensä, heidän helvetinkoneensa ovat kuitenkin kunnollisia. 'Akateeminen kvartti' on anteesiannettava, kun on kysymyksessä yleismaailmalinen vastavallankumous.»

Mary puristi Koskelan kättä. He ymmärsivät toisensa. Ja junan ryskyen lähtiessä painumaan länteen nousivat kauniit kuvitelmat seikkailijoittemme mieleen.

*Kivisen avoin kirje toimitukselle Turkuun, jossa sano-
malehtineekeri, olematta itserakas, uskaltaa väittää yhtä
ja toista.*

»New-York, 10. 5. 1919.

Terve, vanha veikko!

Toivottavasti ovat viranomaiset jo päässeet rauhaan meidän etsiskelystämme. Tehän siellä Turussa olette koettaneet panna koko maailman päälaelleen löytääksenne meidät. Tämä todistaa sangen suurta ja ilahduttavaa ihmisrakkautta, mutta samalla, luvalla sanoen, jotenkin pientä luottamusta meidän voimiimme ja kykyymme selviytyä elon mainingeista ja ajan aalloista. Uskallan väittää, olematta silti itserakas, että osaamme kulkea tässä maailmassa takertumatta pie-
niin ja keskikokosiinkaan vaikeuksiin.

Me olemme siis täällä, pääasiassa eheinä ja terveinä. Minulla on kyllä vasemmassa jalassani pienoinen muisto venäläisestä kolmenlinjan kivääristä, ja Koskelalla on samanlainen käsivarressaan. Punaisilla oli nimittäin kaino aikomus pysäyttää maallinen vaelluksemme juuri kun olimme selviämässä koko kommunistivaltakunnasta, mutta aikomus jäi pelkäksi aikomukseksi. Olematta itserakas, uskallan väittää, että se oli tulinen paikka, mutta viisi mauseria (mr Audhonkin oli »ketjussa», hra Nosowkin suuren kiven takana lataajana ja kaunis tyttö suojeltavana ja kiihoittajana)

voi saada aikaan paljon. Meitä ei katsota ehkä pelkureiksi Suomessakaan, vaikka peräydyimmekin hiukan sekavassa järjestyksessä, sillä taistelimme koko laajaa Ryssäinvaltakuntaa vastaan.

Tiedätkö, vanha veikko, tietoisuus hyvin suoritetusta päivätyöstä on suloinen. Hm, olematta taaskaan itserakas, uskallan väittää, että me olemme suorittaneet kohtalaisen rupeaman.

Meille on oltu kohteliaita, perin kohteliaita kaikkialla. Meidän matkalaukkujamme on silmäilty mitä suurimmalla kunnioituksella ja vielä suuremmalla uteliaisuudella. Hm, on hiukan ikävää, kun on tarkertunut valtio- ja maailmansalaisuuksiin, sillä voisin todella kertoa muutamia huvittavia juttuja. Mutta diplomaatin täytyy olla vaiti. Se on ensimmäinen ja toistaiseksi ainoa sääntö, jonka minä muistan diplomaatiasta, mutta sekin on niin turkasen vaikea. Minun on yleensä mahdoton säilyttää mitään, mitä minä tiedän, paitsi tietenkin suoranaisia yksityisasiota. Jos diplomatia on samanlaista kuin muut taidot ja jos siinä säännöt tulevat aina vaikeammiksi, niin ei kannata ajatellakaan koko alaa. Jo vaikeneminen on minulle miltei ylivoimaista.

Niin, no, senverran voin sanoa, rikkomatta lupausta eräille Euroopan ja Ameriikan kuuluisuuksille, että kaikki maailman hallitukset ovat henkäisseet helpotuksesta, saatuaan kuulla meidän palanneen pohjoisnaparetkeilyäkin vaikeammalta matkaltamme. Minä en yleensä siedä imartelua, mutta tunnustus hyvinsuo-

ritetusta työstä kannustaa eteenpäin. Me saimme tunnustusta, ja pelkäänpä pahoin, että vähän imarteluakin. Kaikki kävi luonnollisestikin hiljaa ja salaa, joka tietenkin oli miellyttävintä vaatimattomille luonteillemme. Tosin minulla toisinaan syyhytti sormia kirjoittaa lehtiin joku tuollainen etusivun täyttävä jymyutinen, mutta Koskelan sai tuollainen päähänpisto säännöllisesti peräti kovasanaiselle tuulelle, joten luovuin ajatuksesta. Koskelahan ei ymmärrä ollenkaan sanomalehtitekniikkaa.

Olemme estäneet kaikkiaan 1 maailmanvallankumouksen, 17 valtiokumousta sekä lukemattoman määrän kapinoita, mellakoita, levottomuuksia, epäjärjestyksiä y. m. 'kansanhuveja'. Se kuulostaa hiukan uskomattomalta Turussa, jossa suhteet ovat niin rajoitetut, kun istuu puhelintorven ääressä, mutta avarassa maailmassa on reippaalle nuorelle miehelle, joka ei ole aivan tyhmä eikä myöskään kellariherramaisen arka, kaikki mahdollista. Maailmanhistoriaan tulee toivotavasti meistäkin ainakin petiittimaininta, ehkäpä välikkeilläkin.

Ihanalta tuntuu taas kohtapuoleen palata vanhaan Turkuun, vaikka kyllä pieni jaloittelukin tekee toisinaan hyvää. Me olemme olleet mukana vähän kaikessa, matkustelleet vähän kaikella tavalla. Sanotaan, että tekniikan kehityttyä nykyiselle asteelleen on matkustaminen leikintekoa. Voi olla niinkin, mutta minä luulen, että oli sittenkin helpompi matkustaa ennen Intiasta Suomeen maitse, Saksan interregnuminkin ai-

kana, ja suhteellisen turvallista. Minäkin tarvitsin valehtelematta sanoen 168 passia ja lupatodistusta, matkalipuista y. m. sellaisista puhumattakaan.

Ranskasta ajoimme sotalaivalla New-Yorkiin. Hyvä ruoka, mukava hytti, kauniit näköalat ja hauska seura pitivät ihmisen miellyttävässä tasapainossa.

Ja sitten Koskela! Hän on löytänyt nyt omansa. Miss Mary Audhon ja hän ovat nyt laillisesti yhdistetyt. Niin kauan kuin olimme kommunistivaltakunnassa, oli Koskela kylmä olevinaan, mutta heti turvaan päästyämme suhde muuttui. Ja he löysivät toisensa. Yksityisseikkoja en tiedä, mutta eräänä kauniina päivänä näin parin tulevan loistavana vastaan Berliinissä, jossa Koskela oli käynyt verestämässä jääkärimuistojaan. He ovat onnellisia, eikä ihme, sillä onhan Koskela mies, vieläpä suomalainen mies, ja Mary taas suloisen raikas ameriikkalainen missi.

Mr. Audhon vaati meitä matkustamaan Ameriikkaan, jossa nuori pari vihittiin. Ja olivathan ne vihkiäiset. Hoper-veikko järjesti kaiken, enkä luule kenenkään muun kuin minun tietäneen järjestelyistä edeltäkäsin. Koko toimitus tapahtui ilmalaivassa noin tuhannen metrin korkeudella. Vihkiäismenot olivat loistavat ja yleensä tunnelma vapautuneen juhlallinen. Nuori pari on lähtenyt kuherrusmatkalle mr. Audhonin omalla jahdilla — kai Etelämeren saaristoon.

Niin, minun 'parin viikon reportterimatvani' on siis loppunut. Lähden paluumatkalle aivan näinä päivinä. Kai minun paikkani toimituksessa on vielä

täyttämättä? Ai mutta p—hana, asuntoni vuokra on vielä koko ajalta maksamatta! Ensimmäinen tehtävä on siis hankkia asunto. Se ei liene helppo tehtävä nykyisessä Suomen valtakunnassa. Muuten, sano terveisiä Sauna-Annalle. Aion käydä heti saunassa. Sitä huvitusta paitsi olen saanutkin olla jo pitkän aikaa.

Niin että paljon terveisiä koko komppanialle siellä toimituksessa.

Aleksi Kivinen.»

Arvi A. Karisto Oy:n kirjapaino 1919

Nykytärkeitä teoksia:

Elsa Hästesko: Sankaripoikia. Eri kirjailijain laatima kaunokirjallinen kokoomusteos vapaussodassamme kaatuneista alaikäisistä nuorukaisista. Toinen sarja, kuvittanut ja kansituksella varustanut taiteilija Akseli Halonen, hinta sidottuna 25 mk.; kolmas sarja, kuvittanut ja kansituksella varustanut taiteilija Akseli Halonen, hinta sidottuna 25 mk. Kumpainenkin on painettu erikseen valmistetulle kartongille nelitaitteiskoossa ja myydään pahvikotelossa. — >Meidän päiviemme 'Vänrikki Stoolin tarinat' >

Ilmari Kianto: Suomi suureksi — Viena vapaaksi Sotakesän näkemyksiä. Runsaasti kuvitettu, kansilehden maalannut Toivo Vikstedt, hinta 6 mk. — Vapaaehtoistemme onnettomalta sissiretkeltä Kauko-Karjalaan.

J. Lukkarinen: Vienan Karjalassa. Huomioita sotaajalta, kansilehden piirtänyt Viljo Kojo, hinta 3: 50. — Etevin lyhytpiirteinen opastusteos heimokansamme oloista.

Olli Karila: Maanalaiset, seikkailuromaani kapinanhankkeiden vakoilusta, hinta 12 mk. — Jännittävä kuvaus bolsheviki-toiminnasta meillä ja muualla.

U. W. Walakorpi: Kapina. Romaani kansalaissodasta, kansilehden piirtänyt Viljo Kojo, hinta 9 mk. — >Paras kaunokirjallinen esitys alaltaan.>

Gertrud von Brockdorff: Viimeinen tsaaritar. Romaani nykyajalta, komeasti kuvitettu, hinta 12 mk. — Kiehtova kuvailu Nikolai II:n hovista.

Knud Gantzel: Bolshevikien diktatuurin alla. Piirteitä Pietarin elämästä, hinta 5 mk. — Sisältää merkilisiä kuvauksia, mitä konsaan tulee painatetuksi.

Kaikissa kirjakaupoissa.

ARVI A. KARISTO OSAKEYHTIÖ

Hämeenlinnassa.

Hinta 12 mk.

Suom. kaunolu. I.

Pärnänen

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOEKELMA

120 102 0624

X

